

NORDISKA MUSEET

FATABUREN

Kulturhistorisk Tidskrift

utgiven av

Fil. D:r Gustaf Upmark

1924

Häfte 1—2

Stockholm

INNEHÅLL

Nordiska Museets femtioårsfest den 24 oktober 1923	1
<i>Sigurd Erixon</i> , Prästgårdar i Dalarna under 1600-talets senare del och början av 1700-talet	35
<i>Gunnar Ekholm</i> , Fiscus nationis Fjerdhundrensis	85
<i>S. E.</i> , Ett vittnesbörd om den äldre protenstantismens förhållande till medeltidens kyrkliga målningar	88
Litteratur: Heriodos' Verk och dagar, av <i>N. E. H.</i> ; Visted, K., Vor gamle bondekultur. Ny förökert utgave, av <i>N. E. H.</i> ; Bielenstein, A., Die holzbauten und holzgeräte der letten. 2. Die holzgeräte, av <i>S. E.</i> , Rantasalo, A. V. Der ackerbau im volksaberglauben der finnen und esten mit entsprechenden gebräuchen der germanen verglichen. I—III, av <i>N. E. H.</i>	89
<i>Bilaga</i> . Redogörelse för Nordiska Museets utveckling och förvaltning 1923.	

---

*Författarna äro ensamma ansvariga för
sina uppsatsers innehåll.*

NORDISKA MUSEETS FEMTIOÅRSFEST
DEN 24 OKTOBER 1923.

Femtioårsdagen av den »skandinavisk-etnografiska samlingen» öppnande den 24 oktober 1873, Nordiska Museets födelsedag, högtidlighölldes den 24 oktober 1923. Här nedan lämnas en redogörelse för de härvid föranstaltade festligheternas förlopp.

Nordiska Museets byggnad var redan tidigt på morgonen dekorerad med höga enar å stora trappan och kring huvudportalen, och från de båda fasadtornens altaner vajade åtta stora svenska flaggor. Den stora infartsvägen till Djurgården framför museibygnaden kantades av flaggor på höga stänger. — Skansen var likaledes i rik flaggskrud; på Orsakullen var Artur Hazelii byst rest under en granrisklädd baldakin, vid vilken karlar i gamla Moradräkter med armborst höllo vakt, och vid Artur Hazelii grav hölldes likaledes vakt av åtta Morakarlar.

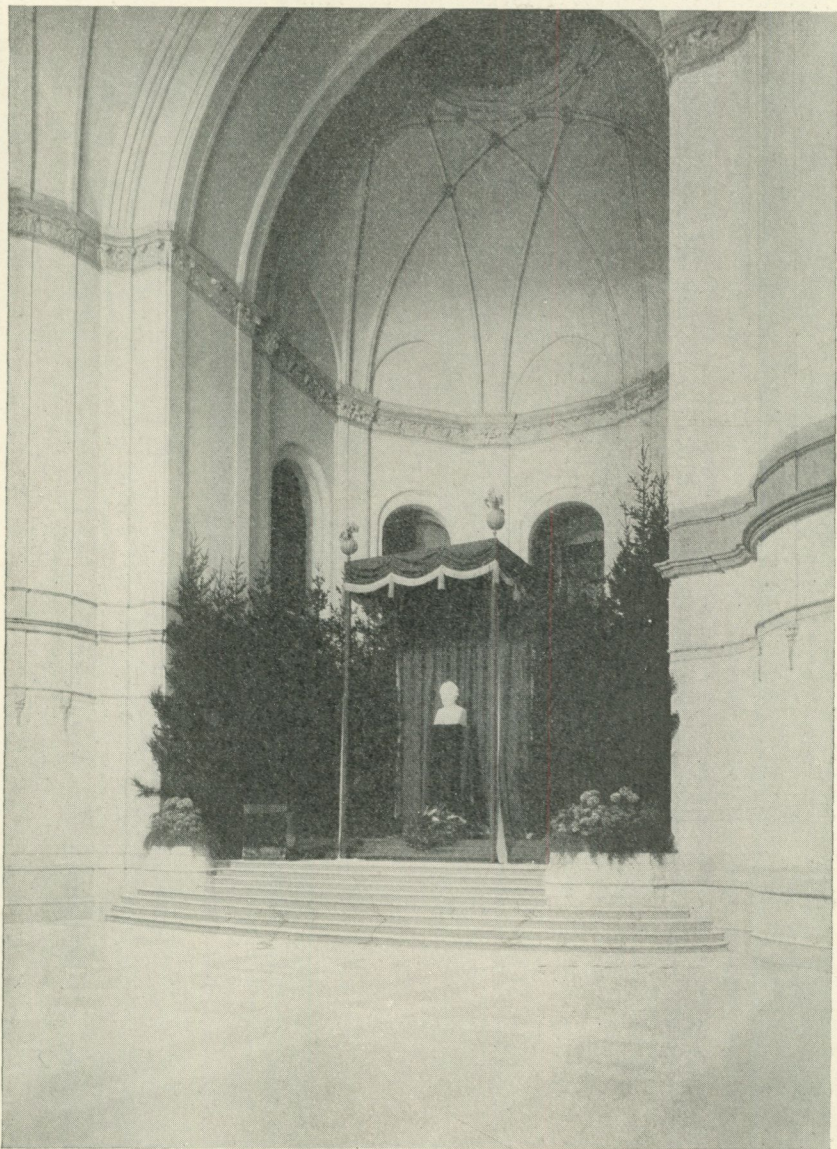
Klockan 10 f. m. sköts dubbel svensk lösen med fyra kanonskott från salutbatteriet på Övre Solliden, och omedelbart därefter spelade Kungl. Flottans musikkår från Hällestadsstapeln psalmen: »Nu tackar Gud allt folk»; musikkåren utförde därefter flera stycken: »Sverige» av W. Stenhammar m. m. — Sedan psalmen förklingat satte sig en vid Hällestadsstapeln samlad procession i rörelse och tågade fram till Artur Hazelii grav, där tal hölldes och minneskransar nedlades. — Gravkullen hade redan tidigare smyckats med blommor, nedlagda av Artur Hazelii sonhustru och sondotter och andra släktingar.

Från Nordiska Museet, dess nämnd, dess tjänstemän och hela personal nedlades en stor lagerkrans med blågula band av ordföranden i museinämnden, professor I. G. Clason, som därvid höll ett kort anförande.

Kransar nedlades därefter av följande korporationer och personer, nämligen:

- Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien genom riksantikvarien Sigurd Curman;
 Livrustkammaren genom intendenten friherre Rudolf Cederström;
 Svenska antropologiska sällskapet genom överdirektören Axel Wallén;
 Svenska Fornminnesföreningen genom antikvarien Ture J:son Arne;
 Samfundet S:t Erik genom dess sekreterare;
 Svenska Museimannaföreningen genom dess sekreterare;
 Sällskapet Idun genom dess sekreterare;
 Föreningen Handarbetets vänner;
 Föreningen för svensk hemslöjd;
 Hemslöjdsföreningarnas riksförbund;
 Samfundet för hembygdsvård;
 Stockholms stadsfullmäktige genom dess ordförande, direktör Allan Cederborgh;
 Svenska Flaggans dag genom kommandanten friherre Carl Rosenblad;
 Förbundet Sveriges flagga genom dess ordförande, professor C. G. Santesson;
 Representanter för »Skansens vårfestfruar» genom generalskan Lotten Abelin;
 Nordiska Museets och Skansens kullor;
 Svenska folkdansens vänner;
 Folkvisedanslaget;
 Blekinge museum genom dess intendent Gustav Quiding;
 Kungsholms elementarskola;
 Högre lärarinneseminariet genom dr Walter Fevrell.

Gravkullen blev härigenom täckt av kransar och band, och under förmiddagens lopp vallfärdade talrika skaror dit, varvid ytterligare minnesgårdar nedlades från skolor, skolklasser och enskilda personer. »Tack för att vi fingo Skansen», var den enkla inskriptionen på en dylik, av en skolklass nedlagd krans, som säkerligen tolkade den känsla som besjälade det övervägande flertalet av dem, som vallfärdade till Artur Hazellii grav på denna minnesdag.

Absiden i Nordiska Museets hall vid femtioårsfesten den 24 oktober 1923.

På därom genom museets styresman gjord framställning hade givits allmänt skollov i folkskolor, allmänna läroverk och enskilda skolor i Stockholm, och skolungdomen hade inbjudits att under förmiddagstimmarna vallfärda till Skansen utan erläggande av inträdesavgift, en inbjudan som ungdomen i stora skaror begagnade sig av. Klockan 2. e. m. ägde en enkel minneshögtid rum framför Artur Hazelii byst på Orsakullen, varom mera här nedan.

Dagens stora högtidsfest ägde rum i Nordiska Museets stora hall klockan 2 e. m.

I hallens absid hade anordnats en festdekoration efter skiss av arkitekten Ragnar Hjorth; i mitten ovanför trappavsatsen stod en hög baldakin klädd med rött tyg och krönt av höga panascher i gult. Under baldakinen reste sig på en hög, med grön sammet prydd piedestal Artur Hazelii byst, och nedanför piedestalen låg en stor lagerkrans med blågula band. På ömse sidor om baldakinen voro resta höga granar, som bildade en tät vägg, döljande den i absidens bakre del stående Gustav Vasa-stoden av Carl Milles, som icke hade kunnat bliva färdig att avtäckas vid 50-årsfesten. Till vänster på avsatsen var rest en talarstol, svept i mörkgrön sammet. Det hela utgjorde en enkel men synnerligen verkningsfull dekoration. — Platser för dem som inbjudits att övervara minneshögtiden voro till ett antal av mellan 800—900 anordnade å hallens golv i mittpartiet. Framför de förgyllda länstolar, som voro avsedda för de kungliga, var utbredd en orientalisk matta. — På grund av den mörka årstiden hade belysning anordnats, bestående av tvenne elektriska lampor om 2,000 normalljus, som placerats med reflektorer bakom i två pukor, uppställda på barriären i det mitt emot absiden belägna s. k. kröningsrummet; ljuset reflekterades härigenom upp mot de vita valven och gav en synnerligen festlig belysning åt hallen; i baldakinen voro dessutom anbragta elektriska lampor, som belyste Artur Hazeliusbysten.

D.D.M.M. Konungen och Drottningen hade antagit inbjudan till minnesfesten, vid vilken H.M. Drottningen dock blev förhindrad att närvara. Den kungliga familjens övriga i staden varande medlemmar

hade även inbjudits, och vid festen närvaro H.K.H. Kronprinsen, H.K.H. Hertigen av Södermanland, D.D.K.K.H.H. Hertigen och Hertiginnan av Västergötland och D.D.K.K.H.H. Prinsessorna Märtha och Astrid.

Inbjudningar till festen hade i övrigt utgått till danska, finska och norska beskickningscheferna, till regeringens ledamöter, statliga och kommunala myndigheter och ämbetsverk, såsom K. Ecklesiastikdepartementet, Riksmarskalksämberet, Statens Historiska Museum, Nationalmuseum, Kungl. Biblioteket, Riksarkivet, Kungl. Byggnadsstyrelsen, Stadsfullmäktiges ordförande och Stadskollegiet, Överståthållarämbetet m. fl., till akademier och lärda samfund, museiinstitutioner i Sverige och grannländerna, fornminnes- och hembygdsföreningar och ett stort antal enskilda personer, hedersledamöter i Samfundet för Nordiska Museets främjande, ledamöter av Samfundet Nordiska Museets Vänner, donatorer och andra museets gynnare och vänner. Sammanlagt hade omkring 900 inbjudningar utfärdats. — Dessutom hade i hallen beretts plats för Nordiska Museets samtliga tjänstemän och övrig personal, varjämte slutligen beretts tillfälle för allmänheten att till ett begränsat antal, cirka 300 personer, övervara festen, med platser å kolonnallerierna utefter hallens norra sida samt å sidogallerierna.

Sedan de inbjudna, iklädda förmiddagsdräkt, intagit sina platser, anlände H. M. Konungen och den kungliga familjens övriga medlemmar, varvid Kungl. Flottans musikkår, placerad i Livrustkammarens kröningsrum, spelade Kungssången, vilken av de närvarande stående åhördes.

Minnesfesten ägde därefter rum enligt följande program:

Hälsningsord av ordföranden i Nordiska Museets Nämnd, professor I. G. Clason.

»Sverige», utförd av Stockholms Studentsångareförbund.

Högtidstal av Nordiska Museets styresman, dr Gustaf Upmark.

»Ädla skuggor, vördade fäder», utförd av hovsångaren John Forsell och Stockholms studentsångareförbund med accompagnemang av Kungl. Flottans musikkår.

Tal och utdelning av medaljer.

»Stå stark, du ljusets riddarvakt», utförd av Stockholms Student-sångareförbund.

Hälsningar till Nordiska Museet med anledning av minnesdagen.

»Hell dig, Sverige», dikt av professor C. G. Santesson, utförd av Stockholms Studentsångareförbund.

Festmarsch, utförd av Kungl. Flottans musikkår.

Till programmet och angående festens förlopp må följande kompletterande upplysningar här meddelas.

Professor I. G. Clason besteg trappan upp till absiden och yttrade några hälsningsord av i huvudsak följande lydelse:

I detta jubileans år, 1923, passerar även Nordiska Museet en märkesdag. I dag för 50 år sedan blevo Artur Hazelii etnografiska samlingar tillgängliga för allmänheten.

Nordiska Museets Nämnd har icke velat låta dagen gå förbi utan ett högtidligt firande av denna tilldragelse såsom en hyllning åt institutionens grundläggare. Nordiska Museets Nämnd har tillåtit sig att, så långt utrymmet medgivit, till deltagande i denna minnesfest inbjuda institutioner och personer, som kunnat anses hava något särskilt intresse fäst vid museet. Egentligen skulle ägaren av dessa samlingar, d. v. s. hela »svenska folket», hava inbjudits.

Eders Majestät!

Å Nordiska Museets vägnar anhåller jag i underdånighet att få frambära dess djupa tacksamhet, för att Eders Majestät velat med oss deltaga i firandet av denna bemerkelsedag. Härigenom får denna högtid karaktären av en svenska folkets fest!

Eders Kungl. Högheter!

Den välvilja och det intresse, som Nordiska Museet åtnjutit av Sveriges Konungar under de tilländalupna 50 åren ha ock i rikt mått kommit institutionen till del från övriga medlemmar av det Kungl. huset. Då vi i dag se här närvarande H.K.H. Kronprinsen, Deras K. H. Hertigen av Södermanland, Hertigen och Hertiginnan av Västergötland samt prinsessorna Märtha och Astrid, se vi däruti ett ytterligare bevis på detta intresse. Jag anhåller därför att å Nordiska Museets vägnar till Eders K. H.:ter få frambära dess värdsammaste tack!

Till alla övriga, som behagat hörsamma vår inbjudan, får jag slutligen rikta museets värdsamma tack!

Jag vänder mig därvid i första rummet till cheferna för våra grannländers, Danmarks, Finlands och Norges beskickningar, till här närvarande medlemmar av regeringen samt till dem, vilka såsom representanter för institutioner, belägna i andra delar av landet, underkastat sig en kortare eller längre resas besvärigheter; men i all synnerhet vill jag hälsa välkomna och tacka dem, som från Danmark, Finland och Norge kommit för att deltaga i denna minnesfest.

I denna absid tronar såsom gudabilden i antikens tempel en kolossalbild av konung Gustav Vasa. Tempelbyggnaden i övrigt är fylld av offergåvor. I vår gudabild innebor liksom i antikens en makt, en kraft. Gustav Vasa är inkarnationen av *den svenska enhetstanken* »Varer svenske!»

Bevarandet av svenskheten inom Sverige var även den innersta drivkraften i Artur Hazelii livsgärning. »Känn dig själv» satte han som motto i museets sigill. »Kännedom om vår egen och samhällets kontinuitet den fasta grunden för varje nationell självhävdelse och djupare patriotisk uppfattning».

Inför detta enhetstankens och självkännedomens här resta altare har »svenska folket» nedlagt och nedlägger alltjämt såsom offergåvor sina käraste och intimaste husgeråd och verktyg, varmed de var och en i sin stad utövat sin idoga gärning. Hur obetydlig denna än kan synas, är den dock en del av det hela.

»Så underbart äro ju sammanhangen här i världen flätade, att varje ärbär insats ger sin hälsosamma tribut till det samhälle, i vars sköte det nedlägges.»

Då Gustav Vasa i dag icke synes på sin vanliga plats, utan dolt sig i en skog, beror detta därpå att han åter förföljes, visserligen icke av danska krigsknektar, men med hugg och slag av professor Carl Milles och hans legoknektar, vilken vedermöda vår nationalhjärte lärar få utstå ännu några månader.

Vi hava efter Gustav Vasa haft många svenskar av stora mått, som upptagit, utvecklat och fullföljt den svenska enhetstanken. Artur Hazelius, Nordiska Museets grundläggare, hör visserligen till dem. Hans livsgärning spännes över hela vårt land, berör allt och allas enande, samlande. Till firande av hans minne ha vi i dag samlats.

»Sverige», dikt av Verner von Heidenstam, tonsatt av Wilhelm Stenhammar, utfördes av Stockholms Studentsångareförbund under ledning av direktör Einar Ralf; kören stod i Livrustkammarens kröningsrum.

Dr Gustaf Upmarks högtidstal, som hölls från talarstolen, var av följande lydelse:

Eders Majestät!
Eders Kungl. Högheter!
Mina damer och herrar!

Nordiska Museet kan i dag se tillbaka på en femtioårig verksamhet! — Den 24 oktober 1873 var det nämligen som dr Artur Hazelius efter något mera än ett års direkta förberedelser kunde öppna den »skandinavisk-etnografiska samlingen».

Hazelii gärning att grundlägga en museisamling, innehållande nyligen bortlagda eller ännu i bruk varande föremål, »det bräckliga material, som är egnat att sprida ljus över vårt folks liv och seder under de senast förflutna århundradena», betecknade ett djupt och utomordentligt betydelsefullt grepp till befordrande av svensk kulturforsknings uppgifter.

»Det gällde att åstadkomma en stark väckelse», säger Hazelius i sin skildring av museets första år, och med outtröttlig, aldrig slappnande hänförelse arbetade han för detta mål.

Ett betydelsefullt led i dessa Hazelii ansträngningar att åstadkomma en stark väckelse utgjorde det unga *museets deltagande i världsutställningen i Paris år 1878*. Här fick Hazelii skapelse sitt elddop! Museets utställning i en flygel av Trocadéro-palatset var enligt samstämmiga vittnesbörd ständigt en av de största lockelserna och en av de mest besökta punkterna på hela utställningsområdet och erhöll, jämte Nordenskiöld och Järnkontoret, utställningens högsta belöning.

Därmed var den europeiska etnografien en verklighet. — Den etnografiska forskningen, som hittills sett sin uppgift ligga uti utforskandet av primitiva och exotiska folk kulturer eller att såsom arkeologi »ur gravarnas gömslen till vittnen om en förhistorisk tid frammana stenen, bronzen och järnet för att tala till forskaren», insåg nu den stora betydelsen av att söka lära känna även de egna europeiska folkens odling under senare tidevarv. — Att därvid hava visat vägen är en av Artur Hazelii ovanskliga förtjänster, varöver vi såsom svenskar hava all anledning att vara stolta och honom tack-samma.

Föredömet vann snart efterföljd i de flesta av Europas kulturländer, i Finland och Danmark redan på 1870-talet, i Tyskland, Österrike och Frankrike under 1880-talet, i Norge under 1890-talet.

*

I anslutning till de götiska och romantiska ideal, han i sin ungdom insupit, gjorde Hazelius början med den svenska allmogekulturen, och härtill slöto sig mycket snart samlingar belysande grannländernas folkliga odling. De skandinaviska studentmötena under 1850- och 1860-talen hade Hazelius omfattat med ett brinnande intresse: *Skandinavisk-etnografiska samlingen* kallade han sitt museum.

Det var den nedbrytning av den gamla allmogekulturen, som skedde från och med 1800-talets mitt och insikten om att utvecklingen icke stod att hejda, som vägledde honom. »Om detta material till forskningens tjänst icke tillvaratages, skulle det efter några årtionden vara hemfallet åt förgängelse». — »Den dag kan gry, då allt vårt guld ej räcker att forma bilden av den svunna tid».

Betydelsen av Hazelii gärning blir icke mindre, därför att man kan påvisa att ansatser i denna riktning här i landet förefunnits före honom. — Redan 1841 inköpte Statens Historiska Museum en fullständig Värendsdräkt, och de under 1850- och 60-talen bildade fornminnesföreningarna satte visserligen som sin huvuduppgift insamling rörande folkmål och -traditioner, men vid sidan därav även insamling av allmogeföremål. — Fullt medveten framträdde tanken att bilda ett svenskt allmogemuseum hos föregångsmannen på den svenska etnologiens område, Gunnar Olof Hyltén-Cavallius, författaren till det klassiska verket »Värend och Virdarne», som har rätt att nämnas som en föregångare till Artur Hazelius. På nyåret 1867, fem år innan Hazelius började sitt räddningsarbete, överlämnade Hyltén-Cavallius till domkapitlet i Växjö en samling av 300 småländska föremål, grundstommen till det nuva-

rande museet i Växjö, och i sitt gåvobrev uttalade han sin förhoppning att i varje svensk stiftstad skulle bildas ett landskapsmuseum.

Alla dessa ansatser avstannade emellertid snart. Intressena samlade sig kring den förhistoriska forskningen, där vårt land genom Hildebrand och Montelius nådde fram till en ledarställning.

Artur Hazelii ansats blev bestående, utvecklades och förde Sverige även inom etnografien fram till en ledande ställning. — Impulser utgingo härifrån icke blott, såsom jag nyss framhållit till Europa. Framför allt blev det för svensk museal verksamhet som den skandinavisk-etnografiska samlingens tillkomst — från år 1880 kallad Nordiska Museet — öppnade nya vidder. Samtidigt med att Nordiska Museet under närmast följande årtionden tillväxte under Hazelii energiska ledning, grundlades i olika delar av vårt land det ena museet efter det andra. Det önskemål, som Hyltén-Cavallius uttalat 1867, skred mot sitt förverkligande under 1870- och 80-talen.

Hazelii program för museet växte snabbt. Utgångspunkten hade varit det rent folkliga elementet i svensk odling, men snart fann Hazelius det nödvändigt att vidga planen till att omfatta även andra samhällsklasser än bondens. Även på dessa områden var mycket försummat i fråga om att åt eftervärlden bevara dokumenten, på vilka kulturhistorien skulle hava att bygga.

Skråväsendets upphävande år 1846 hade nedbrutit de gamla hantverks-traditionerna ungefär samtidigt som vår gamla bondekultur bröts ned. Nordiska Museets skråsamling är den största i sitt slag icke blott i Sverige, ett ovärderligt material till kunskapen om denna betydelsefulla sida av svenskt kulturliv.

Så gällde det de högre ståndens odling, hemmens inredning hos borgare, präster och frälsemän i stad och på landsbygd, rummens fasta inredning och utstyrelse, möbler, husgeråd och dräkter, vilkas karaktär visserligen varit mera internationellt påverkad av de olika tidevarvens stilutveckling, men som också haft sina omisskännliga nationella särdrag.

På detta område mötte Nordiska Museet den rörelse, som omkring 20 år tidigare hade frambragt konstslöjd- och konstindustri-museerna och vilkas uppgift det var att som en motåtgärd mot den smakens och hantverksskicklighetens nedgång, som inträtt vid mitten av 1800-talet, samla och utställa sådana föremål, som kunde betraktas som »mönstergilla» förebilder för modern tillverkning och bidra till »den allmänna smakens höjande». — Kensingtonsmuseet i London tillkom 1853 som en följd av 1851 års världsutställning därstädes, och Bayerisches Nationalmuseum i München öppnades 1853 och erhöll av den kunglige byggherren år 1858 den karakteristiska devisen: »Meinem Volke zu Ehr und Vorbild», — för att endast erinra om ett par av de tidigaste utländska exemplen på konstslöjdmuseer.

Den svenska motsvarigheten utgjorde det museum, som den år 1845 stiftade Svenska Slöjdföreningen år 1868 grundlade i Stockholm och som år 1884 skänktes till staten och nu jämte ett par enskilda samlingar utgör grundstommen i Nationalmusei konstslöjdsamling.

Under det att konstslöjdmuseerna borde vara elitsamlingar av »mönstergilla» föremål, blev Nordiska Museets, det kulturhistoriska museets uppgift beträffande högre-ståndskulturen att insamla dithörande föremål för att tjäna som grundval för vår kunskap om de gångna tidevarvens odling i dess helhet, fullt i analogi med vad avsikten var med allmogesamlingarna. — Att

Nordiska Museet med denna uppgift för ögonen icke kan undvara de konstnärligt högst stående föremålen ligger i öppen dag.

Alltifrån första början insåg Hazelius det olösliga sambandet mellan föremål och tradition. Utan att man vet något om ett föremål utöver vad det möjligen självt kan hava att säga om material och teknik, är dess värde som kulturhistoriskt dokument ringa eller intet. I Nordiska Museets accessionskatalog, huvudliggaren, antecknades också från början alla primäruppgifter om föremålen, till dem knutna traditioner o. s. v. Föremålen äro icke blott till för att titta på eller njutas som kuriositeter eller konstverk, utan de måste tillika utgöra material för kulturvetenskaplig bearbetning, för utläsandet av vårt folks liv och seder. — I sin ordning ledde detta till grundläggandet av ett bibliotek och av ett arkiv innehållande avbildningar av föremål och, såsom det viktigaste, uppteckningar om svenskt folkliv i detta ords vidsträcktaste mening.

Redan i slutet av 1870-talet påbörjades inom Nordiska Museet folkloristiska samlingar, och museet äger nu ett folklivsarkiv, som är det mest omfattande i landet. — Icke mycket senare skisserades ett program för en stort anlagd serie av publikationer att utgivas sedan det beträffande materialet av föremål och anteckningar hunnit insamlas och bearbetas så att en verklig översikt vunnits.

När museets samlingar 1879 erbjödos som gåva till svenska staten, vilken gåva 1880 års riksdag avböjde, redan då stod Nordiska Museet präglat i hela sin mångsidiga omfattning.

Samlingarna inom de olika avdelningarna växte oavlatligt. Jag skall icke trötta med siffror, endast omtala att accessionskatalogen redan 1886 upptog 50,000 nummer, 1893 funnos 75,000 och vid Hazeli död 1901 91,000; siffran 100,000 nåddes år 1904; år 1913 funnos 120,000 nummer, och i närvarande stund hava vi hunnit till 144,600. — Någon stagnation har icke inträtt, särskilt om man betänker att insamlingsarbetet nu måste ske med starkare sovring än i begynnelsen, då allt kunde förvärfvas.

Följden av samlingarnas ständiga tillväxt blev att den ena lokalen efter den andra måste anskaffas. Alla lågo de vid Drottninggatan, där samlingarna slutligen voro inrymda i de båda husen n:r 77—79 i Kungsbacken, där rummen voro överfyllda.

Redan 1876 hade ett utprop utfärdats om insamling av medel till uppförande av en byggnad, och offervilligheten visade sig glädjande stor. Sedan Kungl. Maj:t 1882 upplåtit tomten, börjades 1888 arbetena på den byggnad, i vilken vi nu befinna oss. Planen som gällde ett komplex tre gånger så stort som det nuvarande palatset, måste prutas av, och efter en 15-årig byggnadstid stod museibygnaden färdig, så att samlingarna kunde börja överflyttas och installeras.

Svår, att ej säga överväldigande var uppgiften att med ordnande hand rädda och lyfta Artur Hazeli storslagna skapelse till den höjd i ljustet, som med rätta tillkom den. Museets dåvarande styresman, sedermera riksantikvarien Bernhard Salin, hade löst den drygaste delen av den uppgiften, när Nordiska Museet i juni 1907 åter kunde öppna sina portar. För den gärningen är Bernhard Salin förvisso förtjänt av det största erkännande och av allas vår varma tacksamhet.

Den bild jag sökt giva av Nordiska Museets utveckling vore ofullständig, om jag icke också nämnde Skansen, friluftsmuseet, och här behöver jag icke vara mångordig, då Skansen är den del av Nordiska Museet, som är mest känd och älskad av alla.

Artur Hazelii princip för museets anordnande, hans önskan att det skulle giva livfulla intryck och framställa levande bilder av folklivet, som fick sitt första uttryck i »interiörerna», ledde följdriktigt fram till friluftsmuseitanken, sådan denna förverkligades på Skansen. »Interiören» skulle finnas just i den byggnad, inom vilken den vuxit fram, och »manbyggnaden» skulle omgivas av alla övriga till en gård hörande hus. — Redan på 1870-talet var denna tanke utvecklad hos Hazelius, men först år 1885 skedde det första husförvärvet, och 1891 på hösten öppnades Skansen inom sitt första lilla område. Hela det sista årtiondet av Hazelii levnad upptogs av omsorgen om att förvärva mark; 1901 på våren, samma år Hazelius gick bort, skedde det sista stora markförvärvet, Sollidsområdet. — Fäbodvallen från Jämtland och lapplägret voro de första »gårdsanläggningarna», Oktorpsgården från Halland 1896 den första verkligt fullständiga gården, som senare har följts av Värmlandsgården, Raflundagården från Skåne och den stora Älfrosgården från Härjedalen.

Till den kulturhistoriska avdelningen med sina hus och gårdar slöt sig naturligt den naturvetenskapliga: husdjuren i stallar och fähus, de vilda nordiska djuren i markerna däromkring och den nordiska floran i trädgårdar, i skog och på ängar och fält.

Denna beundransvärda följdriktighet, denna helhetssyn på svensk kultur och natur, som Skansen skänker, är förvisso genialisk, ett storverk som vi må sträva att hålla samman och ytterligare utveckla, alla mera eller mindre välmenta rådgivare till trots. Härei ligger det centrala, det väsentliga i Skansens uppgift. — Allt det andra, fester och friluftsteater, s. k. attraktioner och restauranter voro för Hazelius adiaföra, periferiska ting, som visserligen må hava sitt berättigande ur popularitetssynpunkt och såsom sådana böra med omtanke skötas, men som aldrig böra få förrycka huvudsaken. Minst av allt bör Skansen — såsom det beklagligtvis tid efter annan göres gällande även från håll, där man icke borde behöva frukta det — jämföras med ett tivoli, där mat och förlustelser, »panis et circenses», äro huvudsaken. Må alla som nitälska för svensk kultur slå vakt om denna i bästa mening folkupfostrande svenska idé!

*

Det är denna mångsidiga verksamhet, dessa mångsidiga uppgifter, som, om också icke klarlagda i alla sina detaljer, förelägo för Nordiska Museet redan under dess första årtionde, som de vilka efter Artur Hazelius fingo sig anförtrödd vården om denna institution, sökt och alltjämt söka att vidmakthålla och i överensstämmelse med tidernas växande krav utveckla.

Museets återöppnande år 1907 efter avslutad installation i den nya byggnaden betecknar ett nytt skede i institutionens historia: nu förelåg, vid sidan av samlingarnas komplettering och vård, som en huvuduppgift det vetenskapliga bearbetandet, utnyttjandet i alla riktningar, inbärgandet av de rika skördarna, den väldiga nyodlingens hävdande, utan vilket banbrytarens jätteansträngningar skulle hava varit förgäves.

Förvisso krävde och kräver det arbetet icke mindre hänförelse, icke mindre kraft, uthållighet och kunskap; icke minst därför att det icke utåt kan framträda med den glans, som det första segerrika framträngandet och därför icke från den stora allmänhetens sida röna samma intresse och popularitet. — Det är inte nytt längre! — Utomstående och de som se ytligt på saken uppfatta stundom denna mognadens och skördens tid som ett stillestånd i arbetet. — Intet är oriktigare, och intet är heller menligare för verksamhetens fullföljande än om sådana meningar göra sig hörda som en högljudd och tanklös kritik. Jag understryker *tancklös*, ty en vederhäftig kritik är förvisso till gagn, och sporrar till nya kraftiga tag.

*

Artur Hazelius skapelse utgör resultatet av en lång utveckling av de kulturhistoriska intressenas vård i Sverige, resultatet som framträdde, när jordmånen var beredd efter generationers, århundradens mödosamma, ofta trevande förarbeten. Nordiska Museet rymmer inom sin intressesfär och har till gemensamt arbete samlat en mängd krafter inom olika vetenskapsområden, som tidigare verkade utan inbördes kännning med varandra. — Med rötter i svensk kulturforskning, som kunna ledas tillbaka ända till renässans-tiden, då Gustav Vasa gjorde svenskarna till ett enda folk, har Nordiska Museet i sin verksamhet, sådan den nu bedrives, i sig upptagit strävanden som framträdde i ärkebiskop Olaus Magni Historia om de nordiska folken, tryckt i Rom 1555, som burits av män bland Gustaf II Adolfs samtida, av dem som stöddes av Magnus Gabriel de la Gardies mecenatskap, av den väldige Olof Rudbeck och hans krets, av Linné och frihetstidens forskare, av göterna och nyromantikerna under 1800-talets förra del. Och till sist har museet blivit centralinstitutionen för en mängd av de på den svenska kulturforskningens område arbetande krafterna från senare delen av 1800-talet.

Antalet av museiinstitutioner, som vuxo upp inom landet med Nordiska Museet som förebild redan under 1870- och 80-talen, har alltjämt vuxit, och de senaste årtiondenas hembygdsrörelse, som ju också har sina rötter i den jord, ur vilken Nordiska Museet vuxit fram, har medfört en oerhörd tillväxt av de kulturhistoriska museernas antal, en tillväxt som ännu synes vara långt ifrån avslutad. För närvarande finnas omkring 150 dylika museer i vårt land.

*

Av det frö Hazelius sädde har blivit ett jätteträd med starka och djupa rötter i Sveriges jord. — Ett varmt intresse för Nordiska Museet och dess mångskiftande uppgifter lever i Sveriges land. Statsmakterna stödja verksamheten med stora anslag, vidsynta mecenater framträda tid efter annan, och deras skara, som med gåvor av olika slag riktat museet, är oräknelig. För att kunna utvecklas och vidmakthållas är Nordiska Museet alltjämt beroende av att på detta sätt bäras upp av en enhällig folkmening, att stödjas av stat, av kommun och av enskilda.

Svenska folkets egendom kallade Artur Hazelius sin skapelse! Mätte Nordiska Museet i all framtid förbliva ett fritt och om sig själv och sin uppgift och egenart medvetet svenskt folks ägendom! — tillhöra ett folk, »som

törs tryggt vila i eget rede»; ett folk, för vilket kunskapen om fädrens odling sådan den burits av namnlösa hjältar i de djupa leden och av namnkunniga riddersmän, blir en källa till nutida och framtida kraftutveckling!

Så förverkligas Artur Hazelii maning till Sveriges folk: »Känn dig själv!»

Efter styresmannens tal sjöng hovsångaren John Forsell accompanierad av Kungl. Flottans musikkår Naumanns hymn: »Ädla skuggor, vördade fäder». Sångaren stod uppe i kröningsrummet, och hans mäktiga stämma klingade under de höga valven; sedan sångaren tystnat repeterades hymnen som ett eko av studentsångarna, som voro placerade i ett av sidorummen invid kröningsrummet.

Därefter bestogs talarstolen ånyo av museets styresman, som yttrade:

En gärning sådan som den Artur Hazelius utförde är otänkbar utan en brinnande hänförelse och en outtröttlig arbetshåg. Alla veta vi, att Artur Hazelius ägde de egenskaperna.

Men den är också otänkbar utan förmågan att vinna medarbetare med samma sinnelag. Även den egenskapen ägde Artur Hazelius. Så stark var elden i hans egen själ, att den förmådde icke blott att tända samma låga hos dem, som blevo hans hjälpare, utan även hålla den lågan brinnande genom långa år av möda och arbete. Den som en gång kom inom hans trollkrets, den kunde icke svika honom; och så stor var makten av hans personlighet, att de alla ännu med glädje och tacksamhet minnas, att de fingo ägna honom och hans storverk sina bästa krafter.

Detta har satt sin prägel på alla dem, som arbetat och arbetat i Nordiska Museets tjänst. Såsom ett dyrbart arv lever den anda Artur Hazelius förstod att ingjuta hos sina medarbetare alltjämt kvar inom denna institution.

Främst bäres den av de många, som kommo i Nordiska Museets tjänst under »gamla doktors» tid, och de som icke förstått att gripas av denna anda hava varit mycket få. — Det är med glädje och stor tillfredsställelse som jag här vittnar om detta förhållande, och det är också med glädje och tillfredsställelse, som jag nu går att meddela, att icke mindre än 35 i museets tjänst anställda nu erhållit offentligt erkännande för sin trohet och sitt nit, ett erkännande som även tidigare kommit många till del.

H.M. Konungen har i nåder behagat tilldela sex av museets kvinnliga amanuenser Vasamedaljen i guld, och Kungl. Patriotiska sällskapet har tillerkänt medaljer för långvarig, trogen tjänst åt 29 vid Nordiska Museet och Skansen anställda personer.

Det är en stor heder för institutionen, som ytterligare förhöjes därav, att Hans Majestät behagat åtaga sig att egenhändigt utdela dessa medaljer.

H.M. Konungen utdelade därefter följande medaljer åt nedan nämnda personer, som framträdde, nämligen:

Vasamedaljen i guld åt:

Amanuenserna fröknarna Agnes Ljungberg, Anna Lewin, Selma Ström, Louise Hagberg (ej närvarande), Ida Möller, Gerda Cederblom.

Kungl. Patriotiska sällskapetets guldmedalj, andra storleken, åt:

Fogden å Skansen Anders Eklund, byggmästaren Tors Erik Eriksson, förmannen Viktor Andersson, trädgårdsmästaren A. E. Svensson, förmannen A. F. Konradsson, djurvårdareförmannen J. F. Zettergren.

Kungl. Patriotiska sällskapetets guldmedalj, tredje storleken, åt:

Portvakten C. A. Adolfsson, portvakten J. A. Gustafsson, övervaktmästaren Aug. Lindstein, maskinisten G. R. Nilsson, rustmästaren Hjalmar Fransson.

Kungl. Patriotiska sällskapetets silvermedalj, andra storleken, åt:

Stugvakten C. A. Andersson (ej närvarande), djurvårdaren J. E. Svenström, skomakaren och spelmannen J. Skoglund, vaktmästaren Viktor Holmström (ej närvarande), maskinisten J. A. Bergqvist, arbetaren F. G. Wallroth, arbetaren J. Kruse.

Kungl. Patriotiska sällskapetets silvermedalj, tredje storleken, åt:

Vaktmästaren G. Brunell, djurvårdaren E. Sjöholm, snickaren Sanfrid Johansson, djurvårdaren C. E. Wiborg, portvakten A. P. Andersson (ej närvarande), telefonvakten kullan Anna Strand, snickaren Martin Olsson Lundeberg, vaktmästaren Johan Teller, vaktmästaren Alfred Johansson, kullan Gjers Kerstin Karlsdotter, kullan Knuts Anna Hansdotter.

Stockholms Studentsångarförbund under ledning av direktör Einar Ralf uppstämde som en hyllning åt medaljörerna Gunnar Wennerbergs hymn »Stå stark du ljusets riddarvakt».

Härefter framträdde representanter för akademier, museiinstitutioner och korporationer och bragte Nordiska Museet sina hälsningar i form av adresser och tal, vilka mottogos av styresmannen.

Dylika hälsningar framбуros av följande, nämligen:

Svenska Akademien.

SVENSKA AKADEMIEN

frambär till

NORDISKA MUSEET

uttrycken av sin beundran för det storverk, som Artur Hazelius' hänförelse skapat och som ett halvt århundrade sett lyckosamt utvecklas. Må Nordiska Museet framgent ej blott förbliva en minnas borg, mot vars murar tidens vågor brytas, utan även allt mer befästas till ett värn och en högskola för levande svensk anda.

Stockholm den 24 oktober 1923

Tor Hedberg.

E. A. Karlfeldt.

Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets-Akademien.

TILL NORDISKA MUSEET 19 $\frac{24}{10}$ 23.

Till Nordiska Museet på 50-årsdagen av dess öppnande.

Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, som med glädje följt Nordiska Museets märkliga och framgångsrika utveckling allt ifrån dess första framträdande, uttalar på Museets 50-årsdag ett varmt tack till detta för dess storartade kulturinsats i vårt land.

Akademien hyllar därvid även minnet av den man, som i Nordiska Museet och på Skansen grundat ett varaktigt hem för gångna seklers kulturskatter och flyende livsformer. Vår tacksamhet riktar sig även till alla dem som, eldade av Artur Hazelii håg, varit hans medhjälpare och fortsatt hans storslagna gärning.

Mycket av det vi nu betrakta såsom omistliga svenska nationalskatter, har från förgängelse räddats åt oss och eftervärlden endast tack vare Nordiska Museets framsynta verksamhet.

Men även nutida liv och verksamhet i vårt land hava rönt starka inflytelser från Nordiska Museet. En av de mäktigaste strömningar, som upplivar vår tid, hembygdsrörelsen, bottnar för visso i Artur Hazelii fosterlandsälskande verksamhet, och det löftesrikt blomstrande hemslöjdsarbetet har sina starkaste och mest näringsgivande rötter i Nordiska Museets utomordentliga samlingar.

Den genom Nordiska Museets verksamhet fördjupade kunskapen om våra fädernas liv och gärning har sålunda givit ny kraft och rikare innehåll åt hembygdkänslan och adlat vår egen tids nya former.

Må kommande tider giva kraftig växt åt det träd, som redan skänkt så rika skördar!

Stockholm den 24 oktober 1923.

HENRIK SCHÜCK.

Sigurd Curman

Kungl. Vetenskapsakademien.

Till NORDISKA MUSEET

Stockholm

Kungl. Vetenskapsakademien, som med glädje mottagit inbjudningen att genom ombud deltaga i den halvsekelfest Nordiska Museet nu firar, hem-bär Museet sin varma lyckönskan till dess storslagna insats i nordisk folk-livsforskning och hoppas med visshet, att även framtiden skall bereda det-samma tillfälle att på ett lika gagnade och ärofullt sätt verka i den foster-ländska odlingens tjänst.

Stockholm den 24 oktober 1923

På Kungl. Vetenskapsakademiens vägnar:

EINAR LÖNNBERG

H. G. Söderbaum

Nationalmuseum.

Till NORDISKA MUSEET

på Dess 50-årsdag.

Konst och kultur äro begrepp för sidor av mänsklig utveckling, som på det närmaste äro med varandra förbundna, som i stora delar täcka varandra och i mycket äro av varandra beroende. Bäst kännetecknas måhända deras förhållande till varandra av det ofta brukade uttrycket att konsten är kul-turens blomma. Kulturens väldiga träd gräver sina rötter djupt i jorden och dess stolta krona stiger mot skyn. Men hur enformig, hur fattig vore ej dess grönska, om den ej höljdes av ett färgrikt och skimrande blomsterflor. Hur blek hur förgänglig å andra sidan den blomning som ej närdes av det rot-fasta trädets livgivande safter. Då Nordiska Museet, den svenska kulturens storartade skattkammare på denna dag högtidlighåller minnet av sin femtio-åriga tillvaro, höves det att en hälsning och en hyllning bringas detsamma

även från det museum vars uppgift det är att förvalta den svenska statens bestånd av konstens frambringelser, från Nationalmuseet. Grannskapet av samlingsområden, likheten av museal anordning, gemensamheten av intressen i folkbildningens tjänst hava givit talrika beröringspunkter mellan båda museerna, utnyttjande av varandras forskningsmaterial har varit till ömsesidig båtnad. I beundran för det storverk som utfört av en ensam mans brinnande kärlek och oryggliga kraft i hans anda fortsatts och fullkomnats av hängivna lärjungar och efterföljare till vad det Nordiska Museet nu är, med bästa önsknningar om fortsatt framgångsrikt arbete i den svenska odlingens tjänst ägnas det Nordiska Museet, dess styrelse och tjänstemän en varm och ärlig hyllning av Nationalmuseum och dess tjänstemän.

Stockholm den 24 oktober 1923.

ERIK G. FOLCKER

Axel Gauffin

S. Strömbom

Georg Göthe

Akke Kumlien

Gunnar Wengström

Gustaf Munthe

Jaenson

Erik Wettergren

Ragnar Hoppe

Karl Wählin

Axel Sjöblom

E.Kjellberg

Carl Gunne

Greta Looström

Lunds universitets historiska museum.

Detta museum, Artur Hazelii skapelse, är det viktigaste bidrag till svensk kulturskildring, som genom en människas gärning någonsin åstadkommits, ett stycke levandegjord historia av oöverskådligt, för alla tider bestående värde och en huvudkälla för hembygdens utforskande och handaslöjdens återupplivande.

De plikttrogna män, vilkas arbete vidtog, där Artur Hazelius slutade, må också i dag med berömmelse ihågkommas, främst Bernhard Salin, som med aldrig svikande omsorg och med ur vetenskaplig och konstnärlig synpunkt enastående skicklighet i detta Isak Gustaf Clasons stolta byggnadsverk planlagt och genomfört de hopade kulturhistoriska skatternas uppställande och ordnande.

Även till Nordiska Museets nuvarande ledare och tjänstemän, som väl förvaltats det märkliga arvet, stå vi alla i djup tacksamhetsskuld.

Med anledning av dagens betydelse sänder Lunds Universitets Historiska Museum följande välgångsönskan:

TILL NORDISKA MUSEET.

Artur Hazelius, en banbrytare inom svenskt museiväsen, och hans stor-slagna verk, Nordiska Museet, ägnas denna gård av hyllning och beundran. De dyrbara minnen av våra förfäders konstflit, som här sammanförts, sprida

ljus över svunna århundraden samt påverka, väckande och manande, nutid och eftervärld. Dessa synliga bevis på gångna kulturperioders tillvaro bära även vittnesbörd om samlarenit och om forskaregärning, som aldrig förtröttats. De utgöra förvisso ett mäktigt historiskt monument, vars fasta grundvalar lagts av en enda man, ledd av hängiven fosterlandskärlek, medan målmedvetna, offervilliga efterföljare fogat sten på sten till den storslagna byggnaden. Må detta minnenas tempel, huru tiderna än växla, städse vördas och vidmakthållas av Sveriges folk.

Lund den 24 oktober 1923.

Lunds Universitets Historiska Museum

OTTO RYDBECK

föreståndare.

Det danske Nationalmuseum.

Nordiska Museet 1873—1923.

Til NORDISKA MUSEET.

Det danske Nationalmuseum og særlig dettes yngste Afdeling Dansk Folkemuseum bringer Nordiska Museet i Stockholm en hjertelig Hilsen og Hyldest paa dets Femtiaarsdag, med Tak for dets banebrydende Arbejde, der ikke alene er kommet Sverige, men ogsaa de andre nordiske Frændefolk til Gode. Ethvert Museum, der anser det for en af sine Opgaver at bevare Minderne om egenartet folkelig Kultur, og ikke mindst Dansk Folkemuseum hvis Stifter for mere end firti Aar siden inspireredes til sit Arbejde af Arthur Hazelius' Stovværk, staar i dyb Taknemmelighedsgæld till dette. Nordiska Museet har stedse gaaet i Spidsen for Indsamlingen og Studiet af Minderne om den gammeldags Hjemstavnskultur og tillige for det indsamlede Stofs videnskabelige Ordning og Bearbejdelse. Gid det omfangsrige og enestaaende Arbejde som dette Museum har udrettet i de svundne femti Aar, stedse maa skyde friske Skud til Gavn og Glæde ikke alene for Sverige, men for hele Norden!

København i oktober 1923.

M. Mackeprang.

Jørgen Olrik.

Det danske Kunstindustrimuseum

lät genom en representant nedlägga blommor vid Artur Hazeliusbysten.

Dansk Folkemindesamling.

Til NORDISKA MUSEET

24 oktober 1923.

Til Nordiska Museet.

Dansk Folkemindesamling sender med Beundring og Højagtelse Nordiska Museet sin Lykønskning til 50-Aarsdagen. En hjertelig Tak for det vidt-omspændende Arbejde, der i de forløbne Aar er udgaaet fra Musæets Ledere og deres Medarbejdere, og som har bevirket, at Musæets videnskabelige Metoder og Ordningsprincipper er bleven grundlæggende og banebrydende for Studiet af Almuekultur Verden over. Vi ønsker af Hjærtet, at Musæet ogsaa i Fremtiden maa fortsætte sin rige og storslaaede Udvikling og Vækst. Ikke mindst en Tak for Musæets Initiativ til at samle Folkelivs-Forskere fra alle nordiske Lande til Tankeudveksling og Samarbejde.

Vor bedste Lykønskning!

*Hans Ellekilde.**V. Grüner Nielsen.**Kulturinteresserede i Finland.*

Finlands minister Werner Söderhjelm bragte Nordiska Museet en hilsning och en lyckönskan från kulturinteresserade personer och institutioner i Finland, från museerna i Helsingfors, i Åbo m. fl. under erinran om det gamla samarbetet på såväl odlingens som odlingsforskningens områden som sedan gammalt ägt rum mellan Sverige och Finland.

Norsk Folkemuseum.

Nordiska Museet fra Norsk Folkemuseum 24 oktober 1923.

Norsk Folkemuseum sender Nordiska Museet en varm, kollegial hilsen på dets 50-årsdag. Takket være Arthur Hazelius' geniale idé og gigantiske kraft fikk Nordiska Museet i Sverige, i hele Norden og alle Europas land snart en banebrytende stilling, den hans fremragende efterfølgere målbevisst har oprettholdt. Men vi vet også, at Nordiska Museet innerst inne er fostret av det svenske folks sikreste instinkter. Det vil til den ene side alltid være

et opkomme for svensk kultur og videnskap og til den annen en hovedhjørnestein i studiet av europeisk folkeliv. I troen herpå sender Norsk Folke-museum sin lykkønsking.

Kristiania 24 oktober 1923.

J. K. BERLE

*J. V. Heiberg
Lars Kierulf
Hans P. Krag
Gisle Midttun*

*Gudrun Huitfeldt
Kristian Koren
Sigurd S. Meidell
Jacob S. Worm-Müller*

Hans Aall

Kristiania Kunstindustrimuseum.

Til NORDISKA MUSEET

24 oktober 1923.

Styret for Kristiania Kunstindustrimuseum sender sine bedste lykønskninger i anledning av Nordiska Museets 50-års jubileum i beundring for museets banebrytende arbeide til værn om nordisk kultur og i taknemlighet for de impulser det gjennom sine samlingers rigdom, ordning og bearbeidelse har git til hele Norden. Med tak for godt samarbeide i de forgangne år uttaler man ønske om, at Nordiska Museets fremtid må bli likeså lysende som dets fortid.

Kristiania oktober 1923.

A. Røder
formand.

Hans Dedekam
direktør.

Hansischer Geschichtsverein.

Lübeck, den 19 oktober 1923.

Das Nordische Museum feiert am 24 oktober den 50 Jahrestag seiner Eröffnung und hat die Freundlichkeit gehabt, den Hansischen Geschichtsverein einzuladen, sich bei dieser Gelegenheit vertreten zu lassen. Wir gestatten uns, an die Kgl. Vitterhets, historie och antiquitets Akademien als unser verehrtes Mitglied die ergebene Bitte zu richten, die Vertretung des Hansischen Geschichtsvereins freundlichst zu übernehmen und dem Nordischen Museum unsere herzlichsten Glückwünsche zu übermitteln. Im Voraus sprechen wir unseren verbindlichsten Dank für die Mühewaltung aus.

Der Vorsitzende des Hansischen Geschichtsverein

D. A. Neumann
bürgermeister.

Föreningen för Svensk kulturhistoria.

Till NORDISKA MUSEET
vid femtioårsfesten den 24 oktober 1923.

Föreningen för svensk Kulturhistoria ber att på halvsekeldagen till Nordiska Museet få framföra sin lyckönskan särskilt för det arbete, institutionen, troget fullföljande Artur Hazelii mäktiga initiativ, utfört för vinnande av en fördjupad inblick i det svenska folkets gångna liv. För varje årtionde, som gått, har synkretsen vidgats. Med nya män ha nya kunskapsområden uppsökts och bearbetats. Under kommande år skola helt visst alltjämt nya etnologiska forskningsområden läggas under plojen, samtidigt som allt värdefullare skördar skola gro på de gamla markerna.

Föreningen för svensk kulturhistoria, som själv strävar mot likartade ideella mål, hoppas att detta arbete måtte bära rik frukt. En grundlig inblick i den svenska kulturutvecklingens alla faser har djup betydelse, ej blott därför att stat och folk under gångna tider framträda i rätt belysning, utan den måste ock bliva den värdefullaste ledtråd, som kan givas oss, när det gäller att skapa sunda grundvalar för danandet av vårt framtida Sverige.

Föreningen för svensk kulturhistoria

Carl Swartz.

Sune Ambrosiani.

Kulturhistoriska Föreningen och Museet, Lund.

Nordiska Museet kan på sin femtioårsjubeldag skåda tillbaka och skåda framåt med samma glada, ärliga segerkänsla: De kampfyllda år, som buros upp av Hazelius' manande men också segervissa fältrop: »Tro ej — att striden är för stor för din förmåga», hade redan för 25 år sedan fört den nordiska kulturgemenskapens stora framtidstanke, som ligger i själva museets namn, till seger.

Under de 25 år, som följt därefter, har det närmast gällt att befästa denna seger. En sådan uppgift är ofta lika svår men mindre tacksam. Man nödgas kanske här och där till en av omständigheterna nödvändigjord koncentration, som av segerloppets jäve stridsmän lätt uppfattas såsom ett återtåg.

När den Kulturhistoriska Föreningen för södra Sverige för 40 år sedan bildades, stod bland andra namn även Artur Hazelius under det upprop, som vädjade till södra Sverige att ej försumma sina egna speciella kulturhistoriska intressen. Det låg säkert i denna underskrift något av en självövertvinnelse; men i en sådan vidhjärtad självövertvinnelsens tecken är det som det nordiska museiväsendet skall växa sig stort och starkt: Samarbete utan hege-
moni men med fritt erkännande av vad som vid kulturminnenas samlande

och behandlande är centralt eller periferiskt. Såsom den 10 år yngre system, med samma aktning och beundran om också icke med samma känsla av egen ringhet som för 40 år sedan, är det Kulturhistorisk Förening och Museum i dag binder sitt blad i Eder ärekrans.

Lund den 24 oktober 1923.

C. G. BJÖRLING

Johan C. W. Thydén
Clas Kurck
M. Engeström
Axel Andersson
Johan Thygesen

Pehr Gamstorp
N. G. N. Djurklou
Axel Fr. Olsson
And. Eriksson
Adolf Hamilton

Oskar N. Lewan
G. J:son Karlin

Representanter för kulturminnesvården i Västergötland.

Vi efterskrivne, representanter för kulturminnesvården i Västergötland, hälsa på högtidsdagen Nordiska Museet.

Det frö, som Artur Hazelius för 50 år sedan nedlade, har vuxit till ett träd som överskyggar Fäderneslandet.

Stående det starkt genom seklerna.

Den 24 oktober 1923.

Västergötl. Fornminnesförening
Skara.

Vänersborgs Museum
Vänersborg

De sju häradernas
Kulturhist. Fören.
Borås.

Vadsbo Hembygds- och
Fornminnesförening
Mariestad

Ulricehamns Hem-
bygdsförening,
Ulricehamn.

G. O. Hylltén-Cavallius-stiftelsen i Lund.

Gunnar Olof Hylltén-Cavallius' Stiftelse för svensk folkminnesforskning i Lund frambär genom mig sin lyckönskan till det lysande kulturarbete som Nordiska Museet utfört.

Vår beundran för Nordiska Museet såsom dokumentsamling och forskningsinstitut för vårt svenska folks kulturutveckling och kulturarbete, och vår övertygelse om dess nödvändighet för vårt folk är ej mindre stark därför att utländskt prejudikat saknas.

Då den unga Hyltén-Cavallius-stiftelsen i dag lyckönskar Nordiska Museet till det stora arbete det redan utfört, uttrycker den tillika en önskan att Nordiska Museet måtte vinna en allt starkare ställning inom vårt folks medvetande, och att det såsom forskningsinstitut måtte utvecklas till en svensk kulturfakultet.

24 oktober 1923.

C. W. v. SYDOW.

Göteborgs Museum.

PÅ NORDISKA MUSEETS 50-ÅRS DAG

önskar GÖTEBORGS MUSEUM frambära sin hyllning och sina välönskningar.

Den dag då Arthur Hazelius slog upp portarna till Nordiska Museet i dess första blygsamma gestalt är förvisso en märkesdag i det svenska folkets historia.

Hans verk äger betydelse ej endast för forskning och museiväsende. Det har övat inflytande på hela vårt nationella liv genom den väckelse till självkänedom och självtillit som därmed blivit inledd och som genom åren allt starkare gjort sig gällande inom skilda områden av svensk odling.

Göteborgs Museum, som under det gångna halvsekle på mångfaldigt sätt stått i gagnarik förbindelse med Nordiska Museet vill härmed uttala sin livliga förhoppning att Arthur Hazelius' skapelse under kommande dagar må förunnas att lyckosamt fullfölja sina höga uppgifter, i den store stiftarens anda, till båtnad för land och folk.

Göteborg den 24 oktober 1923.

OSCAR von SYDOW

Röhsska Konstslöjdmuseet, Göteborg.

Röhsska Konstslöjdmuseet frambär till NORDISKA MUSEET vid dess femtioårsfest sin hyllning och sin uppriktiga lyckönskan. Må det förunnas Nordiska Museet att alltjämt fullfölja Arthur Hazelius' livsverk i framgångsrikt arbete för bevarandet och stärkandet av svensk odling.

Göteborg den 24 oktober 1923.

Å styrelsens vägnar:

HJALMAR WIJK

Undersökningen av svenska folkmål, Uppsala.

TILL NORDISKA MUSEET.

Den samling av föremål till belysning av nordisk allmoges liv, som för 50 år sedan grundlades genom Artur Hazelius' kungstanke, har, under hans och nitiska efterföljares vård, vuxit till ett storverk av oberäkneligt värde

för svensk forskning och svenskt sinnelag, till heder för vårt folk bland folken. Landsmålsarkivet i Uppsala, »Undersökningen av svenska folkmål», som under sitt arbete på oräkneliga punkter kommer Nordiska Museet nära, vill på Museets högtidsdag ge uttryck åt varma känslor av tacksamhet för vad genom Museet hittills uträttats och lika varma lyckönskningar till fortsatt rik utveckling och gagnande verksamhet.

För Undersökningen av Svenska Folkmål

Otto v. Friesen

Herman Geijer

Bengt Hesselman

J. M. Hulth

J. A. Lundell

Adolf Noreen

Uppsala universitets museum för nordiska fornsaker.

Till NORDISKA MUSEET framför Uppsala Universitets Museum för Nordiska Forn saker sin varma lyckönskan på 50-årsdagen och tackar tillika för synnerligen värdefullt bistånd vid dess allmogesamlingars inordnande i Gustavianum. Må det förunnas våra båda museer ett allt livligare samarbete i den svenska folklivsforskningens tjänst!

BENGT HESSELMAN

Hälsingborgs museum.

VID NORDISKA MUSEETS 50-ÅRSJUBILEUM

vill HÄLSINGBÖRGS MUSEUM frambära sin hyllning och lyckönskan.

Den fruktbarande verksamhet, som Nordiska Museet under dessa år bedrivit, har resulterat i en rik och levande bild av vårt folks kultur. Den har därjämte bidragit att i vida kretsar väcka och vidmakthålla ett allt starkare intresse för svensk kulturhistoria, av betydelse ej minst för dem, som på skilda håll velat verka på samma arbetsfält.

I samverkan mot gemensamt mål måste de svenska kulturmuseernas stora uppgift lösas. Må NORDISKA MUSEET framgångsrikt som hittills kunna fortsätta sitt för dem alla betydelsefulla och förebildliga arbete.

Hälsingborg 22 okt. 1923

SIGFRID EWALD.

Torsten Mårtensson.

Västmanlands fornminnesförening.

Till NORDISKA MUSEET

på dess 50-åriga högtidsdag.

Från åsarnas land, från slättens och bergens västmannabygd, från Olof Rudbecks, Abraham Hülphers och Richard Dybecks fädernebygd, bringas en hyllning åt minnet av en sann svensk man, Artur Hazelius.

Du hade Rudbecks storsvulnhet och vida blick, då Du skapade vårt lands folkliga minnesrum, vars gränser icke stängdes av det egna landets, utan inneslöto den germanska världen; Du hade Hülphers lust att erfaras och iakttaga, den saklighet, som utmärkte borgaren och affärsmanen var Din; och Du hade samma varma hjärta och samma kärlek till fosterlandet som Dybeck, nationalsångens, Du gamla du fria, skald.

Din gärning lever!

Västmanlands Fornminnesförening frambär från sin bygd vid Nordiska Museets 50-åriga högtidsdag ett tack för denna gärning och en önskan om fortsatt utveckling av museet.

WALTER MURRAY.

Gotlands Fornvänner och Sällskapet för gotländsk forskning.

Till NORDISKA MUSEET

vid dess femtioårsfest 19 $\frac{24}{10}$ 23.

Ringa från början, du vuxit dig stark under vårdande händer.
Halvsekelgammal, du står redan i fullaste kraft.
Väx uti sekler ännu och för folket på berg och i dalom
Visa dess renaste drag: enkelhet, mandom och dygd!

Gotlands Fornvänner och Sällskapet för gotländsk forskning

GUSTAF W. ROOS

*M. Klintberg**Richard Steffen**R. Björkegren**C. G. Björkander**Ella Hellgren**Carl Bolin*

Stockholms Studentsångarförbund sjöng nu: »Hell dig Sverige», dikt av professor C. G. Santesson, tonsatt av Einar Ralf. Dikten, som författats som en hyllning till Nordiska Museet, förelåg i tryck och utdelades till de vid festen närvarande.

Den ståtliga och stämmingsfulla festen avslutades med en av Kungl. Flottans musikkår utförd festmarsch.

*

Samtidigt med att minnesfesten i museihallen tog sin början kl. 2 e. m. ringde Hällestads-stapelns klockor å Skansen minnesringning, och omedelbart därefter hölls en kort minneshögtid vid Orsakullen å Skansen, till vilken särskilt inbjudits lärjungar i läroverkens och folkskolornas högre klasser, och som därjämte övervars av den å Skansen talrikt församlade allmänheten. Denna högtid ägde rum enligt följande program:

»Sverige», dikt av Verner v. Heidenstam, musik av Wilhelm Stenhammar, spelades av Kungl. Svea Artilleriregementes musikkår.

»Återblick och framsyn», tal av fil. kand. P. U. Bolinder.

»Du gamla du fria», sjöngs unisont av skolungdomen med ackompanjemang av Kungl. Svea Artilleriregementes musikkår.

»Leve Sverige!» utbragtes, besvarat av kraftiga hurrarop.

*

Vid skymningens inbrott anordnades å Skansen stor illumination och belysning med tjärtunnor och kulörta lyktor. Då det samtidigt var fullmåne, tedde sig Skansen denna afton i sin mest tilltalande stämning. Seglora kyrka och gårdar och stugor höllos öppna och belysta med flammande brasor och ljus. Allmänheten vallfärdade också i stora skaror till Skansen; besöksantalet under dagen utgjorde 11,278 personer.

Klockan 7.30 e. m. samlades nere på Lejonslätten Stockholms förenade studentkårer till ett fackeltåg och intågade företrädde av sina fanor och sångare på Skansen fram till Orsakullen nedanför Artur Hazelii där resta byst. I det flammande skenet av facklorna sjöngo sångarna några fosterländska sånger, och studentkårernas ordförande amanuensen Gustaf Munthe höll följande tal:

Under facklors sken ha vi i kväll tågat upp till Skansen för att hylla en stor mans minne.

Artur Hazelius utförde en fosterländsk gärning av väldiga mått. Det var inte kärleken till de stolta minnenas vajande fanor, som drev honom. Det var kärleken till arbetets strävsamma vardag och hemmens levande kul-

tur. En bild ville han skapa av ett folk, som burit huvudet högt, både under lyckans soliga sommark dagar och under hårda vintrars bitande köld och svält.

Med brinnande tro och med forskarens outtröttliga möda fogade han sten till sten i det verk, som skall bevara hans namn till sena tider. Hans gärning var buren av ädlaste vilja och manligaste allvar. Hans oböjliga sinne lag förde honom fram över oöverstigliga hinder.

Ett arv har han lämnat, som är vårt folks dyrbara egendom, ett arv, som det tillkommer oss, nu levande, att skydda och förvalta till kommande släkten.

Här på Skansen vilar han efter fullgjort värv. Här lever hans ande. Här på Skansen böja vi oss i vördnad inför hans verk. Här bringa vi, Stockholms studenter, i kväll vår hyllning till Artur Hazelius' minne.

Sedan ytterligare ett par sånger sjungits, avtågade studenterna.

Omedelbart därefter intågade ett nytt fackeltåg på Skansen, bestående av medlemmar av Svenska Ungdomsringen för bygdekultur, Kulturella ungdomsrörelsen och Stockholms Körförbund. Fanbärare och fackelbärare ställde upp sig omkring Hazelius-bysten å Orsakullen, sånger utfördes och följande tal hölls av børsdirektör Kurt Belfrage:

Ute i världen varslar allt om ofärd och kulturförödelse. Dock ha vi en liten skara ungdom häruppe i ulti ma Thule denna sena oktoberkväll djärfts att samlas med facklor och fanor till fest, att fira en ensam svensk mans kulturbragd.

Det är icke en död man vi tre ungdomsorganisationer gått ut att med vemod fira. Stolta hylla vi denna kväll en svensk mans levande, beståndande, tack vare hängivna efterföljare och lärjungar härligt i utveckling vardande verk.

I tider, då landets alla färdevägar pekade mot söder, då sista modet utifrån var varje bildads och obildads lösen, i slika tider var det den 40-årige Artur Hazelius vågade under smäle k och löje lära sitt folk det egnas värde, det ringas storhet, var det så bara ett torftigt arbetsredskap eller bo-hagsting, en enkel folkdans eller allmogelåt, en hemmavävd kjortel eller en långtröja. Att finna oss själva igen, att tvinga oss lyssna på nytt till den granens susning, vid vars rot vårt eget bo var fäst, det var det centrala och levande i all Hazelii gärning. Icke döda museer och museiföremål ville han skänka åt Sveriges folk, det var levande liv, kärlek till hem och hembygd han ville väcka. Så vågar jag ock tro att bland alla de hyllningar, som denna dag ägnats Artur Hazelius och hans verk knappast någon skulle glatt honom själv så djupt som den från svensk ungdom. Må andra i dag ha vittnat om vad Artur Hazelius' livsverk betytt ur vetenskaplig, kulturhistorisk och museal synpunkt, må dessa här församlade ungdomsskaror med sin hyllning ge ett uttryck åt vad Hazelii livsverk betytt och tider igenom kommer att betyda för svensk ungdoms livssyn och fostran till svenskar.

Städse har hos ungdomen brunnit en åtrå att beundra och gripas av det storvulna och dådkraftiga, av män, som burit på verkliga kungatankar

och trots motstånd och hinder mäktat göra omöjliga gärningar möjliga. En sådan ungdomens naturlige hjälte är och blir den man, vars livsverk vi i dag fira. Så blir också det tack svensk ideell ungdomsrörelse genom oss i kväll bringar Artur Hazelii minne, ett tack först och främst för brinnande hänförelse och glödande tro, för energi som intet motstånd kunnat nedslå. Ty det är den stolta lära Artur Hazelii liv och verk i dag förkunna för oss.

Må vi, som nu i kväll stå här samlade, icke med braskande tomma ord och fraser hylla Hazelii minne och verk. Med handen på våra arbetsredskap, vid våra arbetsbord genom i gärning omsatt vördnad för det fäderneärvda och kärlek till hem och hembygd är det bäst vi i anda och sanning hylla Artur Hazelii minne. Må vi i denna stund blott låta våra facklor lyftas högt mot den mörka nattrymden som ett stilla varsel och löfte om, att än vågar svensk ungdom tro, att rätt skall segra över våld, kultur över barbari, att än kunna fast vilja, ärligt arbete och brinnande entusiasm skapa verk, som skola likt Artur Hazelii bestå och leva.

Hyllningarna voro därmed till ända, tjärtunnor och bloss slocknade efter hand och snart låg Skansen stilla och fridfull i den höstliga fullmånens sken.

Till festen anlända representanter för in- och utländska museer m. fl. voro på aftonen inbjudna till middag å Högloftet.

*

Följande dag, den 25 oktober, var å Högloftet anordnad en stor fest för alla i Nordiska Museets tjänst arbetande, nämnden, tjänstemännen och personalen i museet och å Skansen, varjämte även inbjudits ett antal personer, som tidigare varit anställda vid museet; antalet deltagare utgjorde omkr. 250 personer. Tal höllos av styresmannen, av nämndens ordförande professor I. G. Clason, av representanter för vakt- och arbetarpersonalen m. fl., och efter den enkla måltiden höll amanuensen fröken Visen Lewin ett av skioptikonbilder belyst kåserande föredrag om Nordiska Museet i äldre tider. Under omväxlande sång, tal och dans fortgick festen under den bästa och kamratligaste stämning.

*

Nordiska Museets femtioårsfest skildrades utförligt i Stockholmspressen, och flertalet av landets tidningar innehöllo före och efter femtioårsdagen skildringar och historiker angående Nordiska Museet och dess skapare, Artur Hazelius.

Stockholms Stadsfullmäktige hade den 15 oktober beslutat att anslå ett belopp av 5,000 kr. till uppsättandet i Stadshuset av ett minnesmärke över Artur Hazelius.

I samband med festen utfärdades ett uppprop om bildande av en Artur Hazelius-fond. Uppropet finnes tryckt i tidskriften »Fataburen» 1923 och avser att sätta museet i tillfälle att bekosta utgivandet av skrifter rörande Nordiska Museets material och de grenar av kultur historisk forskning som museets verksamhet omfattar.

Till femtioårsdagen anlände, jämte de ovan avtryckta 22 adresserna, hälsnings-skrivelser och -telegram från institutioner och enskilda personer i Sverige och utlandet till ett antal av 149; nämligen:

S V E R I G E.

Institutioner, föreningar o. dyl.

- Jubileumsutställningen i *Göteborg* (Axel Carlander).
 Västsvenska Folkminnesföreningen, *Göteborg* (Celanders).
 Hallands hembygdsförbund, *Halmstad* (Mörner).
 Helsinglands Fornminnessällskap, *Hudiksvall* (Hadar Rissler, Frans Rodenstam, Agi Lindegren, Sven Brun, Georg von Post).
 Föreningen för norrländsk hembygdsforskning *Härnösand* (Hellman).
 Norra Smålands Fornminnesförening *Jönköping*.
 Kalmar läns fornminnesförening, *Kalmar* (Falk, Hilldorff).
 Blekinge museiförening, *Karlskrona* (Axel Wachtmeister).
 Karlstads Fabriks- och Hantverksförenings Föreläsningsvecka, *Karlstad* (Ander, Martin Wretblad).
 Värmlands hembygdsförbund, *Karlstad* (Per Clarholm, Wenzel Björkhagen).
 Kronoby Bibliotek, *Kronoby* (Signe Strömborg).
 Östergötlands Fornminnes- och Museiförening, *Linköping* (Erik Trolle, Gottfr. Swanlund).
 Malmö Museum, *Malmö* (Fischer).
 Vadsbo Hembygds- och Fornminnesförening, *Mariestad* (Axel Ekman).
 Motala museiförening, *Motala*.
 Västergötlands fornminnesförening, *Skara* (Ekman, Melin).
 Johanna Brunssons Vävskola *Sthlm* (Alma Jacobson).
 Konsthantverkarnas Gille, *Sthlm* (Hugo Lagerström, Nils G. Wollin).
 Svenska Folkförbundet, *Sthlm*.
 Svenska Turistföreningen, *Sthlm* (Gunnar Andersson, Carl Julius Anrick).
 Föreningen för Svensk Hemslojd. *Sthlm* (Anders Lundberg).
 Tekniska Skolan, *Sthlm* (Thorén).
 Medelpads fornminnesförening *Sundsvall* (Engelstedt, Hammarberg).
 Östra Södermanlands kulturhistoriska förening, *Södertälje* (Sjögren, Aspegren, Lybeck, Dufwa).

Upplands Fornminnesförening, *Uppsala* (v. Friesen).

Föreningen för småländsk hembygdsforskning och hembygdsvård, *Värjö*
(Hyltén-Cavallius).

Föreningen för Smålands Fornminnen och Kulturhistoria (E. Ekedahl, Gust.
Södergren, Gustaf Ernst, F. Ericsson, K. Pira).

Föreningen Heimbygda, *Östersund* (Linnér, Leijonhufvud, Lignell, Festin).

S V E R I G E.

Enskilda personer.

Adelsohn, Harald och Beyer, Henning, *Göteborg*.

Blomqvist, Hedda, *Västra Tunhem*.

Branting, Agnes, *Sthlm*.

Dahlbäck, Sigurd, författare, *Lansjärv*.

Falk, John, *Kalmar*.

Fehr, Isak, *Strängnäs*.

Festin, länsantikvarie, *Östersund*.

Grafström, Thyra, *Sthlm*.

Kaj Brita och Kaj Greta från Leksand; adr: *Rättvik*.

Kaj Karin, *Mora*.

Lunell, Lars, *Älvdalen*.

Olsson, Blecko Kerstin, från Östergraf, *Rättvik*.

Pauli, Georg, *Örebro*.

Rodenstam, Stina och Rodenstam, Frans, *Hudiksvall*.

Rothman, Sven, *Uppsala*.

Sohlman, Harald, *Saltsjöbaden*.

Svanberg, Marie-Louise, *Göteborg*.

Wrangel, Ewert, *Lund*.

Zickerman, Lilli, *Göteborg*.

D A N M A R K.

Askov Höjskole, Vejen, (Poul Bjerge).

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Universitets-Jubilæets danske
Samfund, *Köpenhamn* (D. Andersen).

Det danske industriraad, *Köpenhamn* (Benny Dessau).

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab, *Köpenhamn* (Vilh. Thomsen,
Martin Knudsen).

Det danske Kunstindustrimuseum, *Köpenhamn* (Otto Reetz, Thott, Vilhelm
Slomann).

Borchsenius, Otto, *Köpenhamn* B.

I S L A N D.

Thjodmenjasafn, *Reykjavik* (Thordarson).

N O R G E.

- Vestlandske Kunstindustrimuseum, *Bergen* (Schak Bull, Johan Bøgh).
 Bergens Museum, *Bergen* (Johan Lothe, Carl Fred Colderup, Haakon Schetelig, Einar Lexow, Thorleif Hannaas).
 De *Heibergske* Samlinger, *Amla* (Heiberg).
 Foreningen til norske fortidsmindeværkers bevaring, *Kristiania* (Magnus Poulsson).
 Universitetets Oldsaksamling, *Kristiania* (W. Brögger).
 Norske musæers landsforbund, *Kristiania* (W. Brögger).
 Nationalgalleriets raad og direktör, *Kristiania* (Jens Thiis).
 Det norske geografiske selskab, *Kristiania* (Skattum).
 Universitetsbiblioteket, *Kristiania* (Munthe).
 Kristiansunds Museum, *Kristiansund*, (Olaf Yderstad).
 De Sandvigske Samlinger, *Lillehammer* (Sandvig).
 Stavanger Museum, *Stavanger*, (Jan Petersen).
 Oplands historielag, *Thamar*, (Oluf Kolsrud, Gunnar E. Christiansen).
 Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, *Trondhjem*, (Bjarne Lysholm, Gabriel Kielland, Olaf Nordhagen, Fredrik B. Vallem).
 Det Kongelige norske videnskabers selskab, *Trondhjems Museum*, *Trondhjem* (Sommerfelt).
 Bygningmuseet for *Trondhjem* og *Trøndelagen*, *Trondhjem*.
 Torjus Bolkesjö, *Kongsberg*.
 Myrseth, *Kristiania*.

F I N L A N D.

- Folklore Fellows, *Helsingfors*.
 Tekniska föreningen i Finland, *Helsingfors* (Ahlfors, Olin).
 Finlands statsarkiv, *Helsingfors*.
 Finska Vetenskaps Societeten, *Helsingfors* (Elfvig, Tigerstedt).
 Geografiska Sällskapet i Finland, *Helsingfors* (Wilhelm Ramsay, Granö).
 Finsk-ugriska Sällskapet, *Helsingfors*.
 Svensköstbottniska Samfundet, *Vasa* (Kurtén).
 Österbottens historiska museum, *Vasa*.
 Åbo stads historiska museum, *Åbo*.
 Åbo Akademi, *Åbo* (Lindman).

A M E R I K A.

- Museum of fine arts, *Boston*.
 Cincinnati Museum Association, *Cincinnati*.
 The Minneapolis Institute of arts, *Minneapolis*.
 Smithsonian institution, *Washington*.

B E L G I E N.

Académie Royale de Belgique, *Bruxelles*.
 Conservatoire Royale de Musique, *Bruxelles*.
 Société Archéologique de Namur, *Namur*.

B U L G A R I E N.

Musée national ethnographique, *Sofia*.

E N G L A N D.

Society of Antiquaries of London, *London*.
 Society of Antiquaries of Scotland, *Edinburgh*.
 Castle Museum, *Norwich*.

E S T L A N D.

Musée esthonien de Tallinn, *Tallinn*.
 Eesti muuseum, *Tallinn*.

F R A N K R I K E.

Académie des sciences, arts et belles lettres, *Caen*.
 Société archéologique et historique de l'Orléanais, *Orléans*.
 Académie des sciences, inscriptions et belles-lettres, *Toulouse*.

H O L L A N D.

Koninklijke Akademie van Wetenschappen, *Amsterdam*.
 Museum van Kunstnijverheid, *Haarlem*.

P O L E N.

Polska Akademja Umiejetnosci, *Krakow*.

P O R T U G A L

Société Geographie, *Lisabon*.

R U M Ä N I E N.

Muzeul de Arta Nationala Carol I, *Bukarest.*

R Y S S L A N D.

Russisches Museum: Kulturhistorische Abtheilung, *Petrograd.*

S C H W E I Z.

Die Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde, *Basel.*

Kopernikus-Verein für Wissenschaft und Kunst, *Thorn I. A.*

Der historische Verein des Kantons *Thurgau*, Kreuzlingen, Frauenfeld.

Schweizerisches Landesmuseum, *Zürich.*

Antiquarische Gesellschaft, *Zürich.*

T J E C K O S L O V A K I E N.

Société tchéoslave d'ethnographie, *Smichov.*

T Y S K L A N D.

Der Gesamtverein der Deutschen Geschichts- und Altertumsvereine, *Berlin.*

Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, *Berlin.*

Märkisches Museum, *Berlin.*

Die Staatlichen Museen, *Berlin.*

Verein für die Geschichte Berlins, *Berlin.*

Schlesischer Altertumsverein, *Breslau.*

Deutscher Verein für die Geschichte Mährens und Schlesiens, *Brünn.*

Museum für Naturkunde und Vorgeschichte, *Danzig.*

Sächsischer Altertumsverein, *Dresden.*

Die Verein für sächsische Volkskunde, *Dresden und Leipzig.*

Kunstgewerbemuseum der Stadt Flensburg, *Flensburg.*

Geographische Gesellschaft, *Greifswald.*

Thüringisch—Sächsischen Geschichts-Verein, *Halle a. d. Saale.*

Hamburgisches Museum für Kunst und Gewerbe, *Hamburg.*

Die Altertumsgesellschaft, *Insterburg.*

Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Altertümer, *Kiel.*

Geschichtsverein für Kärnten, *Klagenfurt.*

Altertums-Gesellschaft Prussia, *Königsberg.*

Sächsische Akademie der Wissenschaften, *Leipzig.*

Museum für Kunst- und Kulturgeschichte, *Lübeck.*

Nordische Gesellschaft Lübeck, *Lübeck*.
 Verein für Geschichte und Altertumskunde, *Lübeck*.
 Mainzer Altertumsverein e. D., *Mainz*.
 Bayerische Akademie der Wissenschaften, *München*.
 Verein für Geschichte und Landeskunde zu Osnabrück, *Osnabrück*.
 Verein für Rostock's Altertümer, *Rostock*.
 Verein für mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde, *Schwerin*.
 Litauische literarische Gesellschaft, *Tilsit*.
 Nadolny, Tysklands minister i Stockholm.
 Pius Wittmann, fil. dr., Budingén.

U N G E R N.

Ungarisches Kunstgewerbemuseum, *Budapest*.

Ö S T E R R I K E.

Museum Ferdinandeum, *Innsbruck*.
 Städtisches Museum Carolino-Augusteum, *Salzburg*.
 Die Gesellschaft für Salzburger Landeskunde, *Salzburg*.
 Verein für siebenbürgische Landeskunde, *Hermannstadt*.
 Historischer Verein für Steiermark, *Graz*.
 Anthropologische Gesellschaft, *Wien*.
 Bundesdenkmalamt, *Wien*.
 Verein für Volkskunde, *Wien*.

PRÄSTGÅRDAR I DALARNA UNDER 1600-TALET
SENARE DEL OCH BÖRJAN AV 1700-TALET.

Av

SIGURD ERIXON.

I

I Fataburen 1917 har jag under titeln »Några bidrag till det nordiska husets historia» påbörjat en redogörelse för vissa sidor av det svenska byggnadsskicket, varvid utgångspunkten var övre Dalarnas långfäbodar. Andra bidrag till dessa och närstående problem har jag senare lämnat i andra sammanhang,¹ men fortsätter nu här enligt den ursprungliga planen analysen av Dalarnas bostadskultur.

En svårighet vid bedömandet av allmogens typförråd är vanligen bristen på äldre källmaterial. Det har emellertid visat sig, att husesyner och inventarier från prästgårdarna ofta utgöra ett förträffligt komplement härvidlag, ej minst med tanke på att prästerna i äldre tid i huvudsak bodde som storbönder. För Dalarnas vidkommande äro dessa prästgårdshandlingar ovärderliga dokument, såsom redan Hammarstedt klargjort för denna tidskrifts läsare.² Det har varit min avsikt att i samband med den undersökning av

¹ Jfr »Bebyggelseundersökningar» i Fataburen 1918; »Ronneby byggnadshistoria» i Svensk byggnadskultur I, 1918; »Svenska gårdstyper» i Rig 1919; »Skultuna bruks historia», I, 1921; »Svensk byggnadskultur och dess geografi» i Ymer 1922 och »Lantliga bebyggelsestyper i Sverige» i Internationale'la stadsbyggnadsutställningens i Göteborg 1923 katalog.

² N. E. Hammarstedt, Ett bidrag till den kringbyggda gårdens historia hemtadt ur Torsångs kyrkoarkiv, i Fataburen 1918, s. 59 o. f.

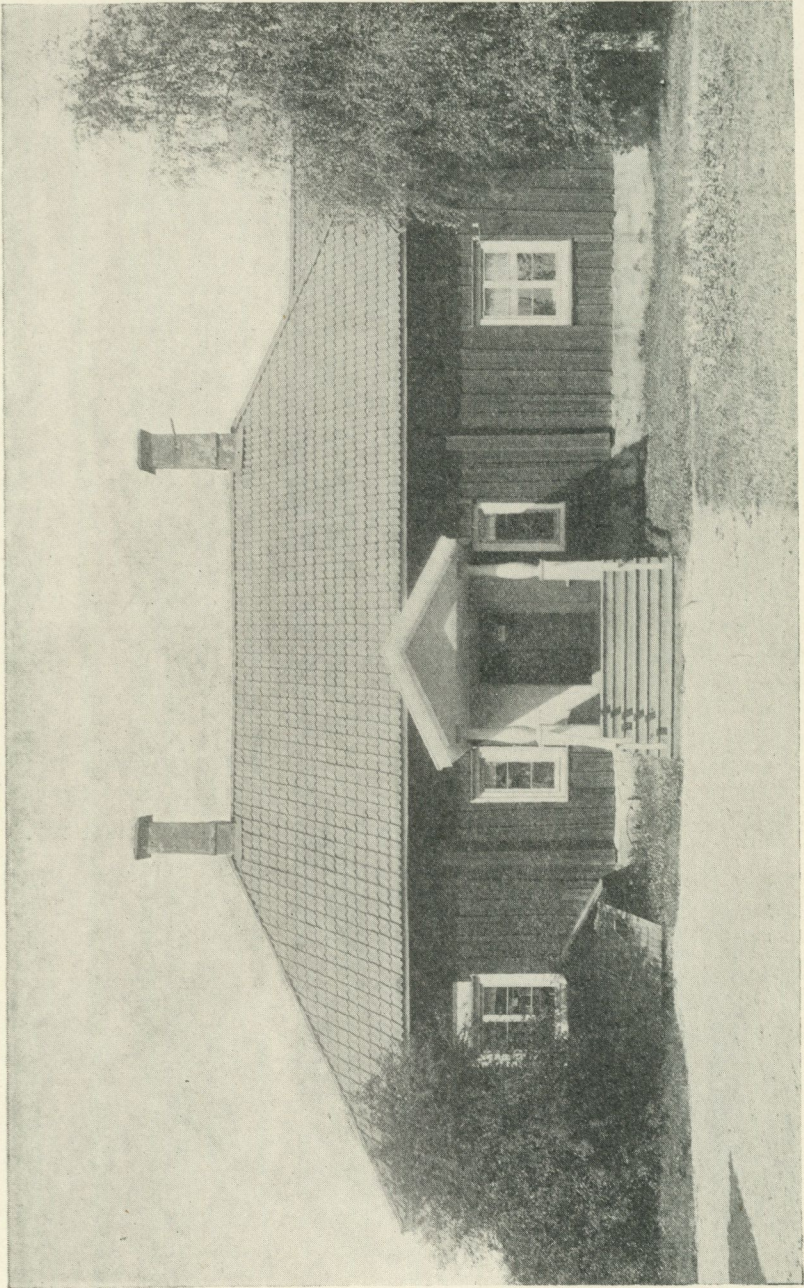

Fig. 1. Våmhussal. Fjygelbyggnad i Mora prästgård, där våmhuskarlarna höllo till innan Våmhus blev egen socken. Uppförd på 1740-talet.

Fig. 2. Förstakvist med »vridna» kolonner i en bergsmansgård i Danholm, Sundborns socken, Dalarna.

Sveriges prästgårdar, som Nordiska Museet igångsatt, monografiskt behandla prästgårdarna i Västerås stift, vari såväl äldre material som beskrivning av nu existerande byggnader och inredning skulle ingå. Då det är ovisst när en sådan skildring kan komma till stånd, har jag ansett det lämpligast att nu publicera ett antal husesyner och inventarier från prästgårdarna i Dalarna under senare delen av 1600-talet och början av 1700-talet. Materialet är helt och hållet hämtat ur domkapitlets arkiv i Västerås, och det är först under senare delen av 1600-talet, som de där befintliga syneinstrumenten bli så pass utförliga, att de förmå giva en tydlig bild av bostadsförhållandena inom landskapet. Det urval, som här gjorts torde säkerligen med fördel kunna kompletteras med nytt material även från 1600-talets förra del ur kyrkoarkiven, men dessa handlingar kvarligga i allmänhet ute i kyrkorna, vadan jag ännu icke varit i tillfälle att systematiskt genomgå dem för detta ändamål.

Redan biskop Johannes Rudbeckius igångsatte en inventering av stiftets prästgårdar och utsände för detta ändamål tryckta formulär till ifyllning av prästerskapet. Hur värdefulla de på så sätt åstadkomna akterna än äro för såväl varje särskild prästgårds byggnadshistoria som för de tidiga belägg på utrymmen av olika slag, som i dem givas, äro de genom sin schematiska uppställning (de nyttjades — med identiskt samma uppställning — ännu länge efter Rudbeckii död) ej vidare användbara för tolkningen av själva byggnadstyperna, ty varje rum registrerades för sig utan hänsyn till i vilket byggnadskomplex det ingick. I dessa listor uppräknas visserligen en del inredning och husgeråd, men detta inregistrerades utförligare vid tjänsteombyten eller visitationer i inventarier, som dock vanligen endast bevarats i kyrkorna. En rikt givande efterskörd torde därför även kunna göras på detta område genom excerpering av sockenarkiven.

De här utvalda akterna publiceras utan omarbetning, ehuru delvis i något sammandraget skick. Det som uteslutits, består av upprepningar eller notiser utan allmänt intresse. I några fall ha beskrivningar av betydelselösare detaljer sammanfattats på nutida språk genom kort uppräknig av förekommande termer. Dessa mar-

keras genom parentes, vilket också är fallet med nyinsatta förklaringar. Där det varit möjligt att utläsa, vilka utrymmen som bildat särskilda komplex under gemensamt tak, hopföras dessa under samma siffra, medan de olika rummen, där så synts behöfligt, markerats med små bokstäver. Såsom senare skall ytterligare påvisas, framgår härav, att prästgårdarnas boningshus vid 1600-talets slut vanligen varit flerrummiga och ofta anslutit sig till parstugutypen eller dess yngre utvecklingsformer. I fråga om inventarierna äro överensstämmelserna med allmogehemmen i senare tid i många fall mycket påtagliga, men skiljaktigheterna framstå samtidigt i klart ljus.

I. Venjans prästgård år 1682.

Inventarium domesticum i Wänians prästgårdh.

1. Ut i *sängstufwan*: En half sängh spjkat wid wäggen, mycket söndrigh. Twenne hyllar: dhen ena på öster gafwelen och dhen andra öfwer dören på wäster gafwelen. Ett bordh och een wändstool dher hoos. Een handklädesstool. Ett smälle låås för dören.
2. Ut i *hwardagsstufwan*: Ett bordh och långt säte ther brede widh. Ett fällbordh. Een diskhyll. För förstufwudören låås medh nyckel. Ut i *kammaren* brede wid stufwan: Een diskhyll. Item låås åth dören.
3. Ut i *bryggehuset* (kopparkittel etc.)
4. För *stegerhuset* låås och nyckel.
5. Ut i *nadstufwan*: Twå sängiar medh pallar dher hoos. Ett bordh och wänd stool: N. B. Wändstolen transporterat uti vppstufwan. Een handklädes stool...
6. Ut i gamle *herrstufwan*: Een gammal sängh; för förstugudören gammalt låås och nyckel.
7. Ut i *källarstufwan*: Twenne bordh och dher hoos twenne wendstolar...
8. Ut i *uppstufwan*: Twå stycken sängiar. Ett bordh, gammalt och söndrigt. För förstugudörren låås medh nyckel.
9. Ut i *Nyyestugun*: Een sängh.
10. För bägge *källare* är låås och nycklar.
11. För begge *bodarne* i gårdhen . . (d:o).
12. För *stallet* i gårdhen ett hwarflåås gammalt . . , med nyckel.
13. För bägge *ladorna* i gårdhen (d:o lås).
14. För twenne *foderhuus* i fäägårdhen (d:o lås).
15. Öster om gårdhen . . twenne *ladur* . . .
16. . . nytt *stall* öster om gårdhen . . .
17. För *stålpherberget* ett draghlåås medh nyckel.
18. För *nyie herberget* — (d:o lås).

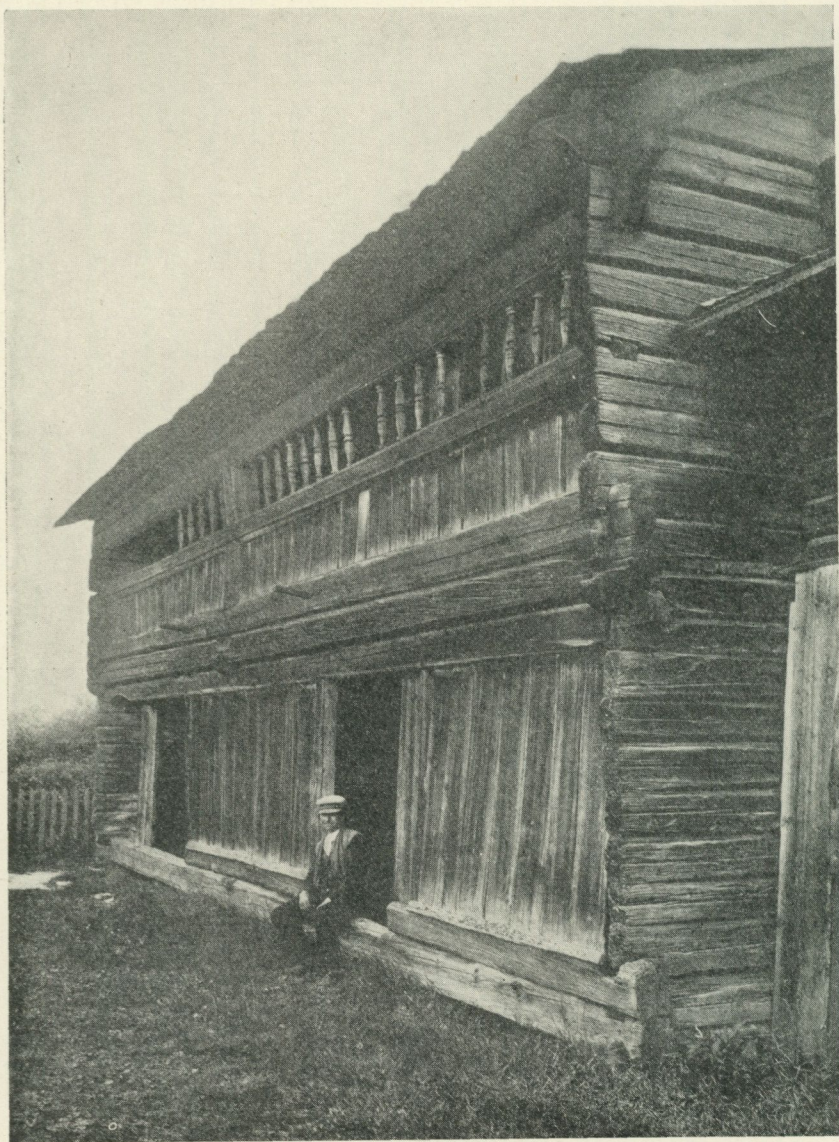

Fig. 3. Nattstugubyggning från Näs prästgård, Dalarna. Nu på Skansen.
(Bilden tagen före flyttningen.)

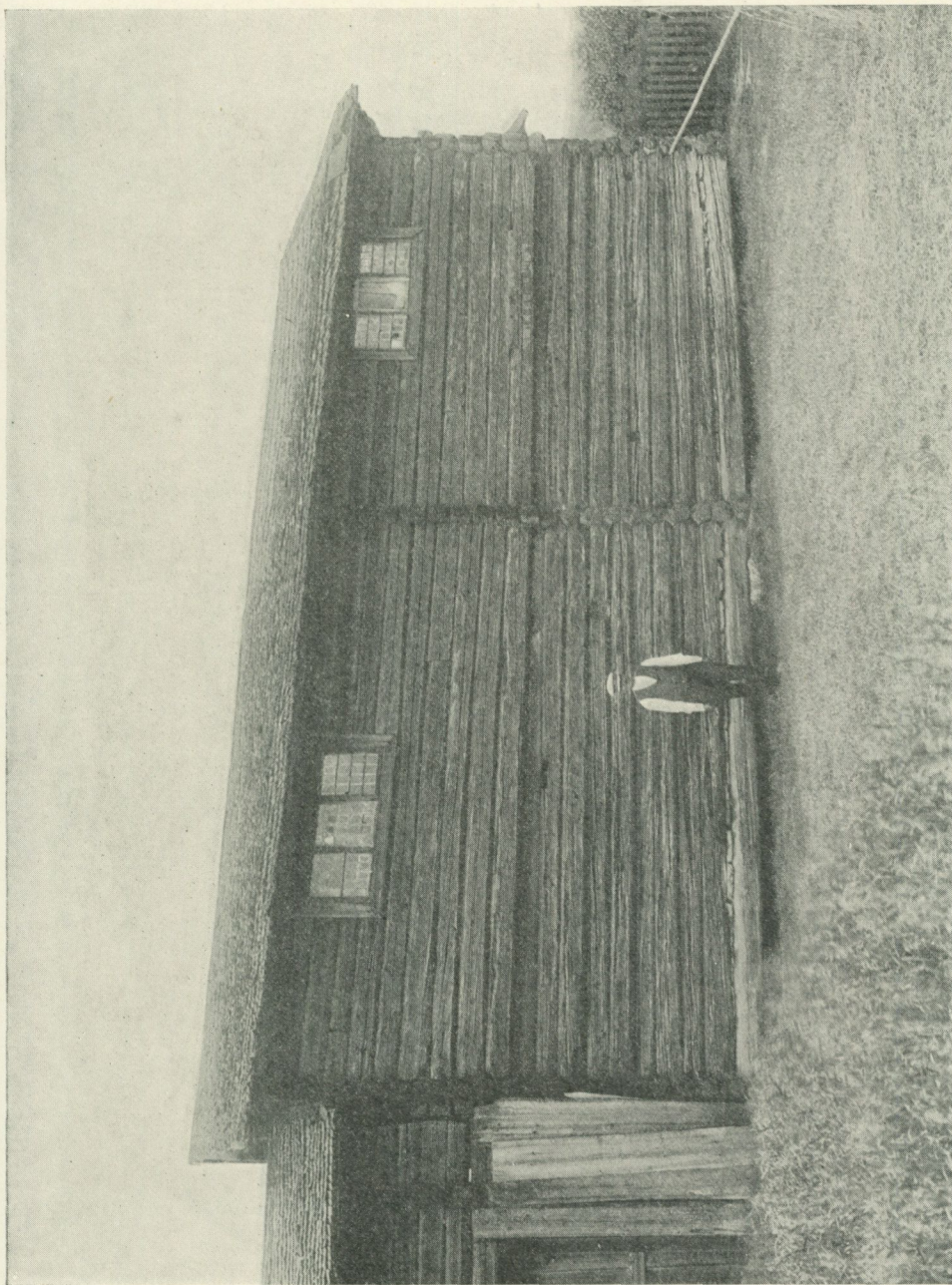

Fig. 4. Nattstugubyggning från Näs prästgård, Dalarna. Baksidan. (Bildens tagen före flyttningen.)

II a. Vika prästgård 1682.

Husesyn på Vika Prästgård.

Effter urmines bruk och dehlningar hafwa Knifwa och Hosiö byggdala-
lag af bergsmän hafft halfdelen emot den andra dehlen och samtliga
bonde medlen af socknen uti alla byggningar och är dem då tildelt

Uti mangården.

1. Uti *säthestugu byggningen*: Twenne camrar, en stugu, farstugun,
kiök i farstugun samt store herre stugun.

2. *Wester byggningen*: Portlider, steeger- eller bryggiehuus samt
wisthuus boden med twenne bodar derunder.

Den andra delen af församlingen . . .

4. *Bagarstugu byggningen* med: bagarstugu, sänge stugu, cammar och
farstugu samt portstugun och med farstugu samt cammare.

5. *Kiällarbyggningen* bestående af: bodarne ofwan på kiällaren samt
twenne nattstugor och bodarne der under heela byggningen tillhopa.

Uti Ladugården

(1:sta delen af förs.):

6. *Norr fähuset*, 9. ett *herre stall* med skulla oc 8 spiltor. Bör dem
upprätta, som de nedtagit hafwa, 7. *store kornladan* med lijder hoos, 8.
ett *stolpherberge*, 9. ett *swijn huus*, 10. *smedia* utan reedskap.

(2:ra delen av förs.):

11. *Söder fäahuuset*, 12. ett *stall*, 13—14. twenne *kornlador* med lo-
gar och golf samt 15. ett *foderhuus* uti ladugården.

(16. *Badstuga* o. 17. *källare*, som hela socknen skulle hålla).

II b. Vika prästgård 1696.

Inventarium.

I *nattstugan*: 2 st. wäggfasta sängar. I *st. nattstugan*: 2 benkiar. I
bagarstugan: »1 wäggf. säng, 2 benkiar, en kaerl hyll, ett bordh och säte.
I *millanstugun*: 2 benkiar, 2 sängar. I *millancammaren*: 1 g. säng, 2 benkiar.
I *sättestugun*: 1 bänk. I *stoorstugun*: bänkiar kring vägen, 1 bordh. I *port-
stugu*: 2 benker, en lijten kanbenk widh dören, en säng.»

III a. Norrbärke prästgård 1690.

Norrbärkes prästegårdz huusesyn 1690.¹

Huus i mangården.

1. *Källare*, hwalfd med gråsten, trång och liten, med en bod der uppå.
2. *Bakestugun*, brukas ock till drängiestugu . . . 3. *Sättestugun* behållen.

¹ Uppställningen är delwis efter det tryckta formuläret, varigenom slutsatser om
vilka rum, som bildat längor, försvåras.

4. *Herrestuga* behållen: 2:ne nadtstugur, bookkammer. 5. *Sängestugun* behållen, et contor der uti. 6. Än en *sängestugu* med en liten kammar der hos . . . 7. *Badstugu* . . . 8. En *rija*, der uti mäلتas undertiden. 9. *Bryggehuis* med pannemur . . . 10. *Stolpeherberge* behållet . . . 11. *Bodar* 3 stn. inne i gården. 12—15. *Jernboden*, *smidian* och *qvarnen* . . . (pastors).

I fägården.

16—17. *Lador*, tvenne stycken med tre golf, behåldne. 18. *Halm-lider* behållit. 19. *Fåhus* 2 stn. Et der af mycket gammalt, brukas til gethus. 20. *Swienhuus* behållit. 21. *Stall*, *godt*, 1679 opsat. 22. *Hölada* behållen, gordes af et g. stall, pastore Bergio.

III b. Norrbärkes prästgård år 1696.

Inventarium uthi Norberckies prästgård, A:o 1696.

1. *Herrestufwe* golfwet aldeles förlorat, taket måhlat . . . , spjsen för-lorad . . . Fönstren på gawlen med galler . . . 2 fönsterlag in åt gården med 6 fönster, . . . 3 st. fönster åt trögården . . . carm, och desse fönster af sal. Hr Bergio tillsatte, dör lås och nyckel med . . . 2 järngrep . . . »En wägge-bänck, . . . af 2 bräder och 3 fötter 7 1/2 alr lång. Noch en lijten dito af 2 brädstycken 3 alr. En dito bänck åth norre långväggen 6 1/2 alr. En dito till söder långväggen 6 1/2 alr».

Förstufwan . . . dör . . . med lås . . . stark järngrepe.

2. *Sättestufwan* . . . (Spis illa murad . . . 4 g. fönster . . . 2 med gång järn och bakar, 3 st. dörar . . . en till kök.)

3. *Kiökegälfwet* förderfwat, en 1 g. bänck, spisen g. och sönder . . . 1 gammalt spield, 2 långa och 2 korta öfwer och under bohljärn, spishällen i många stycker sönder, ett långt steekjärn i muren och 1 järnstolpa; . . . 2 hyllar, den större med 5 rum, den mindre 3 bräder, 4 st. fönster . . . 2 dörar (med . . . järngrepar, ett smalt handgrep och lås, med nyckel för mot:)

Kammaren. (»innom kiöket» smalt med 2 fönster).

4. *Bookstufwan* wid sättestufwan . . . spisen remnad . . . 2 fönster carmar a 3 fönster . . . 1 dör med . . . 2 handgrepar . . . 1 bislag uthan före med dör . . . 2 små fönster der på.

5. *Store nattstufwan* . . . spisen remnad . . . 5 st. gamla . . . fönster . . . , dör med lås . . .

(Inventarier: En gammal halvesäng . . . , en »wägge bänck», 7 1/2 aln, 1 en 5 1/2 aln.)

Lilla nattstufwan (spis, dörr, 2 fönster) 1 bänck, 1 standsäng med botten. Farstufwa med ett ljtet fönster och behållen trappa, och dör med gångjärn för smugan . . .

7. *Sängestufwan* . . . (spis, 3 fönsterlufter, en dörr med »järn hand-grep») . . . ett brädplanck, som fördelar stufwan, med dör . . .

8. *Bagarstufwan* . . . 6 st. små g. och skrassliga fönster, bakung och spis nys laga, ett wind spield, 2 bohljärn, 1 stekjärn, långt som järnstälpan, 2 st. telnbänckar . . . en dör . . . Förstufwan förlora(t) gålf, gammal dör . . . Miöck cammar och pige cammar . . . 2 små gamla fönster, 2 dörar . . .

9. *Biskopz stufwan* hwjtlimad ... 8 st. fönster, gamla ... (spis) ... 2 dörar ... i cammarn ... spis ... 2 fönster ... 1 dör ... J farstufwan ett bräd cantor med dör ... för förstugan dör ... med behållen qwist.
10. *Kiällaren* och *kiällarboden* ... skyfwe, 2 små fönster in på gården ... dör ... i förstufwan 1 dör ... trappan behållen.
11. En ljten *bod* emellan kiällaren och portlidret, med swala ... 2 cantor i swalan, 3 dörar ... inga lås.
12. Ett stoort *port-* och *wagnslider* ... 2 g. dubbla portar ...
13. En *bod* med 2 rum, behållen swahla ... 1 cantor 4 dörar ... 3 med lås ...
14. Ett g:t förlora(t) *bryggehus*, uthan panna ... 2 små fönster, 14^{1/2}. En *göstja* (= gödstia).
15. En *bod* wid öster porten, behållen med dör ... och swahla ...
16. En ny dubbel *port* med 4 gångjärn, skottjärn och stängel före.
17. En gammal förlora(d) *badstufwa* ...

Uthi stallgården.

- 18—19. *Lador*, 2. st., 1 med ett golf allenast österot ... dör ... samt loga ... den andra med twenne golf närmare gården, med 2 dörar ...
  20. Twenne *foderlider* ...
  21. Ett *halm lider*, öster på Åsen ... (halmtak).
  22. Ett *fähus* öster-uth med 14 bås ... (d:o tak.)
- Öfwer dörarna emellan bägge fähusen är ett nytt tak, med näfwer och takwed, men ingen dör på någondera sidan.
23. Ett *swinhus* af twenne rum, utan dörar ...
  24. Ett *stall* af 8 spiltor med twenne dörar ... skullen med botn ... Ett nytt *foderlider*, bygt wid wästra långväggen af stallet, med dör ... täckt med näfwer och takwed.
  25. Än ett *lider* wid östra lång väggen till redskapens förswar, med brädetak på stolpar.
  26. En nyss oppsatt *köllna*, med *mälthus* der wid af hel skönt timber ...
  27. Ett dubbelt *stolphärberge* uthan för gården, täml. stort, och wäl förwarat, med tak, dörar, lås, nyckel, gångjärn och bottnar, etc. ...

IV. Mora prästgård år 1693.

Mora Prästegårdz Inventarium ...

1. *Manngården. Wästan til.*

1. *Söderstufwan*, hwitlimad til tak och wäggar, en gammal säng, et gammalt skraslot bordh, twänne fönsterrader, en östan til, en sunnan, och en wästan, mäd 9 fönster in alles, en bänk, item spijs oc spiäll såssom ock et bislag utan til åt gården ... , item dör med lås och nyckel åt gården.
2. Där näst twänne små *kamrar*, dän ene åt gården utan spijs, dock mäd en öpning på mellanväggen at warman kan gå in ifrån dän andra, en säng, item en källargång och liten källare mäd gråsten oc trotsbotn. Intet

golf, tre fönster beholdne, tre dörrar . . . Dän andre kammaren brede wid, är försädd mäd spijs och spiäll, 3 st. fönster åt krydgården, twänne bänkiar, et bord, 2 st. dörrar . . . Bägge desse kamrar äro hwijtlimade . . . En säng uttagen, satt i kiöket.

3. *Säte stufwan* där näst, är ock hwijtlimad oc med blå och röda ränder i taket, som ock nedan fönstren mäd swart och blå målning målad, som dock nu är gammal, item 3 fönster hål och 9 fönster in alles, 2:ne mäd gångjärn . . . Et bord, en wändstol, et skåp med twänne dörrar, lås oc nycklar, och fyra rum målat . . . Spijsen är skrasleg och remnat . . . Lukor.

Förstufwa mäd twänne dörrar och aspar, item et beslag utan före mäd bänkiar på både sijdor och gode trampor . . .

Booknastufwan öfwer förstufwan är målad, mäd säng och pall, et bordh och twänne bookhyllar, behålne, en bokhyl mäd gångjärn oc pulpet, twänne fönstertaflor och 5 fönster . . . item spijs och windspiäll, utan för natstufwan et litet nytt contoair mäd dör lås och nyckel, twänne små fönster uti förstufwan, trapporne äro smala och mörka. Wid ändan af taket på bägge sidor brandar mäd flaggor, item en krona östan til mäd dalpilar på . . . (Näver- och torvtak) . . . En säng nedtagen och satt i stora köket.

Wäster om förstufwan står *kryddegårdstufwan* hwitlimad och målad, mäd en säng oc pall, et fäll bord, en hand klädes krants, twänne bänkiar, twänne fönster taflor mäd hwardera tre fönster . . ., små hyllar öfwer fönstren, spijs och spiäll, dör . . ., ett beslag frammanför mäd två dörrar . . .

4. Strax utan för et dubbelt *gårdz huus* mäd twänne dörrar oc got brädtak . . .

5. *Bagare stufwan* äller stora kiöket, mäd hyllar samt twänne gamble sängiar, som nu äro utsatte i en bod, item et bord, twänne bänkiar och et säte, fönster åt gården, in allis 6 st. . . . twänne dörrar . . . män spijsen och ugnen är gammal, remnad . . .

Litzla kiöket brede wid, begynner förfalla . . . et gammalt bord och gamble . . . fönster . . . twänne brädhylar.

Et *förstufwa* emellan stora kiöket och härrstufwan, hwitlimad och målat, med twänne fönster utan karm, en gammal dör med twänne st. märlor och trappor utan för, et åth härrrestufwan, en wind öfwer farstu.

Store Härre stufwan är nogorlunda behållen . . . hwitlimad . . ., innan äro fyra st. bord, 4 wändstolar och bänkiar, alt omkring 4 fönster taflor och fönstren färdige, en spijs men intet spiäll.

Nordan til.

6. En *kiällare* norr om härrrestufwan mäd gammalt förlorat brädtak öfwer oc en röd färgat dör mäd twänne stolpar för källarhalsen åth gården . . . Siälfwa kiällaren, och halfwe källar halsen hwallder med tegel oc 4 järnringar i taket oc hål på wäster sidan.

7. *Härre nattstufwan* til golf, spijs . . . behållen, et windspiäll öfwer spijsen, item dör mäd nyckel . . . Wäggiarna innan til oc taket hwitlimat och något målat, dören mäd fönster karmarna mäd oliofärga bestrukne, på gaflen en fönster tafla mäd dubla fönster, 6 st. in allis och 3 änkla på söder sidan åt gården . . . 2 sängiar mäd snickarwärc och himmel, item pallar, måladt bord oc 2 bänkiar.

Fig. 5. Stycke av en målrad bonad på väv, daterad 1659. Från en nystuga i Rångsta by, Hedesunda s:n, Gästrikland. Nord. M. 49,044.

Öster natt stufwan i lika måtto . . . behålden, innan hwitlimad, en fönster tafla på östre gafflen oc en d:o söder åt gården. Bägge med 3 fönster . . . item spijs . . . twänne sängiar, en gemen handklädeskrantz, et bord, noch dör . . .

Emellan bägge nastufworna är et *farstu* mäd quist framman för öfwer trapporna, hwitlimad, item et privet nordan til mäd dör och klinka . . . item skiuhl af bräder omkring nordan till.

Inunder dässe nastufwor äro twänne *bodar*, mäd dörar lås och nycklar försedde, näml. hörneboden äller klädeboden wästantill mäd golf oc et bord, wedboden, källarboden utan golf oc öhlkällaren inunder med opmurat hwalf, källar gång samt dör oc lås. Siälfwa källaren, som sträcker sig under wedboden, är mäd tegel hwälf, oc en dör nedan til allenast mäd aspa, et håll på söder sidan.

8. Emellan källarboden och drängestufwan är et *höns huus* mäd tak, balk, dör och klinka . . .

9. *Drängestufwan* til wäggiar, golf, tak, spijs och spiäll, fönster dör oc lås, gamal . . . 4 st. gemena sängiar. *Förstufwan* emellan.

Solbygge stufwan är af lika wilkor . . . fönster, spijs oc spiäll behålne, en säng och 2 bänkiar.

10. *Wangslider* mäd brädtak, stolpar, balkar oc port mäd klinka, nogorlunda beholdne.

Östan til.

11. *Stallet* til golf, spiltor, (etc.) . . . behollet, . . . twänne dörar . . . item höskulla öfr.

12. Nordan för stallet står et litet *redskapslider*, gammalt med tre wäggiar oc näfwer tak . . .

13. Sunnan vid stallet et *wed lider* mäd gammalt brädtak, nästan förlorat, och en dubbel port . . .

14. *Humble boden* mäd . . . lårar oc botn . . . et bräde skiuhl in under takfästet frammanför. Bakför dänna boden et gammalt gårdzhuus af ståckar, mäd förlorat tak.

15. *Store stolpeboden*, mäd twänne dörar och där til lås oc nycklar, effter gamla maneret, item en afskild trappa frammanför.

16. *Brödboden* mäd en dör och lås. Emellan dänne boden oc badstufwan et gammalt plank af bräder och twänne stolpar oc en under stock.

17. *Badestufwan* mäd golf . . . item lafwa mäd trappor oc en bänk såssom oc ugn oc spiäl, 2 fönster, item farstu mäd dör oc lås oc en liten badstufkammar innanför mäd twänne nye fönster och bänkiar.

Emellan badstufwan och bryggehuset en *balk* af 10 stockar och en huf, item en port mäd träklinka mäd hufwen half borta . . . 18. Utanför står et gårdzhuus mäd golf oc tak behållet.

Sunnan til.

19. Et *bryggehus* mäd . . . ugn oc mur mäd en stor murpanna af koppar, något stött, item tu kar . . .

20. Emellan bryggehuset oc nästa stufwa är en liten *gång* åt krydgården, mäd golf, port oc klinka.

21. *Stegerhus stufwan*: spijs . . . så ock fönster. Item et bord, 2 sängiar med pallar.

Portstufwan gent emot i samma farstu, något sämbre, mäd 2 sängiar, et bord oc en liten fällskifwa. Item spijs och spiäl, så ock bänkiar. Förstufwan mäd golf oc tak så ock et skiuhl utan för oc en broo . . .

22. *Stora gårdz porten* är gammal oc af något groffft arbete mäd twänne gångjärn oc en klinka ofwan til tillika mäd dän mindre gångporten äfwen mäd 2 gångjärn oc en klinka, portlidret mäd gammalt brädtak oc fyra stolpar, item flögstången wid porten opsatt, mäd hane flagga och spes af järn, wäl utstofferat såssom ock mäd en krona av koppar oc dalpijlar af trä.

23. Dän litzle *bagarstugan*: 2 fönster taflor mäd hwardera 3 fönster . . . män bakugnen oc spijsen söndrig . . . dör med lås oc nyckel.

En liten *kammare* bredewijdh, tämligen fördärfwat af dropp, remnat liten spijs, två söndrige fönster, en sprucken, elak dör . . . et wind spiäll ät spisen oplätes i bagarstufwan, i taket hwitlimad oc målåd.

Ett litet *farstu* framman för mäd et utbygdt skiul oc en ny bro mäd trappor utan före, är oc brede wid et *wedrum* mäd korta tälmar oc brädtak, item dör med aspa . . .

24. Där näst *smörboden* . . . dör oc lås, oc en swala utan för, ofwan til et lofft til wisthus med dör . . .

Där näst en liten *rustkammare*, mäd . . . dör . . .

Yterst *miöhlboden* mäd öwerbotn oc lårar ofan oc nedan, item trappor dör och lås . . . Emellan boden oc för stufwan et plank af stockar mäd huf och klinka.

Mit på gården står en ny timstäck mäd timsten oc bänkiar, nyss up-timbrade.

Uthhuus.

25. Ett *stolphärbre* uti gamble trögården uppå nijo stolpar opbygdt . . . mäd twänne botnar oc tre lårar på hwardera sidan, item dör . . .

26. Öster om gården en liten *mältstufwa* till 3 a 4 tunnors rum, mäd mätlafwa, spijs oc spiäll, item dör mäd haka oc gint emot *torkstufwa* mäd en lafwa oc en muradt ugn oc dör, (3) een liten swala emellan mältstufwan och torkstufwan mäd dör oc lås, noch (4) en kastlafwa söder om torkstufwan mäd dör oc lås.

27. En *kölna* längre öster, mäd brädtak, lafwar oc käppar såssom ock muren inunder öfwer eldstaden oc dör behållen, en swala utan för mäd dör oc lås.

28. Ett *båthuus* wid stranden sunnan til, mäd näfwer tak, wäggjar oc golf, item et *nothuus* brede widh som Ährev. Mag. Gabriel Halstenius låtit uprätta.

Fägården. Wästan til.

29. En dubbel *port*, gammal och söndrig, til fägården, mäd två stolpar oc gammalt brädtak, item klinka . . . Ett plank wid porten af fäm telnar oc en stolpe, förutan port stälpen.

30. En *hwetlada*, nys oplagad, mäd loge oc et golf.

Et *halmlider* emellan hwetladan oc tiondladan, mäd två wäggjar oc fyra stolpar, mäd dör af tunne bräder, gångjärn oc märla i stolpen.

31. *Tiondladan* mäd 2 golf oc tröskloga, dubbla dörrar oc fyra dör-luckor . . . (nävertak) . . . Ett *halmlider* långt effter ut mäd öster wäggen, halfft mäd näwertak, halfft mäd brädtak.

Nordan til.

32. En *roglada* mäd twänne golf oc en tröskloga, twänne dörrar mäd märlor . . . et skiul af bräder för dän södre dören.

33. *Ärtladan* äfwen mäd twänne golf oc en tröskloga . . . , item et brädskiul öfr söder dören.

Ett *hölider* mäd balkar oc brädtak emellan bägge desse lador, dör oc aspa.

Östan til.

Ett gammalt *plank* emellan ärtladan oc fähuset af bräder oc några stockar under oc 5 stolpar . . .

34. *Norr fähuset* mäd bäs på både sidor oc en rad mit på golfwet.

Söder fähuset . . . (dito.)

Sunnan til.

35. Ett *oxehuus* mäd . . . båås rum på bägge sidor, såssom ock get-grindar oc fårgrindar, item en fårskulla öfwer östra gafflen.

En liten *foderbodh* framman för fähuset på södre sidan oc på dän andre sidan tak äller skiuhl.

36. Ett gammalt *swijn huus* mäd tre rüm . . .

37. En liten *warggrop* östan för emellan köln åkren oc laduåkren.

Quarnen.

38. En *quarn* i Hemula åhn, mäd twänne par stenar, dät ena til miöhl oc dät andra til mäلت quarn dam nyss oplagad . . .

Hölador.

39—51. *Hölador* äro in allis trätton stycken och i Husnäs 2, i Färnäs 2, på Gotholmen 1, på Gotzlen 1, På Siöboln 1, på Slätsandängen 1, på Prästholmen 4 st., på Harängen 2, på Hämängen 1, i Wijka 2, merendels mäd botnar . . . oc brädtak beholdne.

Trägården, *Kryddgården*, oc *kålgården* äro mäd flit oplagade, oc *gårdz-gårdar* wäl bewarade . . .

Prästfäbodarna.

52. En gammal *stufwa* mäd bakugn, spijs oc skärsten, dör oc lås, 1 bord, 2 bänkiar 2 sängiar 2 st. miölkhyllar af 4 st. åsar.

53. En liten *bodh* där näst åt söder mäd en sängebänk oc dör män utan lås.

54. Där näst en gammal *källare bodh* mäd källare in under af gråsten opmurat och trotzbotn öfwer, en dör mäd aspa . . . åt boden et gammalt stocklås.

55. En gammal *stolpe bodh* söder uth, mäd dör oc lås.

56. Ett gammalt *stegerhus* äller *eldhuus* västan til, mäd dör, utan spijs oc lås.
 57. En gammal *hölada* wäster på tompten . . .
 58—61. Fyra stycken *fähuus* mäd bås, dörrar, balkar oc lås.
Gärdz gårdarna kring täckten äro gamble, dock någorlunda beholdne.

V. Gagnefs prästgård år 1696.

Inventarium.

1. I *brygghuset*: 2 st. bryggekar . . . ett långt, tiokt bord . . . en gammal karbenck . . .
2. I *sätetugan*: Ett gammalt bord, 5 alnar, med säte . . . ett dito bord med säte . . . en gammal säng . . . en sönderfallen fallebenck . . . två benckiar . . .
3. I *miölk stugan*: Två ihop bygda sängiar gemena . . . en falle bänck . . . ett säte med ryggstöd . . . en lijten sängepall . . .
4. I *östra lofftet*: Ett gammalt bord . . . , ett bände . . .
5. I *miöl boden*: tre lorar . . .
6. I *fiskboden*: Ett gammalt bord . . .
7. I *stora herrstugun*: Ett gammalt söndrigt bord . . . dito ett bord . . . nock ett mindre . . . goda och wälbeholdna benckiar kring hela stugan . . .
8. I *gambla herr stugun*: Ett bord . . . dito . . . ett bord . . . bänckiar kring om hela stugan . . . en bänck i förstugan . . . en wendstool . . .
9. I *mälade kammaren* wid porten: Ett bord . . . två sängiar . . . en hand klädes krantz . . . en liten bänck . . .
10. I *diekne kammaren*: Två sängiar ihop bygda, med pall . . . två små benckiar . . . ett bord . . . en handklädz krantz . . .
11. I *bagarstugun*: Ett fällbord . . . ett långt bakbord . . . fyra bändesjern . . . tre benckiar . . . en hyll . . . ett bord i bagarstugu kammaren . . . två benckiar . . . fyra släta hulle bräder . . .
12. I *drängestugan*: Tre st. sängiar . . . två små benckiar . . . ett hugg säte . . . (2 slipstenar.)
13. I *östre boden*: Tre gamla sängiar . . . ett bord och bänck . . .
14. I *herrnastugun*: Ett bord . . . två wackra sängiar med pallar . . . två bänckiar . . . en handklädz krantz . . .
15. I *wester nastugun*: Ett bord . . . två benckiar . . . en fallbenck . . . en handklädz krantz . . . två sängiar . . .
16. I gamla *för stugu nattstugun*: En säng . . . två små fellbord . . .
17. I *köket*: Två kistbenckiar . . . en liten bänck och ett litet säte . . . en gammal oduglig fallbenck . . . tre hyllor . . .
18. I *hwardagz stugun*: Ett bord, smalt . . .

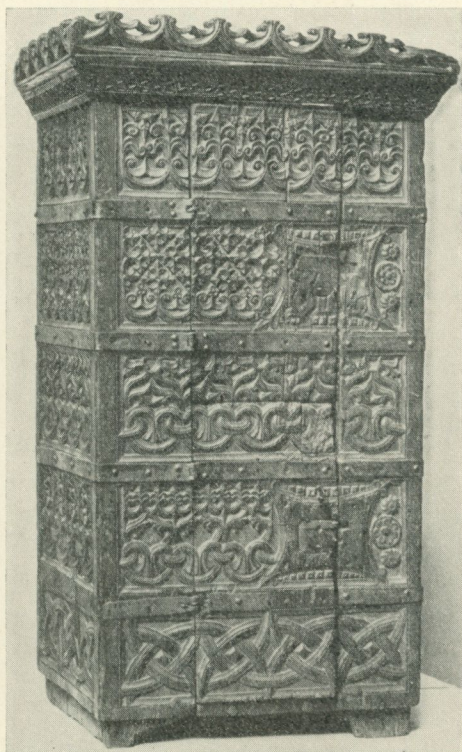

Fig. 6. Skåp, Dalarna. Troligen från trakten av Hedemora. Nord. M. 38,959.

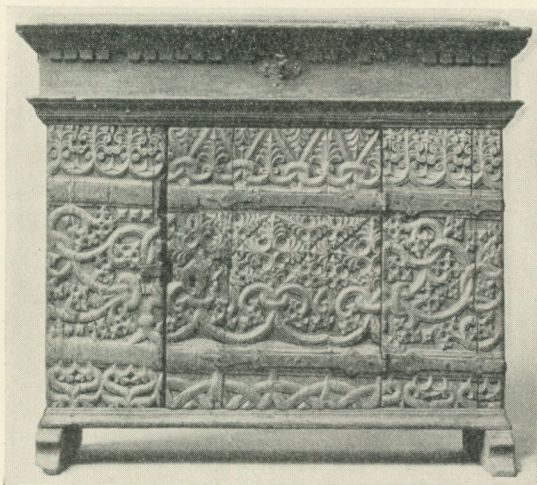

Fig. 7. Skåp, Dalarna. Överdel och fot sannolikt yngre tillsatser. Nord. M. 89,212.

VI. Garpenbergs prästgård år 1696.

Husesyn på »Garbergz prästegård».

1. *Herrestugun* väster på gården, målader, spijs och spiäll behällit, 9 st. fönster och några rutor spruckna. En gammal fönsterluka til wästra fönstret, dör med låås, nyckel och gångjern på södra sidan har jordbacken sig nederskutit på wäggen alt up til fönster-karmen . . .

En *kammare* wid samma stuga med spijs och spiäll, 2ne st. fönster, dör och et gammalt låås. Et litet fyrkant bord med fot . . . $\frac{1}{2}$ ståndsäng, utan något werde.

2. *Bagarstugan*, et bord om 4 al. långt med foot . . . Spijs, bakugun och spiäll behällit, dör med gångjern utan låås, 3 st. fönster. En målt lafa der uti.

En liten *kammar* der hoos, utan spijs, fönstret borta . . . dör med gångjern utan låås.

3. En *bodh* med 2ne rum söder på gården med dörrar och behåldne låås, undergiälen bör uphöjas ifrån marcken.

4. *Port kammaren*, 6 st. fönster med lukor, et litet fyrkant bord . . . spijs, spiäll med jernhäll, dör med gångjern, en dörgrepa och ofärdigt fäll-bohmslåås med tryckel.

En liten *kammar* der hoos, med 2ne dörrar och gångjern, den ene dören med låås och nyckel, 5 st. fönster, et gammalt förloradt bord . . .

Förstugan med dörr, gångjern och oferdigt låås.

Nattstugan der på, med 7 st. fönster, et fyrkantigt bord . . . 2 st. half-sängar . . . Spijs, häll, spiäll behåldne, dör med gångjern, låås och 2ne dörgrepar behåldne, trappan gammal och nästan oduglig.

6. *Säthes stugan* med 7 st. fönster, en fönsterluka, 2ne dörrar med gångjern utan låås, spijs och spiäll. En liten kammar der wid, med dörr, gångjern och gammalt låås, 2 st. fönster.

Köket 4 st. fönster, spijs och spiäll, en dör med haspa, en ståndsäng . . .

7. *Källar-kamrarne* kallade, 4 st. fönster, 4 st. faathillor, spijs och spiäll, dör med odugeligit låås. Den fremste kammaren, 3 st. fönster, karmarne med sielfwa blyet förlorade, en liten spijs utan spiäll, undergiälen behöfwer reparation.

Källaren med stenhwalf, dör och låås. Swalan med dör och gångjern. Swal-muren nederskutit sig til en deel.

Boden öfwer källaren med dör och låås.

8. *Stallet* med foderlidret förloradt . . .

9. Et nytt *wedhlider* med spijs uti.

10. Stora *fåhuset*, merendelz alla balkarne nederrifne och en deel aldeles borta, undergiälen förrutnad . . .

Et nytt upbygdt *fåhuus* med dörr, taak och tienligit innanrede.

11. En stor *sädeslada* med et golf, dör, och gångjern, undergiälen förrutnad . . .

12. Et *foderhuus* der brede wid.

13. En stor *lada*.

14. Et *stolpherberge* med dörr, låås och taak.
15. En *g. smedja*, utan redskap.
16. Et *g. quarnhuus*, ofwan gården . . .
17. 2ne st. små *swinehuus* med dörar och haspar.
18. 1 *badstuga* på täckten, ugnen nederfallen.

VII. Hedemora prästgård år 1696.

Inventarium.

. . . En säthes stohl, som tillförendhe kallas wänstol, à 3 al. långh, är något ofärdig . . .

En sängh uthi stora *sängestugun* med $\frac{1}{2}$ crantz och sänge pahl.

Nock dhersammastädes en wägfast sängh wedh dören med pahl och sänge crantz.

En gammal fohl bänk uthi köket med gångjern och aspa . . .

VIII a. Stora Tuna prästgård år 1696.

Inventarium.

1. I *sätessugun* befinnes ett dubbelt skååp med en skiänck bestående af twenne rum . . .

2. I *barn cammaren* en lijten standsäng . . .

I *kiöket* ett gammalt långt bord . . . noch ett mindre . . . twenne gamla bänkiar wid wäggen, twenne gamla halfwa sängiebänkiar, en wändstohl . . . en dito gammal om 8 alnar lång . . . en dito, mindre, om 5 alnar . . .

3. I *stora sahlen*, en wäggebänk på norrsijdan och en wid dören med foder och pallar . . . twenne wäggebänkar på söder och wäster sidorne, ett behållit bord om 4 alnar . . . ett dito gammalt om 5 alnar . . .

4. I *herrestugu cammaren* en lijten bänk . . .

5. I *bryggiehuset* en inmurad kopparkittel . . . ett gammalt bord . . .

6. I *fougdnastugun* (= fogdenattstugan) 2ne lijka goda sängiar med en gafwel . . . en wäggebänk wid dören . . .

I *cammaren* emellan nastugorne en bänk . . .

I *nastugun* där näst en säng med gafwel . . . en wäggiebänk . . .

I *östre stugun* under nastugun trenne tilsammanfogade sängiar för gafwelen . . . en wäl behållen wäggebänk . . .

I *wäster understugun* ett bord om 5 alnar . . . en gammal förlorad bänk . . .

I *förstugu cammaren* en gammal säng med pall . . . ett ljetet gammalt bord.

7. I *drängie stugun* 3ne st. gamble standsängiar . . . ett gammalt bord . . .

8. Uti *nastugun* öfwer kiällaren, en säng . . . twenne små bänkiar . . . ett gammalt ljetet bord . . .

9. I *bokstugun* en bänk på väster gafwelen med foder och pall . . .
 en dito lijten wid dören . . . en bokhyll wid dören . . .
10. I *klädzkammaren* en lijten skjiffwa . . .
11. I *wisthuset* ett långt tiokt bord . . . ett dito mindre . . .
 I *cammaren* framför wisthuset ett lijtet bord . . . en lijten fällskjiffwa . . .
12. I *bagarestugun* ett långt bord . . . ett lijtet skåp med hyllar
 och låås.
13. I *miölk cammaren* ett gammalt bord . . . en gryta om twenne
 kanrum . . .
14. I *miöhlboden* en miöhl-låår . . .
15. I *stolpherbergzboden* tre st. gamble kaar . . .

VIII b. Stora Tuna prästgård år 1725.

Husesyn på »prästabordet — i Tuna».

1. *Store röda byggningen* är inwärtas af följande beskaffenhet, nemligen :
 att alla 4 underrummen äro nu . . . öfwerstrukne till tak och väggar samt
 till dörrar och fönster uppstzade.

Undra våningen.

Östra norra underkammaren . . . (med spis och »kakelung som wärmar
 bägge kamrarna», 5 år gml., 2 fönsterlufte, 1 dörr.) Innan före är en af-
 plankat *brädekammare* med . . . 2ne fönster . . .

Västre kammaren . . . (med spis och 2 fönsterlufte 2 dörrar, 1 »inåt
 salen»). *Salen* . . . (med spis, »4 gångfönster», dörrar till förstugun och
 köket). *Kiöket* . . . (med) 2 gångfönster . . . hyller om kring kiöket, hyller
 till fat och grytor item 4 hyller till tallrikar dör (spis). *Farstugan* åt salen
 (med) 2 gångfönster . . . Dören åt gården el. farstugudören dubbel med sne-
 wirke . . . Fönstren längre fram wid trappan äro och 2ne . . .

Öfra våningen.

Östra kammaren: taket panelat med små listor under och målat . . .
 Väggarna spilade och whitlimade . . . Spijsen . . . behållen . . . 8 fönster i
 2ne öppningar, af hwilka 4 de understa äro gångfönster . . . (1 dörr).

Västre kammaren (inredning = föreg., dörren går till »salen»).

Salen: . . . taket . . . panelat och målat och breda listor omkring wäg-
 garna . . . (vitlimning, stor spis, 16 fönster »i 4 öppningar», dörrar till för-
 stugan och »kammaren», den senare med »2ne swarfknappar i stället för
 handgrepan».)

Farstugu kammaren är till taket gråfärgat . . . (spis, 2 fönsterlufte, blå-
 målåd dörr till förstugan).

Winden ofwan på byggningen, behöfwer förbättring . . . Fönstren äro
 alla 4 söndriga . . ., trappan är behållen . . .

Kantoret under trappan . . . med dörr . . .

Öfra *farstugan* . . . Fönstren äro 8 st. utj 2ne gluggar, 2ne gångfönster. Staketet omkring trappan med swarf Wade stollpar, är behåll., trappan utföre lika så. Ett *kantor* under trappan . . . (Luckor för alla de undre fönstren utvändigt, trappa utanför; takrännor borde uppsättas).

Utan för kiöket är: En *farstugu* som till sitt brädetak är förlorat, som och tillika skiemt knuten på röda bygningen . . . Dörrar äro på bägge ändarna . . . (en åt »gården» och en åt »tompten»).

2. Skranket omkring kiällartrappan kan repareras . . . Trappan utföre af bräder gam., jnan före i *kiällaren* är en liten hwälfvd afdehning med dör och lås till winkällare . . . Den andra kiällaren är hwälfder, har dör . . . Den 3dje är och hwälfder, behöfwer ny dör och lås samt reparation fram wid pelaren . . . jnra dörren till swalen . . . utan lås . . . Stentrapporna behållne . . .

Matkammaren under *Jungfru nastugan* . . . I denna är en brädeafplankning med dör . . . , 2ne fönster . . . Utj kammaren äro åt gården 2 fönster förlorade . . .

Stora *wisthuset* innan före (2 fönster) Här äro 2ne dörrar, en med fällbom . . . , den andra åt bakstugan . . .

Nastugutrappan är behållen . . . Fönstren äro 11 stycken . . . Spis med häll och spiäll.

Hela denna byggnaden dömes nu uth för sin stora bofällighet skull, men som hon för källarens conservation är omistelig, görs förslag till en wisthusbygning af 3 rum . . .

3. Ett *weder lider* med 2 wäggjar emellan wisthuset och stora herrstugan har dör och lås, men elackt brädetak . . .

4. I stora *hærrstugan* är spis och ligghäll . . . , 13 fönster . . . Bänkar omkring wäggarna, dör, gångjern och dubbelt fällås el. fiäderlås, med dubbelt tryck och nyckel.

I *Hærrstugu cammaren* är dör, . . . 3 fönster och skåttlucka innantill. Spis utan spiäll och häll.

Farstugan har 2 fönster dör . . . Här är och ett afträdes rum med dör.

Såssom denne Byggnaden är mycket bofällig och står mera och mebra till skada, alt så finner syningz commission nyttigare, at denne med den östra gamla byggningen (jfr nedan nr 14) nedtages och sammanfogas till en enkel bygning af 5 rum på östra sidan om gården, der den sidstnembde gamla byggningen nu står . . .

5. Äro 2ne *bodar* med nastugur ofwan på. Siälfwa bodarna äro sunkna neder och skadde till undergården och gåtarna lösa. (En bod i söder, en i norr, med var sitt fönster och var sin dörr.) *Farstugun* med gålf och trappa up åt nastugorna, och skrank omkring . . .

Hærrnastugun har . . . 7 fönster . . . dör . . . (spis). *Domar-nastugun* . . . (spis, 6 fönster, 1 dörr). En *barfred* utbygd uti el. öfwer *farstugun* med gålf, 2 bänkar och 3 fönster . . . (Detta hus skulle rivas och nybyggas.)

6. Ett *privet* med dör och tillbehör. Utskijfwe med 2 gamla stollpar och en förlorad bro.

7. Wattuporten, är till huf och stolpar, jernluckor och kasthaspa och med 2 brägrinder, som mätas, försedd.

8. *Bryggehuset* . . . (spis, 2 fönster) . . . *Förhuset* . . . spijs med ligghäll

och litet stekvändarejärn, . . . 2 fönster . . . 2 half dörar öfver hwarannan med gångjern till begge . . . (vedtak).

9. *Sädes bodarna* äro, alla 3 rumen, flyttade op om gården till trädgårds tompten åt kyrkian i stället.

Ett *plank* af brädespilor, med 2ne stocklag inunder, et par grindportar mitt på, swarf Wade knappar på alla stolparna, gångjern och klinka, rödfärgat.

10. Neder på backen ett *wedlider* med brädtak . . . 2 portar . . .

11. En liten *hundkoja*, timbrad wid tröskerstuwäggen.

12. *Tröskerstugun* . . . gamla gålfwet kan brukas till liggelafwens reparation . . . (spis, dörr, 2 fönster).

Farstugu kammaren med gement tak och gålf, 2ne fönster . . .

Drengestugan . . . 2 wäggfasta sängiar, gemen spis . . . 2 fönster . . . gammal dör . . . *Farstugu* . . . ingen dör.

13. Ett *heml. huus* brede wid . . .

14. *Nastugu bygningen* öster på gården . . . (förfallen och skulle rivas jfr nr 4, beskrives ej: 27 fönster i hela huset.)

Ett *brädeplank* härifrån till stora porten.

Gamla stora porten (står under reparation.)

15. *Wagns lidret* med 2ne gamla söndriga dörar . . .

16. *Stallet* består af 12 spilltor . . . (skulle)

17. *Miöhlbo bygningen*, som består af 2 rum . . . En miöhlår, 2 dörar . . .

18. *Sädesbobygningen* 3 rum, flyttiad hijt op nedan ifrån gården sen 1709. Af desse äro de 2ne yttersta, med sine 2 afplankningar, hwardera sädesbodas, den medlersta hööbod . . .

19. Det *östra stolp härbärg*et har inuti tvenne afdehlingar . . . trappan aldeles förlorad . . .

20. *Mellan-stolpboden* med dör (trappor).

21. Det 3die el. *wästra stolpherberget*, om 2 rum, swala och tröskelstock, är twebottnat, på nedra bottnen 3 sädesbingar i hwardera . . .

22. *Bagarstugun* . . . (5 fönster, spis och 1 dörr) . . .

Miölk kammaren . . . (spis, 2 fönster, 1 dörr).

Farstugun med . . . dör . . . och utskyfwe öfver broen . . .

Bokstugu bygningen. Inre kammaren hwitlimmad till tak och wäggjar . . . (2 fönster med luckor, dörr till mjölkammarn) bok-hyllorne äro nu förtiden aldeles borta, sedan huset warit omkull och å nyo uprättat blifwit. Mellan dören har betäckt lås, nyckel, dubb. järnhandtag. *Yttra Bokkammaren* . . . (spis, 2 fönster med luckor, en dörr). *Kantor* i farstugun med ett fönster . . . litet fönster i farstugun . . .

23. *Badbastugun* . . . (reparerad sen 1709, 2 fönster »gluggar», 1 lave, spis.) *Bastu kamaren* . . . spis . . ., en wäggfast säng, 1 litet fönster . . . *Farstugu* dören änkell med smäll lås . . . skåttluckor till alla bemalte fönster . . .

24. *Smidian* . . . förfallen . . .

25. *Mälthuset* och *bastugun* under ett taklag . . . *Torkbastugu* med 4 lafwar . . . Ugnen behållen med grind . . .

26. *Kölnan* . . .

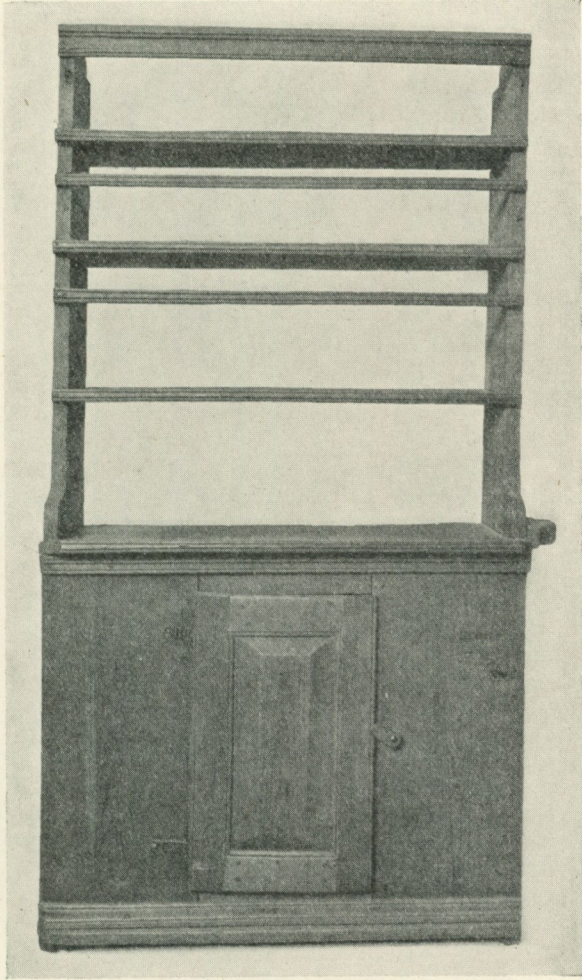

Fig. 8. Disk- eller kärlylla, omålad. Näs socken, Dalarna. Nord. M. 129,797.

Ladugården.

27. Ett *Swinhus* afdehlt i 2ne rum, förlorat . . .
28. Det andra nyare af ett rum . . . Utskyfwet framman till uphöjes på baksidan och undsättes med 3 nya stolpar, för husens ophöjning . . .
29. *Fåår-fähuset*, ligger aldeles neder till gålfwet tarfwar 24 tälmar . . . *Foderhuset* utanföre lagas . . . Dörar för bägge. *Oxfähuset* har 16 båsrums . . .
30. De 2ne stora *fä husen* med lana emellan och en aflplankning deruti. Det westra fähuset har 29 båsrums . . . Det östra har 22 båsrums wid väggarna . . . (Bägge dessutom »timbrade på gålfwet»; näver- och vedtak; »bro» utanför.)
31. *Stora blandladan*, består af 2ne gålf . . . Ett *lider* tilbygt på lång och twärsidan . . . En dör åt tompten . . .
32. *Rog ladan* med 2ne gålff . . .
33. *Nyladan* . . . med 2ne gålff . . . Dören åt *lidret* ny . . .
34. *Sommarladan* med 2ne gålff . . . (Dörr till *lider*.)
35. *Winterladan*, har 2ne . . . gålff . . .
36. *Ärtladan* med 1 gålff . . . Ett *lider* wid wästra ändan . . .
- Till ladugården en *port* med stänzel, ofwan till skyfwe, förlorat. Den andra porten emellan fähuset och ladan är dubbel, med gångjern och 2ne portstänglar, halfwa skyfwet borta . . .
- Närmare gården 3 förlorade grindar och gärdzlegården emellan.

Änges lador.

37. *Tingz-gårds ladan* . . . gammal . . .
38. *Ladan* i Gropstekten . . .
39. *Stortektz ladan* . . . (oduglig.)
40. En liten *sqwaltquarn* . . . förfallen.

X a. Grangärdes prästgård år 1696—97.

Husesyn på kyrkioherde-gården i Grängie anno 1697 — jämte inventarium 1696.

1. a. *Norre sängestufwan*, dörr med låås och nyckel, bänckiar på två sidor, uthan til ett iernhandtag och innan till trägrepan. Spijssen medh wind spiäll och en jernhäll sprucken i tree stycker, tree behållne fönster på gafwelen medh 3 gallerteenar, aff hwilka ett är gångfönster med lijten iern-aspa. Noch två fönster, ett gångfönster på långväggen åt gården, något gamla . . . två dito på östre långväggen . . . två snickarhyllor en öfr gafwelfönstret och dhen andre öfr dören. Ett lijtet bräde kontor i förstufwan til en redskapskammars med döör och ynceligit låås och nyckel.

b. *Södre Sängestufwan*, Heela huuset med gammal målning. Tree fönster frampå långväggen, ett gångfönster med aspe, . . . noch två fönster wid dören på samma wägg . . . Spijss med spijsshäll samt 3 räathellar och behållit wind spiell. Behållen döör låås och nyckel, en lijten smaal hyll öfr dören . . .

(Inventarium 1696:)

Sängiestugan: 1 bord 4 $\frac{3}{4}$ al. med gemen foot . . . 2 sty: wäggiebänkar 1 a 8 alr, 1 a 4 alr, 2 sty halfwe sängar tilhopabygda med krantz . . .

c. *Förstufwan* emellan begge stuforna, och *locus privatus*: behållit säte med 2 rum och döören behållen.

2. a. *Herrstufwan*, östra långväggen 3 fönster, ett medh gångiern . . . item 2 dito på samma vägg, et medh gångiern . . ., westerlångväggen, 2 fönster . . . spijss med wälbehållen muur och spijsshäll, väggen bredhe wid muuren är genom gammalt dråpp aldeles förskiämd och elliest är merendelz utur alla knutar mossan förfallen . . . döör utan låås.

(Inventarium 1696:)

Herrestugan: 1 bord à 6 al.; 1 dito a 6 $\frac{1}{2}$ al. med foot . . . 3:stij bänkiar räckiä wäggie millan . . . Taakbonaden af blaggarn och sprängsöm af ålder äre förmultna men blaggarnet 13 wådar långa och 2 halfwa. Pröfwes icke några penningar wärde . . . Gamla målade wäggie bonader på båda gaf-lar och 3 wäggier kunna för ålder eij i pänniger wederas.

b. *Sätstufwan*. Westra lång väggen 2 fönster ett med gångiern och 3. ruutor spruckna, östre långväggen 3 fönster, ett med gångiern . . . Spijss och muur behållen med fall spiell och spijss häll. Döör utan låås med iengrepan utan och innan . . . Små hyllar alt omkringh heela stufwan.

(Inventarium 1696:)

Sätstugan: 2 wäggie bänkar 1 à 4 al.—1 à 5 alr.

Förstufwan emellan herrestufwan och sätesstufwan, ett bräde cantor med döör och låås, item döör för fahrstufwan medh låås, i förstufwuquisten äre tel-norne förrutnade.

3. *Nattstufwan*, Norre långväggen två fönster . . . gafwel väggen et med gångiern . . ., södra långväggen två fönster . . . en döör utan låås. Muur och spijs behållit men fall spiället något ofärdigt, item spijss häll och 3 räähällar. Uti farstufwan ett fönster . . . Trapporna behållne. Hemb-ligt huus med döör och haka.

(Inventarium 1696:)

Nattstugan: 2 halfwa sängiar med krantz . . . dito 2 bänkiar 1 à 6 alr 2 à 7 alnar.

4. *Book cammaren*, på westre väggen 2 fönster, . . . norre väggen två fönster, ett med gångiern . . . Spijss med fall spiell, döör utan låås med grepan utan och innan.

(Inventarium 1696:)

5. *Biskopsstugan* (ej omnämnd 1697): 1 bord 4 $\frac{1}{2}$ alr med g. foot . . . 2ne bänkiar den ena 8 al.; den andra 4 alr . . . 1 sty: säng heelg(i)ord med grön måla krantz, ny him(mel) . . . 1 sty. dito, half-giord, med målad krantz.

6. *Maatkammaren*, två fönster . . . två dörrar utan lås, en grepan på dhen ena dören men på dhen andra twenne.

7. *Kiällarstufwan*, på norre väggen 3 fönster, ett med gångiern . . . på södre väggen 2 fönster . . . tree döörar utan låås, på dhen ena dören en grepan. Spijss behållen och spijsshäll, item 2 räähällar.

(Inventarium 1696:)

Kiällarstugan, 2 $\frac{1}{2}$ a sängiar med krantz, 1 lijten skjiffwa g., med foot 2 $\frac{1}{2}$ alr . . . 1 g. wäggie bänk, 1 foot sönder . . . 1 dito bänk 3 $\frac{1}{2}$ alr lång.

8. a. *Kiöket*, på norre sijdan 3 fönster, ett med gångiern . . . Spijss elak och rökiot med wind spiäll.

(Inventarium 1696:)

Kiöket: 1 g. half säng med half krantz . . . 1 gt. baakbord af klufvet värke, 4 fötter . . . 1 lijten fäll skiffua med foot ferdig . . . 2 ga gemene bräde bänkiar 7: och 4 alr . . . 1 långt gt. sättie med 4 fötter . . .

b. *Bagarstufwan*: på gafwel wäggen ett fönster förlorat, på södre lång wäggen fyra fönster . . . norrwäggen två fönster aldels sönder. Döör utan låås, spijs mur och bakugn behället med wind spiell, spijsshäll och två räät-hällar, en iern stolpa under bohliernet. Hyllar på tvenne wäggiar.

10. *Kiällaren*, hwalfwet är fahrligt effter som några stenar synas nedersunkne . . . Döör med gångiern och förlorat låås och nyckel. Swalan utan till intet hwälf, döör och elackt låås . . . noch en annan swala med döör och intet låås. Ett lijtet fönster på swalan . . .

11. *Bryggstufwan*: Söder wäggen 2 fönster . . . på norre wäggen två fönster . . . spijs och muur och 2 wind spiell, 2 jernstolpar och 2 spijs hällar, baakugn, behållen, bryggepanna aff iern inmurat, behållen . . . Döör med gångiern.

12. *Drängeboden* med två rum, 2 dörrar med låås och gångjern. En kammar i swalen, döör och gångiern men intet låås, item två sädes bingar i det ena rummet.

13. *Wisthuus boden*: 2 rum öfwer och under, öfr rummet är bevarat med döör låås och gångiern, underrummet döör och gångiern men intet låås.

14. *Portligret*: två portar behållne. 4 st: gångiern och bohlm medh klincka och en stoor ring utan på porten. Swalen öfr portligret behållen.

15. *Weedligret* aldeles förlorat, en port dherföre behållen med gångjern, klincka och grepa aff iern.

16. *Cappalsbodhen* . . . Döör, låås och gångiern.

17. *Jernbodhen* medh döör, låås och gångiern, en aspa. Privetet dher brede widh . . . behållit.

18. *Miöl bodhen* men tvenne rum öfr och under. En dör med låås och gångiern, 3 bingar.

Porten emellan boden och bagarstufwan behållen medh klincka och gångjern, en haaka, ett planck af stockar, hufwen af bräder.

19. *Stallet* behället med botn ofwan till, 2 döörar med ett stocklåås, gammalt, tijo spiltor. Golfwet elakt.

En lijten *port* emellan stallet och iernboden medh gångiern och klincka.

20. *Baadstufwan*, helt förlorat, döör och gångiern . . . , aspa . . . , 3 st. lafwar.

21. *Mält huuset* medh döör, låås . . . och en lafwa.

Stallgården.

22. *Tijende ladan* med 2 döörar och en aspa, loghan behållen.

23. *Stoora kornladan* medh behållen logha, två döörar, aspar och gångiern.

24. *Halmlijder*, två stycken, med 2 dörrar, gångiern och 2 aspar.

25. *Roghladan* medh logha, 2 dörrar och gångiern, ett lås och aspa.

Ett redskaps lijder frammanföre.

26. *Stoore fähuuset*, mycket gammalt och elakt . . . 24 båårum, döör gångiern och aspa.

Lilla fähuuset behållet med döör och gångiern, 8 båå rum, en lahna emellan bååha fähusen, döör gångiern och en aspa.

27. *Hönskammaren* behöfr lagas, men döör och gångiern någorlunda.

28. *Giödestijan* är förlorat.

29. *Swijnhuuset* med två rum, 2 dörrar och gångiern.

X b. Grangärdes prästgård år 1765.

Husesyn på »Grangärdes prästebol».

Mangården.

1. En stor *caractersbygning* väster om gården . . ., består af nedan nämnde rum:

a. *Sätes eller wardags stufwan*, brädslagen, med golf, panelat tak, 4 fönster i 2ne gluggar med gångjärn . . . samt tillhörige luckskrufvar, spis med ligghäll och allenast en räthäll, . . .; En grön kakelung med en järnlucka. Detta rum hade wid förra synen varit större, men berättades, at framl. Hr Prosten Lindbom låtit afplancka rummet, och lagdt en del derutaf ut til förstufan . . .

b. En *kammare* innanföre, brädslagen, med spis, skottspiel, en järnram omkring spisen, en lighäll och en rät häll . . .; en järn kakelugn med järn lucka, j rummet är 4 fönster med 2ne gluggar . . . samt döör, . . . tillika med panelat tak.

c. En *kammare* brede wid ingången i förstufwan, med spiell . . ., 2ne fönster i en glugg, samt brädtak på sparrar.

d. En *sahl* på den södra ändan, med 6 fönster, 2ne gluggar samt gångjärn, hakar och haspar på 2ne fönster i hwardera gluggen, luckskrufvar . . ., panelat brädtak, målade fönster poster och dörrar, spiell . . .

e. En *kammare* på höger om sahlen, med 2ne gånfönster i en glugg, panelat tak, spisel.

f. En *kammare* på vänster åt gården, lerslagen, aldeles lika med den nyssnämnde.

g. Ett *kiök* emellan salen och wardagsstufwan med 4 fönster i 2ne gluggar . . ., spiell med bakugn, . . . döör . . . Trappan åt västra sidan ifrå kiöket . . . bofällig . . .

h. En *förstufwa* med 2ne dörrar i en glugg, försedde med . . . lås och nyckel, och på södra sidan trappan till en wind med et litet contoïr.

i. En *förstufwa* bredewid, som tillförena varit et rum med sätesstufwan, et fönsterlufft. I samma rum äro 2ne contoïr med dörrar . . .

j. En *förstufwuquïst* med 2ne wredna stolpar, sittbänckar af bräder samt brädtak.

k. En stor *sahl* ihopa bygd med thenna byggningen på östra wäggen

i tvåhären, 14 alnar i fyrkant, 10 st: fönster i 5 gluggar, . . . spis . . . , panelat brädtak . . . 2ne dörrar . . .

1. Til samma sahl en *förstufwuqwis* af bräder, hwilken med et eller 2ne trappsteg bör hielpas.

m. En *wind* öfwer hela thenna byggningen med 8ta fönster i lika många gluggar . . .

Twenne st. takrännor åt gården behåldne, och de andre bofällige, . . . 12 st. ränn krokar i wäggarne . . .

n. 2ne st: hwälfda *källare* som hafwa en swahla med 2ne nedgångar.

2. En *bygning öster på gården*, . . . fördelt i följande rum:

a. En stufwa, *biskops stufwan* kallad, på norra änden, med . . . brädtak på sparrar . . . ; en grön kakelugn med en järnlucka . . . , en spis . . . , 2ne fönster i en glugg, dörr.

b. En så kallad *giernings kammare* mitt emot förstufwadören, med tälngolf . . . , brädtak . . . , spis . . . , 3ne st. fönster i en glugg . . . , dörr . . .

c. En *drengstufwa* på södra ändan av byggningen . . . spis . . . , 7 st. fönster i 3ne gluggar utan beslag, dörr.

d. En *förstufwa* utan dörr . . . ; uti förstufwan är trappan til winden.

e. *Winden* öfwer thenne bygning är timbrat i 9 små afdelningar med 10 små fönster uti 9 gluggar, dörrar . . . för alla dessa windsrum, . . . omkring trappgången finnes et brädcontoir med 2ne dörrar . . . Taket på byggningen är täckt med trohl, näfwer och torf.

3. *Brygghus byggningen*, söder på gården, . . . har 4 fönster af åtskilliche moder på rutorne i 2ne gluggar . . . , en spis . . . , golfwet är lagdt af gråstenschällar, dörr med grepan . . . En *kammare* innanföre med brädtak på sparrar lagdt, golfwet af tälmar, 2ne små fönster, gamla . . . , spis med bakugn . . . , utantaket . . . med torf lagdt, och takwed neder vid takfoten.

4. En *miölbod* öster på gården, nybygd, med under och öfwer bodar, hwaruti är 3ne miöhl låhrar af bräder och taket af torff, dörr . . . (boden skulle rödfärgas och knutarna tjäras).

5. Ett *stolp-herberge* af försambln gemensamt upbygdt, ligger utan för gården åt östra ändan med 2ne bottnar och 6 rum i den öfra och 3 i den nedra bottn, med dörr, . . . samt swahla utanföre.

6. Ett *brädplanck* emellan boden på gården och stora byggningen med 2ne dubla portar i en *portgång* . . . samt en huf af bräder ofwan på . . . (plancket rödf. och portarna tjärade).

7. En liten *port* af bräder med gångjärn, går ut til stolpherberget, war försvarlig (en huv borde sättas över).

8. En *bod* i bredd med stora byggningen, är redan worden utdömd . . .

Ett *wisthus* med *skulle* ofwan och en *höbod* under samt portlidret . . . så bofälligt, at det utdömmas borde . . . (ett nytt dyl. hus skulle byggas, »då observeras bör, at sielfwa portlidret och porten giöras så högt, at en wagn kan beqwämln derunder inkomma»).

Ladugården.

9. *Stallet* med 4 st. spiltbalekar på hwardera sidan, golf, 2ne dörrar . . . (en »intil mangården», en »ut åt wedbacken») . . . , *höskulle* ofwanpå.

10. En liten *bod* . . . (näver och torvtak).

11. 2ne st: *fähus*, gent emot hwarandra med swala emellan, i det södra äro 23 och i det norra 15 bås.

12. Norra *kornladan* . . . med loga och et golf, näfwer och takwed, 2ne dörrar.

13. *Mellan-ladan* (likadan).

14. En *kornlada*, gambal . . .

Änges lador.

15. En *lada* wid Falwiken, wäster om, täckt med näfwer och takwed. 16. En dito på samma äng öster om. 17. En dito aldeles bofällig. 18. En *lada* wid Bäckemohren. 19. En *lada* wid Kornänget. 20. En *kornlada* wid Näsänget.

Stensbo fäbodarne.

21. 2ne *fähus* med en swala emellan. 22. En *kornlada* med loga. 23. *Foderhuset*. 24. *Höladan*.

Flere hus finnes som framledne Hr Probsten Lindbom låtit uppsätta:

24^{1/2}. En *stufwa* med kammare wid Stensbo.

24^{1/4}. En *lada* med stengolf i

»

(Vid gården funnos följande hus, pastors privata:)

25. En *ria*.

26. *Båthus* wid siön Biöreken.

27. *Iskällare* wid Bysiölandet.

28. Ett *wedlider* wid gården.

29. Ett *fårhus* med lahna och foderhus.

30. Ett *lider* mellan sädesladorne wid gården.

31. Södra *lidret*.

32. *Swinhus* med skulle.

IX. Grytnäs prästgård år 1697.

Husesyn på Grytnäs prästegårdh.

Mangården.

1. En *stor bygningh* öster på gården består af fölliande rum:

Dhen *nähreste stugun* medh 10 fönster, ramar, karmar och foder uth och innan till, spijsen med wind spiäld, bänkar kring om inlagda af lösa bräden, gälfwet med smahla tehlnar, dörn med gång iern, låss, nyckehl och handtagh.

Förstugun med dör, gångjern och en aspa, warest och ett afplankat contoïr af bräden, der till dör och gångjern, trappa upp till nattstugun.

Öfwer denna *förstugu* en lijten natstugu medh 3 st. fönster uthan foder, spijss, spiähl samt gälf, dör, gångjern, låss och nyckehl, Hr kyrekio herden Gillberg med sin omkostnat låtit insättia 2ne sparrar, der öfwer med nya bräden till tack, samt wijt limning och kalkslagning öfwer hehla cammar, iemwäll till trådzbåtnen näfwer och fyllning, nya foder till dörn och fönstret innan till; othj swahlan 2 st: brädhe fönster.

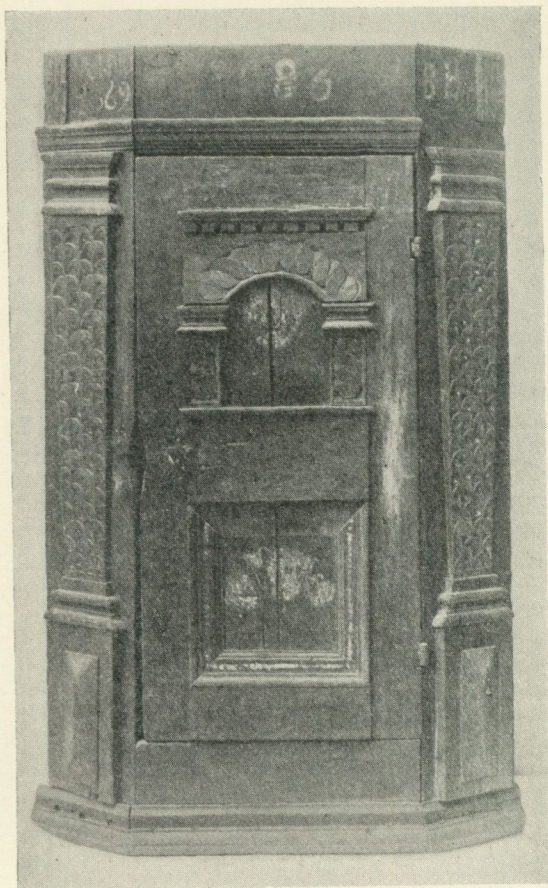

Fig. 9. Hörnskåp. Folkärna sn, Dalarna. Nord. M. 27,376.
Daterat 1669 och 1683.

Den mindre och på södra sidan stående *stugun* med 4 st: fönster, karmar och ramar med foder in och uthom, wind spiähl, dörr med gång jern, låss, nyckel och handtag . . . Äfwan hehla denna Bygning är ett gammalt tårftack som hela bygningen lijder skada och råtnat af.

2. Näst denna bygning söder, 2ne st: *kiällar camrar*, den östre med 2 st: fönster, ram och karmar sampt foder uth- och jnnan, 2 st: ierntehear för hwardera fönstret. Spijss med spiähl, dörr inutj stugun med gång, iern 2ne handtag och en aspa, sampt dörr till kiällare gången med gång iern, äfwen och plankningen och trappan upptill wijn af bräden, dörr, gång jern låss med nyckel dertill behållit.

Den andra *cammar* med 5 fönster, karmar, ramar och foder in- och uthan till, dörr äth stugun med låss, nyckel, gång jern och handtag sampt

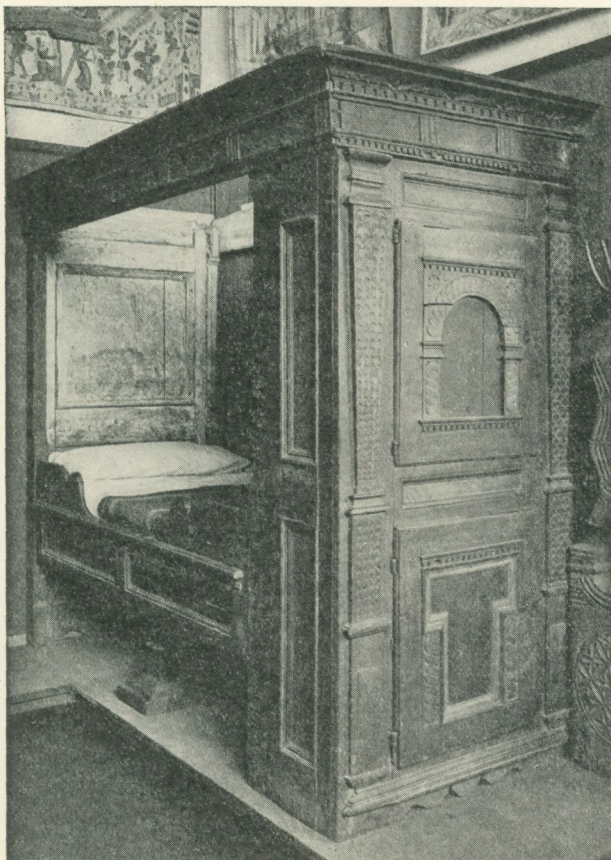

Fig. 10. Säng från Söderbärke sn, Dalarna, daterad 1693.
Nord. M. 61,443.

dörn åth wedboden med gång jern utan låss. Gålfwet så wäll som tacket, spijsen och skåth spiähl, alt behållit. Äfwan tacket här öfwer är för några dagar sedan med näfwer och ny tackwed reparerat och för wahrat.

3. En *wedbodh* öfwer kiällarn närmast bijskopz stugun . . . uthan gålf, dörn med gång jern och en aspa till uthan låss.

Kiällarn under samma wedbodh behöfwer nyomwälfning, sampt kiällar swahlan af tegehlsten, som äfwen wähl behöfwer reparation, dörar med gång jern nedan och äfwan.

4. *Bijskopz stugun*, kallas, ähr 6 st: fönster, 2ne med gång jern, hakar och hörn jern, dertill rammar, karmar och foder jn- och uthan till, lukor på den ena sijdan med gång jern och en skruf. Tacket wäggarna och gålfwet är nys inlagdt af bräden, spijsen med wind spiähl, dörn med karm och foder in- och uthan sampt låss och nyckehl med 2ne jern handtag. En qwist der

uthan före, äfwen behållit. Sielfwa stugun är med gammahl hwith limning sirat.

5. Twenne st: *bodar* dernäst med taak, wäggar, gålf och 2ne dörrar, låss, nycklar och gång jern samt en ny uptimbrat broo af 3ne stegh.

6. *Sätes stugun* nåhr på gården, ähr med 6 st. fönster, ramar och karmar och allenast uthan till foder, tacket, wäggarna, gålfwet, spijsen med wind spiähl behållit, 2 st. fönster luckor . . . En bänk insat af 2ne sågbräden fram med contoiret, dörn åth förstugun med karm, gång jern, låss och nyckel och 2ne trähandtagh.

Ett *contoir* i samma stugu, aflankat med sågbräden, dörn dertill med gång jern, låss och nyckel, samt 2ne små fönster och dertill lukor.

Bagarstugun gent emoth, 5 st. fönster med karmar och ramar, foder in- och uthan till, tacket, wäggerna och gålfwet behållit, spijsen muhren sprucken upp wed tacket, jern öfwer och under, samt en jern uppståndare uthij spijsen, et wind spiähl dertill. Baakungnen med wind spiähl. Dörn med gång jern och karm, uthan foder. 2ne swarf Wade handtag och en aspa.

Kiöket mit emillan bägge stugorna är med 3 st. fönster, ram och karm, tacket, wäggerna, spijsen med jern öfwer och under och en jernståndare samt wind spiähl, dörn åth sätes stugun med gång jern och 2ne trähandtag, ett klinckelåss, sammaledes dörn åth bagerstugun med lijka tillbehör alt behållit; . . .

Förstugun till denna bygning fins wahra med dör och gång jern swars gådt.

Tacket öfwer hela bygningen är med näfwer och taakwed wäl behållit.

7. Ett *brygghuus*. Muhren der uthj till en dehl nederfallen. Iern ofwan och nedan med en jern uppståndare, 2 st: fönster, dör med gång jern och en haka, gålfwet af steen.

8. *Stallet* der näst, nyss reparerat och förbättrat, med nyt gålf samt 4. st: spiltor, häck och krubba, dörn med gång jern, låss och nyckel; wagnz lijdrät framman före af samma beskaffenheet. En port derföre åth fäägården med gång jern, och en träklinka, nydt gålf i lijdrät af wärke inlagdt.

9. Twenne st. *boar* ähro nyss så til wäggar som tack ræparerade . . ., gålfwen, dörrar, gång jern och aspar, samt en upptimbrad broo af 3ne stegh, alt wäl behållit.

Prævetet dernäst intill, med dör . . .

Portd lijdrät under samma tacklagh, nyss reparerat, är halfft inlagdt med trä gålf och den andra hälfften af steen, derföre en stor port med gång iern, klincka och en iern ringh.

En dubbel *portd* åth åhn, nyss giord, gång iern till bägge portarna, en wreklincka af iern, samt en aspa.

En *sohlwijsare* af koppar med stäck och opptimbrat bänck under.

Uth huus.

10. En *badstugu* med dubbla lafwar, dör med gång iern och aspa.

11. Dernäst ett gammalt *wedlijder*.

12. Dernäst ett *g. prævet*.

13. Ett *Sääs herberge* med dubla båtnar, dör med stora gång iern samt en stor iern aspa at slå uthan låss i.

Ladu gården.

14. Twenne st. *fäähuus* närmast mangården, det största är till wägerna och skullen merendehls behållit, uthan dör, gålf och balckar, sampt tacket förlorat.

Det mindre syns wahra merendelt förfallit . . . och berettes wahra ett onödigt huus.

15. Det största *fäähuusset* som åhrl. brukas, war utj är 16 bååss . . . Taket och skullen behållen . . . Dör med gång jern och aspa.

Foderlijdret framföre med behållna wäggar sampt 2ne dörar, en som går neder till märken med gång jern och haka, den andra uppå väggen medh gång jern och aspa.

16. En *loga* med ett gålf, 2ne dörar med gång jern, jempte 2ne *halmlijder*, som sockne männen tänckia med det första flyttia och reparera.

17. En *loga* med 2ne gålf, logan behållen, dertill 2ne dörar med gång jern och en aspa till den ena dören, den andra stänges med trääbohm . . . Kringom stallgården emellan huusen är upsat ny *reesgåhl*.

XI. Järna prästgård år 1697.

Husesyn på Järna prästgård.

1. *Sätetestufwan* (dörr, spis, 8 fönster 3 »gemehne bänkar»).

Förstufwan . . . döhr och låås.

En lijten *kammar* där jämpte . . . (spis, 2 dörar, 1 litet fönster).

Bagarestugan . . . 4 dörar . . . 2 gemehne bänckiar, 8 kiärhillor . . . 5 fönster . . . baakugn, spiis . . . , ett ljtet gammalt contor utan lås.

2. *Badstugan* där jämpte, med för stugun.

3. En ny *byggningh* wäster på gården af 4 rum medh dörar, låhs, 18 fönster . . . I *norr natstugan* baak muhren; . . . här jämpte stor *natstuf swala*, med skrasslig trappa, där under en förstuga . . . 2 dörar med aspar.

4. *Port lijder*¹ med brädtaak, port och klinka . . .

5. *Bryggiehuset*¹ med muhr . . . gammal döhr.

6. 2ne små *swijnstigor* någorlunda behåldne.

7. *Kiällare* med förderfwade trappor, gråstens hwalf med 2ne stöhn, med en lijten gammal *stuga* där på utan spiis.

8. En gammal *boo* wid *portlidret* . . .

9. Ett nytt *stall* wid *portlijdret* . . .

10. Twänne *bodar* med låhs och dörar.

11—12. Twänne *stolphärbergen* norr om gården, gamla.

13. Ett gammalt *sters*, nu *foderhuus*, någorlunda behållit.

14. Ett gammalt *stall*, illa hållit.

15. Ett *fäähuus* af 20 båås . . . En lahna därjämpte . . .

16. Ett *Swijn huus* af 2ne rum.

17. *Ladan* längst söhr, med ett gålf, en lohga, dör och låås.

18. *Ladan* mitt uti af 1 gålf, 1 *loga* . . . 2 dörar, ett låås med ett behållit *lijder* emellan samma och den längst norr är.

19. *Ladan* längst norr, stor, 1 gålf, 1 *loga*, 2 dörar . . .

¹ Hör möjl. ihop med nr 3.

20. En *badstugu* och en *torkstugu* . . .
21. Ett förderfwat *wangnslijder* norr om gården.
22. Jtem ett *weed lijder* därstädes.
23. 3ne *loc. secret* . . .
Snööähns prästefähboar, en half mjl från prästgården, hwarest äro
24. Ett gammalt dock brukeligt *stegerhus*.
- 25—27. Trenne behälne *lador*.
28. En *kiällare grop*.
29. Ett gammalt dock någorlunda behållit *fähus*.
Milborgz fäbodar 2ne mjl wäster från prästgården belägne och för 2ne
år sedan upbygde:
30. 1 st. *miölckestufwa*.
31. 1 st. *stegerhus*.
32. 1 st. *hölada*.
33. 1 st. *fähus*.

XII. Nås prästgård år 1697.

Husesyn på Nås Prästgård.

1. *Herrstufwan* med lås och nyckel, 2 dörrar, 12 st. fönster, nyss lagat mur med spield, gemena bänckiar och söndrigt gålf.
2. *Äppelbostufwan*, . . . 3 st. fönster, remnad spjs med järnstälpar under.
3. *Östre herrnattstufwan* med dör och lås, 9 st. fönster (spis).
Wäster *herrnattstufwan*, som den andra behållen.
Der under twenne beholdne *bodar* . . .
4. *Bokstufwan*, nederrifwen, och med lås, dör, lukor, 5 st. behålne fönster, tak och syllar.
5. *Finstufwan* med dör, lås, fönster, gålf (spis).
Fin kammaren (dito) . . . muren . . . remnad.
Nattstufwan . . . behållen.
6. *Bagarstufwan* med catoire, 4 st. . . fönster, der wid *kiöket* med 2 st. fönster, uthgammalt. *Förstufwan* der jämte.
7. 2ne reparerade *nattstufwor*, med god sten underbygde. Den norre . . . med dör och lås, 3 st. nya fönster, 2 st. nya snickare-sängiar, nytt bord . . . Den södre . . . med dör . . . 9 fönster, och nytt bord wäl behållen. En st. *bord* där under. Der jämte ett *portlider* med ny portklincka och haspa, samt trappa upp i nattstufworna, wähl behållet. *Nattstu swalen* med gott gålf, och swarfwa panel wärck behållen.
(Efter allt att döma är denna nattstugubyggning identisk med den stora loftboden från Nås, som nu är uppsatt på Skansen, fig. 3 och 4. Portlidret torde aldrig varit sammanhängande med loftet. Trappan kan ha flyttats i senare tid.)
8. *Stora stallet* af 2 st. krubbor och 7 st. spiltrum.
9. *Stålp härberget*, flyttadt af gården.
10. *Draglåsboden*.
11. *Stålp härberget* eller matboden.

12. *Store kiällaren* af stenhwalf, med . . . dör och swahla . . .
13. En behållen *brun*.
14. *Gatladan*.
15. *Kornladan* med ljder, dör och lås.
16. 1 st. ljtet *stall*.
17. *Stora fähuset*.
18. *Swinhuset*.
19. *Lilla fähuset*, gammalt.
20. *Badstufwan*, nyss upbygd.
21. *Tårkestufwan* behöfwer reparation.

Fäbohus.

22. *Stegerhus* med dör, behållit.
23. 1. st. ljtet *hölada*, hel ynckelig.
24. *Fähusen*, behöfwa reparation.
25. 1. st. *lada* i Storänget.
26. 1. st. *lada* på Präste ön, förderfwad.
27. *Qwarnen* nedan Nässen.
28. *Stegerhuset* öster på gården.
29. 1. st. *bod* väster på gården.
30. 1. st. *hölada* i Snöänget.
31. J fäboarne en nyss upbygd *miölck stufwa* med lås och dör.
32. 1 st. ny *kiällare* för den gamla ladan upbygd.

XIII. Lima prästgård år 1698.

Husesyn på Lima prästgård.

1. *Stora herr stufwuan*, med 2 st. gemene dörrar, 1 lås, 9 st. fönster, gålf, tak, spijs, windspielt, 3 st. bänkar, behållen.
En ljtet *förstufwe-cammar*, 2 fönster, med gallror, uthan spjs.
Förstufwa med dör och lås.
Kiällaren under för stufwuan, med 2 rum, 2 st. dörrar, uthgammal.
2. *Biskopz stufwuan*, med dör och lås, 9 st. fönster . . . spjs . . . och en gammal wägebene-lapp, 2 st. bänkar, och en säng.
Sänge cammar, med 2 st. dörrar, 2 st. lås, 4 st. fönster, spjs . . . 3 st. bänkar.
3. I *Söder stufwuan*: 2 st. dörrar, lås, 2 st. gemene bänkar, spjs . . . 6 fönster, 2 st. halfsängiar, 1 bord.
Millan-mat cammaren, med 2 st. dörrar . . .
4. *Kiökz stufwuan*, öster om gården, med gemen dörr . . . fönster, alldeles skrasslige.
5. *Bagare stufwuan*, med gemen dör . . . 6 st. fönster . . . ett gement bord, bänkar, mur . . .
6. *Bokstufwuan*, med dör, lås, 4 st. fönster . . . 2 st. bänkar, 2 st. halfsängar, spjs . . . ett ljtet bord.
7. *Södre herrnattstufwaan*, med dör, lås, wänstol, bord, 2 st. sängiar, 2 st. bänkiar, spjs, . . . 11 st. fönster.

Norr-cappplans-nattstufwan, dör . . . 4 st. fönster, spjs . . . 2 st. gemena halfsängar; der jemte ett ljtet locus privatus, swahla och behållin trappa.

Under natt-stufworne *foderlider* och *portlider*, med port och 4 st. spiltor.

8. *Södre nattstufwuan*, väster på gården, med dör . . . spjs . . . 4 st. fönster, 3 st. små bänkar, 1 ljtet bord, en säng.

Norr-nattstufwuan på gården, brukas till klädlofft.

2 st. *bodar* under, . . . 2 st. dörar . . . att hafa kläder uthi.

9. 2 st. *bodar*, som kallas fisk-, salt- och järn-bodar, med 4 rum, 2 dörar . . .

10. 2 st. *stälphärbärgen*, med dörar, lås.

11. Noch ett *stälphärberge*, öster om gården.

12. Ett *bryggehus*, en badstufwua, en torkstufwa.

13. Ett *stall* öster om åkeren, med dör . . . 4 st. spiltor.

14. En förlorat *qvarn* wid Bäckén.

15. 2 st. *loglador*, . . . med ett foderljder.

16. Ett stort- och ett ljtet *fähus*, behåldne.

17. Ett *stall* med höhus, 2 dörar.

18. *Wedlider*.

Plank och port för wedgården.

Krydd- och kåhlgårdar, hägnade och brukade.

19—20. 2. stora *hölador* i Digeränget.

21. En stor *lada* behållen på Store holmen.

22. En *lada* på Lille holmen.

23. En *lada* i (—)änget.

24. Uth jord i Skriktäppan med en ljten *lada* och förlorat *höhus*.

Fäbo stället i *Mesberget*, 5 mihl från kyrckian.

25. Ett *miölckhus*.

26. Ett *fähus*.

27. Ett *stegerhus*.

XIV. Malungs prästgård år 1698.

Husesyn på Malungs prästgård.

1. Stora *herrstufwan*, . . . måhlade wäggar, dör, lås, bänkiar och pallar, med snickarearbete kring hela stufwan. 9 st. fönster med carmar . . . fönster-galler på norr-sjdan, 1 bord, spjs, spiäld, 8 st. conterfej med watnfärga.

Biskopz stufwan . . . spjs . . . 6 st. behåldne fönster i två rum, klyfna ståck bänkiar på två sjdor; klädd med måhlad wägge bonad, med dör och lås behålden.

En ljten *mat kammar* emellan bägge desse stufwor, uthan muhr, med ett ljtet fönster, 2 dörar och ett lås.

2. *Sätstufwan* söder på gården, bänkiar på norr och söder sjdan af stockar klyfne och tälgde, spis . . . fönster med carmar och lukor, 8 st. . . . Uthi des förstufwa, som är måhlad, är ett måhlat skåp med lås.

Kok cammaren, ett skåp uthan lås, kiärhlyllor 2 st., 2 st. fönster.

3. Uthi *förstufwan* till *bagarstufwan* dör och lås gammalt, uthi *stufwan* bord långa och gamla 2 st. Säten gamla 2 st. Bänkiar gamla kring

hela stufwan. En skrifftafla af trä. En kiärlyll i hörnet, 6 st. gamla fönster. En gammal och ringa säng.

Twänne fram camrar i wäster hörnet på gården; af hwilcka en brukas till bok cammar med gemen dör och lås, spjs och spiäld skrekad; 4 st. fönster, 2 st. bänckiar. Uthi den andra fram cammaren i wäster hörnet på gården, som är mindre än den förra, dör . . . spjs och spiäld skrekad, 2 st. små fönster.

4. Bokstufwan, söder på gården, men nu gäststufwa kallad, med 4 st. . . . fönster i 2 små rum. Spis med häll, spiäld och skorsten, dör med gammalt lås . . .

5. Gambla Ljma nattstufwan, med 3 alnar långt bord, är gammalt, 3 st. behåldna sängiar, fönster små och nya 3 st. Spjs . . . dör med lås. alt gammalt. En gammal gafwel bonad öfwer dören. Dito en gammal lapp fram på wäggen, merendhels fördärfwade.

Locus privatus med 3 rum.

Matbod eller låfft med dör och lås och ljtet fönster.

Lilla kiärlboden under nattstufwan, med dör, dock uthan lås.

Stora porten dubbel, med gångjärn och klinka samt krubba och 4 spiltrum.

6. Brödlåfft i norre hörnet på gården och en pjge bod under.

7. Miölck och mältestufwa, . . . gemen spjs och spiäld, 3 små fönster i 2 rum.

8. Kiällare med twärtak af stora stenhällar.

9. 2 st. dubla bodar wäster på gården åt älfwen . . . Öfre rummen brukas till wåhrfoders förwårning, the undre en dränge- och en näfwer boo.

10. 2 bodar med dör och lås . . . dhen ena . . . till miöhl, then andra till fiskebod. Öfra rummet till klädelåfft med dörar och låås.

11. Ett nytt stålphärberge uthom gården med dör . . . 12. En badstuga behållen, och 13. bätthuus af pastoris timmer.

14. Ett gammalt stålphärberge närr om gården, med döör och lås.

Uthom gården.

15. 1 glt. stall, . . . 5 st. spiltrum och krubbor med glt. stäcklåås. 1 st. glt. reedskapz lijder, för stalsgafwelen.

16. 1 st. glt. biskopz stall, brukas nu till höljder.

17. J samma linea wäster åth, ett glt. spåne- och wedljder.

18. Behålne fähuus 2: st. och 19. 1 fåår huus. 20. 2 st. swin huus och 21. gammal giöstia.

22. Hönshuus uthan låås.

23. 3 st. lador med wijdygde halmljder.

24. 2 st. tårkhuus behålne.

25. 1 st. gammall rija.

26. Bryggehuus med döör och låås, 3 fönster . . .

27—32. 6 st. hölador, här och thär wid älfwen. En på öön, 2 st. i Nohret, en i Uthänget, en i Öje.

Hemfäbodas nord up wid wägen: Gählåhs(?)

33. En stuga, gammal, med muhr, döör uthan låås.

34. 2 st. fähuus.

35. *Miök och stegerhuus.*

36. *Hölada på wallen . . .*

Redsiöbärgzfäbodan i Wärmlandz grändzen, 3 mihl i wäster ifrån kyrkan.

37. *En stufwa och miökhuus*, bygde med pastoris kåstnad.

38—39. 2 st. *fåhuus*, gamla och knapt brukelige.

40—41. 2 st. *hölador* någorlunda behållne.

XV. Folkärna prästgård år 1704.

Husesyn på »Folkjerna prästgård».

Mangården.

Wästre sijdan.

1. *Stora sahlen.* En spis med skåttspiäld, men skorsten bör rappas. En dör med gångjärn lås och hantag, foder kring karmen utan och innan. 9 st: fönster uti tre carmar, foder utan och innantill, en dör på sijdan.

Biskopsstugan innanför stora sahlen. En spis behållen med skåttspiäld och tack järnhäll, 5 st: fönster uti 2 carmer med järngallar. dörr med låås och två handtag, En liten farstu med bråskiufwe, med ett litet himmelhuus där brede wijd, ett litet fönster med 4 rutor, uti samma farstuga fönster med 11 rutor uti, en carm.

Stora farstugu kammaren wähl behollen . . . med en lijten spijs, ett skåttspiäld där till, 2 st. fönster uti en carm utan foder, med dörr gångjärn, låås och 2 st. handtag.

En *farstugu* utan för stora sahlen . . . med dörr gångjärn, 2 handtag och en kashaka, farstugu skufwet utan för merendels fördärfwat.

Lilla sahlen med 2 st. *framkamrar* och ett litet kiök. I sahlen: en spis med tackjärnhäll och spiäll, 5 st: fönster uti två carmar, foder innan och utan till, 2 st. gångfönster, dören med carm och foder, låås och handtag 2 st.

Fogd kammaren: en spis med skåttspiäld och tackjärnhäll, 3 st: fönster uti en carm, med foder utan och innan, dören till sahlen med låås gångjärn och ett handtag, dören till farstugan med gångjärn utan lås, med 2 st. handtag. *Cammaren* näst kryddgården med spijs och skåttspiäld, tackjärnhäll, 2 fönster uti en karm, ett gångfönster, foder innan till. En dörr med karm och foder med gångjärn utan låås med ett handtag.

Kiöket: mur med bakung och 1 st: skått spiäld, 4 st: fönster uti 2 carmar, foder innantill den större dören in till sahlen, med karm och foder utan och innan. Utan låås med 2 st. handtag, dören till lilla farstugan med karm och foder innantill, gångjärn och ett ofärdigt låås.

2. *Barnkammaren* . . . spis med skåttspiäl med tackjärnhäll, en liten kakelung med pipa, 7 st: fönster uti 3 carmar, 3 st: med gångjärn, foder innan och utan till med lukor för gafwelfönstret, dör med carm foder innan och utan gångjärn och låås. 2 st. handtag, dören till kiällarstugan med carm foder innantill, gångjärn med en haka.

Kiällar stugan: spis med skåttspiäl . . . 6 st: fönster uti 3 carmar, foder innantill, dören . . . med . . . låås.

En hwälf *kiällare* där under med dörr och låås samt en liten swala framföre, med dörr och en klinka, noch i swalan 2 st. dörar med gångjärn och hakar.

På norre sidan.

3. *Gre kiöket*: en stoor mur med kors spis med booljärn och uppståndare, med 2 st. wind spiäl. Ärlen i bakungen förlorat, 5 st. fönster uti 3 carmar, med 20 st. sprukna rutor, foder innantill på 2 st. fönster, dören till gården med carm och foder, gångjärn och låås samt ett handtag, dören till gängen med gammal dörr . . . gångjärn och hakar.

En gammal *port* med 2 halfwor med gångjärn hakar och en klinka, med ett förlorat skiufwe.

4. *Bood bygningen*, de 2 st. öfre bodar äro wähl behäldne . . . dörarna . . . med gångjärn och låås.

Ett *himmel huus* med dörr gångjärn och klinka.

2 st. nedre bodar, med 2 st: lärar i miölboden.

5. Ett *bryggehuus* . . . muren behållen, ett fönster uti en karm, med 2 rum, dören gamal med gångjärn och låås.

6. Ett stort *portlider* med port, 5 spiltrum, men pallarna för rutna.

7. *Boden* öfr gaml. kiällaren näst till portlidret, . . . kiällaren aldeles omkullfallen, kiällar swalen behållen.

En liten gamal *gångport* till ladugården aldeles förlorat.

På södre sidan.

8. *Stallet* med en skulle öfwer taakweden aldeles förlorat, med 4 st. spiltor, gälfwet med pallarna förlorat, ett litet *himmelhuus* där brede wijd med dörr före.

9. En *drängestuga* . . . muhr behållen, med 4 st: fönster uti 2 st. carmer. Ett litet *farstugu* framföre med dörr gångjärn och låås.

10. *Mangelstugan* med en *kammar* framföre. J *stugan* spijs utan spiäl, . . . 5 st: fönster uti 2 st: carmar, blyet på fönstren merendels förlorat, en gamal dörr, med gångjärn och låås, i *kammaren* en spis med skåttspiäl, 6: små fönster uti 3 carmar, foder innantill. En dörr med låås och 2: st. handtag.

Ladugården.

11. *Norr fähuset* . . . med balkwärke till båås, *wäster fähuset* behållit . . . bååsbalkarna merendels nederfallna, *söderfähuset* till wäggjar och taak, till gälf är nyss framfört och upptälgd som på backen ligger.

12—14. Alla 3 *sådesladorna* med 2ne dörar till hwar lada med ett låås till hwartera.

15—16. 2 st. *foderhuus*. 17. Ett *lider* wijd söderladan aldeles uthdömt till att uppbrännas.

Uth huus

18. En *tork bastuga* med en matlafwa där hoos.

19. 2ne st. *swinhuus*.

20. Ett *wangnslider* . . .

21. Ett gammalt stort *stall*, som brukas till hööhuus.

22. Ett *wedlider*.

XVI. Leksands prästgård år 1704 (och 1696).

Husesyn på »Lexandz prästegård» 1704.

Östre byggnins raden består af fölljande:

1. a. En lijten *qvist* uthan för nadstugu byggningen, med någre trappstegh opp, hwilken med bräder är täckt.

b. *Nadstu förstugun*, är försedd med döör och gångjärn, samt en liten klinka, warandes ock wed östre wäggen i denne förstugu ett hemligt huus uthbygd, som äfwen med döör . . . är försörjdt.

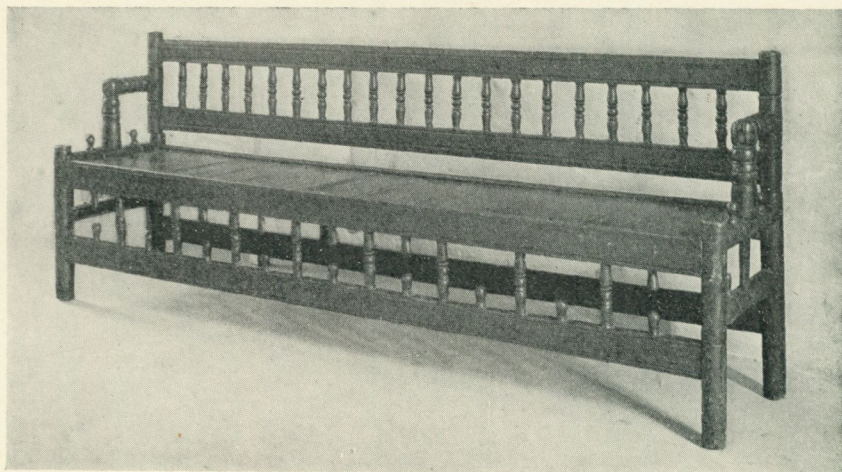

Fig. 11. Vändbänk eller »vändstol». Åls kyrka. Dalarna.

c. *Norra nadstugun*, spijs med spiäll . . . , så och 2ne fönster karmar med 6 fönster i hwardera, döör med gångjärn, låås och nyckel.

d. *Södre nadstugun*, spijs . . . , 2ne fönster karmar med hwar sine 6 fönster uthi, samt döör . . .

e. En hwälf *kiällare* under nadstugubyggningen, medh döörar . . .

2. Ett *portlijder* emellan nattstugu byggningen och nystugun, som har en port med gångjärn och klinka.

3. *Målarstu förstugun*, en döör . . . , så ock ett lijtet hemligt huus i denne förstugu uthbygd wed norra wäggen . . .

Måhlarstugun: spijs med spiäll, 2ne fönsterkarmar och 3 stycken fönster i hwardera . . . döör medh . . . låås och nyckel.

4. a. En *portall* uthan för *nybyggningen* med 2ne trappstegh opp, samt 2ne bänkar en å hwardera sidan om förstugudören.

b. *Förstugu*: döör med gångjärn och klinka samt gallerwärc å både sidor om dören.

c. *Nystugun* (byggd på prosten Alstrins tid) . . . spijs med spiäll, 3ne fönsterkarmar med hwar sine 2ne fönster . . . , döör med . . . låås . . .

d. *Kiöket* emellan nystugun och morsstugu (byggd vid samma tid) . . . kook spijs med baakugn och 2ne spiäll, 2ne fönster karmar med 2ne fönster i hwardera, 2ne dörrar, den ena går uthur nystugun in i kiöket (med »knäpphaka») den andra går uth i förstugun . . .

e. *Mors stugu*, spijs med spiell, så ock en grön kakelugn, 3ne fönster karmar (3 fönster var) . . . Fyra . . . dörrar, hwar af en går uth i nya förstugun, den andra i kiöket, dhen 3die i bookkammaren, och den 4de i förstugun emellan mors stugu och nya kammarbyggningen. Kakelugnen är mycket förlorad.

f. *Bookkammaren* innan för mors stugu, spijs med spiell, 2ne fönster karmar, i dhen ena 2 och i den andra 3 fönster, dören är försedd med gångjärn låås och nyckel . . .

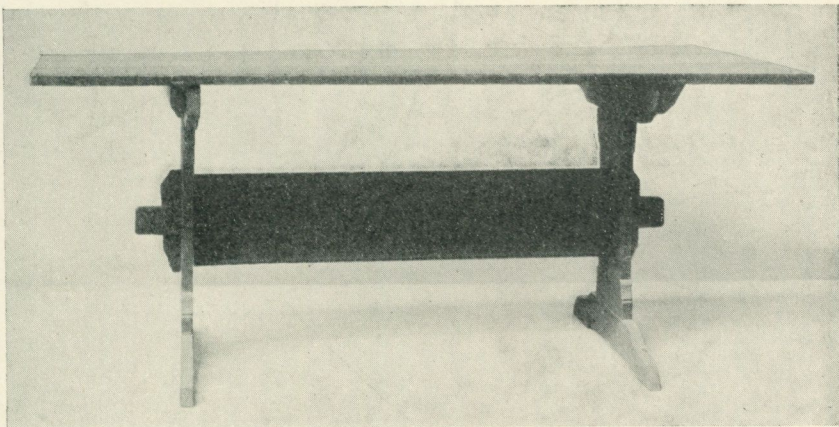

Fig. 12. Bord med lös skiva. Rättviks s:n, Dalarna. Nord. M. 21,051.

Dhene östre byggningz raden är täckt med näfwer och taakwedh.

Södre byggningzraden består af fölliande:

5. a. En lijten *förstugu* wid östra gafweln på *nya kammar-byggningen*, som har 2ne dörrar med . . . knäpphakar; uthi förstugun är ett lijtet hemligt huus med döör . . . Hela nya kammarbyggningen bör förbättras.

b. *Sängkammaren*: spijs med spiell, en fönsterkarm med 6 fönster uthi, färdig döör med . . . låås . . .

c. *Norra framkammaren*: en fönsterkarm och 6 fönster der uthi, en spijs med spiell, 2ne dörrar, hwaraf en går in i kammaren och dhen andra uth på gården, bäge med . . . knäphake.

d. *Barn kammaren*: spijs . . . en fönster karm med 3 fönster i, döör med . . . låås.

e. *Södra framkammaren*: en fönsterkarm med 2ne fönster, ingen spijs, 2ne dörrar med . . . knäpphaka.

Twänne *portar* emellan nye kammar . . . och herr stugu byggningen, försedde med gångjärn och klincka sampt brädskiuhl öfwer.

6. a. En lijten qwist uthan för *herrstugu byggningen*, täckt med sågbräder.

- b. *Förstugun*: ett ljttet fönster på den ena sidan om dören . . .
- c. *Säthstugun*: 3ne fönster karmar med hwar sine 6 fönster, spijs och spiäll, döör med . . . låås.
- d. En lijten *kammar* emellan säth- och herrstugun, hwar uthi fans spijs med spiell, en fönster karm med twänne fönster, . . . döör med . . . låås . . .
- e. *Stora herrstugun*: 5 fönsterkarmar med hwar sine 3 fönster, ingen spijs, döör med . . . låås.
- f. En lijten *wedhbod* uthan döör wijd wästra herrstugu gafwelu.
Dhenne södra byggningz raden är dels med bräder, dels med taakwed och näfwer täckt.
Wästra byggnings raden består af fölliande:
6. a. *Bagar förstugun*, döör . . . wäl behållen.
- b. *Bagarstugun*, som i Sal. Hr Probstens Alstrins tijd är opbygd, spijs med 2ne spiell och baakugn, 2ne fönster karmar, i den ena 2 och dhen andra 3 fönster, döör med . . . låås . . .
7. a. *Natstuförstugun*, döör med . . . låås . . . en trappa op i swalan med gallerwärk omständ, en fönster karm på östra wäggen med 3 fönster uthi, wedh wästra wäggen ett hemligt huus uthbygd med döör . . . och knäp-haka. Tählarne under swalen äro söndrige.
- b. *Södra nadstugun*: spijs och spiell, 3ne fönster karmar med 3 fönster i hwardera, färdig döör, låås och gångjärn, dock fattas nyckel och trycke till låset.
- c. *Norra natstugun*, spijs uthan spiäll, 3ne fönster karmar med hwar sine 3 fönster, döör.
- d. *Södra boden* under nadstugun är behållen.
- e. *Norra boden* under nadstugun är färdig.
- f. En *hwälfd kiällare* under nadstugu byggningen, med timbrad swala, 3ne döörar . . . Trapporne och den ena dören böra lagas.
Dhenne wästre bygningsraden är täckt med näfwer och taakwedh.
Norra byggnings raden består af fölliande:
7. Ett *wangens lijder* med 2ne döörar.
8. a. En *drängstugu* med spijs och spiell, en fönster karm och 2ne fönster, döör med låås.
- b. Ett *portlijder* emellan drängstugun och bodbyggningen med 2ne portar.
- c. Trenne *bodar* å rad med hwar sin döör . . .
9. Ett *stall* med skulla och 10 spiltor, 2ne döörar sampt en lijten skull-döör, dören in i gården med låås.
Dhenne norra byggningsraden är till en dehl täckt med bräder och en dhel med näfwer och taakwed.

Fägården med dess huus.

10. a. *Herrstallet* med skulla, krubba, 10 spiltor och 2ne döörar.
- b. Een *foderbodh* med döör.
11. En lijten *kornlada* med 2ne gålf och en looga, 2ne döörar, den ena på öster och den andra på wäster långwäggen.
12. Een stoor *rough lada*, med en looga och 2ne gålf, 2ne döörar

på den norra och en dito på den södra långväggen, hwarest är ock en foder káfwa.

13. Een stoor *korn lada* med en looga och 2ne gälf, 2ne dörrar på norra långh väggen och en dito på den södra.

14. Twänne *fäähuus* medh en *lahna*.

15. Twänne *swijn huus* medh dörrar.

16. Ett *redskapz lijder*.

Uthusen.

17. Ett stoor *stolp herberge* i kryddgården medh twänne bottnar.

18. Ett mindre *dito*.

19. Ett än mindre *dito*.

20. En badbadstugu j kryddgården medh en lijten kammar uthan före. I badstugun en lafwa, en spijs, een fönster karm medh 2ne fönster och een döör. I badstugu kammaren een spijs, en fönster karm medh 2ne fönster och een döör.

21. Ett *brygghuus* med een lijten kammar innan före. I brygghuuset en inmurad kopparpanna, 2ne fönster karmar med twenne fönster i hwardera, i kammaren är spijs, en fönster karm medh 2ne fönster.

22. En *kiöhlna* (nybyggd på Alstrins tid).

23. En *torck badstugu* medh 3ne lafwar.

24. En *smedia* med stää och puust.

I 1732 års *husesyn* äro husen åtminstone i mangården desamma som 1704 och uppdelningen är denna: östra byggningsraden, byggningen söder om nattstugorne, södra byggningsraden, härrstugubyggningen, wästra byggningsraden och norra byggningsraden. Åtskilliga småhus woro dock då nytillkomna, till exempel kalkonhus.

Inventarium 1696.

I *brygghuset*: »ett g. bord af 5 alr lång skifwa med foot», »en g. ock förfallen wändstohl».

I *brygghusammaren*: »ett g. gement skååp med lås och gångjern af 2ne rum, nästan odugeligt».

I *säng ammaren*: »ett bord med dubbel foot ock fyrkantiskifwa af 7 alr», »ett skååp af 4 rum med enkel dör ock krantz, grönt anstruket».

I *storstugun*: 1 bord »af 7 1/2 al. lång skifwa med foot», 1 dito af 8 al., 1 dito 6 1/2 al. oval skifwa med foot, »2 stycken wänd stohlar», en 4 1/2 aln. lång »grön anstruken», en 3 1/2 aln lång, »en wäggbonad på östra gafweln öfr dören . . . målad med wattfärgor».

I *gamla herrnatt stugun*: »ett g. bord af 3 al. lång skifwa med foot».

I » » *förstugun*: »en kistbänk af 4 1/2 al. lång med 2ne rum sampt låås och ett par gång jiern, slätt giord.»

I *fogde nattstugun*: »ett bord af 3 1/2 al. lång skifwa med dubbel foot, ock foot hallor», »2ne stycken sängiar», 1 med »krantz och pall», 1 dito »wijd dören med krantz och pall».

I *gamla drängestugun*: 2 bord, ett 5 1/4 långt, med fot, ett 4 al., »3 st. säten», »2 stn g. gemena dräng sängiar».

- I *nya drängestugun*: »2 stn g. ihoop bygde sängiar» . . .
 I *målarstugun*: 2 st. sängar, 1 utan, 1 med »krantz».
 I *mällan cammarn*: 2 st. sängar utan kr. och pall, »enkla».
 I *g. härstuguförstugun*: en g. säng.
 I *g. härr stugun*: »2ne sängiar, dubbla med krantz och pallar».
 I »*sätet stugun*: 2ne stycken bonader, en på hwardera gafwelen med watt färgor målade».

XVII. Bjursås prästgård år 1709.

Husesyn på »Biusåhs sockns prästegård».

Huusen i mangården.

1. *Sätthe stugun*, taket innan till fordrar förbättring, takweden behållen, behöfwer måsias, emedan pastor klagar, att husen wintertijdh äro aldeles för kalla, dörrar och spijsen samt fönster 6 st: behållne, spiället nästan odugligt.

Barn cammaren innan för sättestugan. Spijsen behållen, män röker inn, när eldh är i sättestugan, takweden på hela denne byggning behållen . . .

Mat cammaren med 2 små fönster.

Sängiestugan hehl, gammal, 4 fönster med carmar, dörr och låås alt behållit. I *förstugun* gammalt håligt gålf, skall förbättras.

2. *Booknadt stugan* nord i gården, 2 fönster spijs och spiäll.

3. *Bagarestugan* med 6 fönster, spijs med bakungn, gaml: kiärl-hyll, dörr utan låås, 3 spiäll. Een *cammar* der samma städes med lijten kiärl-hyll och spijs.

Herrstugun wäll behållen med gålf och taaket hwijtlimat, dörr och låås, 9 fönster behållne, sammaledes spijsen och spiället. *Förstugun* med dörr utan låås.

4. *Nattstugur* söder i gården 2 st: spijsar och spiäll, 4 fönster i den wästra och 2 i den östra.

Drängiestugan under den wästra nattstugan med spijs och spiäll, 5 fönster, dörr och låås.

Mangelstugan under den östra nattstugan med spijs och spiäll, dörrar och låås.

5. *Sädesbodan* 2 st: in på gården, två lärar i hwardera.

6. *Kiällaren* wijd sängiestugan med hwalf, dörrar och låås.

7. Een *dito* wäster utom gården skall lagas i dörrlaget och swahlan, hwalfwet behållit.

8. *Slädlijder* emellan qwarnboden, med port och klinka samt gångjern.

9. *Qwarnboden* med dörr och haspa.

10. *Wedlijder* utan dörr, dherjämte ett lijtet *hönshuus* med dörr.

11. *Stallet* gammalt, nederhwarfwen behöfwa förbättring, taket behållit, 3 spiltor med skulla, *prewetet* på den ena sijdan och *portlijdret* med port och gångjern på andra sijdan.

12. *Kiöhlnan* med ungn samt dörrar gångjern och haspar dher till.

13. *Bryggehuset* med een lijten cammar, med gålf och spijs dörrar utan någet låås.

14. *Tårck badstugan* med ungn, lafwar, dörrar med gångjärn. Badstuguswahlen skall förbättras.

15—15^{1/2}. *Stålp härbärgen*, 2 st:n. Twå lärar i hwartdera, dörrar med låås.

Huus i fägården.

16—17. *Kornlador* twå stycken. Dhen första med gålf och loga, item ett stort lijder, *tijonde lijdrät*. Dän andra är twänne rum uti för sädh, logan nedersunken. *Halmlijdrät* wijdh ladorne behållet.

18. *Redskapzlijdrät*.

19. *Fäähus* 2 stn, det större behållet, det mindre skall wägas upp och teldnas.

20. *Swijnhuset* bredewijd stora fähuset.

21—23. *Hölador* äro 3 st: een stoor lada utom porten, een lijten öfwer kiällaren, en lijten i Rootängie.

Fäbodarne wijdh Älgbärget äro nu som tillförne.

Inventarier.

Ett långt bordh i *bagarstugun*. Ett gammalt säte ibid. obrukeligit. En narka ellr handqwarn med segell, lafwan ellr asken förlorat.

Ett bord i *drängiestugan*.

Een säng i *sängie stugan* wid wäggen bygder.

Een säng i wäster *nattstugun*.

Een säng, som förr stådt under wäggen emellan *barn cammaren* och säthestugan. Een annan lefwererades i dess ställe, som står i *port nattstugan*. Een säng i *bagarstugan* och een i *drängestugan*.

Een skifwa med foot i *booknattstugan*.

Een skifwa med foot i *kiöket*.

Een dito i *barn cammaren*.

Een gammal fallbänk i *säthestugan*.

Eett bord med säthe i *storstugan* . . .

Een säng i *sängiestugan* med pall utan krantz, som Sahl. Hr Kiörkoherden sielf låtit giöra.

Ett bord i *portnastugan* sammaledes.

XVIII. Prästgården i Idre 1736.

Inventarium vid Idre i Prestegården.

1. En *stufwa*, måhlad, med 2ne fensterlag, ett på wästra sidan, och ett på södra, begge med 2ne fenster; muhr nyl. upmurad af gråsten.

Een liten *kammare* med *källare* under.

Förstufwa med dör och låås.

2. En *lada* med dör.

3. Ett *stall* med 2ne spiltor.

4. Ett *g. wedlider*, af föga värde.

Timsteen med korsbänck.

En gammal säng, nu stående i *kyrckioherberget*, som hörer *stufwan* til, med en *g. förlåt* af ringa värde, item 2ne bänckar, 2ne säten och ett bord, som hörer *stufwan* til. Bordet är bortlånt til en bonde.

XIX. Prästgården i Särna år 1736.

»Inventarium i Prestegården» i Särna.

Huus i prestegården.

Söder.

1. *Store ladan* med 2ne gålf och loga.

2. *Portlider* med 4 stälpar, gålfwadt, dubbelport.

3. *Nyladan*, så kallad, med gålf och loga.

4. *Stall* med 2ne rum och 5 spilltog.

En *port* wid stallet, med stälpar och tiltbräd tak på.

Ett *planckwercke* näst intil porten.

Wester.

5. Ett *wedlider* med taak af klufna planckor.

6. En liten *miölckbod* med 2ne bänckar innantil.

7. J stället för *herrberge*, som förr der war, är nu en *miölbod*, med lofft ofwan uppå.

8. En liten *port*, med stälpar och litet brädtak, träklincka.

Norr.

9. En *skrapbod*, någorlunda behållen.

10. En *kammare* samt en liten *kammare* i *förstufwan*, med ett bord, utan säng, 2ne fensterlaf, hwarthera af 2ne fenster; i den lilla kammaren ett fensterlaf och 2ne fenster, muhr uti begge kamrarna, dels af tegel, dels af gråsten.

11. *Drengiestufwa*, nyl. förbettrad, ett bord, 2 fensterlaf, hwardera med 2 fenster, muhren och bakugnen dels af tegel — dels af gråsten.

En liten *mellan kammare*, . . . med ny dörr och låås, ett fensterlaf med 2 fenster och en liten spijs och är nyligen whitlimad.

Säthes stufwan, nyligen upbygd, whitlimad, muhren af tegel- och gråsten, utan säng, ett bord, 2ne bänckar, 3 fensterlaf, ett af 3 fenster (övr. 2.) låås för dören med beslag före.

Öster.

12. En liten *port* med stälpar.

Ett litet *brädeplanck* emellan porten och kiällarstufwan.

13. *Kiällarstufwan*, nästförledne höstetid förbettrad, whitlimad, nu för-tiden inga bänckar, ett bord, 2ne sängar dubbla, 2ne fensterlaf med 2ne fenster i hwarthera; *kiällarstufwu förstufwan* är whitlimad, har dörr samt

ett litet contoïr, så kallad *bokkammarn*, i contoïret ett fensterlaf med 2ne fenster.

Under ofwanstående är *källaren* med gråsten hwälfd, med dörr och låås, trappor, swala och taak.

14. En liten *bod* til *wisthuus*, med bord, en låår, en liten skulla, dör och låås.

15. Ett *portluder* med 4 stolpar, port med taak öfwer. Timsteen til ståck och foot nyligen förbettrad.

Huus utom mangården.

16. *Foderhuus*.

17. *Fåhuus*, 2 st.

18. Ett litet *fåårhuus*.

19. *Stegerhuus* med 2ne bänckar.

20. En *torck badstufwa*.

En *bro*, af socknen upbygd.

21. *Båthus*.

22. En g. lada öster i Serna byn, *Kungsladan* kallad.

23. En *lada* på Heden.

24. Ett *eldhuus*, welbehållit.

25. En *qwarn* uti Skiån belägen.

26. En liten *miölqwarn*, som brukas til handqwarn i prestegården, af ringa wärde.

Fäboddar.

Wäster i Åhsen äro 2ne *fäbowallar* hardt wid hwarandra; på den ena wallen håller socknen *stegerhuus*, *miölckbod*, ett *fåhuus* och en *lada*.

På andra wallen nu för tiden sochnen alla husen wid macht, hwilcka äro, en *hölada*, ett nytt *stegerhuus*, *miölckbood* och ett *fåhuus*.

Fiäteroos fäboddar äro nu förtiden intet brukelige, emedan the af föga wärde äro; och är allenast prestebordet tillhörigt en liten dehl.

Långtierna fäboddar, som bestå allenast af ett *eldhuus* och en *miölckbood*, äro belägna norr ut ifrån Serna och brukas allenast i ofridztider.

Hwad *Nysättra fäbodarna* anlangar, som prestbordet tilhörige äro, kan efwen des rett wid häradz tinget sökas, emedan det angifwes blifwa präpiceradt med nya fäbodars i nejlden upbyggande, hwarest muhlbetet och skogen förluudes blifwa prestebordet afhände.

XX. Husby prästgård år 1738.

Husesyn på »Husby kyrckioherdegård«.

Mangården.

1. *Stora bygningen* på norra sijdan i gården, upbygd åhr 1727 med socknemännens omkostnad, 14 hwarf hög, 53 alr lång och 12 ³/₄ alr bred innom knutarne, består af 7 eldrumb, förutan förstugan och winden. Sjelfwa huset är intet särdeles wähl huggit i knutarne, wäggarne äro tiärade och

rödfärgade. Taket af sågbräder och näfwer rödfärgat. På södra sijdan är tvenne windskappor med äncle brädluckor före, jemte ett par gångjern på sine hakar med haspa och knäphaka till hwardera luckan.

Inåt gården är en *förstuguqvist* af bräder, 2ne stolpar och sniekar panelwärc, hwilken Sahl. Professor Holstenius låtit förfärdiga.

Till *förstugan* är 2ne dörrar med rutor och snedwärc, foder innan och utan, 4 st. gångjern, 1 jernhandtag utan till samt innanföre 3 st. jernreglar. Uti *förstugan* är en fönsterglug med 2ne fönster uti, bestående af 28 rutor uti hwardera fönstret, med sine 2ne jerntenar utan beslag. Fönster karm

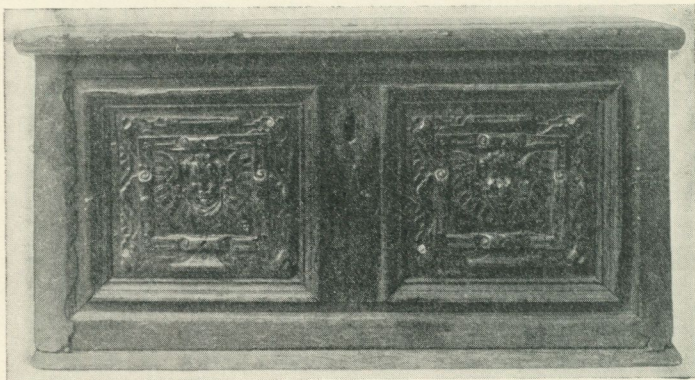

Fig. 13. Kista med beslagsornamentik, Ludvika sn, Dalarna. Nord. M. 97,107. 1600-talets förra hälft. Härrör antagligen från präst- eller bergsmansgård.

med foder innan och utan. Taket på biälkar af listade bräder och gålfwet af tälmar . . .

Till *salen* af östra ändan en dubbel dörr med förtent lås och beslag, 4 fönster gluggar (24 rutor i varje) en kast- och knäp haka med ett förtent beslag i hwarje fönsterglugg. Panelat brädetak med listor omkring. En spisel med jernligghäll, skåttspiäl och forma.

Till den norra *cammaren* innom sahlen dubbel dörr och förtent beslag med lås och nyckel. 2ne fönstergluggar (lika som i salen) . . . med 2ne äncle brädluckor för hwar fönster glugg. Spisel med ligghäll och en räthäll samt skåttspiäl.

Till den *södra cammaren* innom sahlen är dörren lika som wid then norra, . . . 1 »fönsterglugg» med luckor. Spiseln med en ligghäll samt skåttspiäl. Wäggarne lerslagne och tillika med taket hwitlijmade samt listarne under taket blå anstrukne, hwilket Sahl. Professor Holstenius låtit giöra.

Cammaren i förstugan näst intill sahlen. Taket på biälkar af listade bräder. Spisel med ligghäll och skåttspiäl.

Till lilla *kiöket* . . . En kokspis med lång räthäll och bäljern, bakugn och 2ne skåttspiäl, på östra wäggen är fat- och talrikshyllor, samt bände taket, som Sahl. Prof. Holstenius låtit ditsätta.

Till *winden* är brede wid bagarstugudörren en panelad brädetrappa med äncle dörr, lås och 2ne gångjern. Ett litet contoïr under trappan med

dörr, lås och gångjern, samt sielfwa vinden fördelad i 2ne rumb med ett bräde planck och dörr med lås, som Sahl: Professoren sielf påkåstat.

Till *bagarstugun* är dörren af lika beskaffenhet som de öfrige, (2 fönster, utan luckor). — En stor kokspis med ligg håll öfwer hela spisen, båljern och jernupståndare jemte ugn's gima af jern, 2ne skått spiäll.

Till *wästra cammaren* är dörren af lika beskaffenhet, som de förre, allenast at hon är förutan lås och i dess ställe en regel. 3ne fönstergluggar med carmar och foder, 5 st: fönster, spiäll med ligghåll och skåttspiäll, dörren på wästra ändan af byggningen.

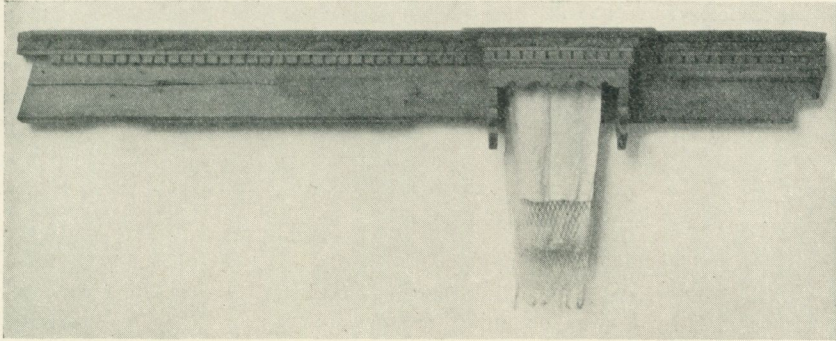

Fig. 14. »Handklädeskrans» bestående av »handklädesstol» (handdukhängare) och ornerat panelbräde med hylla. Från Plintsbjergs by, Leksands s:n. Dalarna. Nord. M. 64,374.

2. *Bokstugan* är med dörr lås och gångjern behållen. 2ne fönstergluggar 6 st. fönster . . . På östra sijdan en fallucka och på wästra sijdan 2ne luckor med gångjern och skrufwar. Spiseln med en ligghåll och 3ne räthållar, skåttspiäll med sin forma.

2ne stn *camrar* på södra sijdan af samma beskaffenhet som wid 1718 åhrs husesyn.

3. *Portbyggningen* består af 3ne rumb:

a. En *cammare* för hielpe prästen med 2ne fönstergluggar och 4 fönster, ett gångfönster.

b. *Millan-cammaren* med dörr, . . . en fönster glugg med 2ne fönster, spis med windspiäll . . .

c. *Drängestugan* närmast porten, med dörr, lås och gångjern, 4 stn fönster uti 2ne gluggar. Spiseln med räthåll och windspiäll. Denne bygning utan skyfwe, med broen och trappan, är aldeles förlorad . . .

4. *Wagns lidret* är indelt på Kobo fiärdingen, består af ett rumb med millanbotten, 2ne portar på sine gångjern, aldeles behållit förutan låås.

5. *Bryggehus byggningen* består af 3 rumb. Behållen spjis med inmurad kittel. Detta hus är aldeles bofälligt, så at i winter bör framskaffas timber och wärcke till ett nytt bryggehus.

6. En *hwälfder källare* af 2ne rumb med swala . . .

Boden öfwer källaren, är aldeles bofällig.

7. En *bodbygning* der brede wid, bestående af 2ne rumb, bör i grund förbättras.

8. *Trollebobygningen* består af 4 *bodrum* med 3ne windar ofwanpå, af gammalt furutimber. *Afträdet* bak om denne bygning.

9. *Portlidret* är med en gammal port färdigt och der in till en bygning bestående af 2ne stalrumb, bägge med botten och hörumb öfwer. På södra ändan är *hästestallet* med 8 spiltor, häckar och krubbor. Pallarne merendehls behåldne, men gålfwet aldeles förlorat, dörren med sine lås, samt broen utanföre, någorlunda färdigt. På norra ändan är *oxestallet*, g: dörr och lås, förlorade spiltor, g: häck och krubba på den ena sidan, men gålfwet aldeles förrutnad.

Vithus och ladugården.

10. *Torck badstugan* med 3ne lafwar, ugnen med spiäl, dörr med gångjern och utan lås.

11. *Stolpherberget* med 2ne rumb under och ett öfwer, 2ne dörrar med gångjern, lås och nycklar (täckt med takved och näver).

12. Ett *swijnhus* af 2ne rumb, jemte *gödstian*.

13. En *höbod*.

14. *Lilla kornladan* med 2ne gålf och loga. Lås och nyckel.

15. *Stora tröskladan* med loga och 2ne gålf, har 4 st. dörrar . . , bör repareras med ny takved och näfwer, *halmhus* på södra sijdan.

16. Den så kallade *Sundfiskieladan*, med loga och 2ne gålf, 2ne dörrar . . . Taket bör repareras tillika med ett gammalt *halmlider* med dörr.

17. Ett *foderhus*, är af en gammal bod uplagat.

18. Sammaledes *hönshuset*.

19. *Södra fähuset* bör nedtagas, samt förbättras. *Wästra fähuset* samma edes.

20. *Får huset* någorlunda behållit.

Husen som pastorerna hwaraf annan inkiöpt.

21. Den så kallade *Morfars stuga*, är med ett brädeskiuhl framföre, som för sitt låga taklag noga acktas bör, att det eij gifwer dråpp på stora bygningen och bokstugan, hwars dörrar jembwähl hijt stöta.

22. *Kölnan* har Sahl: Professoren sedan hon afbrunnit, sielf igen upbyggt.

23. Ett *foderlider* wid lilla kornladan.

24. Ett *wedlider* på 4 stolpar.

25. Ett *swijnhus*.

Trägården, som Sahl: Professoren låtit förbättra med 10 fruktbärande och 7 smärre träen, lemnas af dess äncekfru opåtalt til successorens nytta.

SMÄRRE MEDDELANDEN.

FISCUS NATIONIS FJERDHUNDRENSIS.

I Fataburen 1913, s. 179 f., skildras i korthet den *Fiscus Nationis Uplandicae*, som docent Olof Östergren i Uppsala för ett decennium sedan lyckades upptäcka. De efterforskningar, vartill detta fynd gav uppslaget, resulterade i ett konstaterande av att inalles 6 dylika nationskassakistor funnos i behåll, och att ett rudiment av en sjunde lät sig påvisa.¹

Förhoppningarna om andra fynd av denna art rön-te under de närmaste åren ingen uppmuntran genom nya upptäckter, och det måste därför betecknas såsom både överraskande och glädjande, att nu åter ett dylikt hittills okänt minne av forna dagars studentliv dyker upp. Märkligt nog är det Upplands nation, redan förut ägare till två dylika kistor, som nu får ett nytt tillskott till sina samlingar och även denna gång har docent Östergren att tacka för upptäckten.

Då upptagandet av nu ifrågavarande fiscus nära sammanhänger med de omständigheter, som ledde till bekantgörande av *Fiscus Nationis Roslagicae* och *Fiscus Nationis Uplandicae*, skall här i korthet redogöras för uppspårandet av sistnämnda kistor.

Den vackra, läderklädda kista, som docent Östergren år 1913 lyckades identifiera såsom Upplands nations fiscus, hade kommit i hans ägo från fädernehemmet. Inom detta utgjorde den en del av kvarlåtenskapen från morfadern, C. E. Hedén, död såsom kyrkoherde i Roslagsbro och under år 1829 andre kurator i Upplands nation. Huru kistan i fråga kommit i hans ägo är lätt att förstå. År 1829 sammanslogos nämligen Upplands och Roslags nationer — redan 1823

¹ Fataburen 1918, s. 66 ff.

hade Natio Fjerdhundrensis inkorporerats — och den nu onödiga kassakistan har överlåtits på den siste skattmästaren från den gamla regimens tid. Detta tillvägagångssätt har varit så mycket naturligare, som Hedén under de år, han såsom lärare vid katedralskolan kvarstannade i staden, hade sin bostad inom Upplands nations murar. Vid avflyttningen från Uppsala år 1847 har tydligen även Roslags nations fiscus övertagits av honom, ty då denna genom docent Östergrens anvisningar upptäcktes, befann den sig å kyrkoherdebo-

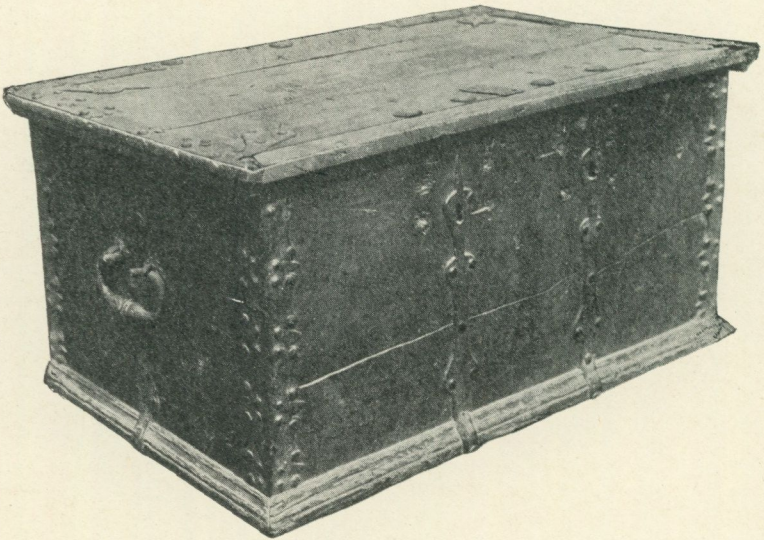

Fig. 1. Fiscus Nationis Fjerdhundrensis.

stället i Össeby-Garn, dit den kommit genom hans son, kyrkoherde K. O. Hedén. Det var från dennes efterlevande, som den förvärvades för Upplands nations räkning.

Med hänsyn till ovan relaterade omständigheter kan det förefalla i och för sig sannolikt, att även den fjerdhundrensiska nationens kassakista rönt samma öden. Såsom docent Östergren nu även uppdagat, befinner sig bland hans mors kvarlåtenskap verkligen en kista, som i likhet med de båda övriga tillhört hennes far, och som av alla tecken att döma kan hänföras till denna kategori av nationsinventarier.

Denna kista (största längd, bredd och höjd $0,795 \times 0,49 \times 0,385$ m.) erbjuder med sitt plana lock och beslagens allmänna typ och anordning den största överensstämmelsen med Smålands och Roslags nationers fisci. De senares vinkelböjda hörnjärn ersättas dock av längs fogarna löpande beslag, och kortsidornas hankar äro starkare profilerade. Då Smålandskistan bär årtalet 1671, torde därför den här behandlade kunna hänföras till slutet av 1600-talet. Vad det inre beträffar, är den liksom övriga nationskistor vid den ena kortsidan försedd med »lädika». En avvikelse från den allmänna typen utgör däremot den nu borttagna tvärvägg, som delar utrymmet i två lika hälfter.

Att vi här ha att göra med en nationsfiscus, därför talar ej blott kistans allmänna typ och dimensioner utan även en detalj: ehuru av måttlig storlek, har den haft två lås. Denna för nationskistorna karakteristiska anordning får sin förklaring genom de i nationsstadgarna figurerande noggranna föreskrifterna om de olika nycklarnas innehavare — bestämmelser, som avsågo att säkra kontrollen över de i kistan förvarade tillgångarna samt de för lånen lämnade säkerheterna.¹ Om Fjerdhundra nations fiscus har man sig även bekant, att den haft två nycklar till skillnad från Roslagskistan, som hade tre.² Vad beträffar frånvaron av varje inskrift, kan detta icke tillskrivas någon avgörande betydelse, enär även Smålands- och Sörmlandskistorna sakna dylik. För övrigt förefaller ytterst sannolikt, att en inskrift i detta fall verkligen funnits. På locket syns nämligen tydligt märke efter en nu borttagen platta, som icke gärna kan ha haft någon annan funktion än såsom anbringningsplats för en inskrift.

Ehuru några absolut bindande bevis för denna kistas proveniens här icke blivit framlagda, torde av det ovan anförda framgå, att en till visshet gränsande sannolikhet måste anses föreligga, att vi här

¹ Lewenhaupt, Anteckningar om Upplands nation i Uppsala (Studera de nationers i Uppsala historia 1. 1877), s. 21, 28 ff., 34, 121 f., 128.

² Lewenhaupt, anf. arb., s. 34, 121, 128.

ha att göra med den fiscus, som en gång tillhört Natio Fjerdhundrensis, den tredje av de korporationer, varur den nuvarande Upplands Nation framgått.

Gunnar Ekholm.

ETT VITNESBÖRD OM DEN ÄLDRE PROTESTANTISMENS
FÖRHÅLLANDE TILL MEDELTIDENS KYRKLIGA
MÅLNINGAR.

I arbetet »Linköpings domkapitels arkiv, Arkivstudier» av Otto Holmström, Stockholm 1901, meddelas följande anmaning från domkapitlet, avgiven den 26 juni 1670 till stiftets prästerskap: »Wid samme tillfälle blef ock påmint, at Dmn. Pastores wille afskaffa och öfwerstryka låta dhe fuula och stygga målningar, som finnas uthi kyrkiorne, som aldeles otjänlige äre, och ingalunda böra lijdas uthi Herrans huus, med een hoop leda beläten af de orena andar etc. i Häredshamar, Marbäck och flerestädes, hwilka icke allenast kunna mången förskräckia och i synnerheet hafwande qwinnor, utan jämwäl hindra mångas gudachtigheets öfning, när dhe slijkt kunna blifwa warse.»

Denna fördömelse över kyrkornas medeltida utstyrsel är förtjänt av intresse, då den visar, att kampen mot de katolska kvarlevorna i kyrkorna bedrevs med kraft långt tidigare än vad man vanligen numera varit böjd att antaga. För Östergötlands del är det således icke blott Per Hörberg och hans samtida, som bära ansvaret härför (jfr Fataburen 1913). Likväl är det tydligt, att det i främsta hand gällde helvetesscener och liknande pinsammare motiv, som man särskilt vände sig emot i dekretet av 1670.

S. E.

Litteratur.

Hesiodos' Verk och dagar. Översättning av E. Hellquist. Lund 1923, 79 s.

Såväl greker som romare hava både på vers och prosa skänkt oss skildringar av lantbruket, sett ej blott från dess estetiska utan ock från dess praktiska sidor. Bland dessa skildringar, vilka hava mycket av stort värde att giva den nutida folklivsforskningen såsom jämförelsematerial, intages hedersplatsen av Hesiodos' ryktbara dikt *Verk och dagar* (*Erga kai hemera*) ej minst på grund av dess höga ålder. — Vi må erinra oss, att denna dikts tillkomst infaller på en tid, då vårt lands invånare ännu icke lämnat bronsåldern bakom sig. — En svensk översättning av Hesiodos' dikt — »den äldsta bondepraktikan» såsom den blivit kallad — har därför varit särdeles önskelig även för den svenska folklivsforskningen, och man är även från detta håll professor Hellquist tacksam för hans tolkning. Visserligen fanns förut under titeln »Arbeten och dagar» en översättning av M. Boman, utgiven av L. Hammarsköld 1813, men detta nu svåråtkomliga lilla häfte är i formellt och språkligt hänseende mindre tillfredsställande, och har dessutom — om det nu är av fruktan för att stöta anständigheten eller av farhåga att ge stöd åt vidskepelse — utelämnat verserna 729—734, vilka för den jämförande folktröforskningen äro av beaktansvärd betydelse. Professor Hellquists textkritiska och med kommentarer försedda översättning tillfredsställer alla forskarens krav.

Det är, såsom ses, Hesiodos' »bondediktaren», icke den ej mindre betydande myt- och moralskalden, som här med dessa rader avsetts.

N. E. H.

VISTED, K., *Vor gamle bondekultur*. Ny föröket utgave. Kristiania 1923. 374 sid. 8:o. Med 4 färgplanscher och 216 illustrationer.

För ungefär femton år sedan utkom första upplagan av nämnda arbete, vilket sedan dess länge varit utgången ur bokmarknaden. Att en ny och därtill av författaren betydligt utökad upplaga (den förra belöpte sig på 248 s.) nu sett dagen, var därför en glädjande tilldragelse. I förhållande till ämnets omfattning kan väl utrymmet ännu förefalla ganska knappt, men i det lagom stora formatet ligger å andra sidan också en tilltalande förtjänst: en sammanfattande översikt bör icke vara voluminös. Gärna bör den dock äga ett sakregister, något som här saknas. Däremot finnes en utförlig litteraturförteckning.

Även för dem som idkat mångåriga ihållande studier på området måste det bli en nog så vansklig uppgift att författa en i allt väsentligt uttömmande och dock kortfattad skildring av ett större folks allmogekultur. Den som tager sig för därmed må väl sträva efter men icke göra sig beräkning på att bli förklarad felfri. V. har emellertid skilts från sitt arbete med all heder. Bortsett från någon enstaka lapsus och en eller annan omtvistelig punkt (dessa senare är det författarens avsikt att längre fram monografiskt behandla) är hans bok en verklig skattkammare med ovärderliga sakuppgifter, ofta präglade av oförvanskad ursprunglighet och egenartad ålderdomlighet. Hur äkta forngermansk, att ej säga urarisk, är icke t. ex. den s. 238 anförda folkliga uppfattningen av ruset (man jämföre Tacitus' bok om germanerna kap. 22), eller det s. 246 skildrade offret åt åkern! På ett medryckande och klart sätt behandlas den norska allmogens boningssätt, dräkt, hemslöjd, familje- och årshögtider, gillan, folktro och folkdiktning.

Varje sammanfattande framställning av ett helt folks seder och levnadssätt är — även om fackmannen sedermera måste söka sig tillbaka till urkunderna — genom den lättnad, som den bereder honom i hans studier och verksamhet, alltid en välkommen vägledning för folklivsforskaren. Och särskilt måste detta bli förhållandet, när ett sådant verk behandlar ett nära befryndat grannfolk, rikt på intres-

anta etnologiska och kulturhistoriska drag. Därför hälsas V:s bok på denna sida om Kölen inom folklivsforskarnes kretsar med varm tacksamhet mot författaren. Men det är icke allenast inom facketnologernas läger som detta bör vara förhållandet. Varje svensk bör med nöje gripa tillfället att genom denna bok stifta en intim bekantskap med vår grann-nation västerut, och i all synnerhet böra alla, som intressera sig för allmogeslöjd och allmogekonst, i denna bok finna mycket av värde. Norges allmogeslöjd intager ju inom alla områden en särdeles hög och förnämlig ståndpunkt. Bokens utstyrelse är i allo förstklassig.

N. E. H.

BIELENSTEIN, A., *Die holzbauten und holzgeräte der letten. II. Die holzgeräte.* S:t Petersburg 1918. Sid. 225—838, fig. 155—700. 8:o.

Ett även för svensk etnografisk forskning synnerligen värdefullt verk har under världskriget bragts till fulländning i och med att andra delen av den numera avlidne d:r A. Bielensteins skildring av lettarnas materiella kultur blivit färdig. Första delen har redan förut blivit anmäld i denna tidskrift. Den nya volymen, som delvis redan år 1904 i manuskript förelades ryska vetenskapsakademien, avbröts genom författarens flykt vid revolutionen 1905 och hans kort därefter inträffade död och blev först 1918 färdigtryckt, men upplagan innehölls under dåvarande politiska stormar och något exemplar kom icke över till Sverige förrän 1921, då amanuensen Arvid Bäckström under ett besök i Riga uppmärksammades på boken och genom förmedling av Röda korset förskaffade museet densamma. Det är ett exempel bland många på hur den fria forskningen lidit och lider genom världskrigets följder.

Denna skildring av den lettiska folkkulturen är emellertid — så länge professor Sirelius' finska kulturhistoria genom sin finska språkdräkt är otillgänglig för flertalet svenska forskare — den mest givande översikt av ett helt lands materiella folkkultur, som på länge utkommit i våra grannländer och är därför förtjänt av den största uppmärksamhet. (Jämför Vistedts äldre arbete ovan!) Det är framförallt själva

arbetslivet och vad därtill hörer av redskap och bruksföremål, som författaren tagit upp till behandling, således de områden, som annars, med fränseende av museerna och deras kataloger, minst plägar omhuldas i litteraturen. Till verkets stora användbarhet bidraga en mängd illustrationer — huvudsakligen enkla men tydliga pennteckningar — som i realiteten motsvara ett helt museum, men dessutom även belysa bebyggelsen och bostäderna. Arbetet bygger lika mycket på filologiskt stoff som på verkligt föremålsstudium och är härigenom på visst sätt förebildligt, även om man skulle kunna önska något större utrymme åt det senare, speciellt genom ännu mera illustrationsmaterial och genom en bättre kännedom om den nordiska forskningens arbetsresultat och föremålstyper.

Inom varje kapitel får en svensk läsare tillfälle att göra intressanta jämförelser och kan genom de ideliga parallellerna ifråga om enstaka typer likaväl som hela typserier draga värdefulla slutsatser ur det svenska materialets nära släktskap med det baltiska. Sambandet med tysk kultur har författaren själv sökt följa in i de mest skiftande detaljer.

En kort antydan om bokens huvudsakliga innehåll skall jag här söka ge under framhävande av några av de tydligaste överensstämmelserna med det svenska typbeståndet.

Första kapitlet handlar om inredningsföremål. Bland möblerna påträffas kistbord, primitiva pallar, hängvaggor på vippstång och gångstolar för barn mycket lika sådana hos oss och på samma sätt med kistorna. Inom gruppen belysningsredskap återfinna vi våra lysekäringar eller pärthållare samt närbesläktade eldstålsformer.

Nästa kapitel är ägnat åt mat och dryck, såväl beredning som servering. Handkvarnar, sädmortlar och baktråg avvika föga från våra. Detta är däremot delvis fallet med kittelhängarna. Bland bryggeriredskapen vill jag blott peka på fullständiga motsvarigheter till våra s. k. tunnkar. Dryckeskärilen — laggade eller skurna — likna våra enklare. Tvebottenkannorna och lockreglarna äro fullt nordiska. Tunnbindar- och laggaredskapen visa genomgående paralleller, även om ett och annat avviker från det svenska. På samma sätt är det med förvaringskärilen, vare sig de äro laggade,

skurna eller gjorda av näver eller spån, rottågor eller halm. Redogörelsen för textilarbetet med därtill hörande verktyg är ett av de mest givande just ur denna jämförelsesynpunkt. Ullsaxar, kardor, linrepor, sländor och linfästen, spinnrockar, garnvindor, bobiner och vävstolar för vanliga vävar eller band, alla ha de direkta motsvarigheter eller nära släktingar här. Minst gäller detta kanske tillverkningen av fransar och vissa flätningar. Av stort intresse äro klappträn och mangelbräden. De senare, som ha skaft eller rygghandtag, äro på undersidan tvärräfflade och anses av författaren vara införda från Tyskland. Däremot har han icke uppmärksammat deras likhet med vissa garveriverktyg. Det äldre instrumentet var klubban, som också bevarats i bruk ehuru mera sällan. Jordbruket skildras ingående. Den så kallade finnplogen eller gaffelplogen är allmän här. De övriga jordbruksredskapen avbildas till en del och ge därvid ständigt nya bidrag till typgeografien. Bultröskverk av liknande typ som de norrländska började användas vid mitten av 1800-talet. Härefter följer redogörelse för ridredskap och fordon, dock endast illustrerad beträffande de senare. Här skildras också hjulmakeriet och varken vår »svegsvarv» eller vår »hjulmärr» saknas. Givetvis finnas däremot åtskilliga skiljaktigheter ifråga om vagnarna. Seldonen uppvisa såväl central- som öst- och nordeuropeiska former. Repslageriet behandlas för sig. Ett vidlyftigt kapitel ägnas åt jakten, varvid dock endast fällor och skrammelverktyg framställas i bild. Avdelningen båtbyggeri och sjöfart är mera givande och företer flera särdrag. Kapitlet fiske är mycket rikhaltigt. De följande kapitlen utarbetades efter dr Bielensteins död av hans dotter och äro mindre fullständiga. De behandla användningen av trämaterial i dräkten, d. v. s. trä, näver, bark o. s. v., vartill komma kortare bidrag rörande karvstockar, snickarverktyg, koskällor av trä, broar, gungor, lekar, musikinstrument, bröllopsskramlor och takprydnader. Inom flertalet dessa grupper förekomma exempel på liknande intressanta överensstämmelser som inom de föregående. Härtill ha utgivarna knutit ett flertal värdefulla register.

Allt som allt är detta arbete så mångsidigt och grundligt, att det undanröjer många av de svårigheter, som den nordiska etnografien

haft att kämpa emot genom bristen på kunskap om de baltiska provinserna. Det var denna brist, som föranledde undertecknad år 1922 att, sedan planerna på en större expedition till Estland måst skrinläggas, föranstalta om en undersöknings- och inköpsresa till Svensk-Estland. Denna kom också till stånd genom tillmötesgående från Jubileumsutställningen i Göteborg, men behövde redan nu, när Lettland blivit närmare känt, kompletteras av en liknande utforskning av Estland i dess helhet, såvida icke den nybildade estniska staten själv utför denna, i vilket fall man må hoppas att Bielensteins arbete måtte stimulera till en snar publicering på något av kulturspråken.

S. E.

RANTASALO, A. V.: *Der ackerbau im volksaberglauben der finnen und esten mit entsprechenden gebräuchen der germanen verglichen.* I—III. Sortavala 1919—1920.

Den för varje folkminnesforskare och etnolog välbekanta tidskriften *Folklore Fellows Communications*, vilken under sin tidigare tillvaro uteslutande ägnade sig åt folkvitterheten, har på senare tiden begynt att alltmer omfatta även folktro och folksed. En början gjordes i viss mån redan 1915 med R. T. Christiansen's värdefulla avhandling om den andra Merseburgerbesvärjelsen, där de formeln beledsagande riterna — om ock på grund av gångna tiders försumlighet mindre än man önskat — vunnit beaktande så som aldrig hittills. Vad här ovan nämnda arbete beträffar är det visserligen ännu endast delvis utkommet, men då det tycks, som om avslutningen någon tid skulle låta vänta på sig, må det i tryck föreliggande här i korthet anmälas.

De utkomna tre häftena behandla: h. 1 svedjande och plöjning, h. 2 och 3 såningsarbetet. Avdelningen om skörden återstår således.

Att icke blott hos finlandssvenskarna utan ock hos finnarna och dem närstående folk ålderdomliga åkerbruksseder och riter av germanskt skaplynne skulle i stor utsträckning vara bevarade eller kunna konstateras, kunde man a priori antaga, och med spänning

motsåg folklivsforskaren, vad vetenskapen en gång därifrån i detta hänseende skulle förvärva. Sedan nu dr Rantasalos arbete börjat utkomma, kan man säga, att resultatet t. o. m. överträffar förväntningarna. Samlingsfältet har visat sig otroligt givande, och med den intensitet, som utmärker den finländska folklivsforskningen i dess helhet, har material nitiskt insamlats. I saknad av tillfälle att hänvända mig till källorna vågar jag icke yttra mig om, i vad mån dessa också kritiskt nagelfarits.

Något som för den västeuropeiske läsaren av dr Rantasalos bok torde förefalla såsom för de finska folken egenartat, är det myller av »andar», som i allt göra sitt inflytande gällande. Allt — vatten, skog, eld, jord — är befolkat av »völkchen» (*väet*), och mycket, som hos vårt eget eller andra folk skulle förklaras såsom enkel analogi- och sympatimagi, blir enligt författaren på finsk botten ett utslag av manistisk animism. Det är »småfolket» (*völkchen*) som äro de verkande, och enligt dr Rantasalos förklaring (I s. 6), i anslutning till hans lärare K. Krohn, äro dessa kosmiska »småfolk» (*völkchen*) i själva verket avlidna människors väsenden. Onekligen låter detta, sedan præanimistiska eller animatistiska teorier allmänt slagit igenom, något främmande för våra öron.

Till belysning av vad jag nyss sagt vill jag ur dr Rantasalos arbete anföra ett par enkla exempel på sådana magiska riter, som av utomfinsk folklivsforskning skulle förklaras såsom ren analogimagi, men som av dr Rantasalo erhållit en manistisk-animistisk förklaring. I del I s. 42 omtalas, huru en ovän genom att invid svedjelandet nedsticka tre ris, som tagits ur den vid svedjandet använda kvasten, åstadkommer missväxt genom torka. Författaren tillskriver »eldfolket» (*feuvölkchen*) denna verkan. En allmänt spridd sympatimagi för växtlighet är att nedsticka gröna kvistar i sädesfältet — är icke den anförda finska nidmagin helt enkelt en direkt motsats till denna? — I samma del, s. 9, anföres den även från vårt land upptecknade seden att vässa en yxa eller lie med en bävertand. Tron på ett sympatiinflytande av den skarpa, även grova träd fällande bävertanden är här alldeles påtaglig. Författaren härleder dock detta bruk från tro på inflytande av »vattenfolket» (*wasservölkchen*), men tillägger

emellertid på detta ställe, med anledning av ett påpekande av prof. Krohn, att i detta fall »das allgemeine prinzip der s. g. sympathischen magie» kan ha kommit till användning. Åtskilliga dylika exempel kunde andragas. I förbigående vågar jag framkasta den förmodan, att även smörjandet av plogen med klövfett (I, 69) är en sympatimagi. Den finska plogens gaffel heter ju på finska *sahran-kynnet*, »plog-klövarna». Vad kan ligga närmare för primitiv åskådning än att stärka dessa medelst klövfett (*kynsi-rasva*)! Ytterst torde väl plogens smörjning, känd även från Sverige, återgå på verkligt ändamålsenlig erfarenhet med oskodd plog.

Frånsett åtskilliga sådana omtvistliga drag kvarstår emellertid det förhållandet såsom ett faktum, att döds kulten hos finnarna genomsyrat folketro och magi som hos intet annat folk, något som även bestyrkes av iakttagelser från vårt eget lands finnbodda orter. Måste vi nu på grund av de finska etnologernas auktoritet¹ betrakta den manistisk-animistiska principen såsom en för finnarna verkligt folklig grundåskådning, följer därav dock icke, att vi också nödvändigtvis måste antaga denna såsom på detta håll folkligt primär.

Den *kan* ha uppstått och utvecklats sig till sin förhärskande ställning under relativt sen tid. Folkets egna förklaringar av traditionella riters innebörd och syfte äro såsom bekant högst otillförlitliga och oftast alldeles oriktiga. Endast en vidsträckt komparativ metod förmår bringa klarhet i dessa problem.

Huru vi än må uppfatta den säregna finska panmanistiska folkåskådningens ställning till folklivsforskningen i allmänhet, är det emellertid visst, att dr Rantasalos arbete om finnarnas och esternas åkerbruksriter utgör och kommer att fortfarande utgöra en urkund för ett av folketroforskningens intressantaste kapitel. Om ock tilläventyrs teorierna till någon del förgå, skola sakuppgifterna bestå och lämna material till nya teorier.

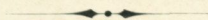
¹ Jfr dock U. Holmberg, Gudstrons uppkomst, 1917, s. 7, noten.

REDOGÖRELSE

FÖR

NORDISKA MUSEETS UTVECKLING OCH FÖRVALTNING

ÅR 1923

STOCKHOLM 1924

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

240358

Nordiska Museets nämnd.

Sammansättningen av Nordiska Museets nämnd har varit densamma som föregående år och utgjordes alltså den 31 dec. 1923 av följande personer:

Ordförande: byggnadsrådet fil. dr ISAK GUSTAF CLASON, 1899.

Andre ordförande: rektor fil. dr OLOF ÖRTENBLAD, 1905.

Skattmästare: överdirektör VIKTOR ALMQUIST, 1897.

Styresman: fil. doktor GUSTAF UPMARK, 1913.

Övriga ledamöter: civilingenjör CLAES G. NORSTRÖM, 1900.
överintendenten fil. dr JOHN BÖTTIGER, 1901.
justitierådet LOUIS AMÉEN, 1909.

Under år 1923 hade nämnden 4 sammanträden.

Jämte ärenden rörande museet har nämnden under året på grund av remisser från Kungl. Maj:t behandlat och avgivit underdåniga utlåtanden rörande följande ärenden: angående en av Ortnamnskommittén och de för utredning om organiserandet av insamling och utforskning av den svenska allmogekulturen utsedda sakkunniga enligt uppdrag i samråd utarbetad plan för ortnamnsundersökningen; angående en av Samfundet för hembygdsvård, i likhet med vad som skedde åren 1921 och 1922, ingiven anhållan om statsbidrag; angående Galärvarvsområdet; angående anslag till utredigering av Nils Anderssons samlingar av svensk folkmusik; angående statsanslag åt Föreningen för svensk kulturhistoria för utgivande av tidskriften »Rig»; angående framställning från Jämtlands läns landsting om statsanslag till kulturhistorisk forskning; angående ytterligare anslag åt fil. lic. K. E. Forsslund för fortsatt utarbetning och utgivning av verket »Med Dalälven från källorna till havet»; samt dessutom på grund av anhållan från Riksantikvarien yttrande angående norrländska kyrkstäder.

Styresman och övriga tjänstemän.

Tjänstgörande den 31 dec. 1923 voro:¹

Styresman: GUSTAF UPMARK, fil. dr, 1902.

Ekonomichef: NILS RINGERTZ, överste, 1913.

¹ Årtalen angiva tidpunkten för tjänstemans anställande vid museet.

<i>Intendent:</i>	EDVARD HAMMARSTEDT, fil. dr, 1890. ALARIK BEHM, 1897. NILS KEYLAND, fil. kand., 1906.
<i>Professor i nordisk och jämförande folklivsforskning:</i>	NILS LITHBERG, fil. dr, (1912) 1919.
<i>Amanuenser:</i>	SUNE AMBROSIANI, fil. dr, 1903. SIGURD ERIXON, fil. kand., t. f. intendent (1916) 1922. SIGURD WALLIN, fil. lic., t. f. intendent (1916) 1922. ARVID BÄCKSTRÖM, fil. dr, 1916. ERNST KLEIN, fil. kand., 1921. VISEN LEWIN, 1885. ANNA LEWIN, 1886. SELMA STRÖM, 1886. LOUISE HAGBERG, 1891. ELLEN PLANTHABER, 1893. IDA MÖLLER, 1898. GERDA CEDERBLOM, 1900. EMELIE VON WALTERSTORFF, 1903. LAURA STRIDSBERG, 1904. ANNA RUDBECK, 1909. LALLA KUGELBERG, 1910. RAGNHILD BERGSTÖM, 1911.
<i>Bokhållare:</i>	HARALD ENGWALL, 1907.

Amanuensen fröken Hedvig Boivie avled den 27 febr. 1923. Anställd vid Nordiska Museet sedan 1898 hade fröken Boivie under sin insiktsfulla vård museets musikhistoriska samling, vilken hon ägnade sitt varma intresse och som uppställts och ordnats under hennes överinseende. Dessutom var hon biträdande bibliotekarie vid museets bibliotek.¹

Tjänstledighet har under året åtnjutits av: amanuensen Sigurd Erixon under 14 dagar i mars månad i och för arbete vid jubileumsutställningen i Göteborg; av amanuensen Arvid Bäckström under två och en halv månader, räknat från och med den 16 febr. i och för utarbetandet av akademisk avhandling, varefter han den 9 maj promoverades till fil. doktor vid Göteborgs Högskola; av amanuensen fröken Louise Hagberg under senare delen av dec. månad för bedrivande av vetenskapligt arbete, vartill hon erhållit anslag av Längmanska kulturfonden. D:r Bäckströms befattning upprätthölls under tjänstledigheten av fil. kand. Gösta Selling och fröken Hagbergs av fröken Brynhild Wilén.

¹ Se för övrigt några minnesord i *Fataburen* 1923, sid. 118 o. f.

Amanuensen fröken Ellen Planthaber har fortfarande varit av sjukdom hindrad att tjänstgöra. Som hennes vikarie har även under år 1923 fru Lilly Åhmark, född Haglund varit anställd.

Såsom vikarie å den vakanta platsen i biblioteket efter fröken Boivie har fröken Märta Upmark tjänstgjort från den 15 jan. till årets slut, med undantag av tiden 1 juni—1 sept., då hon ersatts av fröken Gunvor Lönnberg.

Tillfälligt anställda hava varit: från den 22 jan. till den 1 nov. fröken Signe Millden, som under en del av denna tid vikarierat för fru L. Åhmark, då denna på grund av fröken Selma Ströms sjukdom förflyttades till räkenskapskontoret på Skansen; från 19 mars—20 juni samt från 14 sept.—1 dec. fröken Alfhild Erixon, som haft anställning för utförande av arbete med det s. k. byarkivet. Under sommarmånaderna har såsom extra biträde fröken Eyvor Sterner tjänstgjort vid räkenskapskontoret.

Som frivilliga medarbetare utan lön hava under året tjänstgjort:

ingenjör Fritz Boltenstern under sommarmånaderna, fil. kand. Bertil Waldén under december månad, varunder han utbildades till museitjänst i Eskilstuna, samt teknologen Nils Berglind under omkring 2 månader.

Institutionens allmänna förhållanden.

Statsanslag har liksom under föregående år utgått med ett belopp av 120,000 kronor, varjämte Riksdagen beviljat dels lönetillägg med ett sammanlagt belopp av 26,225 kronor, dels dyrtidstillägg åt museets tjänstemän samt åt vaktmästarpersonalen vid museiavdelningen, så att dessa befattningshavare kunnat jämföras med motsvarande befattningshavare vid icke nyreglerade verk i statens tjänst. — Viss personal vid museiavdelningen samt vakt- och arbetarpersonalen å Skansen hava åtnjutit dyrtidstillägg enligt av nämnden bestämda grunder.

Till de av amanuensen Sigurd Erixon ledda byundersökningarna har dessutom beviljats ett statsanslag av 3,000 kronor.

Stockholms stads anslag, avsett till Skansens förkovran och utveckling, har liksom under föregående år utgått med 40,000 kronor med i huvudsak samma villkor, fritt eller väsentligen nedsatt tillträde till Skansen för skolbarn samt 2,500 frikort gällande under sommarmånaderna för skolbarn, som förut varit gällande.

Donationer. Till pensionsfonden för professuren i nordisk och jämförande folklivsforskning har grevinnan WILHELMINA VON HALLWYL ytterligare som gåva överlämnat ett belopp av 50,000 kronor.

Tvenne donatorer, som önskat förbliva okända, hava till museet såsom

gåvor överlämnat ett sammanlagt belopp av 12,000 kr. att användas till inköp för samlingarna.

Kungl. Vetenskapsakademien beslöt vid sammanträde den 14 november 1923 efter framställning av museets styresman att till Nordiska Museet överlämna den av Kungl. Akademien förvaltade s. k. Grilliska donationen, uppgående till omkring 81,000 kr. att användas som bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande å Skansen av ett hus avsett till vinterförvaring av fåglar och smärre djur; härom se nedan under rubrik: Skansens naturvetenskapliga avdelningar. — Beloppet kommer att till museet inbetalas under år 1924.

Samfundet Nordiska Museets Vänner har liksom under föregående år dels till museet överlämnat ett antal värdefulla föremål — jfr redogörelse för förvärv — dels även ställt till förfogande medel för inköp av dylika föremål.

Gustav Vasa-statyn av Carl Milles, som tack vare det i årsberättelsen för år 1921 omtalade, av en mecenat, som önskat förbliva okänd, garanterade beloppet, varit under arbete under de senaste åren, överflyttades, sedan den vid Åtvidabergs fabriker utförda stommen blivit färdig, i juli månad till sin plats i museihallens absid, där statyn skall fullbordas av konstnären. Av det för ändamålet garanterade beloppet hava under år 1923 ytterligare 25,000 kr. inbetalats.

Museibyggnaden. De omfattade ändrings- och reparationsarbetena i södra flygeln — jfr årsberättelsen för år 1922 — blevo under år 1923 fullt avslutade. Därjämte företogos ytterligare en del smärre reparationer å byggnaden, liksom tidigare under ledning av intendenten Knut Bildmark.

Nordiska Museets kansli. Diarium över inkommande skrivelser 1923, vilket förts av amanuensen fröken LOUISE HAGBERG, upptager 2,137 nummer. Räkningar, kostnadsförslag och anbud m. m. upptagas ej i detta diarium. Utgående skrivelser i registratur och kopieböcker utgöra 1,329 nummer. Postböckerna upptaga 9,381 avgångna försändelser, varav 3,031 korsband, häri Livrustkammarens även inräknade. (Däremot för Livrustkammaren särskilt diarium och särskild kopiebok.)

Nordiska Museets femtioårsfest. Den 24 oktober 1923 kunde Nordiska Museet högtidlighålla 50-årsdagen av sin tillvaro såsom en för allmänheten tillgänglig samling. En redogörelse för femtioårsfestens förlopp lämnas å sid. 1—34 i tidskriften *Fataburen* 1924.

Genom beslut den 15 oktober 1923 beslöto Stadsfullmäktige att uppdraga åt Stadskollegiet att i Stockholms stadshus låta uppsätta en minnestavla över Artur Hazelius, det första minnesmärke av denna art, som kommer att uppsättas i Stadshuset. För ändamålet anslogo Stadsfullmäktige ett belopp av 5,000 kronor.

Samlingarna.

Liksom under de senare åren varit förhållandet har bristen på utrymme inom museet gjort sig i hög grad märkbar, och detta såväl i de för utställning av föremål avsedda rummen som i magasinerna. Ständiga omflyttningar måste på grund härav företagas medförande ökat arbete, varjämte utrymmen t. ex. å den stora vinden mellan yttertaket och hallens kupoler, som icke varit avsedda för förvaring av samlingsföremål eller därför äro lämpliga, måst tagas i anspråk.

Ytterligare ett loft, avsett för magasinering av museiföremål, har uppbyggt i norra delen av bottenvåningen, varigenom allt där tillgängligt utrymme tagits i anspråk. Snickeriarbeten i och för ändringar i utställningsrummen liksom i magasinerna och i bibliotekets bokmagasin hava utförts.

Uppordnandet av museets samlingar av kyrkliga föremål, som omtalades i 1922 års berättelse, har under året avslutats; magasinet i den stora »kyrksalen» i bottenvåningen öppnades den 20 juni för allmänheten för en kortare tid och har sedan tidvis och på begäran kunnat hållas tillgängligt för intresserade besökande.

De i Nordiska museets huvudliggare katalogförda samlingarna hava under år 1923 ökats med 3,659 nummer. — Amanuensen fröken ANNA LEWIN har liksom under föregående år handhaft arbetet med de nyförvärvade föremålen införande i huvudliggaren.

Kollationering av huvudliggaren och utskrivning av dubbel exemplar har fortsatt.

Angående förvärven till samlingarna meddelas följande:

Allmogeavdelningen.

Föreståndare: intendenten fil. dr N. E. HAMMARSTEDT; biträdande föreståndare: t. f. intendenten fil. kand. SIGURD ERIXON; arbetande inom avdelningen: amanuenserna fil. kand. ERNST KLEIN, fröken GERDA CEDERBLOM (dräkter), fröken EMELIE VON WALTERSTORFF (textilföremål), fröken LOUISE HAGBERG (forntro, norska avdelningen). Intendenten NILS KEYLAND har förestått avdelningen för jakt och fiske.

Årets förvärv på allmogeavdelningen karakteriseras dels genom fortsatta insamlingar från övre Norrland och västra Småland, dels genom införlivandet med avdelningen av två omfattande samlingar; den ena av dessa har under många år sammanbragts av intendenten Nils Keyland under resor i västra Värmland och de angränsande delarna av Norge; den andra har under

två resor hemförts av amanuensen Ernst Klein från de estländska svenskbygderna.

Skåne. Från Ingelstads härad har förvärvats en rikt broderad kvinno-tröja av svart vadmal med kantbårder av grönt siden, använd till kyrk- och högtidsdräkt. För övrigt äro de skånska förvärven detta år ganska fåtaliga. Textilförvärven äro få: ett svart bottenfäcke, helt i ylle och en åkdyna i rödlakan, båda från Albo hd samt en krabbasårdsdyna.

Blekinge. En rikhaltig samling vävnadsprover, bl. a. till bolstervar, gardiner, duktyg, förkläden, hals- och huvuddukar, till största delen från detta landskap, har erhållits av fröken L. Zickerman.

Småland. Från Mo, Östbo och Västbo härader ha fortsättningsvis ett stort antal föremål insamlats. Särskilt märkes ett rikt tillskott till den redan förut betydande samlingen av gammaldags husgeråd samt ett antal intressanta möbler. Av dräktförvärven tillhöra flertalet bruddräkten. Sålunda ha inkommit fem brudschalar från Mo och Västbo härader. — Axelschalen har inom Småland, Öster- och Västergötland samt Bohuslän under 1800-talets senare hälft rätt allmänt burits som ytterplagg till allmogekvinnornas högtidsdräkt, en tydlig påverkan från de högre ståndens dräktskick. Vidare ha förvärvats en del mönsterstickade brud- och brudgumsvantar samt brudgumsstrumpor, likaledes från Mo och Västbo härader.

Ett 30-tal textilföremål från S. Unnaryd, utvalda för att fylla luckor i museets samlingar, höra till de bästa smålandsförvärven. Täckan i »hämta», rosengång och krabbasår, praktiga exemplar av förut ej representerade arter, bruddynor, därav en daterad 1778, flätade och knutna taklister, s. k. opphängen, ingå bl. a. i denna samling. Från Konga härad härrör en bonad, målad på en drätt och utförd 1780 av Clement Håkansson i Ekeberg. Det är en av museets förnämsta smålandsbonader.

Öland. Från Runstens sn har inkommit ett stort och vackert klutkläde av linong med rika tambursömsbroderier längs alla fyra sidor samt två praktiga hörnbröderier.

Bohuslän. Härifrån är att anteckna ett finntäcke i ett av de praktfullare mönstren, och tillika det som hållit sig längst i bruk. Täcket består av bomull och ull och är daterat 1858.

Östergötland. Åtskilliga värdefulla förvärv ha under året gjorts i detta landskap. Främst står ett i Kisa inköpt dryckeshorn av trä, fig. 1. Denna urgamla form för dryckeskärl finner man nu alltmer sällan, och varje exemplar är av högt värde för museets samlingar. Även andra bordskärl av ålderdomliga former, en bolle och några snibbskålar ha inkommit. Dessutom märkes en snidad selbåge från N. Vi sn, Ydre hd och ett mangelbräde, daterat 1781, från Rystads sn, Åkers hd.

Södermanland. Det bästa dräktförvärvet för året från detta landskap utgöres av en manspäls av fårskinn från V. Vingåker med besättning av mörkbrunt skinn runt livet samt å ärmarna. Till Vingåkersdräkten hör också en fingerring av silver med bladformiga löv.

Uppland. Den rika träsnidarkonst, som utmärkte den gamla allmogekulturen i detta landskap, är företrädd av en ovanligt präktigt utskuren väv-

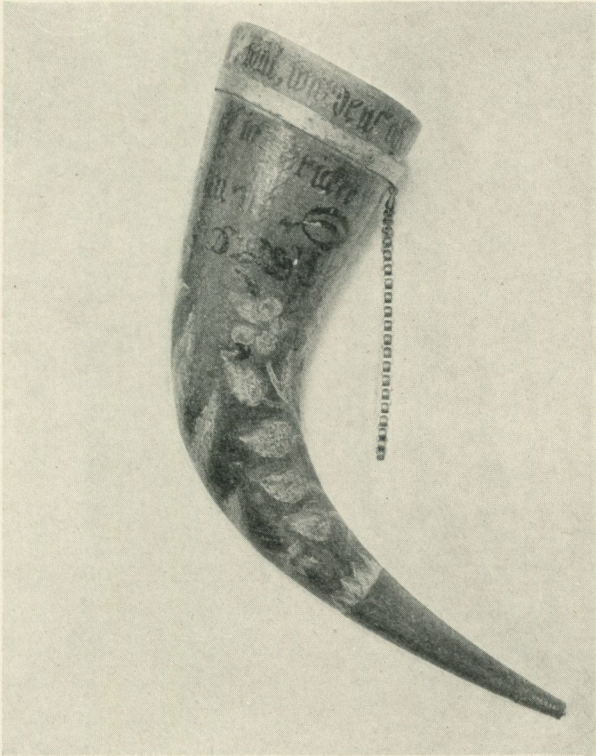

Fig. 1. Dryckeshorn av trä, målat med inskrift: »God tår min vän wid et godt mål, wärdens och wärdinnans skål», etc. »D K L E. S. D: 1730.» Kisa sn, Kinda hd, Östergötland. L. 43 cm. Nord. M. 144,233.

spännare av ek från Länna sn, Frötuna skpl, samt ett par snidade och målade lokor från Häverö sn, Väddö skpl. Härifrån har också förvärvats ett s. k. »slåfat», format som ett tråg med lock, daterat 1850. Från Rimbo sn har förvärvats ett livstykke av randigt och blommigt siden.

Värmland. Genom inlösen av samlingar, vilka under många års resor och strövtåg i västra Värmland hopbringats av intendenten vid Nordiska

Museet Nils Keyland, är detta landskaps allmogekultur numera på ett särdeles fullständigt sätt representerad. Att ingå på enskildheter i den till över 1,000 nummer uppgående samlingen är i detta sammanhang knappt möjligt. Alla slags föremål, från handkvarnar och ur en stock tillyxade bastutrappor till hemgjutna knappar och knäspännen ingå i förvärvet. Åtskilliga karakteristiska möbler, delvis präglade av den genom de många bruken spridda borgerliga smaken, mest rokoko och empire, stå sida vid sida med de enklaste stolar av flyktigt bearbetade trädrötter och förvaringskärl av en urholkad

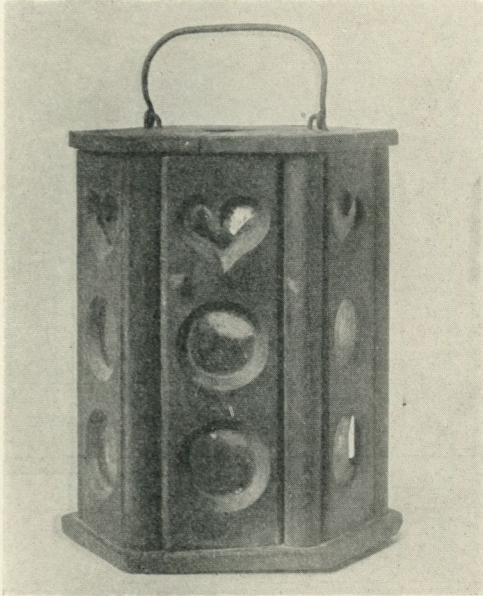

Fig. 2. Lykta av trä, målad. Brunskogs sn, Jösse hd, Värmland. H. 27,4 cm. Nord. M. 142,901.

stock. I det hela präglas hela denna skogsbygdkultur av en stor fattigdom på ornamentala former, snideri och färger. Endast i seldonen utvecklas en rätt stor lyx, i vilken det norska inflytandet gör sig märkbart. Den finska invandringen i dessa trakter framträder tydligt, ej minst i den mångfaldiga användningen av näver ej blott till korgar och skäppor utan till flaskor, lieholkar o. s. v. Samlingen omfattar även ett stort antal smycken, söljor och ringar av silver, samt många husgerådssaker och bordskärl. En lykta av trä, fig. 2, visar likhet med dylika i Dalarna. Ovala matspannar av trä med präktiga järnbeslag, mans- och kvinnosadlar och några ovanliga skinnsäckar representera reseutrustningen i de väglösa skogsbygderna. Även dräktplaggen äro delvis av ganska ursprunglig art. Bland dessa märkas två par s. k. svensk-skor från Lekvattnets sn, Fryksdals hd. Skorna benämnas här becksömsskor och äro försedda med tjocka näversulor, fastsydda med granrötter. Från samma socken härstammar även en högröd brudgumsväst med i gult tränasade knapphål samt vita metallknappar. Från Gräsmarks sn, Fryksdals hd märkes en manshatt flätad av granrötter. Från N. Finnskoga sn, Älvdals hd ett par mönsterstickade vita brudgumsstrumpor samt ett par verkligt praktfulla sydda brudgumsvantar med breda kragar, broderade i svart, rött och gult. Jösse hd, som hitintills varit mycket svagt representerat, företrädes med åtskilliga plagg

från Köla och Eda socknar. Bland dessa märkes ett par prydliga brudgumsvästar från Köla sn, och ett par ursprungligen mycket prydliga, ehuru nu illa malskadade stickade och broderade vita brudstrumpor från Eda. En gåva av två flättningsprydda handkläden har ökat museets ytterst magra samling av värmlandstextilier.

Dalarna. Rättviksdräkterna ha under året kompletterats på ett förträffligt sätt. Barndräkten har fullständigats med en präktig fotsid liten goss-päls, »kasung» av fårskin från Backa by, fig. 3; kvinno-dräkterna med en del värdefulla äldre dräktdelar, avsedda att bäras i sorg. Bland dessa märkes en stor, svart »lagnad» kjol (under senare tid har man i Rättvik burit rynkade kjolar), tvenne stora, vita sorghucklen tillhörande änkors kyrkdräkt samt dessutom tvenne fårskinströjor och tvenne svarta vadmalströjor. Till vintersorgdräkt för kyrkbruk bars alltid en svart tröja utanpå pälsen, och var denna så pass liten att pälsens kantbräm helt syntes. Vidare har inkommit en skinnkjol med den för Rättvik karakteristiska gröna vadmalisten nedtill. Även från Leksand och Floda ha dräktdelar förvärvats. Ett karakteristiskt prov på en gammal, numera utdöende dalaslöjd ge några halsband av hårarbete från Våmhus. Ett präktigt Nåstäcke i »hampkrus» utgör det märkligaste bland textilförvärven, varjämte prover i förenklad dräll från detta landskap ingingo i fröken L. Zickersmans ovan omtalade gåva.

Gästrikland. Från Järbo sn ha åtskilliga värdefulla förvärv gjorts. Flera stolar och andra möbler visa prov på den högtstående hemslöjd, som blomstrat i detta landskap. Särskilt vacker både i färg och ornering är en vagg. Även en del enklare bruksföremål såsom slaga, matsäcksspann m. m. förekomma. Från Järbo sn ha även inkommit en kjolväska med flerfärgat

Fig. 3. Gosspäls, »kasung». Rättviks sn, Dalarna. Gåva av fru Anna Ellner, Enskede. Höjd 64 cm. Nord. M. 144,089.

applikationsbroderi mot svart botten samt ett par kvinnostrumpor av rött kläde, enligt uppgift använda såsom brudstrumpor. I trots av kvinnornas stora färdighet inom stickkonsten vill det synas som om klädesstrumporna in i sen tid hållits som förnämare än de stickade inom både Gästrikland och Hälsingland, såväl då det gäller mans- som kvinnodräkterna. Den textila Gästriklands-slöjden, som har stått högt i konstnärligt avseende, är så gott som orepresenterad i museets samlingar. Under året har dock erhållits ett randigt trastäcke.

Hälsingland. Även under 1923 ha betydande förvärv från Hälsingland gjorts. Sålunda ha från Ovanåkers sn, Edsbyn, inköpts åtskilliga möbler och ett par präktigt snidade förstugudörrar och en förstukvist, prov på det under förra seklet här blomstrande konstsnickeriet. Ett ovanligt förvärv utgör ett med rika mässingsbeslag prytt huvudlag, tillhörande en praktsele från Delsbo sn. Särskilt anmärkningsvärd är bland dräktförvärven en mansdräkt av mörkblått kläde från Alfta sn. Den därtill hörande korta jackan är rikt besatt med metallknappar (52 st.), vilka enbart äro till prydnad. En präktig kapprock med stor rundskuren axelkrage är ävenledes ett intressant plagg. Den är av en typ, som under äldre tid allmänt bars av kyrkstöten under dennes högmässoförrättningar och som ännu brukas i en och annan landskyrka.

Även från Delsbo socken har under året gjorts mycket goda förvärv. Bland mansdräkterna märkes en rikt broderad brudgumsskjorta, säkerligen en fästmogåva samt tvenne sticktröjor av ylle i rött, grönt och svart.

Till kvinnodräkten har likaledes förvärvats tvenne sticktröjor med samma mönstermotiv som manströjornas. Vidare märkes en s. k. skinnkrypa, ett under äldre tid allmänt brukat men nu svåråtkomligt plagg; det utgöres av en skinnkjol med vidhängande grönt vadmalsliv samt röd klädeslist nedtill. Såsom ytterplagg till denna bars en kort skinntröja. Från samma socken har även inkommit ett par »kilklackskor», en egendomlig skomodell, som, så vitt vi nu kunna se, endast förekommit i ett par socknar i Hälsingland (Ljusdal, Skog och Delsbo). Motsvarigheter vad beträffar klackkilen finner man bland högre-ståndsskor från 1700-talets slut.

Flera uppsättningar vit sängutstyrelse, bestående av hänglakan, hängkläde och kuddar, ha inköpts från Delsbo sn, de flesta från 1870—80-talen, sydda i rött med delsbosöm eller korssöm på bomullslärf och avslutade med flätning, knyppling eller virkning likaledes i rött. Från Delsbo kom även ett rosengångstäcke och en kalvskinnsfäll använd som underlakan, samt från Bollnäs ett flättningsprov och en av de glesa, geometriskt ornerade Hälsinglandsryorna.

Ångermanland. Från detta landskap, särskilt från Anundsjö och Björna socknar, äro många värdefulla nyförvärv att anteckna, bl. a. ett flertal representativa möbler, av vilka några omnämnas i föregående häfte av denna

tidskrift. En laggad, målåd dryckeskanna, en ornerad bolle och många andra husgeråd äro också av betydelse för kännedomen om den högt utvecklade stilkänsla, som utmärkt den ångermanländska allmogen. Av etnografiskt intresse äro några föremål av rent finsk typ från Björna sn, däribland en skinnkrok, ett redskap för beredandet av fårskinn, bestående av en grenklyka med en järnten tvärs över klykan, över vilket skinnet drogs fram och tillbaka. Den motsvarar den eljest brukliga skinnringen av järn, fig. 4.

Bland dräktplagg från detta landskap är för året att anteckna en bomullsklädning av opphämtavävnad i rött, blått och vitt, enligt uppgift sydd 1803 och starkt påverkad av empirestilen. Några pälskärp, strumpeband samt en barnlinda äro ävenledes textilt intressanta. Vidare ha en del helvävda rosengångstäckan erhållits, samt ett täcke i förenklad dräll av ett slag som mera sällan påträffas. Egendomliga för Anundsjö sn lära två mönsterstickade täcken vara, och två bomullsdukar med broderi i rött.

Jämtland. Härifrån ha inkommit en del smärre dräktplagg hörande till kvinnodräkten. Bland dessa märkes ett prydligt halskläde från Kyrkås sn av siden med djupröd bottenfärg och invävd bård längs alla sidor. Två och två av bårderna likna varandra och äro anordnade så, att när halsduken är vikt i tresnibb visar den ena sidan en i flera färger lysande bård, vänd åt andra hållet en enbart vit bård. Halsklädet kan härigenom med fördel brukas vid skilda högtider.

Som gåva har från Lits sn erhållits 3 st. rosengångsvävnader, därav en i vacker gammal färgställning. Av samma givare mottogs en bordduk i »husväv» av hemodlad hampa, enligt uppgift från slutet av 1700-talet.

Norrbottnen. Även under 1923 har det energiska insamlingsarbetet i vårt nordligaste landskap fortgått, så att denna förr mindre väl företrädde provins nu börjar bli bland de rikast representerade i museet. Den förtjänar också en hedersplats lika mycket på grund av sin egenart som på grund av den form- och färgrikeredom, som utmärker dess föremålsbestånd. Bland möblerna märkas flera ypperligt komponerade sängar med gustaviansk hållning, däribland en med den typiskt norrbottniska, klarröda färgen samt kistor, däribland en från Överkalix sn, daterad 1787 med målning och dekorativa beslag. Vidare förekomma bland förvärven flera vagnar och slädar av intressant form.

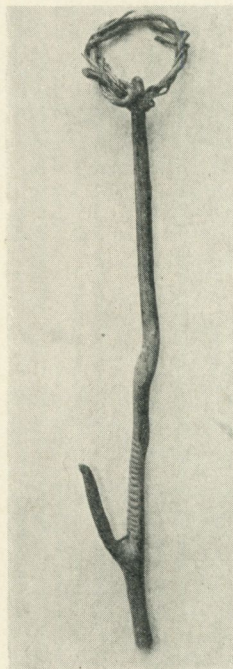

Fig. 4. Skinnkrok, använd vid skinnberedning, av trä. Björna sn, Ångermanland. L. 100 cm. Nord. M. 142,211.

En spånask eller »vacke», fig. 5, visar i sin mån, hur alla slags föremål här översållats med ornering.

Vad beträffar dräkter är landskapet mycket svagt representerat i museet. Under året ha inkommit några pälskärp i brickvävsteknik samt ett par näbbskostövlar av berett svart läder med mycket höga skaft av den i norra Finland och angränsande svenska socknar brukliga formen.

Bland textiltförvärven skola nämnas två slädtäcken av vadmal i pålägg-söm daterade 1817 och 1825, samt en i samma syfte använd enkel rya. Vidare märkes ett ulligt täcke i s. k. pinnvävning, d. v. s. med vissa inslags-

Fig. 5. »Vacke», Över Torneå sn, Norrbotten. H. 28 cm.
Nord. M. 143,606.

trådar uppdragna över en pinne till öglor eller noppor; dessutom ha inkommit flera täcken, dels i rosengång, dels enklare skaftvävnad.

Estland. De stora nyförvärven från Estlands svenskbygder representera med olika grader av fullständighet de skildä kulturområdena inom denna östsvenska koloni. Fullständigast är **Runö** företrätt med sina enkla men delvis mycket stilfulla möbler, sitt primitiva bohag av träkärl, urholkade eller laggade, skedar, slevar o. s. v., fullständig uppsättning av snickar- och laggverktyg; plogar och årder av fornsvensk typ, seldan av ett för ön helt egenomligt slag, och fiskedon jämte redskap för deras förfärdigande samt fullständiga utrustningar för den här så viktiga säljakten: båt, iskälke, harpuner, bössor, kikare, broddar o. s. v. Även de mycket karakteristiska, i en mängd lagbundna variationer förekommande dräkterna ha i stor utsträckning förvärvats. Bland dessa märkes särskilt en fullständig brudräkt med krona av brokigt

papper, massor av glaspärlor kring halsen, liv av »kalmink», kjol av »rask» samt lysande band, dukar, förkläde m. m. Intressant och ytterst ålderdomlig är också den vita vadmalsdräkt, som männen bära vid säljakt på isen. Praktiga mönsterstickade tröjor, vantar och strumpor höra både till mans- och kvinnodräkten.

Även **Wormsö** är ganska rikt företrätt med redskap och bohagsting, vilka här ha en genomgående tyngre och mindre omsorgsfull utarbetning, förvisso en följd av att den svenska befolkningen här levat under trycket av herrevälde. En mycket primitiv vagn med oskodda hjul samt ett om den tyska cittran påminnande stränginstrument, »simmel», höra till de märkligare sakerna. Rikt företrädade äro kvinnodräkterna, vilka här ha en mera finsk prägel än på Runö, samt textilierna, bland vilka flera betydelsefulla former förekomma.

Från svenskarna på **Nuckö** och angränsande fastlandssocknar är samlingen något mindre fullständig. Här märkas ett par ståtliga kistbord, flera lokor med ytterst ålderdomlig ornering, slagor av finsk typ, bestående endast av en krökt käpp samt åtskilliga med brännjärn ornerade laggade ölstånkor. Kvinnodräkterna från Nuckö utmärkas av tvärrandiga kjolar; dock förekomma även i samlingen äldre typer med långsgående randning. Här liksom f. ö. i hela det svenska Estland är stickningen mycket använd och högt uppdriven.

Från **Rågö**, där spetsknypplingen är särskilt utvecklad, ha flera med spetsar utstyrda mössor förvärvats. Därjämte har en kalenderstav av s. k. rimmestock genom fil. kand. P. Söderbäck överlämnats som gåva från länsman Sjölund — ett dyrbart tillskott till museets äldre samling av östsvenska träkalendrar.

Textilförvärven från det svenska Estland äro ävenledes ganska omfattande. Från Rickholts sn märkes ett slädtäcke med växtmotiv sytt i glada färger i flossasöm, stjälk- och plattsöm samt ett täcke, delvis tråskyttlat och med flangarn till inslag.

Från Nuckö erhöles ett broderat hästtäcke, »aiketäck» med stjärnlika blommor, växter i kruka och fåglar, sydda med lösa stygn på rutig, mörk ylleväv. Vidare märkes härifrån ett täcke i rödlakan »målvävning», utfört med hjälp av knytnålar. Den åttauddiga stjärnan återfinnes liksom på våra motsvarande vävnader, men färgvalet överensstämmer ej med våra skönhetsbegrepp. Slutligen 3 täcken i enkelt mönstrad randig väv, av vilka ett är ett »aiketäcke» = hästtäcke, och prover på randigt kjoltyg.

Från Wormsö är att anteckna en tung rya, »ri», helt av ull med storrutig brun och vit bottenväv i spetskypert; bland nopporna i brunt och vitt äro några flätade på en grov vadmalsväv och fastsydda. »Telde» kallas ett tungt täcke likt bottenväven i ryan, och »raip», vepa är ett lättare, i samma vävslag och i brunt och vitt, men randigt. I ett rutigt kypert-täcke till brudgummens häst, »brullastäcke», blanda sig mjukt blått och rött på ett be-

hagligt sätt med den bruna och vita ullen. En handduk »strukoklä» har fransar vid kortsidorna av lösa varptrådar. Slutligen färggranna och präktiga »ulltäck», ripstücken med ullgarn till inslag över linnevarp, och »dinvar», dynvar.

Från Runö stammar ett mjukt vitt ylltäcke, använt även som schal i kyrkan och ett brun- och vitrutigt lätt sängtäcke »broko veip», båda i kypert, av övrig sängutstyrsel flera kuddvar av linne med nätbroderi i gult och rött »gål å rou koddsoum» och blått och rött, varav 7 stycken hörde till en brudsäng, »dinvar» till den undre huvuddynan samt ett lakan av oblekt lärft, förmodligen det av paret som lades över huvudgården och hängde ned på sänggaveln. Till sist en »koddsoum» i ram under arbete och en knyppeldyna med påbörjad knyppling och 53 pinnar.

Norge. Åtskilliga föremål från Söndfjords pr., N. Bergenhus fylke, ha under året förvärvats till den norska samlingen. Bland dessa märkas ett

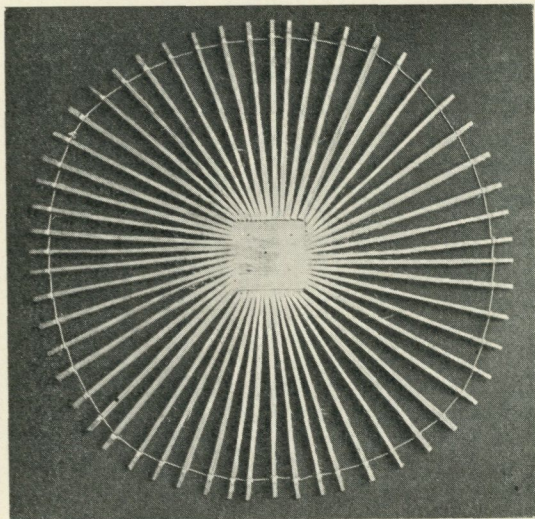

Fig. 6. Julsol, av trä. Metsämaa sn, Tavastland, Finland.
Diam. 39 cm. Nord. M. 142,322.

ovalt laggat skrin, »bomme», med fällock »lösæet», ett redskap som begagnas vid tröskning, samt ett antal träskålar och lampor. En provbit av en norsk rya med mönstrad bottenväv och prov på en fin gammal »sprangpletting» till lakan ha erhållits från Gudbrandsdalen. Även några dräktplagg ha förvärvats.

Avdelningen för forntro. Bland förvärven till avdelningen för forntro märkes en samling gipsgjutningar av vid julen förekommande kultbröd, var-

ibland en större samling från Västergötland; en »julkuse» och en »bro-bro-bre-långa» från Uppland samt en »julbock» från Nuckö (Estl.) och ett egen-domligt bröllopsbröd kallat »kruskaka» från Runö (Estl.). Vidare hava er-hållits en takfågel från Mora (Dal.), trenne »bröllopskryckor» (gratulationer) från Gästrikland. I all sin primitiva enkelhet synnerligen intressanta äro ett par »brullökors» (bröllopskors) från Wormsö (Estl.), det ena av grankvistar, det andra en med rött ullgarn nystad stjärna, avsedda att uppsättas på väggen i bröllopsstugan. Märklig är ävenså en »julsol», som jämte en »strå-himmel» (halmkrona) och en »julduva» förvärvats från Metsämaa sn i Finland. »Julsolen», fig. 6, fästes på stuguväggen bakom husbondens plats i högsätet.

Avdelningen för samfundsväsen. Åtskilliga värdefulla förvärv ha under år 1923 kommit denna avdelning till godo, flertalet gjorda i samband med byundersökningarna. Således inkom från Närke ett byskrin med tillhörande handlingar, tvenne bybudkavlar, en ordförandeklubba och en samling gårds-gårdsstörar med gårdsmärken. Från Dalarna härrör en dagsverkskavel, från Östergötland en skjutskavel, daterad 1706, och en skjutsbricka, från Hälsing-land en bystav, från Uppland ett »rotérskrin» med tillhörande handlingar och från Gästrikland en auktionsklubba av älghorn.

Jakt- och fiskeriavdelningen. Bland förvärven till jakt- och fiskeri-avdelningen, detta år jämförelsevis fåtaliga, må nämnas följande. Två björn-spjut, ett från Övre Ulleryd sn i Värmland, ett från Neder Luleå. Från Neder Luleå även en rävtana, bräde för rävfångst. Armborstpil av trä från Gällivara, kopia. Ett kruthorn, märkt 1792, från Vitsand sn i Värmland. Krats av järn. Två ljuster av järn, ett med långt träskaft, Över Kalix, ett utan skaft med nedböjda klor (harkform), Värmland. Två nätbindnings-stolar från Över Kalix, märkta 1801 och 1871. Fodral av trä för mässing-tafs och krok, nätsänke, metrevlåda och maskho från Värmland.

Avdelningen för de högre stånden.

Föreståndare: t. f. intendenten fil. lic. S. WALLIN; arbetande inom av-delningen: museets styresman fil. dr G. Upmark; amanuenserna fil. dr S. AMBROSIANI (skråväsen, arbetets historia m. m.); fil. dr A. BÄCKSTRÖM; fröken A. LEWIN (dräkter, textilföremål); fröken G. CEDERBLOM (leksaker m. m.). — Musikavdelningen har efter amanuensen fröken H. Boivies död saknat särskild representant.

Som ett sammanfattande omdöme om årets förvärv till denna avdelning kan utan tvekan sägas, att det varit glädjande rikt. Föremål av synnerligen stort intresse ha tillförts flera av de viktigare tidsperioderna i så pass stor antal, att avdelningen i sin helhet gått framåt på ett sätt, som den upp-

märksamme iakttagaren ej skall kunna undgå att lägga märke till. Årsredogörelsen, som gärna vill i bild återge de enskilda föremål bland förvärven, vilka ha en dylik framträdande betydelse, har i år av utrymmeskäl måst förbigå flertalet goda förvärv, vilka emellertid torde kunna komma att i andra sammanhang bli avbildade i Fataburen. — Det behöver knappast påpekas, att det är främst tack vare storartade gåvor, som detta lyckliga resultat kunnat ernås, och i all synnerhet därigenom att gåvomedel av förstående vänner till museet ställts till förfogande just vid sådana tillfällen, då de betydelsefulla förvärven erbjudit sig. Så har varit förhållandet främst vid tvenne under året hållna auktioner, då märkliga samlingar av svenska konstslöjdalster, främst silver och möbler, blivit försålda. De allra största gåvorna ha sålunda tillförts avdelningen dels genom enskilda givares understöd, dels genom samfundet Nordiska Museets Vänner, som även under detta år skänkt samlingarna högst värdefulla och under vanliga förhållanden oåtkomliga föremål, dels slutligen genom ett par testamentariska förordnanden. Bland mängden av enstaka föremål, som under året förvärvats, äro även gåvorna talrika, vittnande om det minnesgoda intresse museets samlingar åtnjuta i vidsträckt kretsar. Varje mottagen sak har sin betydelse som komplettering till ett eller annat kulturområde. Bland allt detta kan i det följande dock blott ett urval omnämnas, under det att det allra mesta utan sådant särskilt påpekande inordnas vart och ett i sitt historiska sammanhang.

Den äldre Vasatiden. Det första förvärv som här är att nämna, emedan det är det äldsta, får också ur flera synpunkter betraktas som ett av de allra värdefullaste. Det är en stor vävd tapet, fig. 7, med en figurkomposition med bibliskt ämne, en framställning av 1. Moseboks berättelse om Isaks möte med sin brud Rebecka, som hemföres av den gamle tjänaren Eleasar. Mötet försiggår i ett stort landskap. Bården består av en rik dekoration av blommor och frukter, bland vilka fåglar av olika slag sitta. Tapeten antages av Böttiger (i katalogen över Nordiska Museets utställning av vävda tapeter 1902) härstamma från 1500-talets slut och från en antagligen sydtysk fabrik. Till museet har den nu kommit som testamentarisk gåva av fru Lotten Norlund »till minne av min älskade dotter Elisabeth Norlund», och är utställd i den från Tynnelsö slott överflyttade rumsinteriören från 1500-talets slut.

Den yngre Vasatiden. Även från denna tid är det viktigaste förvärvet ett textilt arbete, nämligen ett par breda linnelakan med vacker bård i utskårsöm och plattsöm, fig. 8, märkta med bomärke, initialerna S B D och årtalet 1640. Därjämte har från denna period förvärvats ett litet kabinettskåp av svartat trä med hopplister och mässingsbeslag samt ett skrin, helt klätt med graverade benplattor med en stadsvy, fåglar stående i landskap, samt ornamentala bårder, fig. 9.

Den karolinska tiden. Till den fasta rumsinredningen, som på denna tid eftersträvade slottslik ståt, ha förvärvats ett par föremål: ett tak målat i limfärg på väv i grisailles med blå bottenfält och mönster imiterande stuck-

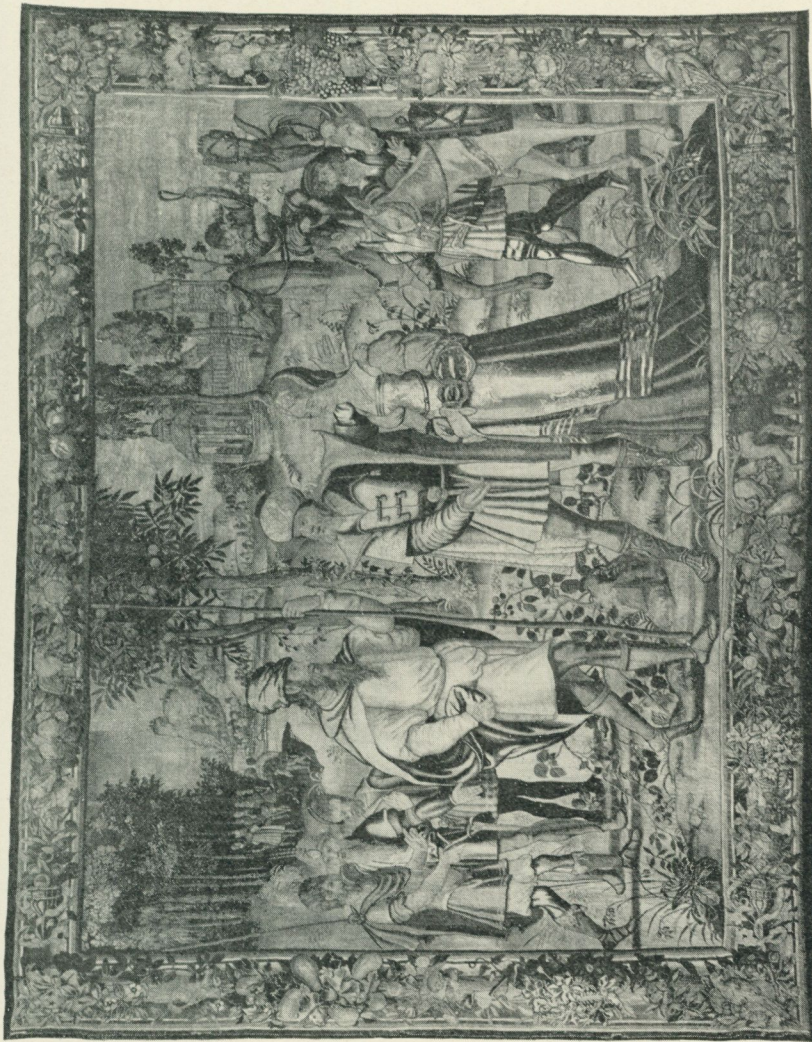

Fig. 7. Vävd tapet med framställning av Isaks möte med Rebecka. Troligen sydtysk fabrik, 1500-talets slut. Gåva genom testamente av fru Lotten Norlund. H. 3,61 m. Br. 4,72 m. Nord. M. 142,132.

arbete i hög relief. Mönstret består av tjocka lagerkransar, släta listverk, musslor och akanthus. Prov på tillhörande väggbeklädnad av grönmålat papper återfanns vid nedtagningen av taket. Detta har suttit i ett rum i huset S:t Paulsgatan 19, Stockholm, och torde härstamma från

1600-talets slut. Samma period tillhör ett prov på tapet av väv, med målat mönster i grönt, brunt, grått och gult i en teknik, som tydligt avser att imi-

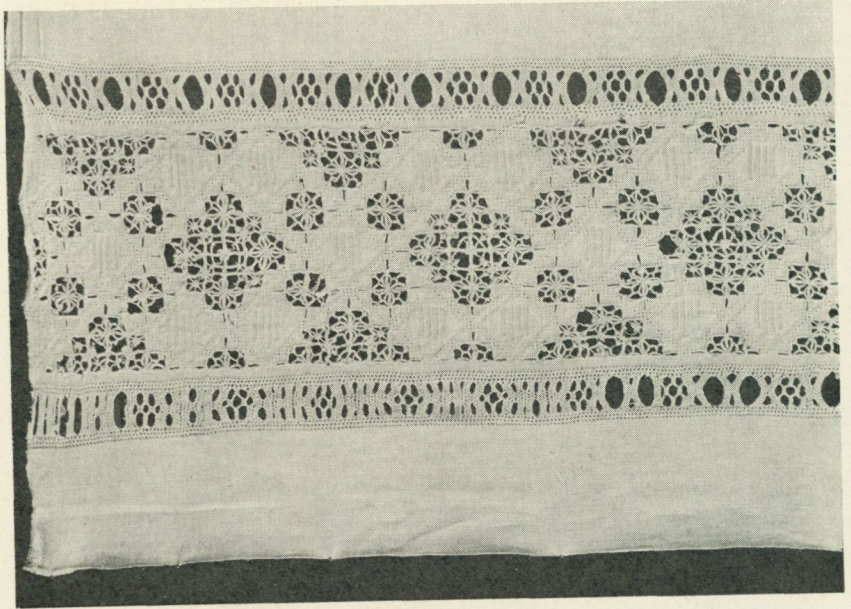

Fig. 8. Bård å lakan från 1640, utförd i utskärsöm och plattsöm. Nord. M. 144,271.

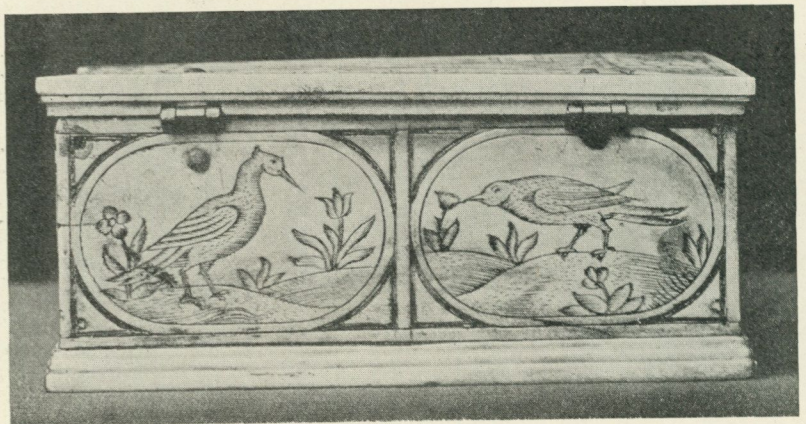

Fig. 9. Skrin av graverat ben, 1600-talets mitt. L. 0,174 m. Nord. M. 144,267.

tera gyllenläder. — Bland möblerna märkes en rikt utstyrd kista, fig. 10, av ek, stående på små hjul, prydd med drivna och förgyllda järnbeslag och

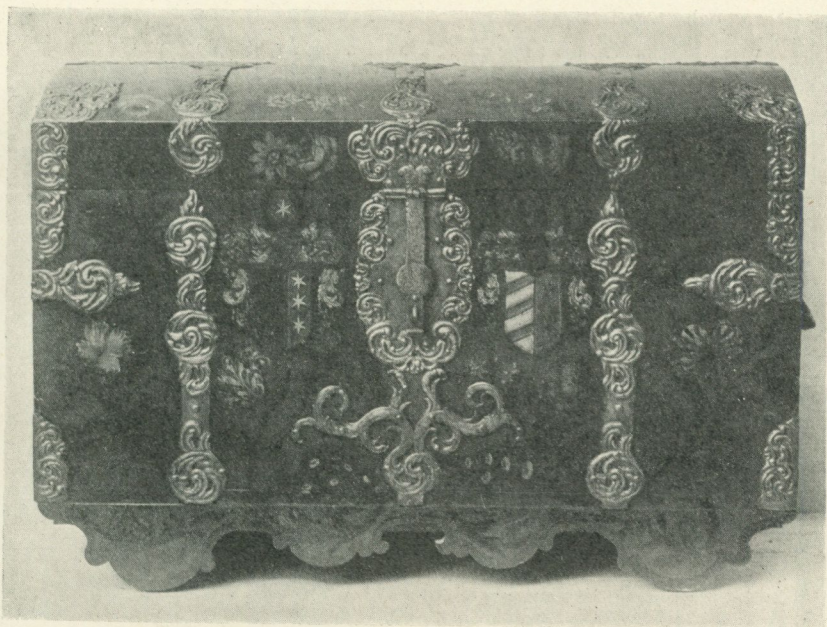

Fig. 10. Ekkista med förgyllda beslag och målad ornering; tillhört kaptenen Johan Sodenstierna och hans fru Maria von Braun, gifta troligen 1707. L. 1,24 m. Nord. M. 143,554.

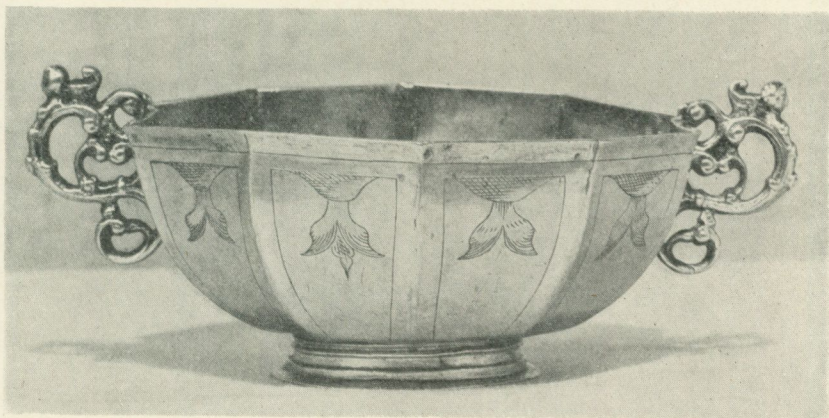

Fig. 11. Kåsa av silver, 1600-talets slut. Br. 0,142 m. Nord. M. 144,270.

målad blomsterornering på grön botten; genom målade vapen och initialer visar den sig ha tillhört kaptenen Johan Sodenstjerna, död 1733, och hans fru Maria von Braun, gifta troligen 1707. Ett par länstolar av holländsk

typ, stora och tämligen grovt arbetade och med rester av broderad klädsel, uppges vara komna från Kungsörs slott. En skrivpulpet av svartmålad furu på spiralsvarvade ben har förvärvats från Västergötland och företräder medelklassmöblernas grupp, kanske från ett gårds kontor eller motsvarande lokal.

Fig. 12. Sockerbössa av silver. Av Petter Åkerman, Stockholm 1758. H. 0,268 m. Nord. M. 144,590.

Ett litet snidat skrin av bok bär Carl XII:s monogram bland tätta växtornament. — Husgerådet företrädes av ett par silverpjäser, en sked från 1600-talets mitt, gjord av Stockholmsguldsmiden Christoffer Baldau, en 10-kantig kåsa, fig. 11, av en guldsmed med initialerna NB från 1600-talets slut, med gjutna genombrutna öron och graverad ornering, samt ett litet skrin, deko-

rerat i Bérain-artad ornamentik och på locket en kartusch under grevlig krona med senare ingraverat adliga ätten Lorichs' vapen. Skrinet är tillverkat av guldsmeden Petter Henning i Stockholm 1691. En glaspokal med Carl XII:s monogram ingående i orneringen är ett typiskt om ock ofullständigt bevarat prov på tillverkningarna vid Kungsholms glasbruk. Från samma bruk härrör säkert också en annan glaspokal på hög fot, med tvänne spegel-

Fig. 13. Soppskål av silver. Av Carl Fahlberg, Uppsala 1768. Gåva av Nordiska Museets Vänner. L. 0,825 m. Nord. M. 144,707.

monogram under gemensam adlig krona. — Dräktsamlingen gör sällan något förvärv från så avlägsen tid som denna period. Ett par dräktbilder kunna här antecknas, den ena en liten mycket detaljerad akvarell med en dam och två herrar promenerande tillsammans, från omkr. år 1660, den andra ett porträtt i olja av en okänd dam i svart klädning, vit krage och mössa, med inskriften »ætatis suæ 50, 1687». Slutligen kan framhållas en penningpung med låsbyglar av silver, vävd av silvertråd och silke i färger med å ena

sidan en vas med blommor, å den andra H C 1695 bland strödda blommor, kantad med frans av silvertråd och grönt silke; och en plånbok av ljusrött siden med broderat vapen, vilken tillhört salpetersjuderidirektören Jacob Lillje-granat, död 1714.

Tiden 1720—1750. Den äldre frihetstiden, som ingick under den tvungna enkelhetens tecken, företrädes i fråga om fast rumsinredning av ett tidstypiskt tapetprov, en stofttapet med brunt och grönt mönster mot vit botten. — Bland husgerådet må först nämnas en nätt tekanna av silver med två pipar, tillverkad av guldsmeden Gustaf Stafhell i Stockholm år 1746. Vidare ett tennfat av Stockholmstillverkning 1720, en 10-kantig kanti av serpentin med skruvlock av tenn, gjort i Stockholm vid 1700-talets mitt, ett par ljusstakar av försilvrad mässing med ätten Lilljenbergs vapen samt en ljusstake av fajans med dekorerad i blått och signerad »Stockholm ⁵/₇ 1745 And. Fahlström». — Ett barnporträtt är här av intresse: den lille står i helfigur iklädd en brungrön fotsid klädning med uringat snibbliv, håller i handen en trekantig plymascherad hatt och bär på bröstet flera leksaker hängande i kedjor. Bland textilarbetena märkes ett täcke av vitt linne, vadderat och stickat i rikt mönster med ett flertal emblematiska framställningar med deviser på franska och spanska samt årtalet 1729 och ätten Ollonbergs vapen. Det är gjort för översten friherre Carl Ollonberg (född 1677, död 1745). Ett annat vitbroderi, som synes ha varit en stubb, har ett ovanligt rikt, upphöjt mönster mot en helt utsydd botten; enligt tradition skall det ha tillhört Aurora von Königsmarck (född 1662, död 1728). En penningpung med låsbyglar av graverat silver är broderad i korsstyg med silke i flera färger och bär initialerna BCH och årtalet 1727.

Rokokotiden. Ett par tapetprov är också här det enda av fast inredning, som kan antecknas. Av dessa är det ena en på papper tryckt tapet med blomrankor mot vitt bottenmönster, den andra målad på papper med roccailler i guld mot slät grön fond. — Inga möbler från rokokons tid ha förvärvats; de viktigaste förvärven ligga på husgerådets och dräkternas område. Samlingen av svenskt rokokosilver har sålunda fått mottaga ett mycket välkommet tillskott i form av några synnerligen goda serviskärl. Tagna i tidsföljd äro de: en sockerbössa, fig. 12, med förträffligt driven och ciselerad ornering, roccailler och blommor, tillverkad av Petter Åkerman i Stockholm 1758; en öppen gräddkanna på fötter med handtaget ornerat med en i hög relief gjord kvist av blad och bär, tillverkad av Isac Sauer i Stockholm 1760; en stor oval soppskål, fig. 13, med fötter och handtag i bladformer, skålen och locket ornerade med drivna spiralvridna åsar och locket dessutom med drivna blommor och ett granatäpple som knopp, tillverkad av Carl Fahlberg i Uppsala 1768, gåva av Nordiska Museets Vänner; ett par saltkar, ovala med fötter och handtag i bladformer, tillverkade av Petter Åkerman i Stockholm

1771. Ett par armljusstakar av försilvrad metall äro ett gott prov på utbildad rokoko med stakens balusterskaft nästan helt ombildat i svängande blad- och musselformer. De svenska fajanserna ha kompletterats med en tallrik, dekorerad i blått med ett ej ofta påträffat blommönster, signerad Rörstrand 1764, och en karott med strödda blommor i gult, Rörstrand 1773. Till den mer provinsiella keramiska tillverkningen får man räkna ett par små sittande kinesiska lejon, fig. 14, gjorda av rött lergods och glaserade i gult, brunt och grönt. De äro mycket nära släkt med ett

Fig. 14. Kinesiska lejon av glaserat lergods. Troligen gjorda i Varberg på 1760-talet. H. 0,157 m. Nord. M. 142,275, a, b.

något större dylikt, som tidigare kommit till museet åtföljt av uppgiften att det år 1760 tillverkats i Varberg såsom gesällprov. Dessa pjäser skulle alltså vara exempel på, att svenskt krukmakeri under Ostindiska kompaniets dagar kunnat arbeta direkt efter kinesiska modeller. — En promenadkäpp med S-formigt svängd mässingskrycka med rokokoornering och ett fickur av stockholmsurmakaren Augustin Bourdillon i silverboett daterad 1763 kunna nämnas på övergången till dräktavdelningen. Likaså ett porträtt, visande den i rysk uniform klädde löjtnant G. von Stasse (född 1734), målat 1759. — Förvärven av dräkter ha varit synnerligen rika och värdefulla, och här är främst att

anteckna en testamentarisk gåva av fröken Augusta Martin, Skövde, en klädning av vitt siden med brocherat mönster i guld, silver och silke i färger, bestående av kofta med Watteauveck, löst framstykke och kjol samt tillhörande

Fig. 15. Klädning av vitt siden med mönster i guld, silver och färger, 1760-talet. Buren av friherrinnan Charlotta Eleonora Sjöblad, död 1787. Nord. M. 143,709.

knypplade engageanter, fig. 15. Den har tillhört friherrinnan Charlotta Eleonora Sjöblad (död 1787, gift med greve Erik Arvid Sparre) och torde ha burits på 1760-talet. Den andra dräkten är av tegelfärgat, smårandigt siden och består av liv och kjol. Livet, som framtill är åtsittande, har i sidorna skört

och i ryggen Watteauveck, samt är prytt med veckad garnering så väl kring skörtet som uringningen. Denna dräkt är något tiotal år yngre än den förra. Till den senare dräkten har enligt uppgift burits en krage av gult silke med garnityr av vita spetsar och små blommor av kulörta sidenband, ett utsökt elegant och väl bibehållet plagg. Från 1700-talets mitt härrör ett vackert stickbroderi med vadderat underlag; det synes ha varit en stubb. Till perioden höra även en rikt broderad fischy av vit linnong, flera par damskor och solfjädrar ävensom tvänne mansvästar, av vilka en är av rött brocherat siden med invävt mönster i guld och silke, den andra med ärmor, av vit moaré och med broderi i plattsöm med gulbrunt silke.

Den gustavianska tiden. Från detta tidevarv ha förvärvat flera möbler av särskilt stort intresse. Äldst är ett stort skåp av valnöt; dess underdel är en byrå med tre lådor, vars fasad är svängd enligt det schema, som är vanligt under barocktidens sista skede; överskåpet har två släta dörrar mellan pilastrar, alltså även det följande barockschemat, och är försett med en kraftig bruten fronton; alla beslagen äro i utpräglad rokoko; slutligen bär skåpet den med blyerts skrivna signaturen »Olof Flygare d. 28 July 1774. hos Willkom»; möbeln är alltså tillkommen på det årtionde som utgör den gustavianska tidens begynnelsekede; Christoffer Wilkom är en snickarmästare i Stockholm. Den fullmogna gustavianska stilen i synnerligen rik form företrädes av en sekretär av Gottlieb Iwersson, fig. 16. Den är som bilden visar ett praktarbete, vars alla fasader äro täckta med skickligt gjorda marketerier med geometriska mönster och figurer och tungt besatt med ciseleerade och förgyllda bronsbeslag. Den är signerad och daterad 1781 och får betraktas som ett mycket typiskt arbete i rik gustaviansk stil av vår näst berömdaste möbelsnickare från tiden. Sekretären är en gåva av Nordiska Museets Vänner. Av intresse både som möbel och ur rumsinredningssynpunkt är ett dockskåp, som till det yttre visar enkla raka former med en byrå nedtill och ett skåp med glasdörrar upptill; det inre av detta, som är indelat i tre våningar, är emellertid målat som rumsinredningar på ett både skickligt och detaljerat sätt; den mellersta våningen utgör en sal med starka rokokoelement i väggarnas dekoration, fig. 17; varje fält bär en landskaps-scen inom rokokoram; golvet är rutat i svarta och vita kvadrater; gardin-uppsättningarna äro synnerligen upplysande; det hela, särskilt väggfältens målningar, är utsökt elegant; de andra våningarna visa emellertid en helt annan stilart, nämligen gustavianska dekorationer av ganska sen typ, en tid varom för övrigt även möbelns huvudform talar. En kommod, fanerad med bok och med enkla inläggningar är likaledes sengustaviansk. Hit höra också ett par stolar, fig. 18, vilka äro anmärkningsvärda genom sin dekoration; de äro målade i rödbrunt med alla smala fält å rygg och sarger ornerade med bladbårder i vitt mot blå botten; stolarna bära signatur, som visar att

de tillverkats av Johan Erik Höglander, stolmakare i Stockholm 1777—1813. Från sengustaviansk tid är även en barometer av mahogny, signerad A. Cella, Stockholm. — Bland smärre föremål av olika art är först att nämna en

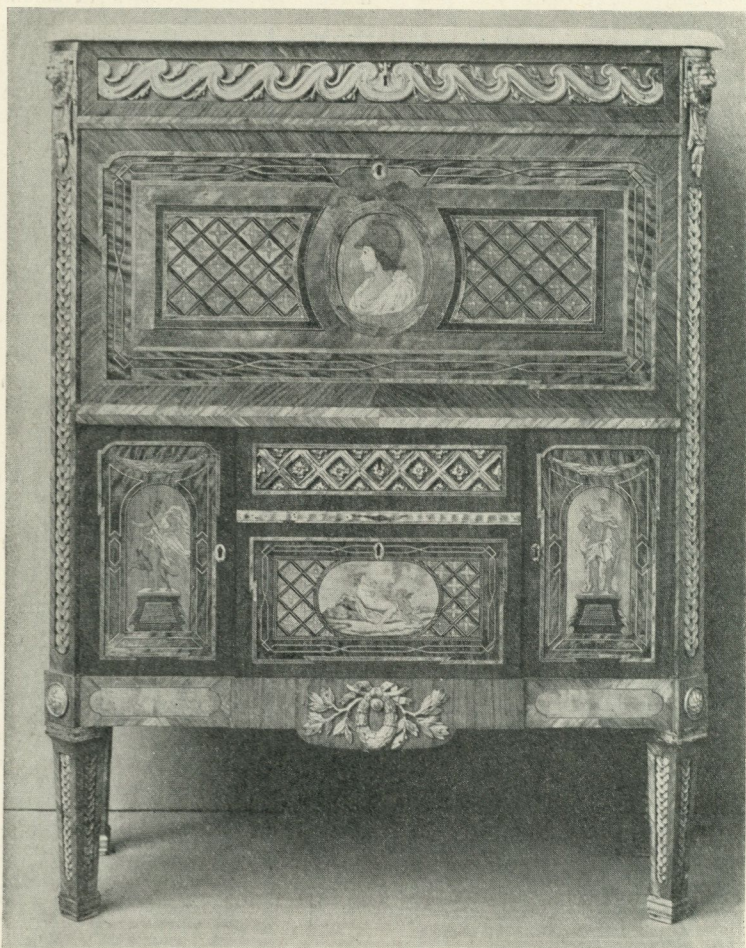

Fig. 16. Sekretär med inläggningar och förgyllda bronsbeslag. Av Gottlieb Iwersson, Stockholm 1781. Gåva av Nordiska Museets Vänner. H. 1,335 m. Nord. M. 144,708.

sockerskål av silver, till formen en intressant blandning av rokoko och utpräglad gustavianska element; den är tillverkad av Per Zethelius i Stockholm 1781 och bär som knopp på locket en amorin sysselsatt med att avhugga en sockertopp. Vidare några punschglas, dekorerade i slipning med små strödda

blommor; en urna med väggarna genombrutna med orden »MARIEFRED SOUVRNI» (sic), gjord av rött lergods och svartglaserad; en snusdosa av förgylld koppar; en liten muschdosa av svart trä; ett par glasögon med mässingsbågar. En hel grupp av svenska fickur i silverboett ha förvärvats, gjorda av följande urmakare; Eric Nohrman i Norrköping 1777, Pehr Ramstedt i Stockholm 1786, Per Henric Beurling i Stockholm 1789, Jonas Enqvist i Norrköping 1795, Per Lindborg i Stockholm 1800, i stället för siffror namnet IA: SPRINGHORN, Wallerius i Norrköping och Hovenschild i Stockholm. — Till dräkt- och textilsamlingen ha förvärvats bl. a. en mansväst av rött småblommigt siden, ett par ridikylor och plånböcker samt en provsamling av spetsar av belgiskt och franskt ursprung. — Slutligen ha inkommit två synnerligen eleganta servetter av finaste linnedamast med satinbotten och såsom

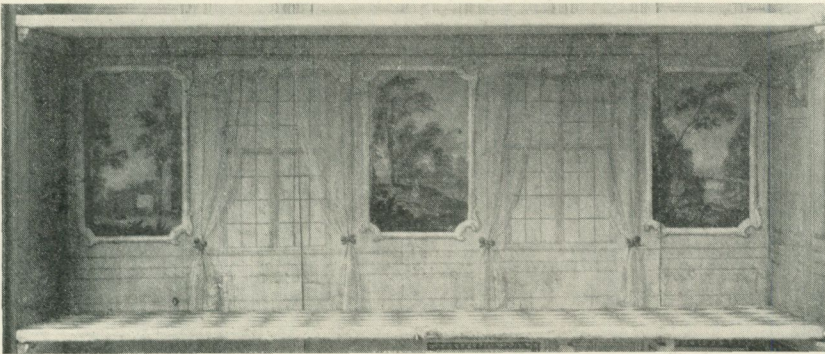

Fig. 17. Rumsinredning med målade väggfält och vita gardiner. Detalj ur ett dockskåp från gustaviansk tid. Nord. M. 143,662.

mönstermotiv konvolvolus och sädesax; de tillhöra 1700-talets slut och ha det stora format (99×106 cm.), som är karaktäristiskt för äldre tider; traditionen förmäler att de skulle vara vävda på ett gods i Södermanland, men sannolikare synes dock vara att de kommit från någon av de större centralerna för damasttillverkning i Holland, Sachsen eller Irland.

Empiretiden. Några typiska papperstapeter i empirens grella färgskala och yppiga draperistil ha mottagits. — Ett antal stolar och taburetter av Stockholmstillverkning komplettera formförrådet; ett par av taburetterna bära stolmakaren Anders Hellman d. y:s stämpel, mästare i Stockholm 1803—1823. — En liten grupp av typiska empireföremål, som en gång utgjort en gåva av Carl XIV Johan och drottning Desideria till statsrådet J. D. av Wingård och hans fru, född Björnberg, ha nu donerats till museet. De utgöras av ett ur, fig. 19, av förgylld brons, av urmakaren Ephraim Hedström i Stockholm (verksam 1808—1816); till detsamma hör glaskupa med sockel

av trä. Vidare ett par kandelabrar, fig. 20, av mörk och förgylld brons, för 4 ljus och slutligen ett halsband av guld med infattade topaser. — Dräktavdelningen har för denna period kompletterats med en klädning av rött, randigt siden och en solfjäder av trä med påfäst kopparstick, daterad 1804. Till empiretidens senaste period hör en damkrage av grön sammet, broderad med silke i färger, vilken enligt uppgift tillhört skådespelerskan Emilie Hög-

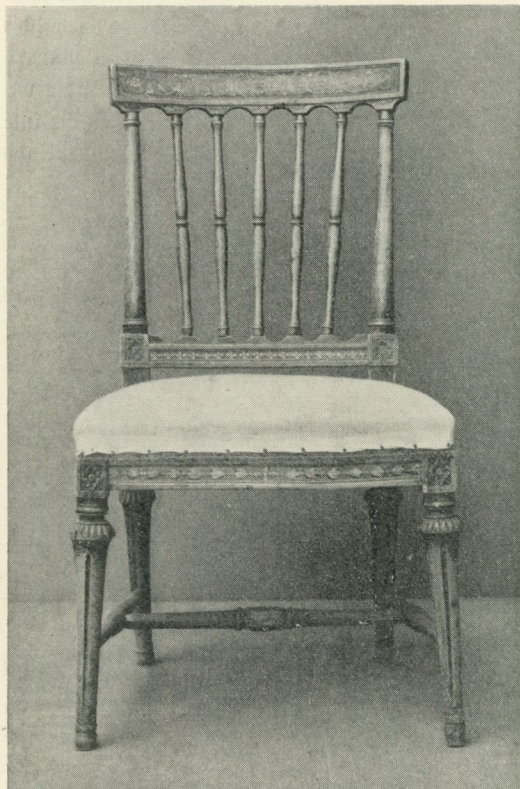

Fig. 18. Stol i sengustaviansk stil, 1790-talet. Signerad av Johan Erik Högländer, Stockholm. H. 0,89 m. Nord. M. 142,276.

qvist (född 1812, död 1846); vidare några smycken av hår och en samling stickningsprov med åtföljande mönsterbeskrivningar. — En samling drällservetter från 1800-talets förra hälft ha även förvärvats.

Tiden efter 1850. Från denna period ha förvärvats ett rätt stort antal föremål av olika slag. Bland möblerna kunna nämnas ett skrivbord, som tillhört läkaren och skalden Herman Säterberg (född 1812, död 1897), en

vagga av mahogny, en stol av mahogny i 1800-talsrokoko, signerad F. Rambach, ett synnerligen omsorgsfullt arbetat salongsskåp av mahogny med bronsbeslag, i rokokostil, förfärdigat år 1902 av snickaren L. O. Löfmark i Stockholm, samt ett palettskåp, som tillhört målaren greve George von Rosen (död 1923). Vidare är att märka en trehjulig barnvagn med sufflett i form av ett blått sidenparasoll, engelsk tillverkning från 1800-talets mitt, en ponnyvagn

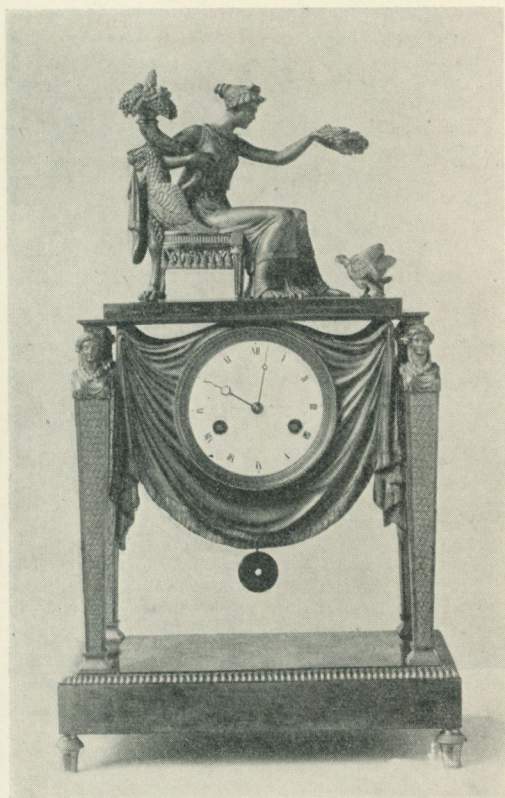

Fig. 19. Ur av förgylld brons i empirestil, av urmakaren Ephraim Hedström, Stockholm. H. 0,458 m. Nord. M. 144,804.

Fig. 20. Kandelaber av mörk och förgylld brons i empirestil. H. 0,59 m. Nord. M. 144,803.

och en vurst. — Bland serviskärlen kunna anföras en terrin av gulvitt gods i rokokoformer och ett syltfat med reliefornering, båda Rörstrandstillverkningar från tiden omkring 1800-talets mitt. Samlingen av serviskärl med tryckt dekorer, landskap etc., har kompletterats både för Rörstrands och Gustafsbergs fabriker. En stor bål av kakelugnsmakaregods med reliefornering och vit glasyr bär en beteckning, som möjligen kan läsas som: J. G.

Carlberg Sundsvall 1861. — En samling porträtt från en och samma familj representera olika delar av 1800-talet; äldst är ett barnporträtt av fru Lotten Norlund, född Hertzner (född 1835, död 1922), vidare samma person som vuxen, målad av C. Staaff 1856, hennes man vinhandlaren Carl Fredrik Norlund (född 1814, död 1886) målad av J. A. Wetterbergh 1854, och slutligen deras dotter fröken Elisabeth Norlund (född 1861, död 1921) av Emil Österman. — Dräktsamlingen har fått följande tillskott: brudslöja, näsduk och strumpor, burna år 1853, två buketthållare av silver, en stor vit silkesschal kallad »troutrou» på grund av sin tunna håliga vävnad, buren 1862, en svart sidenkofta för barn, från 1870-talet, en barnklädning från 1887 m. fl. smärre föremål. Slutligen kunna nämnas ett par rullgardiner från 1800-talets mitt med tropiska växter och fåglar i starka färger.

En stor provsamling av möbelyg av siden, ylle och bomull, möbelband galler och fransar samt snörmakerier till vagnsklädslar, gardiner m. m. omfattande tiden från 1600-talet till 1800-talet, tillhörande möbleringen och inredningen å Salsta slott i Uppland har överlämnats till museet.

Av F. Bobergs kolteckningar i serien: »Svenska bilder från början av 1900-talet» ha även i år genom konsortiet för åstadkommande av denna serie 100 st. överlämnats till museet.

Avdelningen för leksaker och spel. Leksaksförvärvet för året är betydande. Främst bör nämnas tvänne dockskåp. Det ena, från 1700-talet, omöblerat men med märkliga målade väggdekorationer, omnämnes härövan på den gustavianska tiden. Det andra är av leksakshandlare W. A. Bandel inrett i början av 1870-talet för en dotters räkning och sedermera kompletterat under ett tiotal år. Det innehåller en mångfald möbler, husgeråd och dockor, vilka äro i hög grad karaktäristiska för sin tid. Den bästa representanten inom docksamlingen är emellertid en större docka från 1880-talet, en ung dam med långa gula hårflåtor, vaxhuvud, väl arbetade underkläder, genombrutna vita strumpor och guldskinnskor samt klädning av ljusgrå mohär, garnerad med rödviolett siden.

Musikavdelningen. Förvärven till avdelningen utgöras av en luta med 13 strängar, gjord år 1792 av lut- och fiolmakaren i Stockholm Johan Jerner, mästare 1791—1802, och ett psalmodikon, »salmonika», från Sunderbyn, Neder-Luleå sn, Norrbotten.

Till **skråavdelningen** har under året gjorts ovanligt många förvärv, däribland några särdeles dyrbara genom inrop å Bukowskiauktion ur fru Therèse Anderssons samling.

Arboga: Guldsmedsämberet: Protokoll för guldsmedsämberet för uppstäderna 1652—1675 fol. + 1 löst mindre blad, dat. 1681. — Registratur, som tillhört guldsmedsämberet för uppstäderna (Arboga) 1696—1707. Fol.

— Räkneövningar för de ädla metallernas värdering, probering och lojering, 1848, handskr. 4:o, i pappbd. — Probering av guld etc., handskr. 4:o.

Karlshamn: Bagarämbetet: Gesällbrev för Frans Julius Berg, 1837.

Kristianstad? Svarvare: Skyltar av silver för Nills Jockomson Kieding 1741, Ionas Engelström 1741, Arndt Jörgen Licht 1744, Petter Ipson Ågren, 1747, Nils Jönsson Grönvall 1751, Jacob Jong Bärg 1753, Anders Hallgren 1800. Ur fru Anderssons samling, attribuerade på grund av stämplrar.

Nyköping: Guldsmedsämbetet: Bördsbrev för Johan Gustaf Kralle 1736, Petter Een 1740 och Pär Olofsson 1743.

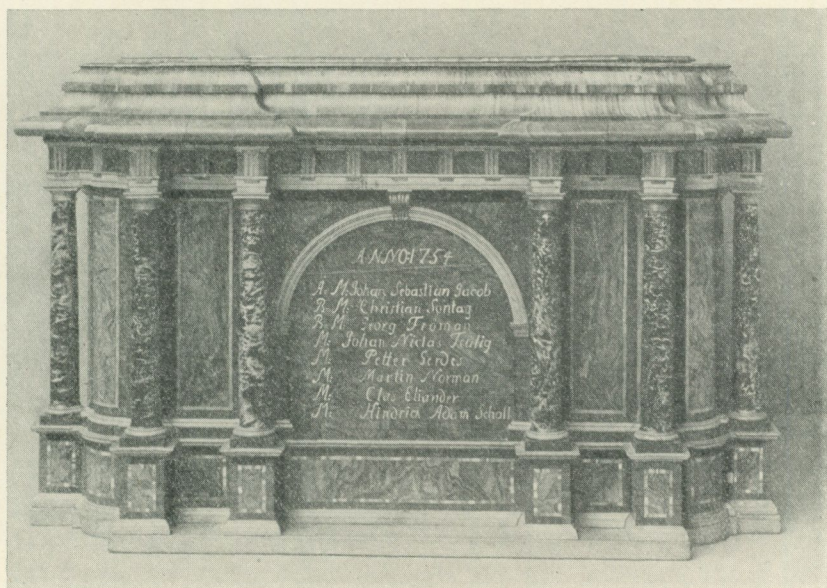

Fig. 21. Stockholms byggmästarämbetes låda 1754. Gåva av Nordiska Museets Vänner. H. 0,55 m. L. 0,88 m. Nord. M. 143,560.

Stockholm: Bleckslagarämbetet: Gesällbrev för Johan Fredrik Lundin, 1847. — Byggmästarämbetet: Ämbetslåda, fig. 21, en mycket monumental pjäs, daterad 1754. På framsidan äro förtecknade: Älderman M. Johan Sebastian Jakob, bisittare M. Christian Sontag, bisittare M. Georg Fröman samt mästarna Johan Niclas Teulig, Petter Gerdes, Martin Norman, Clas Eliander, Hindrich Adam Schall. — Hattmakargesällskapet: Stor drickskanna av tenn, gjord i Stockholm av tenngjutaren Israel Burman d. ä. år 1798; väger 5,35 kilo. — Glasmästarämbetet: Välkomma av delvis förgyllt silver, fig. 22, gjord i Nürnberg, inköpt för ämbetets räkning 1647. — Guldsmedsämbetet: Gesällbrev för Olof Söderberg, 1774. — Sadel-

Fig. 22. Stockholms glasmästarämbetes välkomma 1647, av silver, gjord i Nürnberg av en guldsmed med initialerna M M. Gåva av Nordiska Museets Vänner. H. 0,647 m. Nord. M. 143.561.

makargesällskapet: Välkomma av silver, gjord i Stockholm av guldsmeden M. Nyberg, 1786 med 18 skyltar, daterade mellan åren 1774—1838. — Smeder: Klensmeder: Stop av tenn, gjort i Stockholm av tenngjutaren Carl Gustaf Malmberg år 1790. Osäkert, om det tillhört ämbetet eller gesällskapet. — Hovslagare: 15 skyltar av silver med en hästsko, mellan åren 1696—1759, från fru T. Anderssons samling; en del, å vilka det står »Mit

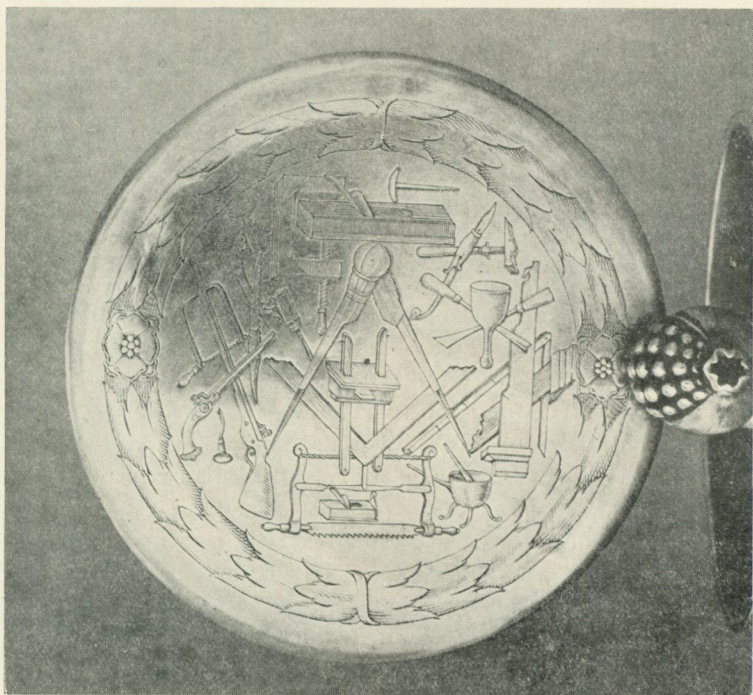

Fig. 23. Detalj av locket till en dryckeskanna av silver, vilken tillhört Stockholms snickargesällskap, gjord 1671 av guldsmeden Nicolaus Breüman i Stockholm. Nord. M. 143,556.

dem Gesellennamen» etc., har tydligen skänkts till gesällskapet, en del tillhöra ämbetet. Äro dessa svenska, kunna de knappast tillhört korporationer i någon annan stad än Stockholm. — Snickargesällskapet: Kanna av silver, fig. 23, gjord i Stockholm år 1671. Enligt inskriften: »Die Tischler Gesellen aus ihren Schilden Liesen mich zu einer Kannen bilden», har denna kanna på sedvanligt vis tillverkats av nedsmälta, till korporationen skänkta silversköldar. — Snickarämbetet: 5 stycken skyltar ur fru Anderssons samling med snickarembem och silverstämplar från Stockholm, attribuerade till detta ämbete.

Uppsala: Guldsmedsämberet: Gesällbrev för Lars Öberg, 1773. — Snickarämbetet: Lådräkenskaper för åren 1772—1781. Gesällritningar från 1800-talets förra hälft.

Dessutom utan säker härkomst:

Teckningar, kopparstick m. m., som tillhört guldsmeder. En välkomma av tenn utan lock med vidhängande svenska silvermynt; utan stämplrar. En välkomma av tenn, gjord för ett svenskt gesällskap år 1786. Å densamma är ingraverat: »Lådmästare G. Faber Anno 1786, C. M. Rosengren, Alt Gesel M. Hålmström, I. Kiörlling.

Dessutom ur fru T. Anderssons samling ett antal silverskyltar. Bland dessa torde kanske förtjäna nämnas tvenne större, inbördes nära besläktade, av silver, delvis förgyllda. Inskriften å den något större lyder: den 3 Februarij 1681 / Christoffer Seiffardt æltester und Martin Krohn an Ihr Königl. May:tt von Schweden von der Kleinen gülden aus Riga deputtirte. Donationen av dessa skyltar kan kanske förklaras så, att de båda deputerade vid sitt besök hos den svenske konungen till ett gille av besläktad natur med deras eget i Riga skänkt skylten som ett minne av resan.

Till **avdelningen för arbetets historia**. Grovsmed: Redskap från smedjor i Kinds härad, södra Västergötland.

Guldslagare: Verktyg för beredande av guldslagarhinnor och för guldslagning från den för några år sedan nedlagda Feychtingiska guldslagarverkstaden och från fabrikör Georg Bohman, så att en representativ verkstadsuppsättning kunnat iordningställas.

Guldsmed: Till komplettering av de båda tidigare från Gotland erhållna guldsmedsverkstäderna ha stansar mottagits från Guldsmeds A.-B., vilka tidigare tillhört Christian Hammer, diverse redskap från Möllenborgs mer än i 100 år på samma plats bedrivna rörelse, och dessutom en ålderdomlig vals av smitt järn.

Dessutom enstaka redskap från skinnare, snickare, kattuntryckare m. fl. yrken.

Till **avdelningen för eldens ekonomiska användning** har inkommit ett stort antal belysningsredskap från skilda landsdelar. Den redan tidigare omfattande samlingen kakel har utökats med några 1600-tals kakel, för många år sedan anträffade vid grundgrävning i tomten Mästersamuelsg. 56 Stockholm, men först nu skänkta till museet. Tillsammans med diverse inredningsföremål från rivningen av de hus, Hötorget 14, som fått lämna plats för den nya konserthusbyggnaden, inköptes även en hel vit kakelugn från 1800-talets förra hälft.

Till **Stockholmianasamlingen** ha endast få förvärv gjorts; de mest betydande från Hötorget 14. Vid rivningen av detta hus, den s. k. Lilla Häl-singegården, som lämnat plats för konserthuset, tillvaratogs åtskilliga inred-

ningsdelar, bl. a. en hel rumsinredning från sen empiretid samt en empirekakelugn och ett såsom pendang därtill format träskåp. Från S:t Paulsgatan 9 kommer ett målat tak, ovan omnämnt på den karolinska tiden.

Den kyrkliga avdelningen har utökats med ett bårhandkläde från Åsenhöga i Småland och ett stocklås från Burträsk gamla kyrka i Västerbotten. Som deposition har mottagits en praktfull likvagn från Storkyrkan i Stockholm. Uti Seglora kyrka på Skansen ha uppsatts tvenne ringklockor från Värings kyrka i Västergötland.

Skansens kulturhistoriska avdelning.

Föreståndare: intendenten NILS KEYLAND.

Nybyggnader och förvärv. Som ett komplement till Älvrosgården förvärvades under 1923 från Härjedalen tvenne skogslador av en typ som ej

Fig. 24. Skogslador från Älvros sn, Härjedalen. Hölada till vänster, lövlada till höger.

förut varit representerad på Skansen, fig. 24. Vägstockarna vila ej på varandra, såsom vanligt är, utan skiljas åt genom tämligen breda springor, varigenom vinden har fritt spelrum. Såmedelst håller sig det foder, som förvaras i ladorna, höet eller lövet, ständigt torrt och friskt. Byggmästaren Olov Grinde i Älvros skänkte virket och ombesörjde dess nedmärkning. — Från

Korteruds by i Köla socken, Värmland, lyckades Skansen anskaffa ett intressant minnesmärke från hembrygdens dagar, en s. k. kölna, fig. 25. Denna, möjligen härstammande från 1600-talet, är uppförd av groft furuvirke i två våningar, en undre med gråstensugn för eldning och en övre med golv och lavar för malttorkning. Den övre våningen skjuter ej, såsom ofta var fallet, åt sidorna ut över den undre. I stället vidgar sig byggnadens övre del småningom uppåt, tills den vid takfoten får sin största vidd. Kölnor börja nu bli sällsynta, och det var högt på tiden att Skansen kom i besittning av en dylik. — Som gåva överlämnades av konstnärinnan Sigrid Blomberg till

Fig. 25. Kölna från Korterud, Köla sn. Värmland.

Skansen en liten fatbur, »kappe», från lägenheten »Sista styvern» i Fresta sn i Uppland, ursprungligen härstammande från Gudby i Fresta. Den lilla byggnaden står på kvadratisk grund (3 m. $\times$ 3 m.), vidgar sig något ovanför dörröppningen och avslutas med ett valmtak. Under årens lopp har den undergått smärre förändringar, så t. ex. har dörröppningen gjorts något högre och fönster upptagits. På grund härav ansågs fatburen endast lämplig att på Skansen tas i bruk som ekonomibyggnad. Med bibehållen exteriör apterad till portvaktstuga pryder och fyller den nu väl sin plats vid gamla huvudingången ovan backen. — För Seglorakyrkan inköptes från Värings kyrka i Västergötland två kyrkklockor, en större från 1300-talet och en mindre, gjuten 1759 av N. Billsten i Skara.

Reparationer och ändringar. På Morastugan, Soldattorpets manbyggnad och Virserumboden omlades taken. — Ladugården i fåbovallen försågs med nytt golv och nytt tak. — Vid Gunilla Bielkes lusthus iståndsattes golvet och träräcket över källarsvalen.

Den gotländska lambgiften flyttades från Ravlundagården ett stycke längre åt sydost, intill Erik Dahlbergs väg. — Fattigbössan, straffstocken och skampålen, förut i närheten av Håsjöstapeln, flyttades till muren vid Seglora kyrkogård. — För båtarna, fortfarande husvilla, bereddes ny plats åt norra sidan av Skansen (nära där eskimåhyddorna förr stått).

Folkmusik. I början av året, helt kort efter spelmannen Anders Hedbloms frånfälle, som omnämndes i förra årets redogörelse, avled den andre medlemmen av Skansens välkända musiktrio Gustav Edvard Ekström i en ålder av nära 80 år. Ekström, född i Sko sn i Uppland 1843, har på Skansen tjänstgjort sedan 1899, dels som spelman — som sådan uppskattad på grund av sitt gedigna och okonstlade föredrag — dels som stugvakt och som sadelmakare. Från den gamle trotjänarens hand var det som de av Skansens julmarknadspublik så eftertraktade halmbockarna under en följd av år utgingo. Konsten att förfärdiga sådana hade Ekström lärt sig i sitt fädernehem. Till kändedomen om sin hembygds folkliv lämnade Ekström många värdefulla bidrag.

Nyckelharpospelaren Jonas Skoglund spelade under vintertiden varje söndag i Bollnässtugan, sekunderad på fiol av Bernhard Jansson. — Anders Wallin och Erik Lööv spelade under sommaren tillsammans på olika platser (vid Bollnässtugan, Älvrosgården och Balderslunden) eller biträdde vid folkdansmusiken, 9 juni—23 sept. På sitt hälsingländska manér presterade dessa båda ett samspel, som väckte livligt erkännande. En kortare tid, 15 juli—1 aug., medverkade en sörmlänning, Alfred Eriksson från Ärla. Alla de nämnda (utom Skoglund) voro fiolister.

Folkdanser. Från och med Valborgsmässoafton till september månads utgång dansade 8 nationalklädda par folkdanser på dansbanan framför Bollnässtugan tre gånger i veckan. Under tiden juni—september utfördes på samma ställe ringdanser fyra gånger i veckan av ett trettiotal nationalklädda barn.

Bygdemål. Historier på bygdemål berättades av: Nergårds Lasse (Sibbe Malmberg) varje söndag juni—sept.; Delsbostintan (fru Ida Gawell-Blumenthal) under vårfesten, tillfälligtvis även i Högloftet; Nämndemans-Mor i Trollhult (fröken Nilla Florell) juli—7 aug.; Spegel-Anna från Leksand i slutet av augusti; Ådals Lars (skriftställaren L. A. Ledin fr. Ångermanland) i början av september. Brita Häll från Delsbo illustrerade under oktober månad fåbodlivet med berättande och lurbläsning.

Rytmska koraler sjöngos varje söndag i Hällestadsstapeln av en flick-

kör och en manlig solist under ackompanjemang av en avdelning av K. Flottans musikkår.

Staffanssång utfördes alla sön- och helgdagar under julhelgen från och med annandagen. Däri deltog sju gossar förutom stjärnbärare och Judas med pungen.

Brandvaksrop utfördes av Nergårds Lasse varje söndagskväll under sommaren.

Lapparna. Anders Nilsson från Frostviken med familj vistades i lapplägret 15 maj—15 sept. Under tiden »gäjsades» varje söndag som vanligt.

Hemslöjd, »liv i gårdar och stugor». Mot slutet av året utfördes i Älvrosgården under ledning av Brita Häll från Delsbo diverse husliga arbeten, såsom linberedning, kardning, spinning, vävning, bakning m. m., belysande allmogens arbetsmetoder. Till julen stöptes i Laxbrostugan talgljus samt förfärdigades halmbockar.

Kaspteater varje lördag och söndag under sommarsäsongen.

Skansens naturvetenskapliga avdelningar.

Föreståndare: intendenten ALARIK BEHM.

Den rådgivande nämnden för ärenden rörande Skansens zoologiska trädgård har under året utgjorts av professor WILHELM LECHE, professor EINAR LÖNNBERG, professor YNGVE SJÖSTEDT, professor HJALMAR DAHLSTRÖM och konstnären BRUNO LILJEFORS.

Såsom veterinär för Skansens djurvärld tjänstgör sedan 1904 professor WILHELM SAHLSTEDT.

Zoologiska trädgården. Efter de i föregående års redogörelse omnämnda skogsrenarna erhöles den 16 juni en kalv av honkön. Tre älgkalvar, därav en av hankön, införlivades med djursamlingen. Från Zoologisk Have i Köpenhamn erhöles som gåva en blå fjällräv och en dylik förvärvades från samma håll. Genom köp förvärvades vidare för första gången efter krigsutbrottet en samling vadare, spovar, långnäbbor, brushanar m. fl., varigenom en välbehövlig komplettering av denna fågelfamilj erhöles. Två kalvar av rödkullras inköptes från Svärdsjö socken i Dalarna, där denna ålderdomliga kreatursras ännu håller sig ren. Ett par mörka lantsvin med tydlig vildsvinsinblandning inköptes från en bondgård i Mecklenburg och ett par andra dylika av ålderdomlig kulturtyp erhöles från Runö, Estland. — Utom kalvar av ren, hjort och fjällnöt samt ungar av varghund och lapphund föddes två visentkalvar, av vilka den ene dock var död vid födelsen. Bland övriga förluster är särskilt att anteckna den gamla lohonan, vilken, själv född på Skansen, fått en hel rad kullar ungar i den zoologiska trädgården.

Under året delades isbjörnsgrottan mitt itu genom ett järnstaket med skjutgrind och hissanordning, varigenom möjlighet givits dels att skilja därvarande djur från varandra i mån av behov, dels att ombesörja burens rengöring under alla årstider.

Förändringarna f. ö. inom djursamlingen åskådliggöras i tabellen sid. 42 och 43.

Sedan K. Vetenskapsakademien genom beslut av den 14 nov. 1923 förklarat sig villig att till Nordiska Museet överlämna de under hennes förvaltning stående Grilliska donationsmedlen att användas som bidrag till uppförande av ett djurhus, avsett att ersätta dels de bristfälliga dylika, i vilka apor, flyttfåglar m. fl. nu äro inhysta, dels även de burutrymmen som varit utplacerade i terrängen nedanför materialgården, har Nordiska Museets Nämnd beslutat uppföra ett dylikt och uppdragit åt byggnadsrådet Ragnar Hjorth att i samråd med föreståndaren utarbeta ritningar och upprätta kostnadsförslag till detta hus. Dessa ritningar voro bifogade styresmannens ansökningshandlingar till Vetenskapsakademien för utfäende av ovannämnda donation. Grundläggningsarbetena för denna byggnad, som är avsedd att uppföras på nedre Solliden, togo sin början i slutet av året.

Botaniska avdelningen. Den kulturhistoriska ortagården har i likhet med vad som varit förhållandet under flera föregående år varit föremål för intresserat omnämmande i pressen och ständigt studium från allmänhetens sida. Efterbildningar av densamma ha gjorts flerstädes i landet och hava såväl plantor och sticklingar som de här använda etiketterna på begäran sänts till vederbörande anläggare. Genom sådd eller utplantering utsattes ett flertal inhemska örter och en samling sällsynta dylika från Bondegården utanför Göteborg förärades av ingenjör Eric Magnus. Sedvanlig gallring av överflödig undervegetation pågick under sommaren och hösten.

Mineralogiska avdelningen. Denna avdelning fick under året en intressant tillökning genom ett antal olikfärgade kalkplattor samt skivor av alunskiffer och orstenskulor, vilka överlämnats som gåva av Ölands Cementaktiebolag, Degerhamn.

Skansens observatorium. Under månaderna januari—maj var observatoriet tillgängligt alla lämpliga söckendagar. Under hösten nödgades Astronomiska Sällskapet, under vilket förevisningarna lades föregående år, huvudsakligen av ekonomiska skäl inskränka dessa till endast två söckendagar i veckan. Såsom förevisare har tjänstgjort fil. dr S. G. CEDERSTRAND.

Skansens zoologiska

D j u r s l a g .	Bestånd ^{31/12} 1922.			Ö k n i n g .		
	Antal arter o. avarter.	Antal ex.	Värde.	Födda.	Gåva.	Köp.
D ä g g d j u r .						
Apor och insektätare	4	15	750.—	—	4	—
Kattdjur	3	8	1,850.—	15	1	—
Hunddjur	7	18	1,725.—	26	1	1
Mårdjur, sälar m. m.	8	12	645.—	—	6	1
Björnar	3	8	2,800.—	1	1	—
Gnagare	9	150	4,434.—	109	69	18
Hästdjur	3	7	3,300.—	—	—	—
Nötkreatur	2	10	33,000.—	3	—	2
Hjortdjur	6	17	6,375.—	4	—	4
Får, getter	3	14	440.—	18	—	—
Svin	2	3	1,500.—	—	—	6
Summa däggdjur	54	262	57,819.—	176	82	32
F å g l a r .						
Sångfåglar	25	71	151.—	2	5	360
Kräkfåglar	8	13	195.—	5	3	20
Klätterfåglar	1	1	10.—	—	—	2
Ugglor	7	12	380.—	—	2	18
Falkar, örnar	5	14	230.—	—	1	1
Vräkar, hökar	6	17	230.—	—	2	6
Papegojor	8	15	650.—	—	5	—
Hönsfåglar	8	47	400.—	3	2	20
Duvor	3	37	95.—	—	5	—
Vadare	9	27	490.—	1	—	79
Svanar, änder, gäss	19	117	3,975.—	2	1	140
Övriga simfåglar	12	30	605.—	3	—	27
Summa fåglar	111	395	7,311.—	16	26	673
Summa summarum	165	657	65,130.—	192	108	705

trädgård 1923.

Minskning.		Bestånd ^{31/12} 1922.			Anmärkningar.
Sålda.	Dödade, dött.	Antal arter o. avarter.	Antal ex.	Värde.	
—	4	6	15	710—	
11	4	3	9	810—	2 lodjur dött.
6	11	7	29	2,575—	{1 blå fjällräv, gäva. 1 » » , ink.
1	4	11	14	690—	
—	1	4	9	3,500—	1 björnunge född. 1 björnhona f. 1886 utgallr.
206	19	9	121	2,570—	2 kanad. bävrar dött.
—	1	2	6	1,200—	1 zebra dött.
1	2	3	12	37,500—	{2 rödkullar ink. fr. Svärdsjö. 1 visenskalv född. 1 skogsrenkalv född.
2	4	6	19	6,200—	1 älg avlivats. 3 älgkalvar ink.
13	1	3	18	570—	{2 svarta lantsvin ink. fr. Mecklenburg. 2 svin av ålderdomlig ras ink. fr. Runö.
4	—	3	5	1,300—	{2 vildsvinsbastarder utgallrats.
244	51	57	257	57,625—	
3	264	36	171	384—	{1 varfågel ink. 2 koltrastungar kläckta i bur.
—	16	9	25	350—	{5 korpungar kläckts. 10 råkor ink. 1 vit skata dött.
—	3	—	—	—	
2	16	7	14	320—	
—	3	6	13	875—	
—	7	6	12	170—	
—	2	9	18	1,000—	
6	17	9	49	730—	1 riporre dött.
13	2	4	27	110—	
1	44	11	62	1,425—	1 rörhönunge kläckts.
94	52	17	114	3,445—	2 svanungar kläckts.
2	17	11	41	875—	1 havsula dött.
121	443	125	546	9,684—	
365	494	182	803	57,625—	

Berättelse över arbetsåret 1922—1923 för professorn i Nordisk och jämförande folklivsforskning.

Året 1922—1923 har nästan uteslutande varit upptaget av arbete inom Folkminneskommittén där professorn alltjämt på en gång uppehållit befattningen som ordförande och sekreterare. Den 31 mars 1923 avlämnade kommittén sitt betänkande: den 19 maj började betänkandets tryckning, vilken beräknas vara färdig omkring den 1 juli detta år. Den tid som kunnat ägnas egentligt vetenskapliga uppgifter har genom dessa förhållanden blivit ytterst obetydlig. Under förarbeten för den till kommittébetänkandet fogade historiken över svensk allmogeforskning före 1860 hade emellertid även den äldre dissertationslitteraturen gjorts till föremål för en hastig granskning. Under tiden mellan betänkandets avlämnande och dess tryckning återupptogs nu granskningen av de äldre akademiska avhandlingarna ur synpunkten av deras värde för den nutida kulturforskningen. Härvid genomgingos alla Uppsalaavhandlingar från tiden före 1740 med utförda anteckningar till ledning för en kommande excerpering och uppläggande av hänvisningsregister.

Professorn deltog i de centrala svenska kulturhistoriska föreningarnas möte i Uppsala den 8—11 juni 1922 och höll därvid inför Svenska Museimannaföreningen föredrag om museerna och hembygdsvård och forskning, vidare i Nordiska mötet för folklivsforskning och svenska filolog- och historikermötet i Helsingfors i augusti 1922 samt höll inför det förra föredrag om metodspörsmål inom folklivsforskningen. Vid den av Svenska folkhögskollärarnas förening för hembygdsvård och hembygdskunskap den 29 augusti—8 september 1922 å Nordiska Museet avhållna kursen för uppteckning och beskrivning av bygd och bygdetradition höllos ett antal föreläsningar och demonstrationer.

I samband med deltagandet i mötena i Helsingfors studerades museerna därstädes, varjämte museerna i Åbo, Viborg och Sordavala besöktes.

Professorn har träffats i tjänst under höstterminen tisdagar och fredagar kl. 2—3 e. m., under vårterminen onsdagar och lördagar vid samma tid.

Stockholm i juni 1923.

Nils Lithberg.

P. M. rörande arbetsåret 1923—1924 för professorn i Nordisk och jämförande folklivsforskning.

1) Genomgång av den akademiska dissertationslitteraturen från Uppsala, Lund, Åbo och Greifswald ur synpunkten av dennas värde för svensk kulturforskning jämte påbörjande av uppläggning av hänvisningsregister samt excerpering av viktigare delar.

2) Bearbetning av museets samlingar samt registrering och fortsatt bearbetning av svenska runstavar i museerna i Stockholm och i den svenska landsorten.

3) Under senare delen av vårterminen resa till Schweiz i och för installeringsarbeten av de v. Hallwylska samlingarna i Schweizerisches Landesmuseum i Zürich.

Bibliotek och arkiv.

Museets bibliotek och arkiv ha föreståtts av amanuensen fröken VISEN LEWIN. Amanuensen fröken HEDVIG BOIVIE, som under ett tjugotal år biträtt med biblioteks- och arkivgöromålen, avled den 27 februari 1923. I hennes ställe tjänstgjorde från den 15 januari till årets slut fröken MÄRTA UPMARK.

Den särskilda avdelning av arkivet, som utgöres av arkivet för svensk folkkännedom, har föreståtts av intendenten dr EDVARD HAMMARSTEDT, biträdd av amanuensen fröken LAURA STRIDSBERG. Den del av arkivet, som omfattar museets rika bildsamling, har handhafts av amanuensen fröken RAGNHILD BERGSTRÖM.

Biblioteket har under 1923 ökats med 1,090 band och småskrifter, förvärvade dels genom byte med museer och samfund inom och utom landet, dels genom inköp, dels genom gåvor.

Arkivet för svensk folkkännedom har under året tillökats med över 3,300 blad, varibland ett antal utdrag och avskrifter ur äldre urkunder såsom prosten Harald Ullenius' i Ulricehamn anteckningar om svensk forntro, manuskript i Skara Stiftsbibliotek (gåva av intendent A. Roland); ärkebiskop Mennanders anteckningar *De reliquiis in Smolandia paganismi et papismi*, efter Gahm Perssons avskrift 1793 (gåva av amanuens A. Billow); A. I Arwidssons manuskriptsamling i Kungl. Biblioteket, Stockholm; manuskript tillhörande Nerikes Fernminnesförening rörande folklivet i Jernboås socken samt vidskepliga sedvänjor och bruk från Skagerhults socken; manuskript tillhörande Folkminnesföreningen i Lund och Landsmålsarkivet i Uppsala; handlingar i Riksarkivet rörande Runö; Garveriyrkets samlingar i Malmö Museum, avskrift av katalogmanuskript; Axel Borgs uppteckningar om kolaren Ers Erssons hågkomster hava av disponent Carl Sahlin ställts till förfogande för avskrivning.

Av senare års forskare och samlare må nämnas amanuensen E. Klein (600 uppteckningar från resa i Östergötland), fröken Ella Ohlson (över 400 uppteckningar från Ångermanland m. fl. landskap), amanuensen Louise Hagberg (över 300 uppteckningar, huvudsakligen reseresultat), skriftställaren

¹ Se Fataburen 1923 sid. 118.

Pehr Johnsson (en större samling strödda uppgifter), fruarna Anna Arwidsson och Emy Granquist, fil. stud. Maja Ericsson, Ingeborg Nordin och Brynhild Wilén. Ett större antal uppteckningar utgörande biprodukter vid byundersökningar, fisklägesexpeditioner samt i samband med arbete för jubileumsutställningen i Göteborg har överlämnats genom amanuensen S. Erixon. Dessutom inlämnades till denna avdelning en mängd strödda meddelanden av ett flertal personer. Genom gåvor och inköp ha förvärvats en större samling (över 450) folklivsbilder i fotografi (även negativ), akvarell m. m.

Bland erhållet jämförelsematerial må nämnas 5 fotografier av takfåglar, gåva av Dansk Folkemuseum; fotografier och vykort av textilier, samt av allmogebyggnader, dräkter m. m. från Lettland, Lilla och Stora Rågö, en större samling fotografier och negativ. Dessutom ett stort antal folklivsbilder från Norge, Danmark, Finland m. fl. länder.

Samfundsväsen. Årets förvärv bestå som vanligt dels av äldre handlingar, dels av antecknings- och bildmaterial. Genom hovrättsnotarien Harry Henschens medverkan vid byundersökningarna erhöi museet i original eller som lån för avskrift en hel rad av synnerligen givande byarkiv från Örebro län, vilka på ett förträffligt sätt belysa byväsendet inom detta område. Från Kaga socken på Östgötaslätten inlånades senare också ett byarkiv. Avskrivningsarbetet pågick sedan hela hösten. Från Hälsingland har inköpts en bouppteckning och från Uppland en serie handlingar rörande soldatroteringen. Gårdshandlingar inkommo också från Ångermanland och Västerbotten. Utarbetningen av detta och föregående års byundersökningar resulterade i ett omfattande uppteckningsmaterial särskilt rörande Västergötland, Dalarna, Norrbotten och Östergötland, varmed hovrättsnotarien Henschens, fil. kand. Manne Eriksson, fil. lic. Hjalmar Grape, amanuensen Ernst Klein, fil. kand. Anders Nygård och amanuensen Sigurd Erixon varit verksamma. Härvid inkom också åtskilligt forntromaterial. Till Göteborgsutställningen sammanfört material belysande byväsen har fotograferats eller avskrivits och detsamma har även skett med Västergötlands Fornminnesförenings rikhaltiga samlingar av dylik art i Skara, liksom också med finländska byföremål i Nationalmuseets i Helsingfors etnografiska avdelning och några budkavlar i privat ägo i Östergötland.

Allmogens byggnadskultur och heminreduing. Huvudparten av det inkomna materialet härrör som vanligt från byundersökningarna och består av kartor, ritningar, fotografier och anteckningar. Resultaten från 1922 blevo till stor del färdiga under året och däribland intager materialet från övre Norrbotten lejonparten, varvid fil. lic. Hjalmar Grape utfört utskrivningen och herr Folke Sandberg ritningarna. Motsvarande material från Värmland har utarbetats av teknolog Nils Berglind och arkitekt Hugo Friis Zahl, från Västergötland av arkitekt K. von Schmalensee och från Hälsingland av teknolog

J. Lindros. Övriga deltagare i föregående års resor ha också lämnat bidrag. Genom undersökningsledarens, amanuensen Sigurd Erixons samarbete med Göteborgsutställningen kunde materialet av ritningar och fotografier från västra Sverige ytterligare kompletteras. Hithörande ritningar utfördes av teknologerna A. von Schmalensee och N. Grafström m. fl.

Från årets byundersökningar hunno huvudsakligen endast fotografimaterialet och cirka 200 ritningar bliva färdiga. Sålunda inkommo rika skördar från Östergötland, Småland, Västergötland och Dalarna. Vid utarbetning av äldre byundersökningsresultat ha fil. stud. fröken Alfhild Erixon, ingenjör Frits Boltensstern, teknolog Nils Berglund, fil. lic. Manne Hofrén och amanuensen Torsten Lenk biträtt.

Arkivförvärven i övrigt äro mycket omväxlande och härröra från skilda orter samt belysa bebyggelse, byggnadstyper, inredning och möbler. Ett antal äldre målningar ha kopierats eller fotograferats. En antydan om det viktigaste må här lämnas, varvid uppräknigen göres efter geografisk princip. Skåne: fotografier av folklivsbilder i Malmö Museum (byte); Öland: avskrifter av äldre arkivalier (jfr Ellen Raphael i *Fataburen* 1913: 1), fotografier och ritningar av Ölandskvarnarna på Skansen; Småland: fotografier av målade bonader (byte), möbler och uppmättningsritningar inlämnade av arkitekt Arre Essén; Bohuslän: kopior av äldre akvareller av bondgårdar; västra Sverige i allmänhet: fotografier av utställt material vid Göteborgsutställningen; Södermanland: uppmättningsritningar och anteckningar, inlämnade av arkitekt Arre Essén; Uppland: kopior av äldre kartor, beskrivningar, uppmätningar och fotografier av Viby by i St Olovs sn, fotografi av soldatstuga, gåva av hr O. Alb. Öberg, fotografier från 1922 års hemslöjdsutställning i Norrtälje; Värmland: ritningar av kölnor, utförda av hr Ludvig Mattsson, oljeskiss från 1840-talet av en gästgivaregård (gåva); fotografier från hemslöjdsutställningen i Karlstad 1922; Dalarna: diverse fotografier; Hälsingland: akvareller av väggmålningar, inköpta av hr Bror Hillgren, vilken också skänkt en fotografi från 1860-talet av en fäbodstuga, fotografier från Ovanåkers socken, Svensk-Estland, ritningar, fotografier och anteckningar från Runö, utförda av amanuensen Ernst Klein, kand. Gösta Selling och arkitekt Hugo Friis Zahl, fotografier från Stora och Lilla Rågö, förvärvade av fil. mag. Per Söderbäck, fotografier av byggnader i Livland och Kurland.

Byarkivet har under år 1923 genomgått en ingripande omordning och registreringen av plåtmaterialet har återupptagits.

Vid utställningen i Göteborg, som genom sin kulturhistoriska läggning gjort en synnerligen viktig insats för svensk folklivsforskning och i flera fall direkt gagnat Nordiska Museets arbete, ägnades en särskild sal och ett studierum åt den västsvenska allmogens byggnadskultur, anordnad av amanuensen Sigurd Erixon. Materialet utgjorde resultatet av utställningens och Nordiska

Museets samfällta arbete i Väst-Sverige. Då detta var första gången, som någon enhetlig exposition av dylik art förekommit i vårt land, har den här ansetts förtjänt av ett särskilt omnämmande. Materialet utgjordes av modeller, kolteckningar, förstoringar och i dekorativ form utförda bykartor på väggarna. I studierummet utställdes arkivaliskt material. Vid den internationella stadsplaneutställningen i Göteborg under senare delen av sommaren deltog museet direkt genom en samling kartor av byar, fisklägen och fåbodar samt fotografier och ritningar, vilken utställning dock ordnades utan direkt medverkan av någon av museets tjänstemän och knappast kom till sin fulla rätt. Genom att en särskild avdelning ägnats häråt i den tryckta katalogen kunde dock materialet på lämpligt sätt presenteras för den internationella publik, som åsåg utställningen. Det uppslag till samverkan av den omfattning, som på detta sätt skett i Göteborg, borde mana till efterföljd även på andra platser i vårt land.

Prästgårdsarkivet. Den systematiska prästgårdsundersökningen har under året fortsatt inom Södermanland, varvid 12 prästgårdar, huvudsakligen inom Oppunda härad blivit uppmätta och fotograferade. Arbetet har utförts av amanuensen Wallin med biträde av fil. kand. Gösta Selling, fil. kand. Bertil Waldén och arkitekten Thure W. Löfgren. — Även detta år ha från präster och andra intresserade insänts åtskilliga uppgifter om prästgårdar i skilda delar av landet.

Till **Hazeliusarkivet** hava genom gåvor förvärvats 28 brev från Artur Hazelius i original och avskrifter, dat. 1881—1900, bland vilka några från 1880-talet äro karakteristiska för insamlingsarbetets bedrivande.

Samlingen av negativ och fotografier m. m. belysande högre ståndskulturen har ökats med exteriörer och interiörer från herrgårdar i Södermanland (Eriksberg, Högsjö, Thomastorp, Äs), Skåne (Sinclairsholm, Sörbytorp), Småland (Degela), Närke (Averby, Bo m. fl.); en större samling arkitekturritningar av Jean E. Rehn från Bellinga, Skåne; fotografier från Nyköpings slott samt Stockholms slott och kyrkór; fotografier av dräkter och uniformer m. m.

Tillfälliga utställningar, depositioner, utlån.

Sedvanlig utställning av nya förvärv har pågått i det för detta ändamål avsedda rummet i kolonnvåningen; under sommaren utställdes här allmogeföremål, under hösten från och med den 28 sept. högre ståndskrämföremål.

Depositioner. Följande depositioner hava under år 1923 emottagits: av kyrkorådet i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm: likvagn med fyra selar

samt en s. k. lyftare; av friherre Ulf Sparre, Lidingö villastad: papperstapet med tryckt landskapspanorama från byggnad vid Vedevåg i Närke; av friherre Carl Leijonhufvud, Stockholm: ett större skåp i jakaranda med skulpterade ornament, från 1600-talet möjligen härstammande från fideikommisset Koborg i Västergötland.

Från Statens Historiska Museum hava i museet deponerats ett större antal föremål från nyare tiden.

Nordiska Museet har i sin ordning i Statens Historiska Museum deponerat en större samling föremål från förhistorisk tid. — Båda dessa sistnämnda utväxlade depositioner hava ägt rum i avsikt att de ifrågavarande föremålen skulle förvaras inom det museum, dit de måste anses höra och i överensstämmelse med de regler för samarbete mellan museerna som fastställdes genom nådigt brev den 1 oktober 1919.

Utlån. Till jubileumsutställningen i Göteborg 1923, med vilken ett intimt samarbete ägt rum från museets sida, utlånades på därom gjord framställning ett betydande antal föremål, som voro utställda i jubileumsutställningens kulturhistoriska avdelningar och på ett lyckligt sätt bidro till dessa avdelningars fyllighet. De sålunda utlånade föremålen voro i huvudsak följande, nämligen: svenska allmogeföremål från västra Sverige; föremål belysande skråväsendet och hantverkets historia; föremål tillhörande avdelningen för de högre stånden; en av grevinnan Wilhelmina von Hallwyl till museet skänkt modell av Ljusne masugn och omgivande hus, utförd av konstnären David Ljungdahl; en större samling estländska föremål, förvärfvade under amanuensen E. Kleins expedition till Estland under sommaren 1922, men vid utlåningen till Göteborg ännu icke införda i museets huvudliggare; ett antal av Ferdinand Bobergs kolteckningar.

Textila föremål hava för längre eller kortare tid varit utlånade till följande museer, nämligen: Kristianstads museum, Röhsska konstslöjdmuseet i Göteborg, Uppsala universitets museum för nordiska fornsaker, Västerås museum.

Samtliga utlånade föremål hava i oskadat skick återlämnats.

Utgivna arbeten.

Museets publikationer. Tidskriften *Fataburen* 1923, omfattande fyra häften, varav h. 1—2 utgjorde dubbelhäfte, med sammanlagt 80 sidor. Som bilaga till h. 1—2 följer Redogörelse för Nordiska Museets utveckling och förvaltning år 1922, 63 sid., samt Redogörelse för Livrustkammarens utveckling och förvaltning år 1922, 14 sid.

4*—240358. *Fataburen* 1924.

Av vägledningar inom museet hava utgivits dels ny upplaga av vägledning i avdelningen för de högre stånden, ombesörjd av amanuensen S. WALLIN, 144 s. 8:o (denna upplaga försedd med en förteckning över litteratur rörande avdelningen samt ett personregister); dels en vägledning på engelska språket, utgörande en översättning av den svenska vägledningen genom museets samtliga avdelningar, ombesörjd av dr H. HUNGERLAND, mr ADAMS-RAY och amanuensen E. KLEIN, 87 sid. 8:o.

Skansens sedvanliga program ha utkommit den 3 juni—30 sept. Program vid Skansens vårfest »Herr Göstaff rijder j By...», 18 sid. 8:o; program vid Nordiska Museets femtioårsfest den 24 oktober 1923 samt program vid de till förmån för Artur Hazelius-fonden givna föreställningarna i museets hall, då Olaus Petri »Tobiæ comedia» uppfördes, hava likaså tryckts.

Understöd har av museet givits åt dr A. Bäckströms arbete »Studier i Göteborgs byggnadshistoria» och åt fröken Gerda Cederbloms arbete »Svenska Folkisbilder», vardera å 1,000 kr., jfr nedan.

Av tjänstemännen utgivna arbeten. Styresmannen dr Upmark: beskrivningar över Christinelund, Ebbetorp i Småland; Ekensholm, Ånhammar och Nyköpings länsresidens i Södermanland; Adelnäs och Söderö i Östergötland; Hjuleberg och Susegården i Halland, tr. i »Svenska slott och herresäten» ny följd; Samfundet S:t Eriks registreringsarbete i Stockholm, tr. i Tidskrift för hembygdsvård 1923; Rydboholm, tr. i Hävd och Hembygd, utg. av Svenska fornminnesföreningen 1923; Stadshusets Stockholmianasamling, tr. i »Stockholms stadshus» 1923; Malmö guldsmedsämbe, tr. i Fataburen 1923 (1924); redigerat och utgivit Samfundet S:t Eriks årsbok 1923; varit ordförande i redaktionskommittén för och medarbetat i »Stockholmsbilder från fem århundraden», Stockholm 1923.

Intendenten Hammarstedt: Svensk forntro och folksed, tr. i Hävd och Hembygd 1923. — Nordiska Museet och hembygds-museerna, tr. i Tidskrift för hembygdsvård 1923. — Artiklar i Nordisk Familjebok 2:a och 3:e uppl.

Intendenten Behm: »Däggdjurens öde»; ur den av förf. redigerade svenska upplagan av Brem, Djurens liv.

Intendenten Keyland: Om kolning (eget förlag, tryckt å Nordisk Roto-gravyr); Ny tillökad upplaga av Skansens kulturhistoriska vägvisare. Ny fullständig upplaga av samma arbete på engelska, »Guide for the use of visitors» — I Fataburen: Seder och bruk vid dödsfall och begravning, anteckningar från västra Värmland. — Recensioner. — Redigerat Skansens Programblad.

Amanuensen Sigurd Erixon: »Kulturminnesvårdskommitténs betänkande», diskussionsinlägg i Föreningen för Svensk Kulturhistoria, tr. i Rig 1923 h. 3—4. — »Bygdelag och samfundsliv för 400 år sedan enligt Olaus Magnus» samt »Vårt inre kulturförsvar», båda uppsatserna i Hävd och Hembygd, Svenska fornminnesföreningens årsskrift 1923; »Hälsingarnas hem», i Svenska

Turistföreningens årsskrift 1923. — »Norrländska kyrkstäder», i Gamla svenska städer h. 7; »Hantverkshistoriska avdelningen på Göteborgsutställningen», i Teknisk tidskrift h. 34. — »Lantliga bebyggelse typer i Sverige» och »Äldre svenska bruksanläggningar», båda i Internationella stadsbyggnadsutställningens i Göteborg katalog 1923 (sistnämnda uppsatsen tillsammans med A. Silow). — Recensioner och dödsruna i Fataburen; har biträtt vid utarbetningen av kataloger vid några av Göteborgsutställningens kulturhistoriska avdelningar.

Amanuensen Wallin: Riddarholmskyrkan, i Ord och Bild 1922. — Redigerat Gamla Svenska Städer, häft. 7. — Redigerat ny upplaga av Vägledning genom avdelningen för de högre stånden. — Kulturhistorien på jubileumsutställningen i Göteborg, förf. tillsammans med Anders Billow i Rig 1923.

Professor Lithberg: Våra folklivsmuseer, i Turistföreningens årsskrift 1923. — Några blekingska folklekar, i Blekingebygder årg. I. 1923.

Amanuensen Ambrosiani: Dokument rörande de äldre pappersbruken i Sverige h. 4—5 (sluthäfte) s. 241—390, i Föreningens för svensk kulturhistoria bokserie. — Översikt över den svenska bildreproduktionen under 1800-talet 82 sid. + 41 pl. uti Bildreproduktionen i Sverige från början av nittonde århundradet. Studier tillägnade Axel Lagrelius på sextioårsdagen. Jämte Gunnar Andersson, Torsten Odelstierna och Åke Wickman redaktör för sistnämnda publikation. — Papperstillverkningen i Sverige intill 1800-talets mitt. Sid. 65—198 + 24 pl. i Molæ chastariæ suecauæ, Svenska pappersbruksföreningens tjugufemårsskrift. — Jämte Elis Bosæus, Fredrik Jahn, Berthold Smärt och J. Vestergren redaktion för sistnämnda publikation. — Till den äldsta järnhanterings historia i Berättelse över det nordiska arkeologmötet i Stockholm 1922.

Amanuensen Bäckström: Studier i Göteborgs byggnadshistoria före 1814, akademisk avhandling (Göteborgs Högskola), tryckt i serien »Svensk byggnadskultur» med ett bidrag av Nordiska Museet av 1,000 kr. — Kapitlet om »Textilier» i boken om Stockholms stadshus, 1923.

Amanuensen Klein: Midvinter och Tjugondag, Fataburen 1923 h. 1—2. — Sv. Turistföreningens resehandböcker: Södermanland 1923. — Göteborgsutställningens kulturhistoriska avdelningar (artikelserie i Svenska Dagbladet sommaren 1923). — Ett flertal recensioner och artiklar rör. svensk kulturhistoria i Svenska Dagbladet o. fl. tidskrifter. — Redigerat Hävd och Hembygd, Svenska fornminnesföreningens årsskrift 1923. — Katalog över estlandsvenska föremålen å Göteborgsutställningens utlandssvenska avdelning.

Amanuensen fröken Louise Hagberg: »Linmagi», i Fataburen 1923. — »Ur julgranens historia» i Julfacklan, Stockholm 1923.

Amanuensen fröken Gerda Cederblom: »Svenska folklivsbilder», utg. på eget förlag till Nordiska Museets 50-års jubileum, med ett bidrag av 1,000 kr. från museet.

Undersöknings- och studieresor.

Styresmannen dr Upmark reste 13—14 mars till Åtvidaberg för besiktning av Milles Gustaf Vasa staty; 8—10 maj för att övervara Göteborgsutställningens invigning; bevistade i juli Skandinaviska museiförbundets möte i Göteborg; företog i juli och augusti kortare resor i Södermanland, Närke och Östergötland för undersökning av smärre herrgårdar, som ev. kunde vara lämpliga för Skansen.

Intendenten Hammarstedt: till Konst- och industriutställningen i Göteborg för deltagande i historikermötet, besående av utställningens etnologiska och kulturhistoriska avdelningar samt av Västsvenska folkminnesföreningens arkiv.

Intendenten Behm deltog med anslag från Nordiska Museet i 17:e Skandinaviska Naturforskaremötet i Göteborg 9—14 juli och företog i anslutning härtill en botanisk-zoologisk utflykt till Skåne och Danmark.

Intendenten Keyland: till utställningen i Göteborg 7—11 maj; till Fresta sn i Uppland för undersökning angående en fatbur; besökte som rådgivande Karlstads och Arvika museer; under semestertid fotografering.

Amanuensen Sigurd Erixon. Tjänsteresor: Kisa i Östergötland 28—30 maj (auktion); Malmö 15—16 maj; Göteborg 8—10 juli för deltagande i Skandinaviska Museiförbundets möte; Sigtuna (besiktning av äldre byggnadsverk), byundersökningsresor i Småland under senare delen av juni och i Östergötland under större delen av augusti. På egen bekostnad: vistelse i Göteborg under sammanlagt 2 1/2 månad (varav en månad såsom tjänstledig), vid olika tillfällen i januari, februari, mars, april och maj för att biträda som rådgivare och instruktör vid vissa av Göteborgsutställningens kulturhistoriska avdelningar samt i juni, juli och augusti för utställningsstudier och för att biträda vid uppgörande av planer för omorganisationen av Göteborgs museer efter utställningen; vidare gjordes besök för studieändamål eller museal rådgivning o. d.: i Eskilstuna 13 januari och 5 november; i Skara 28 januari; i Uppsala 20 maj; i Köpenhamn 17 maj (med genomgång av Dansk Folke-museum och Frilands-museet vid Lyngby). Vid resorna i Småland och Östergötland genomgick ett flertal smärre därvarande lokalmuseer.

Amanuensen Wallin besökte 3—4 febr. och 29—31 maj Kisa samt 7 juli Väring i och för studier och inköp; vistades 4—10 maj i Göteborg för opposition å doktorsavhandling samt studier vid jubileumsutställningen; bevistade som museets representant öppnandet av Fredriksdalsmuseet i Hälsingborg 8 juni; bevistade Skandinaviska Museiförbundets möte i Göteborg och jubileumsutställningen 7—15 juli; reste i Södermanland för undersökning av prästgårdar och inventering av kyrkor under delar av aug., sept. och okt.

månader. På enskild bekostnad besökt utställningen av kyrklig konst vid kulturmässan i Västerås 17 juni; besökt Södermanlands-Närkes nations hembygdkurs i Vadsbro 20—21 juni; för verket Gamla Svenska Städer besökt Visby 26—29 juni; för studier av äldre hantverksprodukter vistats i Karlshamn 27—29 sept.; för museistudier besökt Karlskrona 30 sept.; på uppdrag av Svenska Linné-Sällskapet gjort flera besök i Uppsala i och för uppställandet av sällskapets samling av Linnéminnen i lokal i det Linnéanska orangerihuset.

Amanuensen Ambrosiani: i augusti en kortare tid till Göteborgsutställningen; till Linköping, Jönköping, Skara, Leckö, Arboga på enskild bekostnad.

Amanuensen Bäckström: till auktion å Hesselbyholm d. 17 juni. — Deltog med anslag från Nordiska Museet i Skandinaviska museiförbundets möte i Göteborg 8—10 juli.

Amanuensen Klein: Under början av juni besöktes Göteborgsutställningen (14 dagar) för uppställande av den estlands-svenska salen i utlands-svenska avdelningen och studier i utställningens kulturhistoriska avdelningar. Från slutet av juni till början av september med understöd av Längmanska kulturfonden vistelse på Runö i Estland för etnografiska studier och samlingar. I denna resa deltog fil. kand. Gösta Selling, som utförde byggnadsuppmätningar och fotografering. Med understöd av Svensk Filmindustri upptogs en folklivsfilm på ön.

Under resan till och från Runö besöktes på egen bekostnad olika delar av Gotland.

Amanuensen fröken Anna Lewin: resa till Göteborg 6—15 juli för studier å jubileumsutställningen.

Amanuensen fröken Hagberg reste 7—14 juni för folklivsuppteckningar inom Oppunda och Jönåkers härad i Södermanland. Studerade utställningen i Göteborg 5—11 juli, bevistade därunder 5—7 Historiska kongressen och bedrev 9—11 studier vid Västsvenska folkminnesföreningen därstädes. Gjorde under aug. uppteckningar i Torekovs sn, Skåne. Studerade 30 aug.—4 sept. vid Dansk Folkemindesamling i Köpenhamn och 5—15 sept. vid Svenska Akademiens Ordbokssamling, Länsarkivet och Folkminnessamlingen i Lund. Gjorde 15—19 sept. uppteckningar inom Gråmanstorps och Stehags socknar i Skåne. Resorna delvis företagna med anslag ur Längmanska Kulturfonden.

Amanuensen Laura Stridsberg med anslag av museet: resa till Göteborgsutställningen i samband med Svenska Ungdomsringens kongress därstädes första veckan i augusti.

Byundersökningarna ha under 1923 bedrivits helt och hållet i enlighet med den arbetsmetod, som föregående år började tillämpas, och de större expeditionerna ha sålunda utbytts mot undersökningsresor med en eller högst

två deltagare med mera specialiserade uppgifter. En viktig sådan har varit att komplettera det redan förut insamlade materialet i och för uppgörande av utbredningskartor över olika typer. Kostnaderna ha täckts dels med medel från Nordiska Museet, dels genom ett ledaren, amanuensen Sigurd Erixon tilldelat statsanslag av 3,000 kronor, dels slutligen genom privata medel, som ställts till förfogande för specialundersökningar inom ett smärre område.

Arbetena fördela sig på följande sätt:

A. Undersökningar helt bedrivna för Nordiska Museets räkning.

1) En undersökningsresa av byggnadstyper i västra Västergötland, utförd genom hr Folke Sandberg under maj och en del av juni månader.

2) En expedition i västra Småland under senare delen av juni samt juli och början av augusti. Deltagare: amanuensen Sigurd Erixon (under juni) och teknolog Nils Berglind.

3) En undersökningsresa av byggnadstyper i östra Småland, utförd genom teknolog John Lindros under senare hälften av juni samt juli och en del av augusti.

4) Undersökning av byar i Dalarna, utförd av ingenjör Fritz Boltens-
stern.

5) En undersöknings- och insamlingsresa rörande by- och samfundsväsen i sydvästra Västmanland, Närke och Östergötland, utförd av e. o. hovrättsnotarien, jur. kand. Harry Henschen under en del av juli och augusti.

6) Undersökning av tvenne byar i Västergötland, utförd av teknolog John Lindros.

B. Undersökningar som helt eller delvis bekostats på privat väg.

1) Fortsatta undersökningar i olika repriser av byggnadskultur och folk-
liv vid Bjärka-Säby och angränsande områden i Östergötland, utförda av amanuensen Erixon, fil. lic. M. Hofrén m. fl.

2) Översiktliga kompletteringsundersökningar i mellersta och västra Östergötland, utförda av amanuensen Sigurd Erixon och arkitekt Kurt von Schmalensee under augusti.

3) Motsvarande undersökningar i östra Östergötland och nordöstra Små-
land, utförda genom teknolog John Lindros i november.

Föreläsningar och demonstrationer.

Styresmannen dr Upmark liksom museets övriga tjänstemän hava vid talrika tillfällen demonstrerat museets samlingar för besökande i större och mindre grupper, en verksamhet som synes vara av stor betydelse för väckandet av ett allmännare intresse för museet och dess uppgifter.

Intendenten Keyland. Vid talrika tillfällen förevisning av Skansens kulturhistoriska avdelning för besökande. — Besvarat diverse förfrågningar från in- och utlandet i museala angelägenheter och kulturhistoriska spörsmål.

Amanuensen Sigurd Erixon har under året hållit följande föreläsningar och demonstrationer: 9 april: föreläsning i Föreningen för Svensk Kulturhistoria om »Göteborgsutställningens planerade kulturhistoriska avdelningar»; 12 maj: demonstration och föredrag för studenter från Uppsala i Nordiska Museet; 20 maj: demonstration för samma studenter av uppländsk allmogekultur på Gustavianum i Uppsala; 2—4 juli. föreläsningar för hemslöjdlärarinnor i Nordiska Museet; 9 juli: föredrag vid Skandinaviska Museiförbundets möte i Göteborg om »Utställningsarbete i kulturhistoriens tjänst»; 3 dec.: »Några insatser under året på kulturminnesvårdens område» i Föreningen för Svensk Kulturhistoria.

Amanuensen Wallin fungerade som andre opponert vid amanuensen Arvid Bäckströms doktorsdisputation vid Göteborgs Högskola 4 maj; föreläste vid Södermanland-Närkes nations hembygdskurs i Vadsbro 20—21 juni om kyrklig konst i Södermanland med demonstration av Vadsbro kyrka.

Fröknarna E. v. Walterstorff och G. Cederblom hava demonstrerat museets textila samlingar för Handarbetets Vänners skola och för den av Skolöverstyrelsen anordnade kursen för slöjdlärarinnor vid fortsättningsskolor.

Utredningar, rådgivning och museal hjälpverksamhet.

Nordiska Museet: Jubileumsutställningen i Göteborg har Nordiska Museet biträtt dels genom direkt medverkan av amanuenserna Sigurd Erixon och Ernst Klein, dels genom utlåning av ett betydande antal föremål och genom bildmaterial, dels slutligen genom utlåning av mannekänger. Dessa lån förekommo på följande avdelningar vid utställningen: västsvensk allmogekultur, allmogens byggnadskultur i västra Sverige (fotografier och ritningar), fiske (kartor), handels-, hantverkets, idrottens, industriens och musikens historia samt utlandssvenska avdelningen (med nyförvärvade föremål från Svensk-Estland och Österbotten). Dessutom deltog museet genom en samling bykartor och fotografier ur byarkivet på Internationella stadsbyggnadsutställningen i Göteborg.

Dr Wallin har bistått vid ordnande av Svenska Linné-Sällskapets Linnémuseum i Uppsala.

Amanuensen Sigurd Erixon har under året biträtt vid anordnandet av jubileumsutställningen i Göteborg (jfr under resor) och vistades för detta ändamål i Göteborg under sammanlagt 2 1/2 månad. Under hans ledning ordnades avdelningarna västsvensk allmogekultur, allmogens byggnadskultur i

västra Sverige, hantverkets och industriens historia, varjämte han fungerade som rådgivare för flera andra avdelningar. Han har vidare varit tillkallad som rådgivare för uppgörande av plan för reglering av Göteborgs museifrågor efter utställningen. Har under året uppgjort plan för friluftsmuseum i Skara samt haft överinseendet av anordningen av ett friluftsmuseum vid Bjärka-Säby i Östergötland och lämnat anvisningar av alla slag till Eskilstuna friluftsmuseum. För det planerade hembygdsmuseet i Härkeberga i Uppland har han utarbetat stadgeförslag och författat utprop. Vidare har han på uppdrag av Riksantikvarien avgivit utlåtande om den som kulturminnesmärke föreslagna Viby by i S:t Olovs sn i Erlinghundra härad i Uppland och om rester av medeltida träbyggnader i Sigtuna samt till K. Byggnadsstyrelsen avgivit förslag om konservering av Remma by i Norra Unnaryds socken i Mo härad i Småland.

Amanuensen dr Bäckström besökte d. 17 juni Karlstad i och för rådgivning rörande möblering av tjänstevåningen i residenset därstädes, en möblering, som under året ej hann avslutas.

I Samfundet för hembygdsvård hava styresmannen dr Upmark, intendenten dr Hammarstedt och amanuensen Erixon representerat museet; dr Upmark såsom ledamot av styrelsen.

Samarbetet med Samfundet S:t Erik har fortgått efter samma linjer som förut.

Skansen.

Den närmaste ledningen och övervakandet av yttre arbeten, fester, friluftsteatern och restaurantrörelsen å Skansen har handhåfts av ekonomichefen överste N. C. RINGERTZ med biträde av överstelöjtnant O. KULLBERG. Skansens expedition har föreståtts av amanuensen fröken ANNA RUDBECK, tidvis med biträde av amanuenserna LAURA STRIDSBERG och LALLA KUGELBERG.

Materialgården å nedre Solliden har utgjort det mest omfattande arbetet även under år 1923: rörgravar för vatten och avloppsledningar hava här utförts, grundläggning och sättning av socklar för bostadshus och stallbyggnad, murningsarbeten m. m.

Den gamla klosettbyggnaden invid den gamla materialgården har rivits och området planerats. — Friluftsteatern har erhållit en ny, ändamålsenligt inredd klädlogebyggnad. — Klädkammaren i Bredablick har delvis nyinretts. — Diverse arbeten hava utförts vid dansbanorna å nedre Solliden. — Ombyggnadsarbeten i bostäderna i »långa stugan». — Kompletteringar hava utförts i pumphuset, ledningar för gas och elektricitet samt avloppsledningar hava utförts flerstädes, såsom till och från Idunhallen och Sagaliden, från

slaktboden, avlopp från visentagarna, från vildsvinshagen m. m. — Nytt fäste för den stora flaggstången vid Orsakullen har utförts, en vedgård har anordnats nära Storboden och ett plank har uppförts kring sopgrottan.

Inom Idunhallen utfördes diverse ändrings- och reparationsarbeten.

Skansens fester m. m. Liksom föregående år högtidlighölls årets ingång med nyårsvaka. Anders de Wahl uppläste från Renberget Tennysons dikt Nyårsklockan, K. Flottans musikkår spelade, dels vid Bollnässtugan, dels å övre Solliden samt vid 12-slaget invid Renberget. Stjärngossarna sjöngo i och utanför de med flammande brasor och ljus festligt upplysta stugorna.

Trettondagen — 6 januari berättade »fru Metta från Skåne» i Bollnässtugan och stjärngossarna sjöngo.

Långfredagen den 30 mars började K. Flottans musikkår sina söndagskonserter varmed sedan fortsattes t. o. m. 11 november. Fr. o. m. vår-festen konserterade musikkåren även alla vardagar; sista vardagskonserterna gavs 15 september.

Annandag påsk — konsert av sångsällskapet »D. S.» under anförande av direktör Lindqvist.

Valborgsmässoafton firades under livlig tillslutning av Stockholms studentkårer, som med fanor och standar upptågade till Orsakullen där av Stockholms Studentsångarförbund sjöngos vårsånger, K. Flottans musikkår spelade och folkdanser utfördes för första gången för året. Vid Orsakullen uppfördes den gamla leken »Slå katten ur tunnan».

1 maj — *Fosterländsk Medborgarfest* med tal och sång från olika talarstolar. Festen måste dock på grund av synnerligt olämplig väderlek i det närmaste inställas.

Söndagen den 6 maj anordnades i stället en *musikfest* delvis med medborgarfestens program. Sålunda uppfördes vid Orsakullen under medverkan av Stockholms Studentsångarförbund, K. Svea och Göta Livgardens samt K. Flottans musikkårer ett flertal av director musicæ Hugo Alfvéns kompositioner, en del under kompositörens eget anförande.

13 maj var fest anordnad av *Skansens arbetare* och skulle inkomsten tillfalla arbetarnas semesterhem. Festen var ämnad framställa en tidsbild från 1880—90-talens Stockholm med kända personer, gatuoriginal och typer. På grund av ihållande regn måste festen avbrytas.

Pingstafton konserter, folkdanser och dans för allmänheten å banor vid nedre Solliden.

Pingstdagen och Annandag pingst utfördes rytmiska koraler och konserterade K. Flottans musikkår, dessutom förekom båda dagarna sång av *Taasens barnkör från Kristiania*, dirigent Gustaf Gjerland. Annandag pingst även folkdanser och allmän dans.

Skansens värfest var helt ägnad *Gustaf Vasa-minnet* och fram-

stälde en episod under riksföreståndarens, den unge Gustaf Eriksson Vasa, färd till Strängnäs, då han tänktes passera byn »Björkelanda», där samtidigt en marknad förenad med papegojskytte ägde rum.

Ett livligt marknadsvimmel utvecklades kring Bollnässtugan och fram mot Orsakullen. Genom marknaden drog riddaren Lars Olofsson Björnram med maka, son, döttrar och ett stort följe ut på jakt. Ett flertal kyrkliga processioner samt gilleståg passerade under sång marknadsplatsen. Å planen vid den stora runstenen, där tyska landsknektar hade slagit läger, företogos lustiga tävlingar och lekar, kokades och stektes i kokgrop och fördes ett glatt lägerliv.

När Gustaf Eriksson med stort följe till häst närmade sig, ringde alla klockor, och under musik intågade han genom den festligt klädda äreporten, där han hälsades av byns främste. Vid Orsakullen ägde därefter en festlighet rum, som åsågs av Gustaf, varvid av byns ungdom uppfördes folkvisedanser, utfördes papegojskytte, landsknektar dansade »svärdsdansen» och trubadurer sjöngo.

Å Nedre Solliden var liksom föregående år anordnad en del nyare tiders förlustelser — karuseller, skjutbanor, ringkastning och dansbanor.

Stor tombola med lottförsäljning, som redan fjorton dagar före festen tog sin början på olika platser i staden, men under festdagarna endast pågick uppe på Skansen.

Vårfesten ägde rum 25, 26, 27, 29, 30 maj, 1, 2 och 3 juni. Planen till vårfesten var uppgjord av artisten Hjalmar Eneroth, som biträdades av festens regissörer, skådespelarne Harald Engborg och Axel Janse.

Söndagen den 3 juni, vårfestens sista dag, var även sång av sångsällskapet D. S. från musikläktaren å Övre Solliden.

Nationaldagen, Svenska flaggans dag — onsdagen den 6 juni — kl. 7 e. m. tal och sång från Renberget samt vid Orsakullen *scoutfest* med upp-tagning och klassutnämning.

Senare på aftonen sång av *Siljansbygdens hembygdskörer*, alla medlemmarna av kören iklädda sockendrakter. Efter unisont sjungen psalm skedde flaggans högtidliga nedfirande under parad.

Å Övre Solliden konserter av K. Flottans musikkår och å Nedre Solliden nöjesfältet öppet.

Söndagen den 10 juni Kulturella Ungdomsrörelsens och Stockholms Körförbunds Ungdomsfest med samling utanför Nordiska Museet och upp-marsch med spelmän i spetsen. Vid Orsakullen sång av körförbundet och å planen vid Blekingstugan »Nordiska lekar», i övrigt folkdanser av såväl Skan-sens som K. U. R:s folkdanslag.

Söndagen den 17 juni, ungdomsfest anordnad av *Förbundet för Fysisk fostran* med gymnastik och lekar å planen vid Seglora kyrka, i övrigt vanligt söndagsprogram.

22 juni, besök av utländska och svenska pressmän, som under ledning av museets tjänstemän först besågo Skansen och därefter intogo lunch å Övre Sollidens stora plåtå.

GUSTAF VASA-MINNET, midsommarafton, högtidlighölls med stor flaggning och klockringning. — Minnesfestens tyngdpunkt i huvudstaden var förlagd denna dag till Stockholms nya Stadshus.

På e. m. var dans kring den nylövade majstången vid Morastugan liksom föregående år anordnad för de mindre barnen, som flitigt deltog. K. Flottans musikkår konserterade, ringlekar och folkdanser utfördes, och på aftonen var midsommarvaka med klockringning från Håsjö och Hällestadsstaplarna, koraler och fosterländska stycken spelades av K. Flottans musikkår.

6 juli, metodistkyrkans årskonferens.

9 juli, *Frälsningsarméns fest* å avstängt område vid Nedre Solliden.

17 juli, *Konsert av Chicago Svenska Gleeklubb* vid Orsakullen och Övre Solliden.

26 juli — *Bellmansdagen* — firades med sång av Bellmanskören och sällskapet K. O. M. I anledning av regn inställdes »Bellmanssångaren» Åke Claessons solonummer, men det övriga programmet fullföljdes.

Lördagen den 28 och söndagen den 29 juli var *Åländsk fest* anordnad av *Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur*. Hälsningstal hölls lördag e. m. av börsdirektör Kurt Belfrage vid Orsakullen, där sedan sång utfördes omväxlande av Stockholms körförbund och Ålands Ungdomsförbund. Tal hölls även av redaktör Julius Sundblom från Åland. Å kyrkplanen kläddes och restes en åländsk midsommarstång, kring vilken sedan dans och lekar, sång och deklamation pågingo.

Särskilt intresse väckte såväl lördag som söndag ett *åländskt brudfölje* med spelmän och fanbärerskor. Av brudföljet utfördes söndag middag *bruddans* och *kadrilj*, senare på dagen folkdanser av Ålands Ungdomsförbunds danslag. Samtliga deltagande ålänningar voro klädda i olika sockendräkter.

Söndagen den 12 augusti — *Svensk-finländsk fest* anordnad av föreningen Brage från Finland med samling i Kungsträdgården och intåg å Skansen kl. 2 e. m. Programmet upptog sång av föreningen Brages kör under anförande av Otto Andersson, folkdanser och spelmanslåtar. Deltagarna voro klädda i svensk-finländska folkdräkter.

31 augusti, *Studenter och studentkor från Salzburg* på tillfälligt besök i Stockholm, utförde å banan vid Bollnässtugan ett flertal av sitt hemlands folkdanser. I Älvrosgården berättade »Delsbostintan».

9 september, *Skolungdomens tävlingsskjutningar, prisutdelning*. På grund av ostadig väderlek var prisutdelningen förlagd till Bragehallen i stället för till Orsakullen.

Söndagen den 23 september, Offentligt ungdomsmöte anordnat av Stockholms kyrkliga ungdomsförbund. Mötet var ämnat att hållas vid Orsakullen, men måste i anledning av regn försiggå i Seglora kyrka. Programmet upptog utom tvenne föredrag gemensam sång och musik av K. Svea Artilleriregementes musikkår.

24 oktober, Nordiska Museets och Skansens stora högtidsdag med anledning av museets femtioårs-jubileum, inleddes på Skansen kl. 10 f. m. med svensk lösen. — Se särskild redogörelse i Fataburen 1924.

6 och 30 november, Karl XII och Gustaf II Adolfs dödsdagar, voro manskap från Stockholms garnison inbjudna att å Skansen högtidlighålla minnesdagarna.

16 december, Julmarknad med försäljning av hemslöjdsalster, pepparkakor, julbröd, hemkokta karameller m. m. samt även julbockar av halm efter gamle spelman Ekströms modell.

Nya för året, men med gamla anor, voro några trevliga »halmkronor» från Dalarna. Marknaden var mycket livligt besökt, och till julstämningen bidrog även ett ymnigt snöfall.

Under sommaren har varje lördag och söndag samt vid alla tillfälliga fester allmän dans ägt rum å Nedre Solliden. Folkdanser hava förutom ordinarie dagar anordnats flera gånger vid besök av större turistsällskap samt vid besök anordnade av Stockholms stad för befäl och manskap från i Stockholm gästande fartyg från främmande eskadrar. Sådana besök voro:

2 juli för spanjorer; 16 juli för engelsmän och norrmän; 16 augusti för argentinare.

Flaggning har ägt rum:

6 juni, Gustafsdagen.

16 juni, Konungens födelsedag.

3 november, vid Kronprins Gustaf Adolfs förmäling i London med lady Louise Mountbatten.

10 december, Nobeldagen.

11 december, vid Kronprinsparets ankomst till Stockholm.

Även har flaggning ägt rum vid ett antal minnesdagar efter framstående personer och fosterländska tilldragelser.

I **Seglora kyrka** har gudstjänst under den varmare årstiden ägt rum varje söndag fr. o. m. den 13 maj t. o. m. den 7 oktober. Juldagsmorgonen julotta, som var talrikt besökt oaktat den ovanligt starka kyla, som rådde julnatten. — Den 11 juni och 15 augusti voro gudstjänster för fattiga gamla, tillhörande Hedvig Eleonora församling. Den 23 september var som förut nämnts Stockholms Kyrkliga Ungdomsförbunds fest.

För kyrkans räkning har inköpts en gångmatta, vävd av Catharina Sofia (Cajsa Stina) Ågren f. 1767 d. 1828, gift med Pär Alstedt, Theologie Dr,

Prost i Väse församling av Wermlands län, mattans tillverkningsort. — För kyrkan hava likaledes förvärvat tvenne klockor från Värings församling i Västergötland, den ena från medeltiden, den andra gjuten år 1759; klockorna hade vid årets slut ännu icke hunnit uppsättas i kyrktornet.

Minnesringning har ägt rum den 4 mars efter amanuensen vid Nordiska Museet, fröken Hedvig Boivie, som tillhört institutionen sedan 1898; den 27 maj Artur Hazelius dödsdag och den 24 oktober på Nordiska Museets 50-årsdag.

Skansens klädkammarers förråd ökades under 1923 med ett större antal allmogedrakter, dels genom inköp, dels förfärdigade i klädkammaren efter modeller i Nordiska Museet. Bland inköpta voro dräkter från Nås, Leksand, Boda, Mora och Rättvik, Dalarna; från Delsbo, Hälsingland; Ovan sjö, Gästrikland.

För att få de riktiga färgerna och den rätta karaktären på tygerna vävdes under sommaren i Nordiska Museet av fröken Ulla Sterky några dräkttyger; av dessa hava sedan i klädkammaren sytts diverse dräkter.

I övrigt har sytts dräkter från Mora sn, Dalarna, kvinnodräkt från Blekinge och dräkter till ringleksbarn samt några högre ständsdräkter av 1700-talstyp.

För friluftsteatern har dels sytts nytt, dels rustats ett antal 1840-talsdräkter. För de i Nordiska Museet i december månad givna föreställningarna av Tobiaë Comedia syddes nya och kompletterades 1500-talsdräkter.

Till vårfesten syddes ett större antal 1500-talsdräkter till riddare, präster, fogde, landsknektar, skrivare, bödelsdrängar, akrobater, bondfolk, förnäma damer, borgarkvinnor och bondflickor, etc. Från Tyskland inköptes 7 damdräkter, 2 riddare- och 2 landsknektsdräkter, alla med skor.

Skansens Friluftsteater har även 1923 stått under ledning av direktör Gustaf Linden. Under sommaren har uppförts »Fågelskrämman», översättning från danska »Feriegästerna» av C. Hostrup, samt fjolårets pjäs »Gamla herrgården», sommarspel av Oscar Wennersten. Första föreställningen gavs den 9 juni, den sista söndagen den 19 augusti. Under sommaren hava givits 71 föreställningar, inställda hava varit 12.

Konserter hava i likhet med föregående år utförts av Kungl. Flottans musikkår under ledning av direktör Erik Högberg; den första konserten gavs på Långfredagen den 30 mars, den sista den 11 november. — Under tiden 7 sept.—14 okt. gästspelade Kungl. Flottans musikkår i Göteborg, och på Skansen spelade då Kungl. Svea Artilleriregementes musikkår under ledning av direktör E. O. Lundqvist.

Restaurantrörelsen har föreståtts av källarmästare Karl Brolin. Under vintermånaderna har i Högloftet flera gånger på aftnarna ordnats underhållningar, till vilka allmänheten haft tillträde utan extra inträdesavgifter. Bland

dem som medverkat vid sådana »aftnar» kan nämnas »Delsbostintan», »Nämndemansmor i Trollhult», »Nergårds Lasse» och Bellmansångaren Åke Claesson. Varje kväll under vintern har musik utförts i Högloftet.

Besök och studier.

Besök. Hela institutionen Nordiska Museet med Skansen besöktes under år 1923 av 892,235 personer.

Samlingarna i museibygnaden å Lejonslätten voro tillgängliga för besökande alla dagar i veckan, vardagar kl. 11—4, sön- och helgdagar kl. 1—4, utom under den mörka årstiden, då museet stängts något tidigare. — Långfredagen samt julafton och juldagen var museet stängt. — Tillträdet till Livrustkammaren var fritt söndagar och fredagar, övriga dagar berättigade inträdesavgiften till museisamlingarna även till inträde i Livrustkammaren.

Inträdesavgiften till museet har utgjort 50 öre per person.

Antalet besök under året utgjorde 44,995, vilka på de olika månaderna fördelade sig sålunda:

januari	2,390	juli	5,590
februari	2,056	augusti	5,015
mars	4,002	september	3,737
april	4,116	oktober	3,778
maj	3,868	november	3,373
juni	5,091	december	1,979
		Summa besök	44,995

Skansen har varit tillgänglig alla dagar i veckan från kl. 8 f. m. till kl. 10 e. m. (under den mörka årstiden till kl. 8 e. m.).

Inträdesavgiften till Skansen, som utgjort 1 krona per person, var från den 1 jan. till 28 febr. samt från den 1 okt. till årets slut nedsatt till 50 öre.

Antalet besök utgjorde 847,240. På de olika månaderna fördela sig besöken sålunda:

januari	15,829	juli	157,855
februari	11,689	augusti	125,974
mars	29,734	september	64,735
april	68,268	oktober	42,601
maj	119,315	november	23,002
juni	160,768	december	27,470
		Summa besök	847,240

Studiebesök. Under år 1923 utlämnades till museisamlingarna å Lejonslätten 818 studiekort, av vilka 756 även berättigade till fritt inträde. Studier hava idkats av K. Tekniska Högskolan, Högre Konstindustriella skolan, Konsthögskolan, Fredrika Bremerförbundets Högre yrkesskola, Handarbetets Vänners skolor, Stockholms Stads yrkesskolor, Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium, Johanna Brunssons vävskola, Svensk hemslöjd jämte en del målar-, slöjd-, elementar- och folkskolor m. fl.

Å Skansen utlämnades 487 studiekort berättigande till fritt inträde samt 68 st. ej gällande för inträde.

Samfundet för Nordiska Museets främjande.

Samfundets styrelse, som utgöres av samma personer som museets nämnd har under året haft 1 sammanträde. Samfundets ledamöter hava haft ett sammanträde. Samfundets expedition har föreståtts av amanuensen fröken LALLA KUGELBERG.

Den 31 dec. 1923 räknade Samfundet 3,200 ledamöter; av dessa voro 46 hedersledamöter, 174 ständiga ledamöter och 2,980 stiftande ledamöter. Av dessa sistnämnda voro 983 befriade från avgift. Antalet nyingångna ledamöter under året var 335, därav 1 ständig. Döda under året voro 2 heders-, 12 ständiga och 139 stiftande ledamöter, varjämte 432 ledamöter utgått ur Samfundet.

Nyvald hedersledamot under året:

Grevinnan W. VON HALLWYL.

Avlidna hedersledamöter under året äro:

Lektor S. J. KARDELL.

Professor H. CONWENTZ.

Ingenjör J. P. ANDERSSON, San Diego, U. S. A.

Mr. GEORGE ROBINSON, New York, U. S. A.

Ekonomi.

Räkenskapskontoret har stått under ledning av ekonomichefen, överste N. C. RINGERTZ, som haft biträde av amanuenserna, fröknarna SELMA STRÖM, IDA MÖLLER samt bokhållaren HARALD ENGWALL och under sommarmånaderna av fröken EYVOR STERNER.

Såsom extra biträde åt ekonomichefen tjänstgjorde liksom under föregående år överstelöjtnant O. KULLBERG.

Då årsberättelsen för 1922 offentliggjordes, förelåg ännu icke revisionsberättelsen för nämnda år. — Denna revisionsberättelse återgives här nedan, varvid understrykes att revisionsberättelsen sålunda avser museets ekonomi under år 1922 och icke 1923, det år som här ovan offentliggjorda årsberättelse i övrigt avser.

Revisionsberättelsen för 1923 torde icke kunna offentliggöras förrän i samband med årsberättelsen för 1924. Revisorer för 1923 äro professorerna J. E. JOHANSSON, HELGE VON KOCH och J. GUST. RICHERT.

Revisionsberättelsen för 1922 har följande lydelse:

Till Kungl. Vetenskapsakademien.

Undertecknade, av K. Akademien utsedda till revisorer av Nordiska Museets räkenskaper och förvaltning för år 1922, få härmed avgiva följande revisionsberättelse: Siffergranskning har, jämlikt bifogade intyg, blivit verkställd av därtill utsedd person utan att ge anledning till anmärkning.

Sammandrag av Nordiska Museets utgående balansräkning den 31 dec. 1922.

Tillgångar:

Museibyggnaden på Lejonslätten	3,449,751: 75
Skansens kapitalvärde	1,289,652: 78
Samlingar	631,730: 93
Inventarier	48,989: 93
Biblioteket	54,748: 46
Diverse fordringar	227,117: 69
Bankräkningar	244,630: 52
Obligationer	644,779: 33
Kassabehållning	39,702: 32
	<hr/>
	Summa kronor 6,631,103: 71

Skulder:

Fonderna	1,137,504: 70
Stockholms stad	23,883: 96
Livruskammaren	9,193: 20
Behållning vid årets slut	5,460,521: 85
	<hr/>
	Summa kronor 6,631,103: 71

Museets värdepapper befinna sig fortfarande i Skandinaviska Kreditaktiebolagets vård och förvar. Bankbeskedet härom har av oss jämförts med museets räkenskaper utan att giva anledning till någon erinran.

Huvudbokens sammandrag av inkomster och utgifter visa följande ställning den 31 dec. 1922.

Inkomster:

Statsanslag	222,446: 14
Från Samfundet för Nordiska Museets främjande	3,302: —
Gåvor	500: —
Inträdesavgifter	18,260: 55
Årskort	17,130: —
Förlagsartiklar	12,420: 07
Räntor	2,475: 30
Bidrag från fonderna	13,143: 88
Överskjutande inkomst av Skansen	194,800: 62
	<hr/>
	Summa kronor 484,478: 56

Utgifter:

Löner, arvoden	237,763: 40
Litterära arbeten och fotografering	5,817: 25
Expeditions-, utställnings- och resekostnader	17,428: 02
Försäkringskostnader	3,053: 79
Underhålls- och inredningsarbeten	28,920: 12
Vatten, värme, ljus	25,648: 18
Livruskammaren	8,514: 75
Samlingar, böcker och inventarier	36,074: 27
Extra renhållning och vakttjänst	3,934: 51
Sjukdoms- och olycksfallsförsäkring	786: 35
Överföring till pensionsfonden	6,000: —
Pensioner under året	3,786: 11
Diverse	2,513: 32
1922 års behållning	104,238: 49
	<hr/>
	Summa kronor 484,478: 56

I jämförelse med föregående år har statsanslaget minskats med kr. 44,516: 18 men Skansens överskott ökats med kr. 129,586: 17 och årets behållning med kr. 87,921: 95. Stockholm den 30 dec. 1923.

*Helge von Koch.**J. E. Johansson.**J. Gust. Richert.**Till Kungl. Vetenskapsakademien.*

I sammanhang med revisionen av Nordiska Museets räkenskaper och förvaltning hava vi även granskat Samfundets för Nordiska Museets främjande räkenskaper för år 1921 och därvid icke funnit någon anledning till anmärkning. Stockholm den 30 dec. 1923.

*Helge von Koch.**J. E. Johansson.**J. Gust. Richert.*

Vid siffergranskning av 1922 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit: alla utgiftsposter hava vid jämförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verifierade, vilket härmed intygas.

Stockholm den 28 nov. 1923.

*Hj. Tillberg.***Arthur Hazelius-fonden.**

I samband med Nordiska Museets 50-årsfest den 24 oktober 1923 lät styresmannen utgå ett av ett antal för museet intresserade, framstående personer undertecknat upprop för bildandet av en Artur Hazelius-fond. Uppropet, som med största tillmötesgående infördes i landets flesta tidningar och som finnes tryckt i *Fataburen* 1923, sid. 173, har spritts i ett stort antal exemplar. — Fonden är avsedd att tillgodose ett verksamhetsområde, där Nordiska Museets ekonomiska resurser ännu icke förmått räcka till i den grad som är önskvärd, nämligen offentliggörandet av skrifter, vetenskapliga och populära, till spridande av kunskap om det oerhört rika material till svensk odlingshistoria, som finnes samlat inom museet och å Skansen. —

Fonden kommer att överlämnas till museet under år 1924, då jämväl redovisning för influtna medel kommer att lämnas.

Då museets tjänstemän i sin mån önskade bidraga till denna Artur Hazelius-fond, planlades från deras sida för år 1924 en serie »Hazelius-aftnar», vid vilka populära föredrag m. m. skulle hållas i museets stora hall.

Den erfarenhet angående museihallens utomordentliga användbarhet, som vunnits vid femtioårsfesten den 24 okt. 1923, gav i sin mån uppslaget härtill.

En inledning till Artur Hazeliusaftnarna blev uppförandet i museihallen av Olaus Petris *Tobiæ Comedia*. — Förslaget härtill väcktes av amanuenserna dr Bäckström och Klein. Frivilliga krafter ställde sig genast beredvilligt till förfogande. Förste bibliotekarien dr Oscar Wieselgren verkställde i samråd med regissören dr Per Lindberg en bearbetning av texten. Dr Per Lindberg åtog sig att stå för regi och instudering. Rollerna besattes omedelbart med studenter och studentkor tillhörande Stockholms Högskolas humanistiska avdelning, och den beledsagande musiken arrangerades av kompositören Kurt Atterberg samt utfördes av medlemmar av Stockholms akademiska orkesterförening. Den enkla men i hög grad verkningsfulla dekorationen av »scenen» i museihallens absid, en i stenarkitektoniska former utförd fond med tre rundbågar var anordnad efter ritning av byggnadsrådet Ragnar Hjorth; de tre »scenhusen» voro dekorerade med föremål ur museets samlingar, ett par vävda tapeter och möbler bildade »domus Tobiæ» och »domus Raguelis» och ett altarskåp, till vilket en med en praktfull matta belagd trappa ledde upp, utgjorde ärkeängeln »hus». De i färg vackert samstämda dräkterna, den väl beräknade belysningen, de unga skådespelarnas, tack vare dr Per Lindbergs utmärkta regikonst, stilriktiga uppträdande och goda versläsning gjorde det hela till en stor framgång och var stundom av gripande verkan.

Tobiæ Comedia uppfördes under år 1923 trenne gånger, nämligen den 14, 15 och 16 december, och gav ett icke obetydligt tillskott till insamlingen till Artur Hazelius-fonden. — Det förtjänar till sist framhållas att ett dylikt användande av den stora museihallen säkerligen kan anses innebära ett förverkligande av en tanke som icke låg Artur Hazelius fjärran.

Angående följande *Tobiæ Comedia*-föreställningar liksom angående senare Artur Hazelius-aftnar till förmån för fonden kommer att redogöras i årsberättelse för 1924.

Samfundet Nordiska Museets Vänner.

Styrelseberättelse för år 1923.

Samfundets medlemsantal, som den 31 december 1922 uppgick till 231 personer, därav 113 ständiga och 118 årligen betalande, utgjorde den 31 december 1923 205 per-

soner, därav 113 ständiga och 92 årligen betalande. Under året hava av de årligen betalande 2 avlidit, 25 utgått ur Samfundet och 1 tillkommit.

Av flera skäl blev det under år 1923 icke möjligt att hålla något årsmöte.

Styrelsen avgav emellertid sin årsberättelse för år 1922 den 24 februari 1923 vilken berättelse jämte vederbörliga protokoll och räkenskaper granskades av revisorerna som i sin den 14 mars 1923 avgivna revisionsberättelse icke hade någon anmärkning att framställa mot styrelsen för 1922 års förvaltning av Samfundets angelägenheter.

Då intet årsmöte kunnat hållas under år 1923 har styrelsen alltjämt fungerat och utgjorts av de vid det senaste årsmötet den 18 februari 1922 valda personerna, nämligen: H. K. H. Hertigen av Västergötland Prins Carl, ordförande; justitieombudsmannen Nils Lilienberg, vice ordförande; grevinnan Ella von Rosen, född Wijk; hovjägmästaren Helge Ax:son Johnson, skattmästare, och fil. dr Gustaf Upmark, sekreterare. — Ersättare i styrelsen hava varit disponenten Carl Sahlén och riksantikvarien Sigurd Curman.

Styrelsen har under året hållit tvenne sammanträden, nämligen den 10 februari 1923, då beslut fattades om inköp och den 24 februari 1923 då styrelseberättelsen för år 1922 godkändes.

Såsom gåva erhöll Samfundet i september 1923 av en person, som önskade förbliva okänd ett belopp av 10,000 kronor att användas till inköp å auktionen hos H. Bukowskis konsthandel den 24—25 september 1923.

Såsom inköpsutskott hava under året tjänstgjort hrr vice ordföranden, skattmästaren och sekreteraren.

Följande föremål hava under året inköpts och såsom gåvor överlämnats till Nordiska Museet, nämligen:

vid auktionen hos H. Bukowski den 16—17 mars 1923:

Skrälåda, Stockholms byggmästares	kr. 3,800:—
Välkomma, Stockholms glasmästares	> 10,200:—
Skråskyltar, 8 st. olika ämbetens	> 170:—
> , 12 st. snickarämbetets	> 280:—
> , 15 st. hovslagarämbetets	> 380:—
> , 5 st. olika utländska	> 100:—
Skråstöp av tenn	> 65:—

Summa kronor 14,995:—

samt vid auktionen hos H. Bukowski den 24—25 september 1923:

Soppskål av silver	kr 9,300:—
Sekretär av G. Iwersson	> 14,000:—

Summa kronor 23,300:—

Summa summarum kr. 38,295:—

Inköp hava sålunda under året blivit gjorda till ett högre belopp än under något föregående år, något vartill anledning givits dels genom den stora sparsamhet, som iaktogs under år 1922, dels genom den ovan omtalade gåva av 10,000 kronor, som Samfundet erhöll under år 1923, dels slutligen även av det skäl att styrelsen ansett lämpligt att Nordiska Museets Vänner på ett alldeles särskilt sätt borde utmärka det år, 1923, under vilket Nordiska Museet kunde fira sitt 50-årsjubileum.

De belopp för vilka inköp under de år Samfundet varit i verksamhet blivit gjorda äro:

under år 1919	Kr. 20,150:—
> > 1920	> 32,725:—
> > 1921	> 15,300:—
> > 1922	> 4,805:—
> > 1923	> 38,295:—

Summa kronor 111,275:—

Nordiska Museet har genom tacksamhetsskrivelser erkänt mottagandet av samtliga gåvor.

Beträffande Samfundets inkomster och utgifter samt ekonomiska ställning för styrelsen hänvisa till den berättelse, som avgives av revisorerna.

Liksom den vid årsmötet den 18 februari 1922 valda styrelsen fungerat under år 1923, så hava även de vid detta årsmöte utsedda revisorerna fungerat under år 1923, nämligen hrr disponenten Harald Almström och direktör Gösta Carr med kanslirådet Carl Edelstam som ersättare.

Stockholm den 26 april 1924.

Carl

Nils Lilienberg.

Helge Ax:son Johnson.

Ella von Rosen.

Gustaf Upmark.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedda att granska Samfundet Nordiska Museets Vänners förvaltning och räkenskaper för år 1923, få efter verkställd revision avgiva följande berättelse: Vi hava tagit del av Styrelsens protokoll och övriga handlingar samt genomgått räkenskaperna, vilka äro förda med ordning och noggrannhet, och utgifterna äro vederbörligen verifierade.

Värdehandlingarna, som förvaras i Skattmästarens fack i Stockholms Enskilda Bank, hava av oss genomgåts.

Räkenskaperna utvisa följande:

Inkomster:

Årsavgifter	Kr.	9,300: —
Gåvor	»	10,000: —
Räntor	»	6,320: 69
Brist	»	12,824: 78
	Kr.	38,445: 47

Utgifter:

Förvärv av föremål	Kr.	38,295: —
Diverse omkostnader	»	150: 47
	Kr.	38,445: 47

Ställningen den 31 december 1923:

Kontant i kassan	Kr.	758: 82
Innestående å uppsägningsräkning i Stockholms Enskilda Bank	»	4,687: 33
Nom. \$ 23,000 Svenska Statens 6 % obligationer av år 1919 (dollarlånet)	»	111,732: 15
	Kr.	117,178: 30

Skulder:

A.-B. H. Bukowskis Konsthandel	Kr.	13,300: —
Kapitalfonden	»	103,878: 30
	Kr.	117,178: 30

Vi tillstyrka årsstämman att bevilja Styrelsen tacksam ansvarsfrihet för 1923 års förvaltning.

Stockholm den 6 maj 1924.

Gösta Carr.

Harald Almström.

Gåvor.

Följande penninggåvor hava under 1923 lämnats till Nordiska Museet.

Carlberg, G., grosshandlare, Stockholm, till inköp	5,000:—
Danelius, E. och O., fröknar, Stockholm, till inköp	7,000:—
Fewrell, W., lektor, Stockholm, till biblioteket (»något muscisyfte som legat amanuensen Hedvig Boivie varmt om hjärtat»)	100:—
v. Hallwyl, W., grevinna, Stockholm, till Nordiska Museets pensionsfond för dess professur	50,972: 22
v. Hallwyl, W., grevinna, Stockholm, till Julius Kronbergs ateljer, Skansen (avgjutning av Julius Kronbergs skulpturer)	8,225:—
Onämnd gm doktor G. Upmark till Gustav Vasa staty-fonden	25,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 96,297: 22

Gåvor av föremål till Nordiska Museets samlingar hava år 1923 lämnats av följande.

Adelborg, Ottilia, fröken, Gagnef. — Adelswärd, Theodor, friherre, Adelsnäs: vagn. — Ahlborn, Gerda, fröken, Liatorp. — Ambrosiani, S., fil. doktor, Stockholm. — Andelius, E., f. Bergström, Stockholm. — Andersson, Laurentius, stadsbudsförman, Gävle. — Andersson, Magn. Is., hemmansägare, Korsta, Lit. — Arwidsson, Anna, fru, Uppsala.

Beckman, Anna, fröken, Stockholm. — Beil, Victor, direktör, Stockholm. — Bekkewold, B., nattvakt, Stockholm. — Bengtson, Karin, fru, Kläppe, Östersund. — Berg, Oda, fru, Kalmar. — Berg, Torvald, herr, Älvkarleö. — Berggren, C. R., fru, Stockholm. — Berger, Augusta, fru, Stockholm. — Bergman, Signe, fröken, Stockholm. — Billström, Astrid, f. Brate, fru, Stockholm. — Billström, J., med. doktor, Stockholm. — Blomberg, Sigrid, skulptris, Stockholm. — Blomgren, G., tandläkare, Borås. — Bohman, Georg, fabrikör, Stockholm. — Bonnier, I. A. bokförläggare, Stockholm. — Borg, Axel, postkontrollör, Linköping. — Brusewitz, Fr., ingenjör, Limmared.

Carlsson, Hulda, änkefru, Stockholm. — Caspersson, O., ingenjör, Lidingö villastad. — Collin, Maria, fröken, Lund.

Drake, C. G., överstelöjtnant, Stockholm. — Drakenberg, Anna, fröken, Stockholm.

Ekgren, W., järnvägstjänsteman, Luleå. — Elgström, Ossian, litteratör, Stockholm. — Ellner, Anna, fru, Enskede. — Erdmann, E., fil. doktor, Stockholm. — Eriksson, Tors Erik, byggmästare, Stockholm. — v. Essen, Wera, f. Lagercrantz, Salsta, Vattholma: tapet- och möbelyggsprov m. m. fr. Salsta slott.

Feychting, E. O., fabrikör, Stockholm. — Finnberg, J. Jul., Lektor, Åbo. — Fransson, Hj., rustmästare, Stockholm. — Föreningen Svenska Flaggans dags styrelse genom dess ordf. herr Knut Nyblom, Stockholm.

Geete, K. R., bibliotekarie, Stockholm. — Granqvist, E., fru, Stockholm. — Guldsmedsaktiebolaget genom kontorschefen J. Anér, Stockholm.

v. Hallwyl, W., grevinna, Stockholm: oljemålning av Julius Kronberg m. m. — Hellström, G., grosshandlare, Stockholm. — Helmer, M., apotekare, Stockholm: bronsmörtel, dat. 1815. — Heurlin, C. G., akt. bol., genom konsul H. Liedholm, Råsunda. — Hillerström, Berndt, snörmakare, Stockholm. — Hillgren, B., konstnär, Stockholm. — v. Hofsten, Bengt, herr, Stockholm. — v. Hofsten, M. o. L., fröknar, Örebro. — Holmberg, B., fröken, Stockholm.

Indebetou, Hedvig, fröken, Stockholm.

Jakobsson, Sara, fröken, Stockholm. — Jansson, Augusta, fröken, Stockholm. — Johansson, Mathilda, fröken, Ljungby. — Johnsson, Arvid, ingenjör, Stockholm. — Järbo fattiggård.

Karlsson, Amanda, Dalkarlbys, Jomala, Åland. — Klintberg, M., lektor, Visby. — Konsortiet för åstadkommande av Ferdinand Bobergs »Svenska Bilder från 1900-talets början». — Kullberg, O., överstelöjtnant, Lidingö villastad.

Lagerberg, Victor, målarmästare, Stockholm. — Lamm, Dora, f. Upmark, fru Roslags-Näsby. — Landgren, G., handlande, Stockholm. — Lantbrukare i Testa by, Närke. — Larsson, Otto, hemmansägare, Romanäs sanatorium. — Lewin, Anna, amannens, Stockholm. — Lewin, Visen, bibliotekarie, Stockholm. — Lindberg, J., trafikbiträde, Bollnäs. — Lindgren, Einar, banktjänsteman, Stockholm. — Lindgren, K. E., handlande, Gävle. — Lindman, H., f. Biller, professorska, Stockholm. — Lundh, Elise, fröken, Änga, Sjösa. — Lundstedts, J., lektor, stärbhus genom professorskan H. Lindman, f. Biller, Stockholm. — Looström, Frida, f. Boman, fru, Stockholm. — Löfmark, L. O., snickare, Stockholm: skåp i rokokostil, tillverkat efter 1902. — Lönnerberg, Fanny, f. Brändström, fru, enl. testamentariskt förordnande: hirschfångare, paradvärja och porträttmedaljong.

Magnusson, C., kamrer, Stockholm. — Magnusson, O. A., civilingenjör, Stockholm. — Mannerskantz, E., majorska, Värnanäs. — Markstedt, Hilma, fru, Skellefteå. — Martin, Augusta, fröken, Skövde, enl. testamentariskt förordnande: damdräkt, kjol i vitbroderi, skrin. — Meyer, Fritz, ingenjör, Stockholm. — Michaelsson, Kate, f. Arvedson, fru, Stockholm. — Murbeckska Stiftelsen genom direktör P. Elof Bolin, Stockholm: tak från S:t Paulsg. 17.

Nordiska Museets Vänner. — Norlund, Lotten, fru, Stockholm, enl. testamentariskt förordnande: tapet från 1500-talet och fyra porträtt i olja.

Odenrantz, Leonore, f. Ekman, fru, Borås. — Olsson, J., fröken, Gåsö. — Olsson, Olaus, herr, Bräcke, Hjärteby.

Palmquist, Aug., fru, Hyltan, Yås, Lidhult. — Perrow, Sidney H. C., Mr., Braintree, Mass., U. S. A. — Petrelli, J., krigsarkivarie, Djursholms-Ösby. — Pettersson, A. E., källarmästare, Stockholm: järndörr. — v. Plomgren, Aug., friherre, Stockholm, enl. testamentariskt förordnande: kandelabrar, pendyl, halsband, annotationsbok. — v. Plomgrens, Aug., friherre, stärbhus, Stockholm: stol fr. 1800-talets mitt.

Rehn, G., häradshövding, Stockholm. — Renhult, Fritz V., apotekare, Stockholm. — Riksarkivet genom förste arkivarien E. Wärn. — Roland, A., intendent, Stockholm. — v. Rosens, Georg, greve, professor, stärbhus genom kanslissekreteraren G. Norström: palettskåp, som tillhört greve G. v. Rosen.

Samuelsson, Kristina, fru, Rudö, Gnosjö, genom löjtnant T. Althin. — Sandbu, fru, Vaage, Norge. — Scherdin, Per A., kyrkovaktmästare, Stockholm. — Schöldström, Hilda, fru, Göteborg. — Schött, A. H., bryggmästare, Stockholm. — Sjöberg, Thyra, f. Bandel, fru, Stockholm: dockskåp m. m. — Sjölund, länsman, Lilla Rågö, Estland. — Skrede, A., kirkesanger, Vaage, Norge. — Steffens, Mats, Runö, Estland. — Stål, Sven, herr, Stockholm. — Svensson, Oskar, hemmansägare, Hästhult, Åsen. — v. Sydow, E., f. Mörner, grevinna, Nyköping. — Söderbäck, P., fil. kand., Uppsala. — Söderpalm, Hilda, fröken, Skövde: skor, solfjädrar m. m.

Ullman, E., fröken, Stockholm. — Ullman, Märta, f. Haglund, fru, Klingsta gård, Stocksund.

Wallström, C. O., herr, Stockholm. — Welin, S., intendent, Skara. — Westberg, Kristina, fru, Gävle. — Widmark, Maria, fröken, Stockholm.

Zickerman, Lilli, fröken, Vittsjö: en samling belgiska spetsar och en stor samling spetsmönster m. m.

Åberg, Hilmer, grosshandlare, Stockholm: damdräkt fr. 1770–80-talet, krage, skor och strumpor. — Åkerman, Maria, f. Clason, fru, Stockholm. — Åmell, N. M., antikvitetshandlare, Stockholm.

Till museets bibliotek och arkiv hava under 1923 gåvor lämnats av följande.

Ahlborn, Gerda, fröken, Liatorp. — Ambrosiani, S., fil. doktor, Stockholm. — Anderson, Otto, fil. mag., Helsingfors. — Arenander, E. O., prof., Ultuna, Uppsala. — Arill, D., fil. kand., Göteborg. — Arwidsson, I., fil. doktor, Uppsala. — Arwidsson, Anna, fru, Uppsala.

Bäckström, A., fil. doktor, Stockholm. — Ballé, Frederikke, fru, Stockholm. — Behm, A., intendent, Skansen. — Bekkewold, B., herr, Stockholm. — Blomgren, G., tandläkare, Borås. — Boëthius, Gerda, fil. doktor, Mora, genom fröken L. Hagberg. — Borg, E. A., konsul, Ystad. — Brangwyn, F., och Preston, H., London. — Bukowskis

- konsthandel. — Bäckvall, Lars, förf., arkitekt, Stockholm. — Böttiger, J., överintendent, Stockholm.
- Cederblom, G., fröken, Stockholm. — Cederblom, H., major, Stockholm. — Carlin, Ebba, fröken, Stockholm. — Carlsson, Hulda, änkefru, Stockholm: en samling möbeldrawingar, fotografier m. m. som tillhört möbelarkitekten och konstindustriella mönsterritaren D. J. Carlsson. — Collin, M., fröken, Lund. — Conwentz, Greta, professorska, Stockholm.
- Dagens Nyheter, Stockholm. — Dahlberg, E. M., herr, Stockholm. — Dalslands fornsal, Ödeborg. — Dimand, M., fil. doktor, Amerika. — Drakenberg, A., fröken, Stockholm.
- Kungl. Ecklesiastikdepartementet: en del fortsättningsarbeten. — Eidem, M., direktör, Göteborg. — Eklund, J. M., kyrkvård, Stockholm. — Erixon, S., amanuens, Stockholm.
- Falck, K. U. R., jägmästare, Växjö. — Fewrell, W., lektor, Stockholm. — Dansk Folke-museum, Köpenhamn. — Friberg, A., ingenjör, Jönköping. — Fröberg, Sven, herr, Finspång.
- Geete, R., fil. doktor, bibliotekarie, Stockholm. — de Geer, Louis, friherre, Leufsta, genom f. riksbibliotekarien E. W. Dahlgren: Dahlgren, E. W., Louis de Geer 1587—1652. Hans liv och verk. D. 1—2. — Generalstabens litografiska anstalt. — Granquist, Emy, fru, Stockholm. — Red. av Nordisk Guldsmedstidning. — Gyllenram, Lisen, fröken, Stockholm: en samling äldre modetidningar. — Göteborg, jubileumsutställningen 1923: en samling vägledning, kataloger m. m.
- Haberlandt, A., fil. doktor, Wien. — Hagberg, L., fröken, Stockholm. — Halldin, Oscar, fotograf, Stockholm. — Heikel, A. O., prof., Helsingfors. — Hillgren, B., artist, Stockholm. — Hjorts, E. G:son, stärbhus genom häradsarkivare Bengt Nordenborg. — v. Hofsten, B., herr, Stockholm. — Holmén, E., fotograf, Stockholm. — Hullström, C. R., jägmästare, Ösby.
- Janson, Axel V., kyrkovaktmästare, Stockholm.
- Keyland, N., intendent, Stockholm. — Kissel, M. L., miss, New York. — Klein, Ernst, amanuens, Stockholm. — Koch, Grittel, fröken, Stockholm. — Kommerskollegium, Statistiska byrån, Stockholm. — Konsthantverkarnes Gille, Stockholm. — Koren-Wiberg, Chr., förf., direktör, Bergen. — Kristensen, E. T., förf., Vejle. — Krohn, Helmi, författarinna, Helsingfors.
- Lewin, Anna, fröken, Stockholm. — Lindhagen, A., lektor, Stockholm. — Lindman, H., professorska, Stockholm. — Lithberg, N., prof., Stockholm. — Loewenthal, J., doktor Heidelberg. — Lyttkens, Aug., byråchef, Stockholm.
- Mörner, Margareta, grevinna, Herrborum. — Modin, E., regementspastor, fil. doktor, Multrä.
- Nilsson, G. R., elektriker, Skansen. — Nordén, A., redaktör, Norrköping. — Nordiska Museets vänner. — Norlind, T., docent, Stockholm: Norlind, T., Allmänt musiklexikon 1—2 m. m.
- Odelberg, A. W. S., ingenjör, Gustafsberg. — Olán, Eskil, direktör, Marstrand. — Onämnd.
- Petersson, P. G., redaktör, Kristinehamn. — Petrelli, J., krigsarkivarie, Stockholm. — Pospíšil, Fr. prof., Brno. — Qvistgaard, A., kapten, Hulevik.
- Rehn, O. G., hovrättsnotarie, Stockholm. — Rhenqvist, Nils, disponent, Laxå. — Roland, Anders, arkitekt, Stockholm. — Rudbeck, Anna, fröken, Stockholm. — Rylander, A., herr, Biskopskulla.
- Salin, B., fil. doktor, f. d. riksantikvarie, Stockholm. — Salvén, E., fil. doktor, Stockholm. — Schimmelpfennig, C. F. V. och Ahlberg, K., apotekare, Stockholm. — Schürer von Waldheim, M. kapten, Stockholm. — Silverstolpe, O., generalmajor, Stockholm: en större samling årgångar av Västerbottens och Norrbottens arbetsstugors årsberättelser m. m. — Kungl. Socialdepartementet: en större samling kommittébetänkanden, lagförslag m. m. — Svenska folkskolans vänner, Helsingfors. — v. Sydow, C. W., docent, Lund. — Süderbaum, R., ingenjör, Rönninge.
- Red. av Svensk Turisttidning, Stockholm. — Red. av Tyft, Uddevalla.
- Upmark, G., fil. doktor, Nord. Museets styresman. — Upmark, John, godsägare, Hammar, Tungalsta.
- Van der Ven, D. J., förf., Arnhem. — Wahledow, Anton, bildhuggare, Kalmar. — Wahlström och Widstrand, Stockholm. — v. Walterstorff, E., fröken, Stockholm. — Widmark, Maria, fröken, Stockholm. — Vydra, J., prof., Prag.
- Zickermann, Lilly, fröken, Vittsjö: en större samling broschyrer m. m. rörande hemslöjd. Åbo stads historiska museum, Åbo.
- Öberg, O. Alb., snickarmästare, Stockholm. — Ödman, Gerda, fru, Stockholm. — Örtenblad, Cecilia, rektorska, Stockholm. — Österlunds, E., antikvariat, Stockholm.

Till Skansen hava 1923 gåvor lämnats av följande personer.

- H. K. H. Prins Karl, hertig av Östergötland.
 Abrahamsson, Ester, fröken, Stockholm. — Aftonbladet, Stockholm. — Ahnfelt, E., disponent, Stockholm. — Allt för Alla, red., Stockholm. — Almqvist, E., fågelhandlare, Stockholm. — Arnell, K., doktor, överingenjör, Stockholm: en samling slänbuskar. — Aronson, Anna, fröken: 1 siameskatt.
 Beck-Fries, Corfitz, greve, Börtinge: 1 kungsörn. — Behm, Kåre, stud., Stockholm. — Behm, Ulf, stud., Stockholm. — Behrnerts, J. E., hovjägare, Fiskartorpet, Stockholm. — Bergström, Ingrid, fröken, Djursholm. — Bergström, Ragnhild, fröken, Djursholm. — Björkman, Emilia Aug., fröken, Stockholm. — Burman, Nils, herr, Solsidan, Saltsjöbaden.
 Cannert, Gustaf, stationsskrivare, Malmö: 1 frett. — Carlsson, A., fru, Stockholm. — Cloettas Nederlag, Aktiebolag, Stockholm.
 Dalman, Nils, herr, Stockholm. — Djurgårdsförvaltningen, Stockholm. — K. Dramatiska Teatern, Stockholm.
 Engström, K., fanjunkare, K. Svea Livgarde, Stockholm. — Engströmer, Rolf, arkitekt, Hudiksvall. — Eriksson, John, herr, Stockholm.
 Foucard, Georg, studerande, Saltsjö-Dufnäs. — Fransson, F., fanjunkare, K. Göta Livgarde, Stockholm.
 Ganing, Georg, kontorsbiträde, Stocksund. — Gustafsson, Hilda, fröken, Stockholm. — Hagström, E., direktör, Stockholm. — Harder, Einar, ingenjör, Stockholm. — Hayman, Harry, Holms Fiskaffär, Stockholm. — Hellström, herr, Stockholm. — Henschel, Anders, studerande, Rosenvik, Stockholm. — Holzapfel, Leila, fröken, Stockholm. — Husmoderns redaktion, Stockholm.
 Iduns redaktion, Stockholm.
 Johansson, E. B., styrman å ångf. Vasaborg, Rederi A.-B. Svea, Stockholm: 1 grönapa. — Johansson, Rune, studerande, Stockholm.
 Karlson, Maria, fru, Stockholm. — Konsumtionsföreningens Fiskhandel, Stockholm. — Landgren, J., herr, Stockholm. — Leman, Axel, disponent, Forsa Ullspinneri, Hälsingland: lin. — Liljefors, Bruno, konstnär, Österby, Dannemora: 1 påfågelhona. — Liljegren, Frida, fröken, Stockholm. — Liljevall, ingenjör, Stockholm. — Lindblad, A. V., Sockholm. — Lindkvist, M., Beckholmen, Stockholm. — Lundberg, V., fru Stockholm: en samling fåglar. — Lönn Dahl, Signe, fröken, Stockholm.
 Magnus, Erik, godsägare, Göteborg: en sändning perenna växter. — Magnusson, A., fru, Stockholm.
 Nilsson, H., fru, Stockholm. — Nilsson, Jakob, lappgosse, Skansen, Stockholm: 1 hermelin. — Nordiska kompaniet, Stockholm. — Nordquist, Arvid, handelsaktiebolag, Stockholm. — Nordström, Kjell, studerande, Stockholm. — Norstedt & Söners aktiebolag, bokförlag, Stockholm. — Nya Dagligt Allehanda, Stockholm. — Nygren, Harald, apotekare, Piteå: 1 ringsäl.
 Olsson, A., fröken, Stockholm.
 Roland, Rudolf A., studerande, Stockholm.
 Silverhjelm, Ehrenfrid, godsägare, Katrineholms gård, Bålsta. — Smith, Harry, docent, Uppsala: 1 björnunge. — Stadsbudskontoret Sibyllegatan 29, Stockholm. — Stockholms Dagblad, Stockholm. — Stockholms Tidningen, Stockholm. — Strömberg, Cecil, Stockholm. — Sundgren, verkmästare, Stockholm. — Sundqvist, J., inspektor, Stocksund.
 Ternström, Oswald, studerande, Stockholm: 2 brokiga möss. — Tjäders Fröhandel, Stockholm. — Torell, Anna, fru, Stockholm. — af Trolle, E. H., fru, Stockholm. — Trägårdh, Anna, fru, Äppelviken.
 Utterman, K., handlande, Stockholm.
 Wahlberg, A., direktör, Nya kyrkogården, Stockholm. — Wahlund, H. J., herr, Ulfunda. — Veckojournalen, Stockholm. — Wennerholm, Harry, Stockholm. — Westberg, Edvard, hovjägare, Liljans, Stockholm. — Wikström, Robert, målare, Stockholm.
 Zeipel, W., studerande, Råsunda.
 Olands Cementaktiebolag, Degerhamn, genom disponent Th. Killig: alunskiffer, kalkstensblock, orstenskulor.

Gåvor till Nordiska Museet från landsorten insändas under adress Nordiska Museet, Stockholm. I Stockholm kunna de inlämnas antingen i museet eller å Skansen, Djurgården. Vid varje föremål böra fyndort och givarens namn, titel och adress samt i övrigt varje upplysning, som kan lämnas om föremålets historia eller användning, så fullständigt och tydligt som möjligt angivas.

Fotografier av kulturhistoriskt, etnografiskt och arkeologiskt intresse (byggnader och byggnadsdetaljer, husgeråd, dräkter, utövädet av lantliga sysslor och hemslöjd, idrotter och lekar, forntroföremål o. s. v.) mottagas med tacksamhet av Nordiska Museet.

Uppteckningar om levnadssätt, sysslor och bruk i äldre tider samt om folkseder, lekar, forntro och vidskepelser, sägner o. s. v. äro likaledes särdeles välkomna bidrag till museets arkiv för svensk folkkänedom.

Författare och förläggare, som önska böcker och uppsatser anmälda eller omnämnda i tidskriften, behagade insända dem under adress *Nordiska Museet*, Stockholm 14. Manuskript, meddelanden och uppgifter insändas under samma adress.

Fataburen utkommer med 4 häften årligen och åtföljes dessutom av en redogörelse för museets förvaltning.

Tidskriften kostar i bokhandeln och på posten 10 kr. för årgång. Lösa häften säljas i mån av tillgång för 3 kr. Till de ledamöter i Samfundet för Nordiska Museets främjande, som äro bosatta utom Stockholm, utdelas tidskriften gratis. I huvudstaden boende ledamöter kunna erhålla tidskriften till halva boklåspriset vid rekvisition genom museets expedition å Skansen.

STOCKHOLM 1924. KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER. 240358